

Załącznik Nr 1 do Uchwały
Nr 311/5776/2022
Zarządu Województwa Podlaskiego
z dnia 16 grudnia 2022 r.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Podlaskie '21-'27 – rozwój w NATURALnym rytmie!

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Kod CCI	2021PL16FFPR010
Tytuł w języku angielskim	[255 ¹] European Funds for Podlaskie 2021-2027
Tytuł w języku (językach) narodowym (narodowych)	Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027
Wersja	1.2
Pierwszy rok	2021
Ostatni rok	2027
Kwalifikowalny od	1.01.2021
Kwalifikowalny do	31.12.2029
Nr decyzji Komisji	C(2022) 8892
Data decyzji Komisji	7.12.2022 r.
Nr decyzji zmieniającej państwa członkowskiego	
Data wejścia w życie decyzji zmieniającej państwa członkowskiego	
Przesunięcie inne niż istotne (art. 24 ust. 5 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów)	Tak/Nie
Regiony NUTS objęte programem (nie dotyczy EFMRA)	PL84 - Podlaskie PL841 - Białostocki PL842 - Łomżyński PL843 - Suwalski
Dany fundusz(e)	☒ EFRR
	☒ EFS+
Program	☐ w ramach celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu” wyłącznie dla regionów najbardziej oddalonych

¹ Liczby w nawiasach kwadratowych odnoszą się do liczby znaków bez spacji.

Spis treści

Spis treści	3
1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki	6
2. Priorytety	24
2.1. Priorytety inne niż pomoc techniczna	24
2.1.1. Priorytet I: Badania i innowacje	24
2.1.1.1. Cel szczegółowy (i): Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	24
2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	30
2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	36
2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku	42
2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	42
2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	47
2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	51
2.1.2.4. Cel szczegółowy (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	57
2.1.2.5. Cel szczegółowy (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	61
2.1.2.6. Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	67
2.1.3. Priorytet III: Lepiej skomunikowany region	71
2.1.3.1. Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	72
2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości	78
2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	78
2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	83

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

2.1.4.3. Cel szczegółowy (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	88
2.1.4.4. Cel szczegółowy (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.....	93
2.1.5. Priorytet V: Zrównoważony rozwój terytorialny	99
2.1.5.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	99
2.1.5.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.....	104
2.1.6 Priorytet VI: Zrównoważona mobilność miejska	110
2.1.6.1. Cel szczegółowy (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.....	110
2.1.7. Priorytet VII: Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych	116
2.1.7.1. Cel szczegółowy (a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	116
2.1.7.2. Cel szczegółowy (c): Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	120
2.1.7.3. Cel szczegółowy (d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	124
2.1.7.4. Cel szczegółowy (g): Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	128
2.1.8. Priorytet VIII: Fundusze na rzecz edukacji i włączenia społecznego	133
2.1.8.1. Cel szczegółowy (f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	133
2.1.8.2. Cel szczegółowy (h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.....	139

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

2.1.8.3. Cel szczegółowy (k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.....	144
2.1.8.4. Cel szczegółowy (l): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	149
2.1.9. Priorytet IX: Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego	155
2.1.9.1. Cel szczegółowy (f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	155
2.1.9.2. Cel szczegółowy (h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.....	160
2.1.9.3. Cel szczegółowy (k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.....	165
2.1.9.4. Cel szczegółowy (l): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	169
2.1.10. Priorytet X: Wspieranie energii odnawialnej na potrzeby lokalnych społeczności.....	174
2.1.10.1. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	174
2.2. Priorytety dotyczące pomocy technicznej	179
2.2.1 Priorytet XI: Pomoc techniczna (EFRR)	179
2.2.2 Priorytet XII: Pomoc techniczna (EFS+)	183
3. Plan finansowy	188
4. Warunki podstawowe	191
5. Instytucje programu.....	227
6. Partnerstwo.....	228
7. Komunikacja i widoczność.....	231
8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami.....	233
Wykaz skrótów.....	234
Aneks 3: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem	237

1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki²

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. a) ppkt (i)—(viii) i (x) oraz art. 22 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060, (zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów”)

Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 (FEoP) jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030), przyjętej 27.04.2020 r.

Program stanowi jednocześnie instrument realizacji *Umowy partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce* (UP). Jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Realizuje 5 celów Polityki Spójności (PS) określonych w pakiecie legislacyjnym 2021-2027.

Logika programowania FEoP łączy ze sobą oczekiwania Komisji Europejskiej (KE) odnośnie koncentracji na celach określonych w pakiecie regulacji dotyczących tej perspektywy z wyzwaniami wynikającymi z krajowych dokumentów strategicznych, tj. ze *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* (SOR) i powiązanych z nią ośmiu zintegrowanych strategii sektorowych, a także z wizją rozwoju przedstawioną w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* (KSRR).

W FEoP zostały uwzględnione cele i obszary tematyczne Strategii UE na rzecz Regionu Morza Bałtyckiego (SUERMB), a wiele kierunków interwencji FEoP będzie przyczyniać się pośrednio do realizacji celów i wskaźników SUERMB. W stosownych przypadkach program będzie wspierać inwestycje, które z powodzeniem łączą w sobie zasady zrównoważonego rozwoju, estetyki i szeroko pojętego włączenia, jako projekty realizujące założenia Nowego Europejskiego Bauhausu.

Podział środków na poszczególne cele szczegółowe jest uwarunkowany zapisami rozporządzeń, UP i Kontraktu Programowego dla Województwa Podlaskiego.

Poniżej przedstawiono główne wyzwania i cele rozwojowe regionu, zidentyfikowane m.in. w SRWP 2030. Uwzględniają one różnice gospodarcze, społeczne i terytorialne oraz wnioski z dotychczasowych doświadczeń.

W odpowiedzi na zidentyfikowane wyzwania rozwojowe za cel główny Programu przyjęto:

Dążenie do osiągnięcia pozycji dobrze rozwiniętego oraz atrakcyjnego pod względem jakości życia regionu dzięki wykorzystaniu potencjałów rozwojowych i najnowocześniejszych technologii oraz unikalnych walorów środowiska, bogatego dziedzictwa kulturowego, wysokiego poziomu kompetencji mieszkańców i inicjatyw lokalnych.

W zakresie CP1 celem jest dążenie do wzmocnienia trwałego wzrostu, konkurencyjności i innowacyjności regionu co pozwoli na zbliżenie się do grona regionów europejskich określonych mianem wschodzących innowatorów+.

W 2019 r. ogólny udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R wyniósł 37,2% (spadek w porównaniu do 2018 roku o 2,5 p.p.). Natomiast w odniesieniu do 2015 r. wartość wskaźnika wzrosła o 7,4 p.p. Mimo wzrostu wskaźnika nadal występują znaczne dysproporcje do średniej w kraju, które wpływają na niską pozycję podlaskiego pod względem innowacyjności przedsiębiorstw. Wielkość nakładów na B+R pozostaje w bezpośrednim związku z liczbą jednostek badawczych w regionie. W 2017 r. było to 120 podmiotów - 2,4% ogółu jednostek w Polsce (11 miejsce w kraju). W przeważającej części działały one w sektorze przedsiębiorstw. W nakładach na B+R dominują przeznaczone na działalność bieżącą (85% nakładów na B+R ogółem – 2. wartość w Polsce). Wydatki inwestycyjne stanowią 15,5%, średnia w kraju – 19,6%. W finansowaniu B+R

² W przypadku programów, które ograniczają się do wspierania celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+, opis strategii programu nie musi odnosić się do wyzwań, o których mowa w art. 22 ust. 3 lit. a) ppkt (i), (ii) i (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

przeważa sektor rządowy (63,1% udział w wydatkach na ten cel w regionie, a z sektora przedsiębiorstw pochodzi 24,6%). Struktura finansowania B+R znacząco odbiega od przeciętnej w kraju, gdzie w 2017 r. dominował sektor przedsiębiorstw (52,5%), na 2 miejscu sektor rządowy (38,3%). Region pod względem przeznaczenia środków na B+R nie nadąża za zmianami dokonywanymi się w kraju. W większości przypadków (67%) nakłady są przeznaczone na prowadzenie badań podstawowych - najwyższy odsetek w Polsce, przewyższający dwukrotnie średnią kraju (29%). W efekcie 8,8% środków jest wykorzystywanych na prowadzenie badań stosowanych (16 miejsce w kraju), a 24,2% na prace rozwojowe (w kraju 53,4%). Wąskim gardłem rozpowszechniania innowacji jest niski udział produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem. W sektorze przemysłu wskaźnik osiągnął w 2017 r. wartość 4,6%, średnia w kraju 8,4%. Gorsza sytuacja jest w sektorze usług, w którym wskaźnik ten wyniósł 0,1%, średnia w kraju 3%. Niska wartość wskaźnika utrzymywała się w latach 2015-2019: w przedsiębiorstwach przemysłowych wahał się w przedziale 4,2-6,5%, wartości te są znacznie niższe od wielkości w większości województw i średniej krajowej. Wskaźnik ten jest skorelowany ze wskaźnikiem udziału nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem, a wzrost przychodów z tytułu sprzedaży produktów innowacyjnych jest zależny od wzrostu nakładów na działalność B+R.

Wzrost innowacyjności utrudniają wciąż słabe powiązania między przedsiębiorstwami a organizacjami badawczymi. Wyzwaniami są wzmocnienie relacji biznes – nauka i zwiększenie poziomu wzajemnej współpracy przedsiębiorstw oraz z sektorem naukowo-badawczym. Stopień zużycia aparatury naukowej jest wysoki, co uzasadnia dalszą potrzebę inwestycji w infrastrukturę B+R, w szczególności w kontekście potrzeby zwiększania udziału organizacji badawczych w badaniach naukowych oraz umożliwienia szerszej komercjalizacji. W 2020 r. w regionie było 45 podmiotów posiadających aparaturę naukowo-badawczą (28,8% podmiotów zaangażowanych w działalność B+R), co stanowiło 2,8% ogółu podmiotów tego typu w kraju. Wartość brutto aparatury wynosiła 390,1 mln zł, a stopień jej zużycia 75%. W perspektywie 2014-2020 doposażono 21 laboratoriów badawczych infrastrukturą B+R o wartości 95 mln zł. Przeprowadzane w 2021 r. badanie wykazało, iż uczelnie w dalszym ciągu diagnozują zapotrzebowanie na rozwój aparatury.

Pozytywnym aspektem jest wyższy niż w kraju poziom współpracy przedsiębiorstw w ramach inicjatyw klastrowych (w 2015-2017 w sektorze przemysłowym, w zakresie działalności innowacyjnej w ramach inicjatyw klastrowych współpracowało 10% ogółu przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie przy średniej w kraju 5,7%).

Wyzwaniem w ramach zarządzania RIS jest wdrożenie kompleksowych działań na rzecz prowadzenia procesu przedsiębiorczego odkrywania w regionie, w tym sieciowania, realizacji idei partnerstwa i wsparcia kompetencyjnego przedsiębiorstw. Należy dążyć do większego usystematyzowania i ustrukturyzowania PPO w zakresie przemysłu rolno-spożywczego, przemysłu metalowo-maszynowego, skutniczego, sektora medycznego, nauk o życiu, eko-innowacji, nauk o środowisku oraz ICT jako sektora powiązanego z ww. specjalizacjami, w szczególności z wykorzystaniem potencjału głównych uczelni wyższych w tym Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku oraz Politechniki Białostockiej.

Poziom relacji lokalny biznes i regionalne uczelnie, mimo postępów, nadal wymaga wzmocnienia, dlatego konieczna jest aktywna współpraca sieciowa.

SRWP 2030 podkreśla, że całe województwo powinno przejść na system gospodarki cyfrowej, dokonując skoku rozwojowego i pomijając etapy naśladownictwa regionów podobnych, lecz nieco lepiej rozwiniętych. Wymagać to będzie kontynuacji działań w zakresie rozwoju systemów teleinformatycznych, cyfryzacji danych i informacji, rozwoju kompetencji cyfrowych i usług świadczonych drogą elektroniczną. Przy niskiej gęstości zaludnienia jedną z ważnych form poprawy dostępu do usług jest ich dostarczanie w formie cyfrowej. Problem niskiego poziomu wykorzystania ICT na styku przedsiębiorstwa-obywatele-administracja publiczna został zaadresowany przez dalszy rozwój cyfrowych usług publicznych, wspieranie e-kompetencji oraz wdrażania technologii ICT w przedsiębiorstwach.

Podlaskie jest mocno uzależnione od importu energii (najniższe wyniki w kraju w wytwarzaniu energii), ale jednocześnie ponadprzeciętne w produkcji energii ze źródeł odnawialnych (2 miejsce). Jednym z wyzwań jest transformacja energetyczna pozwalająca na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego. Działania polegające na wytwarzaniu energii z OZE, staną się istotnym elementem dywersyfikacji źródeł wytwarzania. Uwarunkowania geofizyczne regionu sprawiają, że preferowanymi sektorami OZE są energia z biomasy i energia słoneczna. Korzystne warunki do rozwoju posiadają zarówno rejony o dobrze rozwiniętym rolnictwie, czy tereny sąsiadujące z obiektami przemysłowymi, których odpad może być wykorzystany do produkcji energii. Zaletą jest brak barier lokalizacyjnych – poza przyrodniczymi obszarami sieci ekologicznej. Rozwijany będzie model energetyki rozproszonej, właścicielami źródeł OZE staną się przedsiębiorcy i mieszkańcy. Zgodnie z Diagnozą Strategiczną, emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych identyfikowanych notuje najniższe wartości w porównaniu do pozostałych województw. Mimo tego, zgodnie z PEP2030 w aglomeracji białostockiej i strefie podlaskiej wystąpiły negatywne dla jakości powietrza zjawiska: przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń pyłów zawieszonych PM_{2,5} (w strefie podlaskiej) oraz przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (w strefie podlaskiej i aglomeracji białostockiej). Wynika to z nadal utrzymującej się niewystarczającej efektywności energetycznej (EE) obiektów użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych i przedsiębiorstw. Aby zmniejszać tzw. niską emisję, a zarazem w lepszym stopniu zaspokajać rosnące potrzeby niezbędne są kompleksowe inwestycje zwiększające EE istniejącej infrastruktury.

Wyzwaniem jest zwiększająca się liczba odpadów, stwarzająca zagrożenie dla ludzi i środowiska. *Raport o stanie województwa za 2020 rok* wskazuje, że selektywna zbiórka odpadów nie osiąga zadawalających wyników, choć wskaźnik w regionie systematycznie rośnie. W *Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego* wskazano, że zinventaryzowanych 584,5 tys. ton wyrobów zawierających azbest zaledwie 12,57% zostało unieszkodliwionych. Jak wynika z danych Bazy Azbestowej nadal pozostaje do unieszkodliwienia ok. 511 tys. ton wyrobów zawierających azbest, w tym ok. 496 tys. ton u osób fizycznych i ok. 15 tys. ton u osób prawnych. Przeznaczona do utylizacji masa wyrobów zawierających azbest w regionie stanowi 7,23% całkowitej masy w kraju (5 miejsce).

Należy kontynuować działania mające na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, czemu służyć mają m.in. inwestycje w dalszy rozwój systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych. Chociaż rośnie świadomość ekologiczna społeczeństwa i pojawiają się aktywne zachowania proekologiczne, to nadal wyzwaniem są niewystarczająco rozbudowane systemy kanalizacji. Zgodnie z ww. *Raportem* w regionie występuje znaczne zróżnicowanie (szczególnie miasto-wieś) w dostępie do instalacji kanalizacyjnych. W 2019 r. w podlaskim 64,8% mieszkańców korzystało z instalacji kanalizacyjnej, a w skali kraju 71,2%. Województwo obejmuje 34 aglomeracje, z czego w przedziale 2-10 tys. RLM znajduje się 19 aglomeracji, a w przedziale 10-15 tys. RLM są 4 aglomeracje. Łączny ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych odpowiednio wynosi 66 427 RLM oraz 43 174 RLM. Jak wynika ze Sprawozdania z wykonania KPOŚK za 2020 r. warunki nie są spełnione przez 8 aglomeracji w przedziale 2-10 tys. RLM o ładunku 26 370 RLM oraz przez 1 aglomerację w przedziale 10-15 tys. RLM o ładunku 10 055 RLM.

Jak wynika z danych GUS-BDL liczba awarii sieci wodociągowych w 2020 r. wynosiła 3 176 szt. - 13 miejsce przy średniej krajowej 9 519 szt. awarii. Poziom awaryjności sieci wodociągowych plasuje podlaskie na 6 miejscu.

Wyzwaniem jest postrzeganie obszarów chronionych jako bariery rozwojowej oraz potrzeba podniesienia świadomości i kwalifikacji w zakresie gospodarowania na nich, stąd ważne jest upowszechnianie się postaw ekologicznych. Wymaga to podjęcia działań dotyczących ochrony środowiska, przywracania różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz funkcji ekosystemów na terenie województwa. Wsparcia wymaga rozwój przedsiębiorczości, budowa niezbędnej infrastruktury technicznej i wprowadzanie rozwiązań zmniejszających zanieczyszczenie środowiska w formie, która pozwoli zachować walory przyrodnicze.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

W ramach dostosowania do zmian klimatycznych, ważne są działania bezpośrednio zapobiegające ryzyku i zwiększające odporność na klęski żywiołowe: mała retencja, rozwiązania z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury, wspieranie potencjału służb ratowniczych.

Podlaskie ciągle zmagają się z niską dostępnością transportową - drogową i kolejową. Słabo rozwinięty układ komunikacyjny, szczególnie w zakresie dróg wojewódzkich o znaczeniu regionalnym oraz ciągle niezadowalający stan infrastruktury kolejowej, stanowi istotną barierę do wykorzystania potencjałów wynikających z położenia geograficznego. Usytuowanie regionu względem szlaków tranzytowych daje szansę na rozwijanie transportu intermodalnego w przewozach towarowych. Wieloletnie działania inwestycyjne przyniosły poprawę przepustowości i jakości infrastruktury transportu drogowego, jednak nadal cechują go deficyty, szczególnie w obszarze infrastruktury. Ponadto słabo rozwinięty transport publiczny oraz długi czas dojazdów, przyczynia się do dalszego uzależnienia od transportu indywidualnego, co prowadzi do zatorów komunikacyjnych i dużej liczby wypadków.

W SRWP 2030 wskazano na potrzebę rozwoju dostępności wewnętrznej i zewnętrznej województwa oraz dostępności do odpowiednich usług na poziomie lokalnym i regionalnym, czego gwarancją są dobre połączenia komunikacyjne. Wiąże się z tym m.in. poprawa stanu infrastruktury transportowej, zwiększenie dostępności obszarów obecnie peryferyjnych oraz rozwój transportu multimodalnego. Ponadto ważne będą działania ukierunkowane na rozwój infrastruktury technicznej oraz wprowadzanie rozwiązań zmniejszających zanieczyszczenie środowiska, w tym m.in. promocja transportu niskoemisyjnego oraz rozwój elektromobilności.

W zakresie CP4 celem programu jest zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, kształcenia i szkolenia, opieki zdrowotnej, włączenia społecznego oraz aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie.

Wyzwaniami są: zmieniająca się sytuacja demograficzna i kurczenie się zasobów pracy, nowe technologie, robotyzacja i automatyzacja, przechodzenie na nowe modele gospodarki, niedobory kadrowe i wynikająca z nich potrzeba zarządzania procesami migracyjnymi, potrzeba podnoszenia jakości pracy, stwarzania warunków do godzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz ułatwienia kobietom powrotu na rynek pracy.

W celu zapewnienia odpowiednich kadr dla rozwoju nowoczesnej gospodarki, odpowiadających na potrzeby rynku pracy, należy zadbać o wysoki poziom kapitału ludzkiego. Wsparcie infrastruktury edukacyjnej, dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do wymogów rynku pracy, podnoszenie poziomu kompetencji i kwalifikacji wciąż pozostają wyzwaniami. Wyzwaniem jest poprawa dostępności grup defaworyzowanych, w tym osób ze szczególnymi potrzebami oraz będących w gorszej sytuacji społecznej i ekonomicznej.

Położenie przygraniczne regionu powoduje, że większość jego mieszkańców ma znacznie większe ograniczenia (odległość) w dostępie do wysokiej jakości usług edukacyjnych w porównaniu do zachodniej części kraju. Region ma najniższą w kraju gęstość zaludnienia, co przekłada się na większe rozproszenie sieci osadniczej i gorszą dostępność komunikacyjną do ośrodków kształcenia.

Pomimo nakładów w perspektywie 2014-2020 istotne jest wspieranie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, oferującej usługi prowadzące do wszechstronnego rozwoju dzieci, przygotowującej do kolejnych etapów edukacyjnych i zwiększającej późniejsze szanse na rynku pracy. W 2020 r. w województwie funkcjonowały 663 ośrodki wychowania przedszkolnego. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2020 r. wyniósł 89,9, przy średniej dla kraju 90,1. W pierwszej kolejności istotne jest podniesienie dostępu do przedszkoli na terenach wiejskich. Dzieci wiejskie stanowiły 23,7% ogólnej liczby dzieci objętych edukacją przedszkolną. Przedszkola na wsi zapewniały opiekę 30,6% ogółu dzieci wiejskich objętych wychowaniem przedszkolnym, podczas gdy do przedszkoli w miastach uczęszczało 87,0% odpowiedniej grupy dzieci miejskich.

W 2020 r. funkcjonowały 423 szkoły podstawowe (w tym 30 szkół specjalnych). W stosunku do poprzedniego roku ich liczba zmniejszyła się o 7, tj. o 1,6%. W roku 2020/21 w szkołach podstawowych uczyło się 88,8 tys. dzieci i młodzieży (o 0,6 tys., tj. o 0,7% więcej niż w roku poprzednim), w tym 1,2 tys. uczęszczało do szkół specjalnych. Na terenie województwa

funkcjonowały 204 ponadpodstawowe szkoły dla młodzieży, w których kształciło się 45,3 tys. uczniów. Wśród szkół ponadpodstawowych najwięcej uczniów skupiały 72 licea ogólnokształcące, do których uczęszczało 20,6 tys. młodzieży. Dużą grupę - 19,7 tys. osób - tworzyli także uczniowie 58 techników. W 49 szkołach branżowych I stopnia uczyło się 4,3 tys. młodzieży, tj. o 2,4% więcej niż przed rokiem, a w 3 szkołach branżowych II stopnia naukę kontynuowało 60 osób. Wzrost liczby uczniów ze stwierdzonymi specjalnymi potrzebami edukacyjnymi stwarza potrzebę wspierania edukacji włączającej w szkołach ogólnodostępnych.

Pomimo znacznych inwestycji w latach 2014-2020 w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe i rozwiniętego systemu szkół zawodowych, wyzwaniem pozostaje dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb zmieniającej się sytuacji na rynku pracy, co jest jedną z przyczyn występowania bezrobocia. Odsetek absolwentów ZSZ oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w latach 2015-2019 był niższy niż w kraju i oscylował w przedziale od 43% do 48,3% (w kraju od 48,9% do ponad 50%). Poziom zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w województwie w latach 2015-2019 był znacząco wyższy niż w kraju (od 57,2% do 60,1%, Polska 53,2-54,7%). Szkoły kształcenia zawodowego są silnie zróżnicowane pod względem jakości kształcenia, bazy dydaktycznej i zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje. Ogólna zdawalność egzaminów zawodowych w latach 2018-2019 kształtowała się na poziomie 76%, rok później spadła do 70%, a w 2021 r., nie przekroczyła już 50%. Jednym z czynników była pandemia, ale wyniki badań wskazują również na złe przygotowanie absolwentów szkół zawodowych do pracy od strony praktycznej. Pracodawcy najslabiej oceniają przygotowanie praktyczne absolwentów szkół zawodowych, anachroniczność kształcenia, przestarzałą bazę dydaktyczną.

W województwie funkcjonowało 14 szkół wyższych. W okresie 2012-2020 liczba studentów spadła o 39%, w Polsce średnio o 27%. Wzrost konkurencji między uczelniami o studentów, którzy chcą sprostać wymaganiom stawianym przez rynek pracy, stanowi wyzwanie dla uczelni wyższych. Niedoinwestowana infrastruktura dydaktyczna i badawcza powoduje niską atrakcyjność warunków nauki, ograniczając dalszy rozwój uczelni.

Z *Raportu o stanie województwa za 2020 rok* wynika także, że dorośli mieszkańcy województwa nie przejawiają wysokiej aktywności do ciągłego podnoszenia kompetencji i kwalifikacji w ramach kształcenia ustawicznego. Wprawdzie w latach 2018-2019 udział osób w wieku 24-65 lat uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu wzrósł w porównaniu do 2017 r. odpowiednio o 1,9 i 1,0 p. proc., to jednak w dalszym ciągu był na poziomie niższym niż przeciętnie w kraju.

Obszary deficytowe i wyzwania w tym zakresie zostały zidentyfikowane w szczególności w Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030 (SPSWP 2030) oraz realizujących ją programach i analizach Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku.

Odsetek osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w 2020 r. wynosił 24,5%. W odniesieniu do 2019 r. nastąpił wzrost o 3,7 p.p. i był najwyższy wśród województw. Z danych za 2019 r. wynika, że w podlaskim przebywa najmniej liczna grupa osób bezdomnych w porównaniu do innych województw. Liczba biernych zawodowo wyniosła 396 tys. i zwiększyła się o 1 tys. w porównaniu do 2019 r. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 55,6% (niżej od średniej krajowej o 0,9%).

Świadczenia pomocy społecznej w 2020 r. przyznano 6,9% mieszkańców. Najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej jest ubóstwo - 21,3% ogółu rodzin korzystających z pomocy i wsparcia. Inne powody to bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność. Z roku na rok zwiększa się liczba osób objętych usługami opiekuńczymi (2280 w 2020 r.), w tym specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W obliczu procesów demograficznych prowadzących do starzenia się i ubożenia społeczeństwa, napływu migrantów, liczba osób potrzebujących wsparcia będzie stale rosła, co powoduje potrzebę zwiększenia dostępu do usług społecznych i zdrowotnych.

Podstawową infrastrukturę w obszarze pomocy społecznej w 2020 r. tworzyły: 23 domy pomocy społecznej (liczba miejsc 2378), 66 ośrodków wsparcia, w tym 22 placówki zapewniające

całodobową opiekę (815 miejsc) i 24 środowiskowe domy samopomocy (918 miejsc), 8 noclegowni, schronisk i domów dla bezdomnych, 15 klubów samopomocy, 19 mieszkań chronionych, 5 ośrodków interwencji kryzysowej, 18 jednostek specjalistycznego poradnictwa, 33 placówki wsparcia dziennego i 25 placówek opiekuńczo-wychowawczych.

W 2020 r. indeks starości wynosił 124 (średnia w kraju 121). W 2019 r. 24,9% stanowiła ludność w wieku powyżej 60 lat. Ludzie w wieku poprodukcyjnym stanowią 46,8% osób z niepełnosprawnościami. SPSWP 2030 wskazuje, że problemami są: słabo rozwinięta infrastruktura w zakresie opieki długoterminowej i geriatrycznej; niedostateczny rozwój instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form wsparcia dziennego; utrzymująca się znaczna liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej. Starzenie się mieszkańców generuje konieczność zapewnienia godnych warunków życia nie tylko w zakresie opieki, możliwości kontynuowania aktywności zawodowej, ale również w obszarze aktywności społecznej seniorów.

W 2020 r. było 84 tys. osób z niepełnosprawnościami, z czego 15% aktywnych zawodowo, w tym 1976 os. zarejestrowanych jako poszukujący zatrudnienia.

Zasadne jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych i pieczy zastępczej. W obszarze systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej w 2019 r. funkcjonowały 924 rodziny zastępcze.

Forma mieszkalnictwa chronionego jest słabo rozwinięta i jest duże zapotrzebowanie na wsparcie tego typu. Liczba mieszkań chronionych i liczba miejsc w 2020 r. nie uległa zwiększeniu - 19 mieszkań chronionych (55 miejsc) z tego 2 mieszkania wspierane i 17 treningowych. Nie było mieszkań przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych wspieranych w 2019 była najniższa w Polsce. Województwo jest jednym z regionów o najniższej liczbie lokali mieszkalnych najmu socjalnego (1637, średnia dla kraju 4623).

Region charakteryzuje się niskim nasyceniem podmiotami reintegracji społecznej w stosunku do liczby ludności. W 2020 r. działało 5 Zakładów Aktywności Zawodowej i liczba ta nie zmieniła się na przestrzeni ostatnich lat. W regionie jest 18 Centrów Integracji Społecznej, 4 Kluby Integracji Społecznej i 25 Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Ruchy migracyjne w związku z obecną sytuacją polityczną za wschodnią granicą UE są procesem dynamicznym, wywierającym wpływ na wiele dziedzin życia społecznego i gospodarczego. Dotyczy to głównie ludności ukraińskiej i białoruskiej. Konieczne jest zatem wspieranie integracji społeczności państwa trzecich, w tym migrantów.

Negatywne tendencje demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz wysoką zachorowalnością i umieralnością spowodowaną chorobami cywilizacyjnymi niosą szereg wyzwań w ochronie zdrowia. Problemem pozostaje stan infrastruktury podmiotów leczniczych oraz zasoby i stan techniczny aparatury medycznej. Niezbędna jest poprawa efektywności i koordynacja opieki zdrowotnej.

Z Bazy Analiz Systemowych i Wdrożeniowych za 2020 r. wynika, że liczba podmiotów POZ realizujących świadczenia w województwie podlaskim wyniosła 319. Występuje nierównomierne rozłożenie placówek POZ w powiatach – liczba podmiotów POZ na 100 tys. mieszkańców waha się od 17,23 do 42,55. Liczba świadczeń POZ na mieszkańca w województwie wyniosła 3,61, przy średniej dla Polski 3,87.

Liczba poradni AOS w podlaskim wyniosła 642, co plasuje region na jednej z najniższych pozycji. Liczba poradni na mieszkańca jest niższa niż w większości województw (5,47 na 10 tys. mieszkańców), dlatego należy dostosować podaż świadczeń AOS do potrzeb mieszkańców. Czas oczekiwania na przyjęcie do niektórych poradni był, w porównaniu do innych województw, najdłuższy. W latach 2015-2019 wzrosła liczba pacjentów w wieku lat 65 i więcej (o 10,77%).

W województwie są 34 szpitale ogólne dysponujące 5401 łózkami (2020 r.). W 2019 r. na każde 100 tys. mieszkańców regionu przypadało 72,4 łóżka, w kraju 96,3 łóżka. W podlaskim nie ma oddziału leczenia jednego dnia, w tym dla dzieci. Czas oczekiwania na udzielenie świadczenia w części oddziałów/zakresów jest znacznie wydłużony. Liczba łóżek geriatrycznych na 100 tys. mieszkańców wyniosła 1 (średnia w Polsce 3,27). Czas oczekiwania na przyjęcie na oddział

geriatryczny w 2020 r. wynosił 111 dni (4. najdłuższy w Polsce). Oddziały w podmiotach województwa są obciążone nierównomiernie. Najbardziej obciążony jest oddział neurologiczny (121,51%), okulistyczny (101,59%) i leczenia uzależnień (95,03%).

Województwo charakteryzuje znacznie wyższy wskaźnik liczby pacjentów objętych opieką psychiatryczną i leczeniem uzależnień niż średnia w kraju. Czas oczekiwania na udzielenie świadczenia w przypadku opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej jest jednym z najdłuższych w kraju. Region charakteryzuje się dość wysokim stopniem zachorowań na choroby psychiczne, co powoduje wysoką absencję chorobową (średnio 19,5 dni w 2020 r.).

W podlaskim brak jest ośrodka rehabilitacji pulmonologicznej.

Liczba ośrodków opieki długoterminowej na 100 tys. mieszkańców wynosiła 3,99 (2 najniższa wartość w kraju; mniej od średniej krajowej o 23%), z czego liczba ośrodków opieki długoterminowej domowej na 100 tys. mieszkańców wynosiła 2,72 (2. najniższa wartość w kraju; mniej od średniej krajowej o 35%), a opieki długoterminowej stacjonarnej – 1,44 (5. najwyższa wartość w kraju; więcej od średniej krajowej o 19%). Saldo migracji w zakresie opieki długoterminowej (zarówno domowej jak i stacjonarnej) jest ujemne (-65), co wskazuje na słabą dostępność tego typu opieki.

Świadczenia z zakresu stacjonarnej opieki długoterminowej w niektórych powiatach nie były dostępne. Współczynnik pielęgnacyjny (potencjał opieki nieformalnej) przyjął 3. najniższą wartość w kraju (9% mniej od średniej krajowej). Zmniejszenie współczynnika, przy ograniczonej ilości ośrodków długoterminowej opieki domowej, stanowi zagrożenie dla braku możliwości zapewnienia opieki niesamodzielnym osobom starszym.

Istnieje 1 poradnia medycyny paliatywnej (najmniejsza ilość poradni na 100 tys. ludności w kraju; o 80% mniej od średniej krajowej).

W województwie dotychczasowe inwestycje przyczyniły się do wzrostu liczby miejsc pracy, przychodów branży turystycznej, zwiększenia zakresu i jakości świadczonych usług. Nadal odnotowuje się niezadowolające wykorzystanie istniejących walorów i atrakcji. Ponadto sektor turystyki i kultury zostały silnie dotknięty przez pandemię.

Region charakteryzuje się wielonarodowością i wielością kultur, wyznań, obrzędów i zwyczajów. Region zajmuje 1. pozycję pod względem powierzchni obszarów specjalnej ochrony siedlisk (NATURA 2000), 2. pozycję pod względem powierzchni obszarów specjalnej ochrony ptaków (NATURA 2000) oraz 8. pod względem ogólnej powierzchni obszarów chronionych. W 2019 r. funkcjonowało 4,3% wszystkich centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic działających w Polsce; 4,3% teatrów i instytucji muzycznych; 3,0% muzeów; 2,9% bibliotek oraz 2,1% kin. Do rejestru zabytków wpisanych było 2 433 zabytków nieruchomych (3% w Polsce) i 4 673 ruchomych (1,7%). Spośród nieruchomych zabytków największą część stanowią domy mieszkalne oraz obiekty sakralne. W przypadku zabytków ruchomych ponad 87% stanowi wyposażenie świątyń.

Zgodnie z SRWP 2030 podejście terytorialne oznacza dążenie do możliwie najlepszego wykorzystania potencjałów rozwojowych i niwelowania słabości różnych części województwa, głównie poprzez rozwój oddolnych inicjatyw lokalnych i formułowane przez nie cele odzwierciedlające specyfikę danego terytorium. Wyzwaniem w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich jest m.in. przejście na gospodarkę neutralną dla klimatu, wykorzystanie technologii cyfrowych do innowacji i rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF). Polityka regionalna w stosunku do poszczególnych Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) będzie realizowana w oparciu o odpowiednie instrumenty terytorialne tj.: zintegrowane instrumenty terytorialne – ZIT, inne instrumenty terytorialne - IIT (Gminne Programy Rewitalizacji i partnerstwa strategiczne) oraz Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). ZIT będzie odpowiedzią na wyzwania MOF Białegostoku, Łomży i Suwałk, natomiast na problemy obszarów zdegradowanych - rewitalizacja, koncentrująca się na potrzebach zdiagnozowanych w GPR.

W ramach RLKS wpierane będą projekty na obszarach wiejskich, wynikające z lokalnych strategii rozwoju opracowanych przez Lokalne Grupy Działania. Ponadto rozwiązaniu wspólnych

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

problemów społeczno-gospodarczych zidentyfikowanych w strategiach ponadlokalnych służyć będą partnerstwa strategiczne. Ww. narzędzia terytorialne będą wykorzystywane w szczególności w CP5 oraz w innych CP.

Przy wyborze projektów w ramach FEdP zastosowanie będą miały kryteria premiujące rozwiązania proekologiczne. Kryteria te dostosowane będą do charakteru interwencji i będą stosowane jak najszerszej w ramach wszystkich celów polityki.

Mając na uwadze ochronę różnorodności biologicznej, usługi ekosystemowe świadczone przez zieleń oraz potrzebę adaptacji do zmiany klimatu (w szczególności na obszarach miejskich), w ramach przedsięwzięć infrastrukturalnych zapewniona będzie ochrona zielonej infrastruktury, w tym w szczególności drzew.

W CP 4 inwestycje infrastrukturalne w placówki świadczące całodobową opiekę długoterminową (całodobowe usługi opiekuńcze) w instytucjonalnych formach są niedozwolone. Ponadto, w każdym CP, wszystkie inwestycje w infrastrukturę i usługi edukacyjne, społeczne i zdrowotne będą musiały być zgodne z zapisami art. 9 CPR, z wymogami Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w tym Komentarzami Ogólnymi 4 i 5 oraz uwagami końcowymi dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, z należytym poszanowaniem zasad równości, wolności wyboru, prawa do niezależnego życia, dostępności i zakazu wszelkich form segregacji. Inwestycje będą musiały wykazać zgodność ze strategią deinstytucjonalizacji oraz odpowiednią polityką UE i ramami prawnymi odnośnie przestrzegania zobowiązań w zakresie praw człowieka, a mianowicie Kartą praw podstawowych, Europejskim filarem praw socjalnych, Strategią na rzecz praw osób niepełnosprawnych 2021-2030, Konwencją ONZ o Prawach Dziecka (w szczególności art. 20 i 21). Zostanie to odpowiednio odzwierciedlone w kryteriach wyboru projektów, tym kryteriach premiujących za zaplanowanie działań wyrównujących szanse grup zagrożonych dyskryminacją. Decyzje KM w tym zakresie będą opierać się na danych diagnostycznych pochodzących z dostępnych badań i analiz, w tym przeprowadzonych w regionie dotyczących grup będących w niekorzystnej sytuacji. KM może wnioskować o przeprowadzenie dodatkowych analiz w tym zakresie. Umowy o dofinansowanie będą miały klauzulę zakazującą dyskryminacji. Procedury wyboru operacji mogą być konkurencyjne lub niekonkurencyjne, pod warunkiem że zastosowane kryteria i procedury są niedyskryminujące, włączające i przejrzyste, a wybrane operacje maksymalizują wkład finansowania unijnego i są zgodne z zasadami horyzontalnymi określonymi w rozporządzeniu CPR. Możliwości zastosowania procedury niekonkurencyjnej zostały dodatkowo ograniczone przez przesłanki określone w ustawie z dnia 24 marca 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, co oznacza, że podstawowym sposobem wyboru jest procedura konkurencyjna, której zastosowanie nie jest uzależnione od spełnienia żadnych dodatkowych wymogów.

Kontynuowane będą działania służące zwiększaniu zdolności administracyjnych instytucji wdrażającej Program. Głównym wyzwaniem będzie zapobieganie nadmiernej fluktuacji pracowników, utrzymanie wykwalifikowanego i zaangażowanego personelu, podnoszenie kompetencji, wiedzy i umiejętności oraz podejmowanie działań w celu szybkiego zakończenia perspektywy 2014-2020 i szybkiego uruchomienia programu 2021-2027. Prowadzone będą działania służące zwiększeniu efektywności wdrażania Programu, głównie przez wprowadzanie uproszczeń dla beneficjentów i zwiększenie elastyczności systemu wdrażania. IZ w coraz większym stopniu będzie korzystać z uproszczonych metod rozliczania wydatków zgodnie z art. 53 CPR. W przypadku kontroli i audytów, przewiduje się stosowanie zasady proporcjonalności. Zostaną wprowadzone uproszczenia w analizie ekonomicznej projektów. W zakresie informacji i promocji planuje się kontynuację standaryzacji stron internetowych Programów i dalsze wykorzystanie nowoczesnych technologii do upowszechniania informacji. Kontynuowanym uproszczeniem będzie stosowanie elektronicznych generatorów wniosków w postaci lokalnego oraz centralnego systemu informatycznego.

Wsparcie PS będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antidyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 CPR. W przypadku, gdy beneficjentem jest jednostka samorządu terytorialnego (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

podjęła jakiegokolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w ww. art., wsparcie w ramach PS nie może być udzielone.

W odniesieniu do celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu”:

Tabela 1

Cel polityki lub cel szczegółowy FST	Cel szczegółowy lub odrębny priorytet*	Uzasadnienie (podsumowanie)
<p>CPI Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>(i) rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</p>	<p>Podlaskie nadal zalicza się do grupy słabych innowatorów - w rankingu Regional Innovation Scoreboard 2019 - zajmuje 219 miejsce na 238 regionów. Pod względem nakładów na działalność B+R w relacji do PKB znajduje się na 10 miejscu wśród województw. Wg SRWP 2030, aby zwiększyć innowacyjność firm (wprowadzać nowe produkty i ulepszać je) konieczne jest wspieranie działalności B+R, wsparcie nowych produktów i usług wysoko zaawansowanych technologicznie oraz ułatwianie dostępu do zróżnicowanych źródeł finansowania działalności innowacyjnej, w tym B+R. Region nie nadąża za zmianami dokonującymi się w kraju, gdzie nastąpiło przesunięcie środków na prace rozwojowe prowadzące bezpośrednio do komercjalizacji.</p> <p>Bardzo niski udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów wysokiej i średnio-wysokiej techniki w regionie jest wynikiem m.in. niskich nakładów na działalność B+R. Prawa własności intelektualnej przyznane podlaskim przedsiębiorstwom stanowią niewielki odsetek wszystkich patentów udzielonych przez Urząd Patentowy w kraju.</p> <p>Podlaskie odznacza się małą bazą organizacji badawczych, a współpraca naukowa z innymi jednostkami B+R w kraju i za granicą jest słabo rozwinięta. Ośrodki badawcze posiadają jedynie fragmentaryczne zasoby techniczne i finansowe w zakresie komercjalizacji badań i ogólnie współpracy z przedsiębiorcami, i nie posiadają wystarczających zasobów wewnętrznych, aby tworzyć prototypy, a w konsekwencji produkty, które byłyby gotowe do komercjalizacji. Istnieje szereg silnych obszarów badawczych z potencjałem komercjalizacyjnym, m.in. technologie medyczne oraz nowoczesne urządzenia, mimo tego niektóre projekty B+R z potencjałem do komercjalizacji, nie odnoszą sukcesów w ogólnokrajowych konkursach. Organizacje badawcze charakteryzują również niska aktywność patentowa. Prowadzony w regionie PPO wymaga większego usystematyzowania i ustrukturyzowania.</p> <p>Odpowiedzią na ww. wyzwania jest wsparcie aktywności badawczej i innowacyjnej firm we współpracy z nauką, w tym dofinansowanie infrastruktury B+R, wsparcie transferu technologii i komercjalizacji badań w sektorach nauki i biznesu, wspieranie dostępu przedsiębiorstw do innowacyjnych usług świadczonych za pośrednictwem IOB oraz podmiotów z zakresu B+R oraz wsparcie kompleksowego projektu PPO.</p>
<p>CPI Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p>	<p>SRWP 2030 wykazuje konieczność przejścia całego województwa na wyższy poziom gospodarki cyfrowej, by poprawić konkurencyjność przedsiębiorców oraz zwiększyć dostępność mieszkańców do usług publicznych. Gęstość zaludnienia w województwie jest jedną z najniższych w Polsce, co wskazuje na konieczność zwiększania dostępu do usług świadczonych elektronicznie. W 2020 r. usługi przez Internet udostępniała większość jednostek administracji publicznej w regionie, natomiast tylko 48,5% jednostek administracji publicznej udostępniała on-line dane z rejestrów publicznych lub innych zasobów danych gromadzonych w urzędzie (średnia dla kraju 54,1%). Odsetek mieszkańców województwa podlaskiego w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną w 2019 roku wyniósł 41,1% i w porównaniu z poprzednim rokiem wzrósł o 4,8 p. proc. Z kontynuacją rozwoju cyfryzacji nieodłącznie związane jest zapewnienie bezpieczeństwa cybernetycznego oraz działań związanych z dostosowywaniem aplikacji mobilnych oraz stron internetowych podmiotów publicznych do wymogów dostępności. Odsetek jednostek administracji publicznej w regionie, które wspierały rozwój umiejętności cyfrowych wśród obywateli w 2020 r. wyniósł 59%. Stałe podnoszenie kompetencji cyfrowych osób zatrudnionych w jednostkach administracji publicznej jest niezbędne dla ich sprawnego funkcjonowania.</p> <p>W 2018 r. co dziesiąty przedsiębiorca w województwie podlaskim otrzymywał zamówienie poprzez sieci komputerowe. Skłania to do podejmowania działań w kierunku rozwoju usług cyfrowych dla przedsiębiorców. Podlaskie przedsiębiorstwa wykazują jednocześnie bardzo niską aktywność we wdrażaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych, nakłady na ICT należą do najniższych w kraju. Konieczne do podkreślenia jest, że ponad 70% nakładów na</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

		ICT to nakłady na sprzęt komputerowy. Przedsiębiorstwa posiadają więc problemy z podstawowym zapleczem informatycznym.
CP1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	(iii) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	<p>Województwo wg „Rankingu atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski” od 2005 zajmuje (za wyjątkiem roku 2009) ostatnią - 16 pozycję, wśród wszystkich regionów w Polsce. Niska atrakcyjność inwestycyjna regionu przekłada się na małą aktywność kapitału zagranicznego. Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2015–2019 oscyluje wokół wartości 1,8, podczas gdy w skali Polski jest 6,7. Pomimo rosnącej wartości eksportu, region nie jest w stanie poprawić swojej pozycji eksportera na tle pozostałych województw i niezmiennie plasuje się na ostatniej pozycji pod względem wartości eksportu (ok. 1%). Podlaskie jest jednym z najmniej znaczących importerów na tle kraju.</p> <p>Pod względem wartości nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach, województwo zajmuje ostatnie miejsce (2018 r.). Region znajduje się również poniżej przeciętnej wartości w zakresie udziału przedsiębiorstw innowacyjnych wśród przedsiębiorstw przemysłowych (w 2018 r. 14 pozycja) i na ostatnim miejscu pod względem przedsiębiorstw wykorzystujących roboty przemysłowe i usługowe w 2020 r. (5,3%).</p> <p>Zestawienie danych o produkcji sprzedanej przemysłu z bardzo niskim udziałem przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki świadczy o oparciu przemysłu na przetwórstwie. Niski poziom innowacyjności jest i przyczyną i skutkiem zbyt niskiego poziomu rozwoju gospodarczego. Wskazuje to na konieczność podniesienia innowacyjności do rangi najwyższego wyzwania celem uniknięcia pułapki tzw. pełzającego wzrostu gospodarczego. Konieczne jest budowanie w regionie kompetencji w obszarze wyższych technologii IT i przemysłu 4.0 w oparciu o transfer technologii i wiedzy z rozwiniętych ośrodków, a także wsparcie tworzenia i rozwoju infrastruktury biznesowej na rzecz przemysłu 4.0. Jednym ze sposobów zwiększenia pozycji przemysłowej województwa będzie wzmacnianie potencjału firm regionu w zakresie szeroko rozumianej internacjonalizacji. Czynnikiem budowania innowacyjności regionu jest zwiększanie potencjału IOB i wspieranie rozwoju nowoczesnych przestrzeni dla biznesu.</p>
CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	<p>Zgodnie z Umową Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce: „Polska gospodarka jest jedną z najmniej efektywnych pod względem ograniczeń emisji dwutlenku węgla. Nieodpowiednia izolacja budynków publicznych i prywatnych przyczynia się do większego zużycia energii i ubóstwa energetycznego”. W związku z tym, celem interwencji w obszarze energetyki jest dekarbonizacja sektora, w szczególności zmniejszenie udziału węgla w miksie energetycznym, który na koniec 2020 r. stanowił blisko 70% udziału. Polityka Energetyczna Polski 2040 r. wskazuje cele do zrealizowania do 2030 r., tj. osiągnięcie 56% udziału węgla brutto oraz ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 30 % w stosunku do 1990 r. Powyższe cele mają zostać osiągnięte poprzez m.in. zwiększenie udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto oraz większą efektywność energetyczną we wszystkich gałęziach gospodarki.</p> <p>Zgodnie z zapisami UP, Polska wyemitowała w 2019 r. do atmosfery 323 Mt CO₂, co uczyniło nas 20. emitentem CO₂ na świecie.</p> <p>Z powodu wysokiego poziomu emisji gazów cieplarnianych na mieszkańca najważniejszym wyzwaniem jest zwiększenie efektywności energetycznej, która obejmie projekty w mieszkalnictwie, budynkach użyteczności publicznej oraz efektywność energetyczną przedsiębiorstw. Kompleksowe modernizacje energetyczne, wymiana przestarzałych źródeł ciepła, modernizacja systemów ciepłowniczych zmniejszają zapotrzebowanie na energię i mają największy potencjał zmniejszenia emisji CO₂. Upowszechnianie tych rozwiązań wymaga promocji, doradztwa, podnoszenia świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych województwa w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE.</p> <p>Planowane działania mają znacząco przyczynić się do obniżenia tzw. „niskiej emisji” na obszarze województwa, pochodzącej głównie z lokalnych kotłowni i domowych źródeł ciepła. Muszą być one zgodne z <i>Krajowym planem na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030</i> (KPEiK).</p>
CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji,	(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	<p>Energia wytwarzana ze źródeł odnawialnych jest istotnym elementem obniżenia emisyjności gospodarki oraz dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii w krajowym i regionalnym miksie energetycznym. Ze względu na pozytywny wpływ na środowisko stanowi ona również odpowiedź na zrównoważoną transformację energetyczną w kierunku niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, zgodnie z polityką zrównoważonego rozwoju.</p> <p>W Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych wykazano wiążący ogólny cel unijny na 2030 r. mówiący, iż Państwa członkowskie wspólnie zapewnią, aby udział energii ze źródeł</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

<p>gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>odnawialnych w Unii w końcowym zużyciu energii brutto w 2030 r. wynosił co najmniej 32%. Mając na uwadze powyższe należy dołożyć starań, aby energia z OZE sukcesywnie zastępowała energię konwencjonalną pozyskiwaną z paliw kopalnych, głównie węgla. Rosnący poziom emisji gazów cieplarnianych, w tym głównie dwutlenku węgla powoduje konieczność podejmowania działań zmierzających do dekarbonizacji gospodarki.</p> <p>Mając na uwadze zapisy Diagnozy Strategicznej Województwa Podlaskiego 2018 r., w ramach niniejszego celu szczegółowego preferowane będą instalacje OZE wytwarzające energię z biomasy oraz energię słoneczną. Korzystne warunki rozwoju sektora biomasy posiadają zarówno rejonu o dobrze rozwiniętym rolnictwie (odpady rolnicze), jak i jednostki osadnicze (przy wykorzystaniu osadów z oczyszczalni komunalnych) czy tereny sąsiadujące z obiektami przemysłowymi, których odpad może być wykorzystany do produkcji energii (mleczarnie, tartaki). W związku ze zmianami w miksie energetycznym rozwojowi podlegać będą także kolejne rodzaje źródeł odnawialnych, takie jak wodór, biometan itp.</p> <p>Polityka energetyczna Polski 2040 roku zakłada rozwój energetyki rozproszonej opartej o wytwarzanie energii z OZE, przez podmioty indywidualne (np. aktywnych odbiorców, prosumentów energii odnawialnej i innych) i społeczności energetyczne (np. klastry energii, spółdzielnie energetyczne).</p>
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>	<p>Zachodzące w szybkim tempie zmiany klimatu i pojawianie się ekstremalnych zjawisk pogodowych wymuszają podejmowanie działań adaptacyjnych, zwiększających odporność społeczeństwa i gospodarki. Zjawiskiem pogodowym najczęściej występującym i wywołujące największe szkody w regionie, jest susza. Inne anomalie pogodowe to: gradobicia, deszcze nawalne, przymrozki wiosenne i huragany. Zgodnie z raportem opracowanym przez IOS „Zmiany temperatury i opadu na obszarze Polski w warunkach przyszłego klimatu do roku 2100”, największe zmiany częstotliwości i wysokości opadu oraz zmiany w temperaturze wystąpią na północnym wchodzie Polski. Celem „Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020)” jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Europejski Zielony Ład zobowiązuje do rozwiązania problemów związanych z klimatem i środowiskiem naturalnym jako najważniejszego zadania, jakie stoi przed obecnym pokoleniem. Jednym z kierunków interwencji w ramach SRWP 2030 są działania związane z zapobieganiem i ograniczaniem skutków zmian klimatu. Obejmują infrastrukturę służącą retencjonowaniu wód, ochronie przeciwpowodziowej oraz zabezpieczeniu zasobów wody, także na potrzeby rolnictwa. Niestety rośnie liczba pożarów w lasach oraz intensywność suszy hydrologicznej.</p> <p>Aktualnie opracowywany jest Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy. Jego celem jest: skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi, zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód, edukacja i koordynacja działań powiązanych z suszą, stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania podejmowanych działań, ale też ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed uszczupleniem na niezasadnione cele nierolnicze.</p>
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p>	<p>Dyrektywa 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawia ramy działania w dziedzinie polityki wodnej. Jej celem jest zapobieganie zanieczyszczeniu i promowanie zrównoważonego wykorzystania wody, ochrona i poprawa środowiska wodnego oraz łagodzenie skutków powodzi i susz. Od państw członkowskich oczekuje się optymalizacji ponownego wykorzystywania wody oraz zmniejszenia negatywnego wpływu obecnego modelu wykorzystywania wody na środowisko naturalne. W wyniku niekorzystnych warunków przyrodniczych woj. podlaskie jest obszarem deficytowym w wodę, dlatego zrównoważona gospodarka wodna jest niezbędna do rozwoju regionu. Priorytety inwestycyjne koncentrują się na nieodprowadzanych lub oczyszczanych w nieodpowiednim stopniu ściekach komunalnych oraz nieefektywnym wykorzystaniu zasobów wody. Stopniowo wyrównywana jest dostępność ludności do kanalizacji i wodociągów. W roku 2019 z infrastruktury wodociągowej korzystało 90,8% mieszkańców regionu (7 miejsc w kraju) a z kanalizacji 68,7% ogółu mieszkańców (13 miejsc w kraju). Nadal w województwie podlaskim jest najmniejsze zagęszczenie sieci kanalizacyjnej w kraju – 18,3 km na 100 km². Pojawiają się też nowe obszary deficytów gospodarki zasobami wody: na obszarach wiejskich o niskiej gęstości zaludnienia i rozwijającej się infrastrukturze turystycznej brakuje lokalnych systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków. Monitoring wód powierzchniowych wskazuje na ich zły stan. W tym kontekście niezbędne są inwestycje w efektywne (inteligentne) sieci wodociągowe, kanalizacyjne wyposażone w systemy pomiaru zużycia wody i monitoring strat sieciowych. Potrzebna jest zatem kontynuacja działań mających na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych.</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<p>W dokumencie „<i>W kierunku zrównoważonej Europy 2030</i>” padło stwierdzenie, iż „<i>UE posiada gospodarkę najlepiej przygotowaną do odniesienia korzyści z gospodarki o obiegu zamkniętym. Kluczem jest uczynienie z wytwarzanych w niej produktów jednej ze swoich sztandarowych marek i uzyskanie w ten sposób przewagi konkurencyjnej. Aby jednak utrzymać tę przewagę, będziemy musieli zwiększyć nasze wysiłki</i>”. GOZ to strategia umożliwiająca wzrost gospodarczy przy jednoczesnej optymalizacji zużycia zasobów. Strategia ta przewiduje przejście od modelu linearnego opartego na schemacie produkcja – zużycie – wyrzucenie, do modelu pętli, w którym odpady, jeśli powstają, stają się surowcem. Eliminuje to pojęcie końca życia produktu. Wspieranie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym dokonuje się w szczególności poprzez kompleksowe programy postępowania z odpadami, zgodnie z przyjętą hierarchią sposobów postępowania; promowanie efektywnego gospodarowania zasobami w małych i średnich przedsiębiorstwach; podnoszenie świadomości obywateli oraz firm w celu wywołania zmiany ich zachowań. Przyniesie to pozytywny efekt gospodarczy (wzrost innowacyjności w oparciu o dostęp do surowców wtórnych i odzysk energii z odpadów), jak i polepszy jakość życia poprzez likwidację uciążliwości związanych ze składowaniem odpadów oraz odzyskanie przestrzeni do wtórnego zagospodarowania. Według danych GUS w 2019 r. w województwie zebrano selektywnie i wysegregowano z frakcji suchej jedną trzecią ogółu odpadów komunalnych (31,5%). Duży problem stwarza porzucanie odpadów w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych, pożary składowisk odpadów i miejsc ich magazynowania, gospodarowanie odpadami bez wymaganych regulacji formalnoprawnych.</p>
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>(vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Wzmacnianie ochrony przyrody i bioróżnorodności wynika z presji człowieka na środowisko naturalne. Fragmentacja siedlisk, nadmierna eksploatacja, zanieczyszczenia i zmiany klimatu niszczą dziedzictwo przyrody. Konieczna jest zatem kontynuacja działań związanych z zahamowaniem niekorzystnych przekształceń, degradacji i fragmentacji siedlisk przyrodniczych, gatunków fauny i flory. Najwyższe standardy ochrony bioróżnorodności zapewniają formy ochrony przyrody, w tym m.in. parki narodowe i krajobrazowe oraz rezerwy przyrody. W województwie podlaskim są położone 3 parki krajobrazowe o łącznej powierzchni 865 km². Podstawowym dokumentem służącym zarządzaniu taką jednostką jest <i>Plan ochrony</i>. Dla zachowania właściwego stanu przyrody i bioróżnorodności istotne są m.in. bieżąca ocena stanu przyrody poprzez stały monitoring stanu siedlisk, fauny i flory, podejmowanie różnorodnych działań z zakresu biernej i czynnej ochrony biotycznych i abiotycznych elementów przyrody, powiększanie roli ekosystemów, szczególnie leśnych i towarzyszących obszarom zurbanizowanym, w redukcji poziomu zanieczyszczeń oraz regulowaniu lokalnego klimatu i obiegu wody, systematyczne zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa podlaskiego. Biorąc pod uwagę, że 30% powierzchni województwa znajduje się w strefach ochronnych należy dążyć do ich łączenia poprzez korytarze ekologiczne czy promować innowacyjne rozwiązania z zakresu infrastruktury błękitno-zielonej, które, będą gwarantować poszanowanie lokalnych ekosystemów, zapewniając harmonijne relacje pomiędzy krajobrazem zurbanizowanym i krajobrazem przyrodniczym.</p>
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	<p>W Umowie Partnerstwa wskazano, że intensywny wzrost ruchu w ośrodkach miejskich oraz wzrost zanieczyszczenia powietrza to czynniki uzasadniające inwestycje w nowoczesny tabor komunikacji miejskiej, z rozwiązaniami opartymi o elektromobilność, wodór, wykorzystanie skroplonego gazu ziemnego (LNG) czy też sprężonego gazu naturalnego (CNG). W kontekście poprawy jakości powietrza, konieczności zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych pochodzących z transportu oraz zmiany nawyków transportowych istotne są działania służące bardziej efektywnemu i przyjaznemu dla środowiska podziałowi zadań przewozowych, w tym rozwój infrastruktury dla niezmotywowanych oraz promowanie nowych sposobów na przemieszczanie się po mieście. Wdrażanie nowoczesnych systemów zarządzania ruchem oraz inteligentnych technologii pozwoli także na optymalizację działań związanych z organizacją transportu, co z kolei przyczyni się do poprawy jego efektywności energetycznej oraz zwiększenia atrakcyjności transportu zbiorowego dla mieszkańców. Zgodnie z <i>Wytęczytymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021–2027</i>, słabo rozwinięty transport publiczny i długi czas dojazdów do miejsc na obszarach miejskich powodują dalsze uzależnienie mieszkańców od transportu indywidualnego, co prowadzi do zatorów komunikacyjnych i dużej liczby wypadków. Dlatego wspieranie zrównoważonej mobilności miejskiej, promowanie zintegrowanego, czystego i bezpiecznego transportu publicznego uznano za priorytetowe.</p>
<p>CP 3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności</p>	<p>(ii) rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na</p>	<p>Duża część regionu to obszary zagrożone trwałą marginalizacją i wykluczeniem transportowym. SRWP 2030 wskazuje na konieczność rozwoju funkcji</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

	poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	komunikacyjnych regionu w ruchu osobowym i towarowym, o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym. Pomimo widocznej poprawy infrastruktury komunikacyjnej w województwie, w niektórych obszarach nadal zauważalne są braki skutkujące niedostosowaniem sieci transportowej do wymagań stawianych nowoczesnemu systemowi transportowemu. Nowoczesny, sprawny oraz bezpieczny system transportowy stanowi ważny element nie tylko rozwoju gospodarczego regionu, ale również zwiększa możliwości sprawnego dojazdu do wielu ośrodków w województwie. Obecny stan sieci transportowej wymaga dalszych nakładów inwestycyjnych, w tym na zrównoważony transport co w konsekwencji przyczyni się do stopniowej dekarbonizacji gospodarki. W związku z powyższym zachodzi potrzeba dalszej poprawy infrastruktury transportowej, która usprawni powiązania pomiędzy regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami wzrostu oraz ułatwi dostęp do sieci TEN-T. Jakość istniejącej sieci dróg w województwie podlaskim dalece odbiega od oczekiwanych standardów użytkowych. Przekłada się to na brak wewnętrznej spójności i niską atrakcyjność inwestycyjną województwa. Sieć osadnicza charakteryzuje się opóźnieniem urbanizacyjnym, na wielu obszarach postępująca depopulacją a gęstość zaludnienia jest niewielka. Słabo rozwinięty transport publiczny, niedostateczny zasięg, niska częstotliwość kursowania i długi czas dojazdów do miejsc na obszarach miejskich powodują dalsze uzależnienie mieszkańców od transportu indywidualnego, co prowadzi do wzrostów komunikacyjnych i dużej liczby wypadków, tym samym oznacza to potrzebę poprawy połączeń miast z ich obszarami funkcjonalnymi. Wzrost dostępności i wykorzystania publicznego transportu zbiorowego, a także poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego, będą jednymi z głównych celów interwencji.
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)	(ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	Interwencja w zakresie edukacji odnosi się do wyzwań określonych w ramach Europejskiego Filaru Praw Socjalnych – obszar 1 <i>Kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie</i> . Wytoczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027 wskazują na potrzebę równego dostępu do kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach, podniesienia jakości edukacji oraz jej większego powiązania z rynkiem pracy, zaś <i>Zalecenie Rady UE z 2019 r. dotyczy m.in. wysokiej jakości wczesnej edukacji. Zalecenie Rady z 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego</i> m.in. realizacji celu europejskiego obszaru edukacji, jakim jest stworzenie prawdziwej europejskiej przestrzeni edukacyjnej. W komunikacie Komisji <i>Nowa strategia przemysłowa dla Europy</i> wzywa się do zdecydowanego działania w celu umożliwienia wszystkim osobom uczenia się przez całe życie i do dbania o to, by kształcenie i szkolenie nadały za transformacją i pomagały wprowadzać ją w życie. Wzywa się w nim również sektory szkolnictwa wyższego oraz kształcenia i szkolenia zawodowego do zapewnienia większej liczby naukowców, inżynierów i techników, którzy są potrzebni na rynku pracy. W nowym planie działania UE dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym i w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 także podkreśla się zasadniczą rolę umiejętności w przejściu na zieloną i czystą gospodarkę. <i>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) i Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030</i> wskazują na lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki. Analizy i dokumenty regionalne potwierdzają, że priorytetem powinno być wspieranie szkolnictwa zawodowego oraz edukacji przedszkolnej. Z SRWP 2030 wynika, że niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku przejawia się występowaniem niedoboru pracowników posiadających kwalifikacje poszukiwane przez pracodawców. Gospodarka stawia wysokie wymagania w zakresie ciągłej aktualizacji posiadanej wiedzy, więc aby tworzyć nowoczesną i konkurencyjną gospodarkę konieczne jest też wsparcie kształcenia ustawicznego. W celu likwidacji bieżącej luki kompetencyjnej kadr na potrzeby firm produkcyjnych, niezbędna jest również nowoczesna edukacja bazująca na wykorzystaniu najnowszych technologii przemysłu 4.0 w szkołach zawodowych.
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)	(iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	Zwiększenie integracji społeczno-ekonomicznej marginalizowanych społeczności wymaga zapewnienia odpowiedniej infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej. Konieczna jest realizacja działań w zakresie wspierania równego dostępu do przystępnych cenowo usług społecznych. Wytoczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności 2021-2027 wskazują na potrzebę wspierania zintegrowanych działań na rzecz aktywnego włączenia, wzmocnienia systemu wsparcia rodziny, przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji, a także na potrzebę poprawy równego i szybkiego dostępu do wysokiej jakości, zrównoważonych i przystępnych cenowo usług, wspierania infrastruktury mieszkaniowej i infrastruktury sprzyjającej włączeniu społecznemu dla osób z

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

		<p>niepełnosprawnościami a także wspieranie przejścia z opieki instytucjonalnej na przystępne cenowo i wysokiej jakości usługi w zakresie opieki domowej i usług środowiskowe. W <i>Sprawozdaniu krajowym – Polska 2020</i> odniesiono się do starzenia się społeczeństwa, spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym i braku zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych świadczonych na poziomie społeczności lokalnych.</p> <p>Problemy w obszarze wspierania włączenia społecznego i walki z ubóstwem wskazują: <i>Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu</i> i <i>Strategia Rozwoju Usług Społecznych – polityka publiczna na lata 2021–2030 (z perspektywą do 2035 r.)</i>. Dokumentem dot. ekonomii społecznej jest <i>Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia solidarności społecznej</i>. Inne dokumenty strategiczne: <i>SRKL, Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo–Uczestnictwo–Solidarność</i> i <i>Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami</i>.</p> <p>SRWP 2030 podkreśla potrzebę rozwoju usług społecznych oraz rozwoju i modernizacji infrastruktury i przestrzeni dla tych usług, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa. Integracja społeczna, aktywizacja społeczno-zawodowa wymaga nakładów na infrastrukturę powiązaną z tym procesem, gdyż system jednostek reintegracyjnych działających w województwie jest dość słabo rozwinięty.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)</p>	<p>(v) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<p>Zapewnienie infrastruktury gwarantującej równy dostęp do wysokiej jakości zdrowotnych usług publicznych, dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, deinstytucjonalizacja usług są priorytetami w obszarze zdrowia w regionie. Zaplanowane inwestycje wpisują się w zasady <i>Europejskiego Filaru Praw Socjalnych</i> mówiące, że każdy ma prawo do szybkiego dostępu do przystępnej cenowo, dobrej jakości opieki zdrowotnej o charakterze profilaktycznym i objawowym czy też długoterminowej, w tym opieki domowej i usług środowiskowych. Przedsięwzięcia odpowiadają <i>Wytężonym inwestycyjnym dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności 2021-2027</i> przedstawionym w załączniku D do <i>Sprawozdania krajowego – Polska 2019</i>, które wskazują m.in. na działania dot. poprawy równego i szybkiego dostępu do wysokiej jakości zrównoważonych i przystępnych cenowo usług, skuteczności i odporności systemu opieki zdrowotnej i długoterminowej. <i>Zalecenia Rady UE dla Polski w 2020 r.</i> wskazują na poprawę dostępności, odporności i skuteczności systemu ochrony zdrowia m.in. przez zapewnienie wystarczających zasobów.</p> <p>Wśród wyzwań UP wymienia m.in. potrzebę poprawy dostępności, skuteczności, jakości i odporności systemu w odpowiedzi na potrzeby wynikające z trendów epidemiologicznych i demograficznych oraz sytuacji kryzysowych.</p> <p>Zakres wsparcia wynika z dokumentów takich jak <i>Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030</i> wraz z załącznikami dot. deinstytucjonalizacji opieki nad osobami starszymi i osobami z zaburzeniami psychicznymi, mapa potrzeb zdrowotnych i wojewódzki plan transformacji w obszarze ochrony zdrowia.</p> <p>SRWP 2030 wskazuje na zapewnienie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych, ukierunkowanych na wczesne rozpoznanie choroby, szybką diagnostykę i leczenie, w tym rehabilitację. Uznając konieczność rozwoju opieki medycznej związanej ze starzeniem się społeczeństwa i dezaktywacją zawodową, należy mieć na uwadze działania w zakresie opieki długoterminowej, geriatrycznej, paliatywnej, hospicyjnej czy zapobieganie długotrwałym schorzeniom.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)</p>	<p>(vi) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p>	<p>W związku z sytuacją na granicy polsko-białoruskiej i wprowadzeniem stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego w 2021 r. sektor kultury i turystyki znalazł się w trudnej sytuacji. Brak możliwości świadczenia usług, brak usługobiorców, funkcjonowanie na innych zasadach, rozpowszechniający się wizerunek przygranicznych miejscowości jako miejsc niebezpiecznych dla turystów i inwestorów, pogłębiły i tak już znaczny kryzys wyżej wymienionych branż spowodowany wcześniej przez pandemię COVID-19. Inwestycje mają przyczynić się do odbudowy obu sektorów po okresie przestoju i zwiększyć ich wpływ na rozwój gospodarczy regionu, włączenie i innowacje społeczne w skali regionu lub lokalnej.</p> <p>SRWP wskazuje, że rozwój turystyki powinien opierać się na potencjale przyrodniczym, dziedzictwie kulturowym i lokalnych produktach turystycznych. Potencjał kulturowy regionu wynikający m.in. z jego wielonarodowego i wielokulturowego charakteru będzie służył budowaniu kapitału społecznego. Wsparcie w zakresie kultury i turystyki będzie realizowało zapisy dokumentów strategicznych UE, tj. <i>Nowego europejskiego programu na rzecz kultury, Europejskich ram działania w zakresie dziedzictwa kulturowego z 2018 r.</i> oraz <i>konkluzji Rady w sprawie planu prac w dziedzinie kultury na lata 2019-2022</i>. Ponadto interwencje w ramach EFRR, które mają wpływ na dziedzictwo kulturowe, biorąc pod uwagę zidentyfikowane potrzeby w zakresie kultury i infrastruktury dziedzictwa kulturowego, zasadne będzie wykorzystanie zaleceń wynikających z <i>Europejskich Zasad Jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe opracowanych</i></p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

		<p>przez ICOMOS. Działania będą także dążyć do realizacji założeń nowej Europejskiej Inicjatywy Bauhaus. Działania w obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego powinny uwzględniać zalecenia wynikające ze sprawozdań ETO w sprawie kultury 08/2020 i turystyki 27/2021. UP podkreśla, że cele stawiane kulturze wynikają ze <i>Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, KSRR</i>.</p>
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)	a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	<p>W województwie podlaskim występuje duża nierównowaga pomiędzy popytem na pracę a podażą pracy, a posiadane kwalifikacje i umiejętności zasobów pracy często nie spełniają oczekiwań pracodawców. Chcąc rozwiązać niniejszy problem należy zadbać o podniesienie zdolności zatrudnieniowej tak, aby wykorzystać istniejące i tworzone miejsca pracy. Jak wykazała „Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego” z 2018 r. i analiza pn. „Sytuacja na rynku pracy w woj. podlaskim w 2019 roku” w ostatnich latach sytuacja na rynku pracy uległa znaczącej poprawie w całej Polsce. Jednak jako region peryferyjny, borykający się z dużymi problemami demograficznymi, województwo pod względem wartości wielu wskaźników charakteryzuje się gorszą niż przeciętna sytuacją w kraju.</p> <p>Poważnym problemem podlaskiej gospodarki jest niski poziom przedsiębiorczości w regionie, co oznacza mniejszą liczbę potencjalnych pracodawców. Województwo podlaskie nie należy do województw o wysokim poziomie przedsiębiorczości, odzwierciedlonym zarówno w wymiarze biernym, liczbą podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON przypadających na 10 000 mieszkańców, jak i aktywnym - liczbą nowo rejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 mieszkańców. Dlatego też konieczne jest dalsze wspieranie podejmowania własnej działalności gospodarczej.</p> <p>Działania z zakresu rynku pracy będą odpowiedzią na zapisy <i>Wytycznych inwestycyjnych dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027</i> dotyczących poprawy dostępu do zatrudnienia. Dokumentem strategicznym w tym obszarze na poziomie krajowym jest <i>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</i>.</p>
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)	c) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	<p>W województwie podlaskim wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 15-89 lat jest niższy od wskaźnika zatrudnienia mężczyzn o 14,4 p. proc. (odpowiednio: 49,7% wobec 64,1% w I kwartale 2022 r.), a współczynnik aktywności zawodowej o 15,0 p. proc. (odpowiednio: 50,8% wobec 65,8% w I kwartale 2022 r.). Istnieją kategorie bezrobotnych, w których jest nadwyżka kobiet, i to znaczna. Wśród bezrobotnych rodziców wychowujących co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub dziecko z niepełnosprawnością do 18 roku życia, kobiety stanowiły odpowiednio: 87,2% i 75,0%, a w grupie osób do 30 roku życia – 54,9%.</p> <p>W odpowiedzi na diagnozę sytuacji na lokalnym i regionalnym rynku pracy, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia w województwie podlaskim, w szczególności wśród kobiet, a także w celu zapewnienia większej równowagi między życiem zawodowym i prywatnym, istnieje konieczność realizacji przedsięwzięć z zakresu wsparcia psychologicznego oraz organizacji warsztatów rozwoju zawodowego i osobistego, aktywizacji zawodowej rodziców lub opiekunów prawnych oraz godzenia życia zawodowego z prywatnym.</p>
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)	d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	<p>Przemiany gospodarcze zachodzące w regionie pod wpływem konkurencji globalnej wymuszają potrzebę procesów adaptacyjnych, a co za tym idzie elastycznego reagowania kadr zarządzających przedsiębiorstw. Profesjonalizacja kadr przedsiębiorstw z sektora MSP jest warunkiem podniesienia niedostatecznego poziomu adaptacyjności. Postęp technologiczny wymusza także ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników. Stymulowanie podnoszenia i aktualizacji umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, jest kluczowe dla utrzymania zatrudnienia. Poza przedsiębiorstwami, które radzą sobie dobrze na rynku i są skłonne inwestować w rozwój kadr, funkcjonuje na rynku znaczna liczba podmiotów, które są zmuszone do redukcji etatów. Od kilku lat podlascy przedsiębiorcy zgłaszają do urzędów pracy problem zwolnień, w tym zwolnień grupowych. Zjawisko starzenia się społeczeństwa postępuje i rozprzestrzenia się, co argumentuje ukierunkowanie działań na poprawę jakości kapitału ludzkiego poprzez zdrowotne działania profilaktyczne i wsparcie powrotu do pracy oraz przeciwdziałanie przerywaniu aktywności zawodowej, służące w konsekwencji przedłużeniu okresu aktywności zawodowej. Trendy demograficzne wymagają wykorzystania aktualnie istniejących rezerw pracy i przeciwdziałania ich utracie, co niesie za sobą potrzebę wzmocnienia potencjału kapitału ludzkiego poprzez profilaktykę zdrowotną i umożliwienie przekwalifikowania się pracowników oraz przeciwdziałanie przerywaniu aktywności zawodowej osób starszych.</p>
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i	f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w	<p>W roku szkolnym 2019/2020 województwo podlaskie w stosunku do innych województw znalazło się na 8 miejscu pod względem odsetka dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną (podlaskie 84,4%). Na wsi zlokalizowanych było 47,4% placówek, a dzieci wiejskie stanowiły tylko 23,9%</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

<p>wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>szczegółności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>ogółu dzieci objętych edukacją przedszkolną. Odczuwalne są przy tym dysproporcje w jakości edukacji przedszkolnej, w szczególności między przedszkolami na terenach wiejskich w stosunku do obszarów miejskich, stąd istotne jest w pierwszej kolejności podniesienie dostępu do przedszkoli na terenach wiejskich.</p> <p>Zgodnie z „Analizą sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego”, w regionie obserwowany jest sukcesywny wzrost liczby uczniów ze stwierdzonymi specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym w szkołach zawodowych, co stwarza potrzebę wspierania edukacji włączającej w szkołach ogólnodostępnych. Pomimo coraz większego zapotrzebowania rynkowego na specjalistów i fachowców będących absolwentami średnich szkół zawodowych, liczba osób uczęszczających do tego typu szkół w województwie podlaskim spada z roku na rok. W związku z taką sytuacją konieczne jest kontynuowanie działań ukierunkowanych na wsparcie, w tym popularyzację kształcenia zawodowego, zwłaszcza w kierunkach deficytowych na regionalnym rynku pracy. Lepsze dopasowanie kształcenia zawodowego do wymogów rynku będzie służyć dalszej poprawie sytuacji na rynku pracy. Od osób wchodzących na rynek pracy, na skutek rozwijającej się dynamicznie gospodarki, wymaga się nie tylko odpowiednich umiejętności praktycznych, na miarę potrzeb przyszłych pracodawców, ale również gotowości do zmian, elastyczności czy kreatywności. Dlatego istotne jest ukierunkowanie na wsparcie procesów edukacyjnych sprzyjających kształtowaniu u uczniów kompetencji i umiejętności, istotnych dla rozwoju gospodarczego. Działania z zakresu edukacji i kompetencji będą odpowiadały na potrzeby inwestycyjne wskazane w <i>Wytężonych inwestycyjnych dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021–2027</i>, odnoszące się do równego dostępu do kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach, podniesienia jakości edukacji oraz jej większego powiązania z rynkiem pracy.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p>	<p>Rozwój gospodarczy regionu związany jest z jakością kapitału ludzkiego. Wysoki poziom kapitału zapewnia odpowiednie kadry dla rozwoju nowoczesnej gospodarki i odpowiada na potrzeby rynku pracy. Pomimo stałego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców regionu, nadal jest zauważalny problem z niedostosowaniem oferty kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy. Potwierdza to raport opracowany przez IBnGR w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej regionów Polski, z którego wynika, że województwo podlaskie jest najmniej atrakcyjnym miejscem lokowania kapitału także z uwagi na niedostatecznie wykwalifikowane zasoby pracy. SRWP 2030 wskazuje na niższą niż przeciętnie w kraju skłonność mieszkańców regionu do stałego rozwoju kompetencji w ramach kształcenia ustawicznego. Widoczna jest tendencja spadkowa wskaźnika na przestrzeni ostatnich lat. Z „Raportu o stanie województwa za 2020 rok” wynika, że dorośli mieszkańcy województwa podlaskiego nie przejawiają wysokiej aktywności w procesie ciągłego podnoszenia kompetencji i kwalifikacji w ramach kształcenia ustawicznego. Konsekwencją dynamicznych zmian zachodzących w otoczeniu społeczno-gospodarczym jest konieczność budowania mobilnych zawodowo zasobów pracy, poprzez stałe dostosowywanie kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych. Potrzebne są dalsze działania mające doprowadzić przede wszystkim do dostosowania oferty kształcenia ustawicznego do zmieniającego się rynku pracy, rozwoju kompetencji cyfrowych oraz upowszechnienia idei kształcenia przez całe życie.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>	<p>Z SPSWP 2030 wynika, że skala ubóstwa jest zdecydowanie wysoka, zaś warunki życia mieszkańców, osiągnięte przez nich dochody oraz ich sytuacja na rynku pracy i konieczność korzystania z instytucji pomocy społecznej, świadczą o bardzo trudnym położeniu znacznej części gospodarstw domowych zlokalizowanych w regionie.</p> <p>Województwo od 2011 r., charakteryzuje się wyższym niż w kraju poziomem bezrobocia. W regionie problemem jest długotrwałe bezrobocie, które jest jedną z istotnych przyczyn prowadzących do wykluczenia społecznego. Taki status posiada około 55% zarejestrowanych bezrobotnych w województwie. Zjawisko to występuje we wszystkich kategoriach wieku i wykształcenia, najczęściej dotyczy jednak osób starszych, z wykształceniem poniżej średniego, bez kwalifikacji zawodowych. Zjawisko wykluczenia społecznego dotyczy najczęściej osób długotrwałe bezrobotnych, oddalonych od rynku pracy, osób o niskich kompetencjach społecznych i kwalifikacjach zawodowych, osób żyjących w niekorzystnych warunkach ekonomicznych, osób dotkniętych niepełnosprawnością, uzależnieniami, bezdomnością czy przedstawicieli mniejszości narodowych, m.in. białoruskiej i ukraińskiej. Aby móc skutecznie przeciwdziałać temu zjawisku konieczne jest dalsze stosowanie kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia w postaci usług aktywnej integracji oraz rozwój podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej. Niezbędne jest podejmowanie działań mających za zadanie zabezpieczyć potrzeby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania te przyczynią się do realizacji zaleceń wynikających ze Sprawozdań krajowych dla Polski.</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

		<p>Istotnym wyzwaniem dla województwa podlaskiego jest poprawa sytuacji w obszarze ekonomii społecznej. Skala działających podmiotów ekonomii społecznej (PES) jest nieadekwatna do ogromnych potrzeb w regionie. Jak wynika z danych ROPS w Białymstoku, ekonomia społeczna na terenie województwa podlaskiego rozwija się nierównomiernie. PES i przedsiębiorstwa społeczne nie mają dogodnych warunków do rozwoju, na co wpływa m.in. niedostateczna wiedza na ten temat, brak zaufania społecznego i ugruntowanej pozycji na lokalnym rynku. Tymczasem ekonomia społeczna odgrywa znaczącą rolę w tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi adaptacyjnych form zatrudnienia.</p>
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)	<p>k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>	<p>Z Umowy Partnerstwa wynika, że usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej są nadal niedostatecznie rozwinięte. Problemem jest też brak koordynacji oraz brak równego dostępu do wysokiej jakości, przystępnych cenowo usług. Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych stanowi również narzędzie zapobiegania ubóstwu. Ze SPSWP 2030 wynika, iż skala ubóstwa jest zdecydowanie wysoka, zaś warunki życia mieszkańców, osiągnięte przez nich dochody oraz ich sytuacja na rynku pracy i konieczność korzystania z instytucji pomocy społecznej, świadczą o bardzo trudnym położeniu znacznej części gospodarstw domowych zlokalizowanych na terytorium województwa podlaskiego. Jak wskazuje „Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego” z 2018 r., w województwie występują dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych i zdrowotnych, w tym zwłaszcza mała jest dostępność usług dla osób starszych i z niepełnosprawnościami. Województwo charakteryzuje niekorzystny wzrost liczby osób korzystających z usług społecznych (z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagających pomocy innych osób). Biorąc pod uwagę starzenie się społeczeństwa regionu należy przypuszczać, że główną grupą beneficjentów tego rodzaju pomocy są osoby starsze. Oznacza to realne prawdopodobieństwo występowania w grupie osób starszych stanu ograniczonej samodzielności życiowej wymagającej uruchomienia systematycznych działań o charakterze opiekuńczo-wspierającym. Sytuacja zdrowotna osób starszych też nie jest korzystna. Zgodnie ze sporządzoną przez GUS prognozą ludności na lata 2014-2050, nastąpi pogłębienie procesu starzenia się społeczeństwa i dalsza zmiana w strukturze ludności według wieku. W końcu 2019 r. w województwie podlaskim indeks starości wyniósł 121 i przewyższał średnią w kraju wynoszącą 118.</p>
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)	<p>l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p>	<p>Ze SPSWP 2030 wynika, iż skala ubóstwa w województwie jest wysoka i pomimo poprawy wartości wskaźników dotyczących ubóstwa, region jest obszarem, w którym w dalszym ciągu występuje zagrożenie tym zjawiskiem. Warunki życia mieszkańców, osiągnięte przez nich dochody oraz ich sytuacja na rynku pracy i konieczność korzystania z instytucji pomocy społecznej, świadczą o bardzo trudnym położeniu znacznej części gospodarstw domowych. Załącznik D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019 również zwraca uwagę na problem osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym i wskazuje takie priorytety jak: wspieranie zintegrowanych działań na rzecz aktywnego włączenia, wzmocnienie systemu wsparcia rodziny oraz przyspieszenie procesu deinstytucjonalizacji. Dalszy rozwój działań na rzecz integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym jest więc konieczny. Trudna sytuacja finansowa rodzin, utrata pracy, bierność zawodowa, choroba, niepełnosprawność, ubóstwo zwiększa ryzyko powstawania dysfunkcji w rodzinach, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, kryzysów czy patologii, jak i wykluczenia mieszkaniowego. W związku z powyższym grupą wymagającą szczególnej interwencji stają się dzieci i młodzież. Tym samym realizowane będą działania w zakresie usług społecznych skierowanych do osób przeżywających tego typu trudności. Brak wsparcia rodziny może doprowadzić do długotrwałego wykluczenia, wyuczonej bezradności, trudności w asymilacji ze społeczeństwem. Zasadne jest wzmocnienie działań profilaktycznych, rozwój różnych form wsparcia w środowisku lokalnym, ograniczanie opieki instytucjonalnej i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.</p>
CP5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych	<p>(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	<p>W <i>Wtycznych inwestycyjnych dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021–2027</i> w CP 5 wskazano m.in. na istotność wspierania zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich oraz wzmocnienia zdolności administracyjnych władz lokalnych poprzez wdrażanie zintegrowanych inwestycji terytorialnych i innych instrumentów, w szczególności aby: wzmocnić rolę obszarów metropolitalnych jako siły napędowej wzrostu, innowacji i wydajności, przeciwdziałać negatywnym skutkom niekontrolowanego rozrastania się miast, w tym zanieczyszczeniu powietrza, oraz w celu racjonalizacji świadczenia usług publicznych, zwłaszcza na obszarach metropolitalnych i w ich aglomeracjach, przyspieszyć społeczno-gospodarczą rewitalizację obszarów podupadających, w szczególności w małych i średnich</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

		<p>miastach, w tym w ubogich dzielnicach miejskich, strefach przemysłowych i w regionach transformacji przemysłowej i niskoemisyjnej.</p> <p>Znaczna część województwa podlaskiego została uznana za obszary problemowe pod kątem koncentracji problemów społecznych, ekonomicznych oraz społeczno-ekonomicznych (zgodnie z SOR). Na skalę lokalnych wyzwań i problemów ma wpływ m.in. degradacja zabudowy oraz innych elementów tkanki urbanistycznej, liczne problemy gospodarcze, demograficzne, przestrzenne i środowiskowe. Niski poziom rozwoju gospodarczego w miastach przekłada się na dostępność środków finansowych, które samorządy i ich jednostki, a także inne podmioty przeznaczają na zadania w zakresie dostępności do dóbr kultury, ochrony dziedzictwa kulturowego, rozszerzania oferty wypoczynku czy atrakcyjnego zagospodarowania terenów zdegradowanych. Jednocześnie zrównoważony rozwój miast województwa podlaskiego możliwy będzie dzięki wykorzystaniu ich indywidualnych potencjałów i wspieraniu inicjatyw stwarzających korzystne warunki do inwestowania, sprawnej komunikacji, bezpieczeństwa mieszkańców, możliwości spędzania wolnego czasu.</p> <p>Odpowiedzią na potrzeby tych obszarów jest zastosowanie instrumentów terytorialnych, jakimi są m.in.: zintegrowane inwestycje terytorialne, rewitalizacja realizowana w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji (stanowiące IIT) lub wdrażanie projektów wynikających z partnerstw strategicznych, dla których przygotowano strategię terytorialne.</p>
<p>CP5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych</p>	<p>(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa lokalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>	<p>W <i>Wytycznych inwestycyjnych dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021–2027</i> w CP 5 wskazano m.in. na istotność wzmocnienia zdolności administracyjnych władz lokalnych poprzez wdrażanie zintegrowanych inwestycji terytorialnych i innych instrumentów, w szczególności aby łagodzić skutki zmian demograficznych i ubóstwa, zwłaszcza na obszarach wiejskich.</p> <p>Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzmocnieniu spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Strategia podporządkowuje działania w sferze gospodarczej osiągnięciu celów związanych z poziomem i jakością życia obywateli. Kładzie nacisk na to, aby beneficjentem rozwoju gospodarczego, w większym niż dotychczas stopniu, byli zwykli obywatele oraz obszary do tej pory pomijane w polityce rozwoju. Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego zakłada prowadzenie skutecznej polityki regionalnej dostosowanej do specyfiki danego terytorium i obejmującej działania służące aktywizacji gospodarczej czy poprawie dostępu do usług publicznych z wykorzystaniem potencjałów lokalnych.</p> <p>Ludność województwa zamieszkuje 40 miast i 3759 miejscowości na terenach wiejskich, których rozwój jest znacznie zróżnicowany. Obszary wiejskie charakteryzują się niskim poziomem życia i surowcowym charakterem produkcji. Mimo szybkiego tempa wzrostu dochodów gospodarstw domowych na obszarach wiejskich, ich poziom nadal znacząco odbiega od średniej krajowej. Część obszarów wiejskich, mimo zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, zależna jest nadal od rolnictwa, ponieważ na obszarach tych nie wykształciły się pozarolnicze specjalizacje gospodarcze. Obszary te charakteryzuje m.in. głębokie niezrównoważenie między popytem a podażą na rynku pracy związane z nadwyżkami siły roboczej w rolnictwie, niewielką liczbą miejsc pracy poza nim, nasiloną emigracją osób w wieku produkcyjnym oraz ograniczonym dostępem do usług. Odpowiedzią na te problemy może być rewitalizacja realizowana w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji (jako IIT), przygotowanie Lokalnych Strategii Rozwoju, które będą wdrażane za pomocą instrumentu RLKS lub wdrażanie projektów partnerstw strategicznych, dla których przygotowano strategię terytorialne.</p>

*Odrębne priorytety zgodnie z rozporządzeniem w sprawie EFS+.

2. Priorytety

Podstawa prawna: art. 22 ust. 2 i art. 22 ust. 3 lit. c) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

2.1. Priorytety inne niż pomoc techniczna

2.1.1. Priorytet I: Badania i innowacje

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ³
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.1.1. Cel szczegółowy (i): Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

2.1.1.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Interwencja w celu szczegółowym kierowana będzie na obszary określone jako regionalne inteligentne specjalizacje, a także uzupełniająco na wyłaniające się specjalizacje wynikające z procesu przedsiębiorczego odkrywania.

W celu zmiany sytuacji w obszarze innowacyjności podlaskiej gospodarki, niezbędne jest zwiększenie aktywności badawczej i innowacyjnej firm, a także zaktywizowanie współpracy między sektorem przedsiębiorstw oraz nauki. Istnieje także potrzeba podnoszenia kwalifikacji z uwagi na konieczność wypełnienia luki pomiędzy zapotrzebowaniem na wykwalifikowanych pracowników z odpowiednimi umiejętnościami a ich dostępnością.

Wsparcie skierowane będzie na **działalność badawczo-rozwojową przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw**, w tym z udziałem organizacji badawczych. Będą to działania związane z prowadzeniem prac B+R, a także uzyskaniem i ochroną własności intelektualnej.

Wspierane będą projekty obejmujące badania przemysłowe i eksperymentalne prace rozwojowe, zgodnie z zakresem określonym w rozporządzeniu 651/2014 (GBER). Nie jest możliwe uzyskanie

³ W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

wsparcia na badania podstawowe rozumiane jako prace eksperymentalne lub teoretyczne podejmowane przede wszystkim w celu zdobycia nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne.

Program uwzględnia także wsparcie infrastruktury B+R przedsiębiorstw - jako oddzielny projekt lub w ramach kompleksowego projektu dotyczącego realizacji prac B+R. Interwencja obejmie również wdrożenie prac B+R oraz innowacji - bez poprzedzającego etapu prac B+R lub w ramach kompleksowego projektu dotyczącego działalności B+R.

Elementem projektów z zakresu B+R będą mogły być działania związane z zazielenieniem, internacjonalizacją, cyfryzacją czy kompetencjami, co powinno się przekładać na zwiększenie efektów realizowanych projektów z zakresu B+R.

W ramach celu szczegółowego dofinansowane będą działania dotyczące usług związanych z **pobudzaniem transferu technologii i komercjalizacją badań** między uczelniami wyższymi i sektorem biznesu, m.in. wsparcie innowacyjnych pomysłów pod kątem możliwości ich wdrożenia i komercjalizacji. Interwencja służyć będzie budowaniu potencjału regionu w zakresie współpracy dotyczącej działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi w różnych formułach.

Interwencja w celu szczegółowym kierowana będzie na **wsparcie procesu przedsiębiorczego odkrywania (PPO)**. Wsparcie dotyczyć będzie obszarów określonych w RIS3 województwa podlaskiego jako regionalne inteligentne specjalizacje, a także specjalizacji wyłaniających się w ramach PPO, w tym identyfikacji nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych. Z punktu widzenia aktywizacji potencjału regionalnego systemu innowacji, istotne będzie w szczególności sieciowanie podmiotów uczestniczących w tym systemie, co pozwoli na koncentrację zasobów w branżach i technologiach o najwyższym potencjale społecznym i ekonomicznym, jak również korzystanie z kompetencji podmiotów oraz ekspertów z ośrodków krajowych, w tym regionalnych, jak też zagranicznych. Projekty dotyczące sieciowania przyczynią się do rozwoju współpracy w zakresie B+R+I między biznesem a organizacjami badawczymi, w tym uczelniami wyższymi, poprzez realizowane na nich badania, prace rozwojowe oraz komercjalizację wyników badań. Głównym celem takiego partnerstwa powinno być budowanie silniejszych i bliższych powiązań uczelni i firm oraz wsparcie kompetencyjne podlaskich przedsiębiorstw. Przewidywane jest prowadzenie projektów pilotażowych w zakresie sieciowania podlaskich uczelni i wsparcia rozwoju pomysłów powstających na uczelniach oraz kontynuacja projektów rozpoczętych w perspektywie 2014-2020. Możliwa będzie realizacja działań przyczyniających się do **rozwoju ekosystemu innowacji w obszarach inteligentnych specjalizacji województwa podlaskiego**.

W celu stworzenia krytycznej masy potencjału komercjalizacyjnego organizacji badawczych konieczna jest **poprawa publicznej infrastruktury naukowo-badawczej**. Wsparcie będzie realizowane zgodnie z zasadami określonymi w Umowie Partnerstwa. Wsparcie kompetencji pracowników organizacji badawczych związanych z komercyjnym wykorzystaniem infrastruktury będzie stanowiło obligatoryjny element projektów.

Kolejnym obszarem wsparcia będą wysokiej jakości usługi skierowane do firm, co ma stanowić jeden z kluczowych czynników budowania innowacyjności całego województwa. **Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw** świadczone będą przez akredytowane IOB oraz klastry. Usługi na rzecz przedsiębiorstw będą świadczone z zachowaniem formuły popytowej. Interwencja powinna przyczyniać się również do poprawy komunikacji oferty i usług oraz lepszego dotarcia z ofertą i usługami do przedsiębiorców prowadzących działalność poza dużymi ośrodkami miejskimi.

W celu rozwijania gospodarki o obiegu zamkniętym w szczególności wspierane będą prace B+R+I mające na celu rozwój ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w przedsiębiorstwach.

Szczególnego podejścia będą wymagały MŚP nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności i prowadzeniem prac badawczo-rozwojowych.

Duże przedsiębiorstwa mogą otrzymać dofinansowanie na realizację projektów w zakresie badań naukowych i innowacji w obszarach inteligentnych specjalizacji, jeżeli obejmują one współpracę z

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

MŚP, przy czym priorytetowo traktowane będą projekty w zakresie badań naukowych i innowacji wdrażających cele Europejskiego Zielonego Ładu.

Głównymi beneficjentami wsparcia będą MŚP, a dodatkowo duże przedsiębiorstwa w tym small mid-caps i mid caps, organizacje badawcze, instytucje otoczenia biznesu, klastry oraz konsorcja ww. podmiotów.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Główne grupy docelowe to przedsiębiorstwa, organizacje badawcze i korzystający z rezultatów projektów.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Infrastruktura badawcza będąca przedmiotem wsparcia w tym CS będzie podlegać standardom dostępności. Budowa nowej infrastruktury oraz procesy dostosowania i modernizacji już istniejącej będą przebiegać zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania, a tam, gdzie nie będzie możliwe ich pełne zastosowanie, zostaną wprowadzenia usprawnienia eliminujące bariery funkcjonalne. Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie kryterium dostępu warunkującym otrzymanie dofinansowania.

W przypadku projektów, w których występował będzie produkt neutralny pod względem zasady równości szans i niedyskryminacji, zasada niedyskryminacji zostanie zapewniona na poziomie zarządzania projektem i dostępności cyfrowej dokumentacji projektowej publikowanej na stronach zgodnych z WCAG, nawet w przypadku braku kwalifikowalności takich wydatków w projekcie. Biorąc pod uwagę wyniki badań obrazujące ograniczenia aktywności kobiet w obszarze badań i rozwoju, w celu zwiększenia tej aktywności planuje się zastosowanie kryterium premiującego związanego z zapewnieniem procentowego udziału kobiet, w szczególności młodych, we wsparciu (dopuszczonym uzupełniająco w tym celu) na podnoszenie kompetencji pracowników organizacji badawczych.

Preferowane będą projekty, w których beneficjent będzie prowadził we wspartej infrastrukturze działalność badawczą z uwzględnieniem równości kobiet i mężczyzn, np. poprzez zastosowanie metod wypracowanych dla instytucji naukowych lub stosując inne narzędzia, np. gwarancję procentowego udziału kobiet w gremiach decyzyjnych i w zespołach badawczych itp.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na specyfikę interwencji w ramach celu szczegółowego możliwe będą działania wykraczające poza region, w szczególności w odniesieniu do projektów realizowanych w konsorcjach oraz uwzględniających szeroko rozumiane partnerstwa. Aczkolwiek z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja w obszarze działalności badawczo-rozwojowej będzie mogła być również realizowana z udziałem podmiotów posiadających siedzibę poza województwem podlaskim w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027. Interwencja w FEdP będzie komplementarna z interwencją w ramach ww. Programów. Operacje w tym celu szczegółowym wpisują się w obszar priorytetowy *Innowacje* w ramach SUERMB poprzez wsparcie sfery badawczo-rozwojowej, w tym powiązań biznesu z sektorem B+R. Działania innowacyjne przyczynią się do wzmocnienia potencjału i konkurencyjności gospodarki, umożliwią zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy oraz poszanowanie środowiska naturalnego.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Inwestycje w infrastrukturę B+R bezpośrednio nie generują dochodu, powstaje on dopiero przez wykorzystanie infrastruktury do prowadzenia prac B+R. Wyniki prac oraz ewentualne zyski są wysoce niepewne i oddalone w czasie. Z kolei prace B+R są obciążone dużym ryzykiem o charakterze technologicznym i rynkowym. Planowane dotacje w znacznym stopniu redukują poziom ryzyka.

Wdrożenie wyników prac B+R obciążone jest ryzykiem, jednak niższy poziom ryzyka uzasadnia korzystanie ze zwrotnych/częściowo zwrotnych form finansowania (dotacja warunkowa). Udział finansowania zwrotnego w dotacji warunkowej będzie uwzględniał poziom ryzyka i wielkość przedsiębiorstwa.

Wsparcie usług proinnowacyjnych świadczonych przez IOB oraz infrastruktury publicznej będzie realizowane w formie dotacji - ich ostateczne efekty są trudne do oszacowania, mogą się pojawić dopiero w dłuższej perspektywie, a ich wdrożenie wymaga dodatkowych nakładów, stąd planowana jest bezzwrotna forma wsparcia. Wzmocnienie IOB ma z kolei wymiar strategiczny dla efektywnego systemu wsparcia MŚP, generowanie przychodów lub oszczędności nie jest bezpośrednim efektem tego typu projektów.

2.1.1.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	5	57

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	5	57
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO007	Organizacje badawcze uczestniczące we wspólnych projektach badawczych	szt.	2	10
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO010	Przedsiębiorstwa współpracujące z organizacjami badawczymi	szt.	1	5

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR003	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	szt.	0	2021	54	CST2021	
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	EUR	0	2021	30 835 790	CST2021	
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR005	MŚP wprowadzające innowacje wewnątrz przedsiębiorstwa	szt.	0	2021	34	CST2021	

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

2.1.1.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	001 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	2 823 750
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	002 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	11 295 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	003 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w dużych przedsiębiorstwach1 bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	4 706 250
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	004 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	17 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	005 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	213 750
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	006 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w MŚP (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	855 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	007 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w dużych przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	356 250
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	008 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	2 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	009 Działania badawcze i innowacyjne w mikroprzedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	1 925 381
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	010 Działania badawcze i innowacyjne w MŚP, w tym tworzenie sieci kontaktów	11 552 288
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	011 Działania badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów	3 850 763
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	012 Działania badawcze i innowacyjne w publicznych organizacjach badawczych, instytucjach szkolnictwa wyższego i ośrodkach kompetencji, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	1 925 381
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	023 Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej, przedsiębiorczości i zdolności przedsiębiorstw	3 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	028 Transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i sektorem szkolnictwa wyższego	3 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	029 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i uczelniami wyższymi, koncentrujące się na gospodarce niskoemisyjnej, odporności i przystosowaniu się do zmian klimatu	1 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	030 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami koncentrujące się na gospodarce o obiegu zamkniętym	1 062 659

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	01 Dotacja	66 566 472

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	66 566 472

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	66 566 472

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych⁴

2.1.1.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

SRWP 2030 wskazuje konieczność przejścia województwa na wyższy poziom gospodarki cyfrowej, by poprawić konkurencyjność przedsiębiorców oraz zwiększyć dostępność mieszkańców do usług publicznych. Gęstość zaludnienia w województwie jest jedną z najniższych w Polsce, co wskazuje na konieczność zwiększania dostępu do usług świadczonych elektronicznie. W RPOWP 2014-2020 wspierane były przedsięwzięcia z zakresu cyfryzacji, m.in. dotyczące świadczenia usług na rzecz mieszkańców z wykorzystaniem ICT. Jednak nie wszystkie potrzeby zostały zaspokojone, a postępujący rozwój technologii ICT i rosnąca skala ich wykorzystania, powoduje że niezbędny jest dalszy rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną (hardware, software),

⁴ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

infrastruktury i systemów informatycznych, cyfryzacji danych oraz rozwój kompetencji cyfrowych. Z kontynuacją rozwoju cyfryzacji nieodłącznie związane jest zapewnienie bezpieczeństwa cybernetycznego. W rozwoju E-podlaskiego należy dążyć do wykorzystania innowacyjnych rozwiązań cyfrowych (nowe/udoskonalone usługi dla użytkowników). Inwestycje w ramach CS1.2 będą ukierunkowane na tworzenie nie tylko innowacyjnego procesu, ale również produktu, przy czym e-usługi powinny odznaczać się możliwie jak najwyższą dojrzałością (co najmniej 4. poziom dojrzałości).

Z uwagi na potrzeby i oczekiwania mieszkańców i przedsiębiorców dotyczące zwiększenia podaży usług realizowanych drogą elektroniczną, co uwidoczniła w szczególności pandemia COVID-19, dalszego rozwoju wymagają efektywne kosztowo **e-usługi publiczne**. W ramach programu wspierane będzie tworzenie i rozwój e-usług administracji rządowej i samorządowej na poziomie regionalnym i lokalnym, co przyczyni się do wzrostu odsetka osób korzystających z usług administracji publicznej, zmniejszania obciążeń administracyjnych oraz optymalizacji procesów wewnątrzurzędowych. Podejmowane działania powinny przyczyniać się do podnoszenia użyteczności e-usług oraz cyfryzacji procesów, tak by poprawić interakcje cyfrowe obywateli z instytucjami publicznymi. Należy dążyć do tworzenia kompleksowych e-usług, ich standaryzacji i aktualizacji. Projektowanie e-usług musi być realizowane w oparciu o metody projektowania zorientowanego na użytkownika. Systemy i rejestry publiczne powinny być w pełni interoperacyjne, by zapewnić sprawną wymianę informacji między podmiotami administracji publicznej oraz ich współpracę w realizacji procesów administracyjnych.

Świadczenie e-usług wymaga zapewnienia **cyberbezpieczeństwa**. Z uwagi na wzrost ataków i incydentów w odniesieniu do stron internetowych podmiotów publicznych, konieczne jest poszukiwanie i wdrażanie rozwiązań (specjalistyczne zabezpieczenia oraz procedury organizacyjne) zapewniających świadczenie bezpiecznych e-usług, jak również zabezpieczenie systemów informatycznych podmiotów publicznych (budowa lub modernizacja istniejących systemów, o zasięgu regionalnym i lokalnym). Równie ważne jest podnoszenie świadomości mieszkańców w tym obszarze.

Możliwe będzie wdrażanie koncepcji **Smart City i Smart Village**, tj. wykorzystanie cyfrowych innowacji w takich dziedzinach jak: zdrowie, usługi społeczne, edukacja, mobilność, energia i inne w celu poprawy ich funkcjonowania, wykorzystując ich lokalne atuty i możliwości. Preferuje się realizację projektów wykorzystujących model „chmury obliczeniowej”.

Wsparcie przeznaczone zostanie na **digitalizację i udostępnienie zasobów publicznych** będących w posiadaniu podmiotów administracji samorządowej oraz samorządowych jednostek organizacyjnych, w tym tworzenie aplikacji w oparciu o dostępne cyfrowo informacje sektora publicznego (ISP). Typ projektu ma na celu udostępnienie ogółowi społeczeństwa, w tym przedsiębiorcom, danych gromadzonych przez instytucje publiczne: zasobów naukowych, kulturowych i administracji. Województwo podlaskie charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem kulturowym, które stanowi o całości społeczeństwa województwa. By zapewnić tożsamość terytorialną mieszkańców i identyfikację z regionem, niezbędne jest upowszechnianie zasobu kulturowego. Pandemia COVID-19 spowodowała, iż dostęp do zasobów publicznych został utrudniony. W związku z tym należy wykorzystywać dostęp online, co wymaga dalszej digitalizacji zasobów będących w posiadaniu instytucji, czy też wytworzonych przez te instytucje. Digitalizacja zasobów naukowych, kulturalnych i administracyjnych musi odbywać się zgodnie z dyrektywą w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (dyrektywa (UE) 2019/1024), w stosownych obszarach uwzględnione zostaną również zalecenia w sprawie wspólnej europejskiej przestrzeni danych dotyczących dziedzictwa kulturowego (zalecenie Komisji (UE) 2021/1970). Przechowywanie i udostępnianie cyfrowych zasobów, jak również świadczenie e-usług publicznych wymusza poprawę dojrzałości cyfrowej placówek publicznych, niezbędne są zatem również inwestycje w infrastrukturę informatyczną i teleinformatyczną tych jednostek. Inwestycje w infrastrukturę informatyczną muszą być uzasadnione celami projektu oraz analizą wskazującą na brak wystarczających środków w administracji publicznej na tworzenie, wdrażanie lub obsługę e-usług publicznych. Konieczna jest budowa/rozbudowa baz danych cyfrowych, w tym baz danych big data, zapewniających ich bezpieczne przechowywanie, skalanie i

udostępnianie do ponownego wykorzystania, co może wpłynąć na dalszy rozwój gospodarki na poziomie regionalnym. Udostępnianie treści cyfrowych zapewni szeroki dostęp mieszkańcom, w tym również osobom z niepełnosprawnościami. Usługi elektroniczne muszą być zgodne z dyrektywą w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (dyrektywa (UE) 2016/2102).

Wdrażane działania w zakresie rozwoju e-usług i digitalizacji zasobów publicznych będą komplementarne do realizowanych w programach krajowych, a rozwiązania z zakresu e-administracji będą zgodne z założeniami Architektury Informacyjnej Państwa zwłaszcza pryncypiami zawartymi w dokumencie z 25.11.20⁵, natomiast przedsięwzięcia w zakresie e-zdrowia będą opiniowane przez właściwego ministra. Projekty związane z e-zdrowiem będą także podlegały uzgodnieniom na forum Komitetu Sterującego zgodnie z przyjętym systemem koordynacji. E-usługi publiczne będą musiały wykazywać najwyższą możliwą dojrzałość, przy czym dofinansowane będą mogły być usługi na co najmniej 4 poziomie dojrzałości. Aby zwiększyć zasięg oferowanych e-usług preferowane będą projekty realizowane w formule partnerskiej.

Zgodnie z zapisami RIS3 konieczna jest transformacja cyfrowa i wykorzystanie sektora ICT na rzecz rozwoju gospodarki regionu. W tym celu interwencja będzie ukierunkowana na zwiększenie zastosowania ICT w sektorze przedsiębiorstw. Wsparcie dotyczyć będzie w szczególności **wdrażania technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach** poprzez wdrażanie, rozbudowę i unowocześnienie systemów informatycznych. Wsparcie przeznaczone zostanie na finansowanie inwestycji związanych z zastosowaniem rozwiązań w przedsiębiorstwie zmierzających do cyfryzacji produkcji, procesów w przedsiębiorstwie, jak również do cyfryzacji produktów, usług, modelu biznesowego (B2B, B2C, B2E). Elementem projektu może być również podniesienie poziomu cyberbezpieczeństwa w przedsiębiorstwach.

Z punktu widzenia osiągnięcia celów nie będzie miała znaczenia forma prawna beneficjenta, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które dążą do wdrożenia rozwiązań cyfrowych w swojej działalności oraz w kontaktach z odbiorcami. W szczególności będą to jednostki sektora publicznego, w tym administracja rządowa i samorządowa oraz przedsiębiorstwa (MŚP oraz duże przedsiębiorstwa: small mid-caps i mid caps).

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Do głównych grup docelowych zalicza się przedsiębiorstwa (MŚP oraz duże przedsiębiorstwa: small mid-caps i mid caps), mieszkańców województwa oraz odbiorców usług cyfrowych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania i mechanizmu racjonalnych usprawnień. Normy stosowane przy projektowaniu i udostępnianiu treści w ramach rozwoju e-usług będą uwzględniać zasadę dostępności dla użytkowników, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Treści sektora publicznego udostępniane będą na przejrzystych i niedyskryminacyjnych warunkach. Produkty i e-usługi będą tak projektowane, aby były użyteczne dla wszystkich, w możliwie

⁵ <https://www.gov.pl/web/krmc/rekomendacje-rady-architektury-it-zespolu-zadaniowego-krmc-w-sprawie-pryncypion-architektury-informacyjnej-wraz-z-zaleceniami-za-podstawa-budowy-interoperacyjnych-rozwiazan-teleinformatycznych-i-swadczenia-uslug-w-administracji-rzadowej-ich-publickacje-i-wskazanie-koniecznosci-stosowania-przez-jednostki-administracji-rzadowej>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

największym stopniu. Udostępnianie zasobów ze źródeł administracyjnych w ramach rozwoju e-administracji, digitalizacji zbiorów w postaci cyfrowej służyć będzie realizacji zasady włączenia społecznego i zapewni szeroki udział w życiu społecznym, zwłaszcza dla grup defaworyzowanych. Dotyczy to przede wszystkim niepełnosprawności, miejsca zamieszkania oraz wieku użytkowników.

W zakresie podniesienia poziomu cyberbezpieczeństwa aspekt premiujący zostanie położony na działania związane z przeciwdziałaniem cyberprzemocy, na którą w większym stopniu mogą być narażone dziewczęta i kobiety. Jest to jedna z form dyskryminacji ze względu na płeć i jej przeciwdziałanie jest niezbędne w działalności związanej z wyrównywaniem szans kobiet i mężczyzn.

Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa. Przewiduje się wdrażanie koncepcji Smart City w miejskich obszarach funkcjonalnych z uwzględnieniem instrumentu ZIT. Planuje się preferencje na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne polegające na premii punktowej.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na specyfikę interwencji w ramach celu szczegółowego możliwe będą działania wykraczające poza region, w szczególności w odniesieniu do projektów z zakresu wdrażania technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach. Przedmiotem realizowanych projektów może być nawiązanie współpracy w celu uruchomienia systemowej wymiany informacji i danych, wypracowanie wspólnych innowacyjnych rozwiązań z zakresu cyfryzacji, jak również realizacja projektów pilotażowych w celu wypracowania i przetestowania modeli współpracy. Zakres przedsięwzięć będzie komplementarny z interwencją m.in. w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Operacje z tego celu szczegółowego wpisują się w obszar priorytetowy *Innowacje* w ramach SUEM przez zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK. Innowacje i transformacja cyfrowa przyczynią się do wzmocnienia potencjału i konkurencyjności gospodarki, umożliwią zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy oraz poszanowanie środowiska naturalnego.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Cyfryzacja i digitalizacja publicznych zasobów stanowi dobro publiczne a e-usługi mają niekonkurencyjny charakter.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Świadczenie e-usług nie może odbywać się bez zapewnienia cyberbezpieczeństwa oraz rozwoju kompetencji. Z uwagi na profil i podmioty, które są odpowiedzialne za realizację tych działań, wsparcie w tym zakresie także będzie miało formę dotacji.

Sytuacja gospodarcza wymusza na przedsiębiorcach konieczność wprowadzania procesów opartych na ICT. W przypadku projektów MŚP polegających na wdrożeniu specjalistycznych rozwiązań cyfrowych, obarczonych wysokim poziomem ryzyka i powiązanych z doradztwem (np. dotyczącym doboru odpowiedniej technologii) finansowanie będzie mieć charakter bezzwrotny (planowana forma bonów). W przypadku prostych inwestycji z obszaru wdrażania technologii cyfrowych (o mniej specjalistycznym charakterze, np. oprogramowania biurowego, księgowego) z szybkim potencjalnym zwrotem z inwestycji, zasadne jest wsparcie z IF. Wsparcie przedsiębiorstw innych niż MŚP (małych spółek o średniej kapitalizacji i spółek o średniej kapitalizacji) będzie realizowane również w formie IF.

2.1.1.2.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO014	Institucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	szt.	2	12
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	14	143
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	12	117
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO003	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	szt.	2	26
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	587 415
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	3

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR011	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	użytkownicy / rok	0	2021	41 252	CST2021	
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	EUR	0	2021	3 132 529	CST2021	
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR012	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych usług, produktów i procesów cyfrowych opracowanych przez przedsiębiorstwa	użytkownicy/rok	0	2021	4 290	CST2021	

2.1.1.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	013 Cyfryzacja MŚP (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe, ośrodki innowacji cyfrowych, żywe laboratoria, przedsiębiorcy internetowi i przedsiębiorstwa ICT typu start-up, usługi B2B)	8 100 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	014 Cyfryzacja dużych przedsiębiorstw (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe, ośrodki innowacji cyfrowych, żywe laboratoria, przedsiębiorcy internetowi i przedsiębiorstwa ICT typu start-up, usługi B2B)	900 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	016 Rozwiązania TIK, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji	3 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	017 Rozwiązania TIK, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji zgodne z kryteriami redukcji emisji gazów cieplarnianych lub kryteriami efektywności energetycznej	2 000 000
---	------	--------------------	-------	---	-----------

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	01 Dotacja	11 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	3 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	3 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	11 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	14 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne⁶

2.1.1.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Wsparciem zostaną objęte przedsięwzięcia przyczyniające się do rozwoju i konkurencyjności MŚP z regionu, w tym umiędzynarodowienia działalności MŚP. Inwestycje w MŚP będą w szczególności ukierunkowane na zwiększenie zaawansowania technologicznego, poziomu robotyzacji i zdolności do wdrażania innowacji.

⁶ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wsparcie przeznaczone zostanie przede wszystkim na **wdrażanie innowacji w zakresie produktów/usług oraz procesów**, w szczególności wykorzystujących zielone technologie, GOZ, Przemysł 4.0, automatyzację. Dodatkowym elementem projektów może być wdrażanie innowacji organizacyjnych i marketingowych oraz realizacja usług doradczych świadczonych dla MŚP, ściśle powiązanych z wdrażanymi innowacjami. Preferowane będą inwestycje produkcyjne realizowane w obszarach inteligentnych specjalizacji. Rozwijane mogą być kompetencje przedsiębiorców i pracowników MŚP (jako element projektu), co powinno się przekładać na zwiększenie efektów realizowanych projektów.

Wsparcie zostanie przeznaczone również na działania związane z **internacjonalizacją i promocją gospodarczą podlaskich MŚP**⁷. Działania z tego zakresu będą realizowane przy zaangażowaniu i udziale MŚP oraz IOB, zaś bezpośrednim i pośrednim adresatem tego wsparcia będą MŚP.

Działania mogą objąć usługi doradcze związane z wchodzeniem na nowe rynki polegające na kompleksowym przygotowaniu do działalności eksportowej – budowanie kompetencji i strategii ekspansji zagranicznej, mapowanie konkretnych rynków docelowych, segmentów klientów czy kanałów sprzedaży. Możliwa będzie realizacja kompleksowego projektu wspierającego rozwój eksportu i umiędzynarodowienie MŚP, opartego na potrzebach przedsiębiorstw i obejmującego szeroki zakres działań i usług mających na celu rozpoczęcie lub rozwój sprzedaży eksportowej. Celem tworzenia lepszych warunków do rozwoju MŚP realizowane będzie **wsparcie**

ukierunkowane na wzmacnianie potencjału i podnoszenie jakości usług funkcjonujących w regionie instytucji otoczenia biznesu i ośrodków innowacji. Realizowane mogą być kompleksowe działania dotyczące zapewnienia wysokiej jakości usług dla MŚP oraz wzrostu kompetencji MŚP związanych z wdrażaniem innowacji, zwiększaniem produktywności, wdrażaniem rozwiązań z zakresu przemysłu 4.0 i nowoczesnych technologii IT. Wsparcie infrastrukturalne IOB/OI w tym zakresie powinno wynikać z analizy popytu i potrzeb MŚP.

Warunki interwencji w obszarze wsparcia instytucji otoczenia biznesu i usług instytucji otoczenia biznesu będą uwzględniać m.in. dostępność adekwatnej oferty usług instytucji otoczenia biznesu dla przedsiębiorców zlokalizowanych poza dużymi ośrodkami miejskimi.

W ramach interwencji oferowane będzie **wsparcie dla nowopowstałych firm**, w tym w formie wejść kapitałowych bazując na doświadczeniach z tego instrumentu wdrażanego w perspektywie 2014-2020.

Beneficjentami wsparcia będą w szczególności mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, a także samorząd województwa w zakresie koordynacji wsparcia w obszarze internacjonalizacji i promocji gospodarczej podlaskich MŚP.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Główne grupy docelowe to przedsiębiorstwa MŚP, a dodatkowo duże przedsiębiorstwa (small mid-caps i mid caps), instytucje otoczenia biznesu i korzystający z rezultatów projektów.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień.

⁷ Działania będą komplementarne i koordynowane z działaniami w programie FEPW.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

W związku z widocznymi w Polsce ograniczeniami dla wchodzących na rynek młodych przedsiębiorców, w szczególności innowacyjnych firm, zapewnione będzie wsparcie dla osób rozpoczynających działalność, co wpłynie na zwiększenie dostępu do funduszy osób młodych. W projektach obejmujących podnoszenie kompetencji pracowników MŚP zastosowane zostanie kryterium premiujące wsparcie skierowane do grup narażonych na dyskryminację ze względu na cechy prawnie chronione wymienione w art. 9 Rozporządzenia 1060/2021. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn. Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach celu szczegółowego planuje się wsparcie działań związanych z promocją regionu oraz przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach międzynarodowych. Przedmiotem realizowanych projektów może być także nawiązanie współpracy w celu uruchomienia systemowej wymiany informacji i danych, wypracowanie wspólnych innowacyjnych rozwiązań na rzecz wsparcia przedsiębiorczości, internacjonalizacji przedsięwzięć, jak również realizacja projektów pilotażowych w celu wypracowania i przetestowania modeli współpracy. Zakres przedsięwzięć będzie komplementarny z interwencją m.in. w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Operacje z tego celu szczegółowego wpisują się w obszar priorytetowy *Innowacje* w ramach SUEFMB poprzez wsparcie innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw, zwiększenie ich konkurencyjności, współpracy na różnych płaszczyznach i rynkach oraz ich rozwoju. Działania innowacyjne przyczynią się do wzmocnienia potencjału i konkurencyjności gospodarki, umożliwią zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy oraz poszanowanie środowiska naturalnego.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Wsparcie MŚP, small mid-caps i mid-caps we wdrażaniu innowacji będzie realizowane w IF. Odstępstwo i zastosowanie dotacji warunkowej będzie w projektach MŚP związanych z wdrażaniem innowacji co najmniej w skali regionu przyczyniających się do wzrostu sprzedaży eksportowej (duże ryzyko inwestycyjne, znaczne koszty, potencjał do tworzenia nowych miejsc pracy). Wsparcie bezzwrotne dla inwestycji wspierających konkurencyjność MŚP będzie dopuszczalne tylko na terenie gmin wskazanych w Załączniku do programu FEdP nr I *Wykaz gmin doświadczających kumulacji negatywnych czynników społeczno-gospodarczych*. Wsparcie to będzie służyć przyciągnięciu inwestorów i tworzeniu nowych miejsc pracy w gminach z obszaru powiatów graniczących z Białorusią i Rosją o szczególnej kumulacji negatywnych tendencji społ.-gosp. Planuje się IF - *seed capital* dla nowopowstałych firm.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Bezzwrotne wsparcie dla wzmocnienia potencjału i jakości usług IOB/OI ma służyć rozwojowi MŚP (generowanie przychodów/oszczędności nie jest bezpośrednim efektem). Internacjonalizacja jest dział. o wysokim stopniu ryzyka i rozłożonym w czasie (efekty po kilku latach), stąd dotacje.

2.1.1.3.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	35	696
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	5	32
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO003	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	szt.	30	340
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO004	Przedsiębiorstwa otrzymujące wsparcie niefinansowe	szt.	0	324
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO005	Nowe przedsiębiorstwa objęte wsparciem	szt.	5	104
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO103	Wspierane przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu	szt.	4	37

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR001	Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	EPC/rok	0	2021	68	CST2021
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	EUR	0	2021	59 208 544	CST2021
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR005	MŚP wprowadzające innowacje wewnątrz przedsiębiorstwa	szt.	0	2021	148	CST2021
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR017	Nowe przedsiębiorstwa utrzymujące się na rynku	szt.	0	2021	33	CST2021

2.1.1.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	020 Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki i obiekty przemysłowe)	20 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	021 Rozwój działalności i umiędzynarodowienie MŚP, w tym inwestycje produkcyjne	27 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	022 Wsparcie dla dużych przedsiębiorstw poprzez instrumenty finansowe, w tym inwestycje produkcyjne	1 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	024 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	9 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	025 Inkubatory przedsiębiorczości, wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out i przedsiębiorstw typu start-up	3 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	027 Procesy innowacji w MŚP (innowacje w zakresie procesów, organizacji, marketingu, i współtworzenia, innowacje zorientowane na użytkownika i motywowane popytem)	24 233 333
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	075 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w MŚP	1 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	076 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w dużych przedsiębiorstwach	1 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	01 Dotacja	57 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	02 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: inwestycja kapitałowa lub quasi-kapitałowa	3 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	26 233 333

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	86 233 333

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	86 233 333

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ⁸
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych⁹

2.1.2.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Wszystkie poniższe działania mają na celu przyczynić się do realizacji celów ujętych w Krajowym Planie na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030, który wskazuje na konieczność poprawy efektywności energetycznej do 2030 r. na poziomie 23% w odniesieniu do zużycia energii pierwotnej. Podlaskie jest jednym z regionów najbardziej dotkniętych ubóstwem energetycznym, a dużym problemem na tym obszarze jest poprawa komfortu cieplnego mieszkańców województwa. W związku z powyższym istotne jest wspieranie działań mających na celu zwalczanie ubóstwa energetycznego w regionie.

W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji **kompleksowe inwestycje na rzecz poprawy efektywności energetycznej przedsiębiorstw** służące zmniejszeniu zużycia energii elektrycznej i/lub ciepła wraz z montażem odnawialnych źródeł energii oraz systemów zarządzania i magazynowania energii. Beneficjentem tych działań będą mikro- i małe przedsiębiorstwa.

Wspierana będzie także **kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej**, których właścicielem jest, m.in.. samorząd terytorialny, podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane (np. szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), właściciele budynków użyteczności publicznej nie związanych z administracją rządową (w tym np. parafie, NGO, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, niepubliczne placówki oświatowe).

⁸ W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

⁹ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Kolejnym działaniem na rzecz poprawy efektywności energetycznej jest **kompleksowa modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkalnych** (np. wspólnot, товариств budownictwa społecznego), w tym budynków komunalnych.

Wspierana będzie również **modernizacja lub wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne** wraz z wymianą słupów oświetleniowych i systemami zarządzania oświetleniem ulicznym. Beneficjentami będą jednostki samorządu terytorialnego.

Dofinansowane będą przedsięwzięcia z zakresu **efektywnych sieci ciepłowniczych i chłodniczych wraz z magazynami ciepła**. Będą one polegały na budowie lub modernizacji sieci ciepłowniczych w ramach efektywnych systemów ciepłowniczych i chłodniczych lub systemów ciepłowniczych modernizowanych w celu osiągnięcia takiego statusu.

Projekty w ramach Celu szczegółowego muszą przyczyniać się do zwiększenia efektywności energetycznej budynku/ów lub instalacji objętych projektem w stosunku do stanu wyjściowego określonego w audycie energetycznym. Wybierane do dofinansowania będą przedsięwzięcia o najwyższej efektywności kosztowej i oszczędności energii, przyczyniające się do poprawy jakości powietrza oraz redukcji gazów cieplarnianych. Kryteria wyboru projektów będą uwzględniały promocję redukcji zanieczyszczeń powietrza (m.in. takich jak B(a)P, PM10 czy PM2,5), redukcji gazów cieplarnianych, promocję OZE w modernizacji budynków, jakość wykonania, podnoszenie świadomości oszczędności energii użytkowników budynku, walkę z ubóstwem energetycznym. W przypadku projektów kompleksowych wspierane będą także uzasadnione elementy (max. 15% kosztów kwalifikowanych) niewynikające z audytów energetycznych, jeżeli realizują szersze cele Europejskiego Zielonego Ładu, Fali renowacji(...) jak rozwiązania przyczyniające się do zwiększenia powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany) rozwój elektromobilności, rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym, infrastruktura związana z dostępnością.

Minimalny próg oszczędności uzależniony będzie od formy wsparcia i typu beneficjenta, jednak na poziomie nie niższym niż 30% energii pierwotnej (z wyjątkiem zabytków).

W przypadku projektów kompleksowych obejmujących m.in. wymianę źródła ciepła (dotyczących budynków użyteczności publicznej, budownictwa mieszkaniowego i przedsiębiorstw) warunkiem będzie konieczność wykorzystania OZE lub podłączenia do sieci ciepłowniczej, chyba że jest to technicznie niewykonalne lub ekonomicznie nieopłacalne.

W odniesieniu do wdrażania części przedsięwzięć z zakresu efektywności energetycznej pilotażowo w regionie zostanie zastosowany model finansowania **ESCO** (ang. Energy Service Company).

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe: mieszkańcy regionu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, realizowana będzie poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Poprawa efektywności energetycznej budynków przewiduje też dostosowanie obiektów do OzN. Ubóstwo energetyczne dotyka szczególnie osoby mniej zamożne, w tym osoby starsze, rodziców samotnie wychowujących dzieci (w większości kobiety), OzN oraz rodziny wielodzietne. Działania uwzględnią wsparcie osób dotkniętych lub narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego – w przypadku budynków mieszkalnych priorytetowo traktowane będą projekty ograniczające ubóstwo

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

energetyczne oraz położone na obszarach o znacznym zanieczyszczeniu pyłowym określonych w Programie ochrony powietrza dla województwa podlaskiego.

Interwencja wpłynie na promocję, doradztwo i podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE.

Wzrost udziału OZE, poprawa efektywności energetycznej, rozwój sieci ciepłowniczych będzie odpowiedzią na problem ubóstwa energetycznego, na który wpływ mają rosnące ceny energii, niskie dochody, ale też niewydajne energetycznie budynki. Z powodu zmiany klimatu i niszczenia ekosystemów najdotkliwiej cierpią ludzie najubożsi, z których znaczną część stanowią kobiety i osoby starsze, OzN, rodziny wielodzietne oraz rodzice samotnie wychowujący dzieci, w większości są to kobiety. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak i beneficjenci.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Cel szczegółowy będzie realizowany na obszarze całego województwa, przy czym znaczna część interwencji będzie koncentrowała się w miejskich obszarach funkcjonalnych (z uwzględnieniem instrumentu ZIT), ośrodkach powiatowych oraz pozostałych miastach regionu.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja dotycząca wdrażania i testowanie możliwych rozwiązań w dziedzinie gospodarki cyrkulacyjnej i efektywności energetycznej będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim w ramach Programu Interreg Litwa-Polska 2021-2027, jak również Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027. Interwencja w FEdP będzie komplementarna z interwencją w ramach ww. Programów.

Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Energia* w ramach SUERMB zapewniając upowszechnianie gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawę bilansu energetycznego. Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych przyczyni się do poprawy stanu powietrza w całym basenie Morza Bałtyckiego.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Zakłada się wsparcie zwrotne projektów dot. poprawy efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach i oświetlenia ulicznego.

Dla budynków komunalnych, historycznych i zabytkowych przewiduje się dotacje.

W zakresie modernizacji energetycznej obiektów użyteczności publicznej będzie wsparcie w formie dotacji warunkowej zgodnie z art.57 CPR, szczegółowe warunki określi KM w kryteriach wyboru projektów. Kryterium warunkującym dotacje dla inwestycji w efektywność energetyczną budynków publicznych jest przyjęcie przez region POP zgodnego z art.23 dyrektywy 2008/50/WE i egzekwowanie zapisów uchwał antyśmogowych na obszarach w których one obowiązują bez

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

wprowadzania zmian łagodzących ograniczenia i zakazy dot. eksploatacji instalacji lub odroczenia terminów ich wejścia w życie.
 W obszarze poprawy efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych będą IF z dotacją, przy czym część dotacyjna może dotyczyć kosztów przedsięwzięć realizowanych w budynkach komunalnych z większościowym udziałem własnościowym jst.
 Wsparcie w formie bezzwrotnej będzie też w obszarze rozwoju nieefektywnych systemów ciepłowniczych.

2.1.2.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO018	Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.	5	65
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO019	Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m2	4 632	54 325
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO020	Wybudowane lub zmodernizowane sieci ciepłownicze i chłodnicze	km	1	21
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	587 415
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	3

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR026	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych)	MWh/rok	110 391	2021	77 274	CST2021	
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO2/rok	44 212	2021	26 527	CST2021	

2.1.2.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	038 Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP oraz działania wspierające	16 900 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	040 Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP lub w dużych przedsiębiorstwach oraz działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	8 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	041 Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	16 100 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	042 Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	10 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	044 Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	9 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	045 Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	9 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	046 Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi wspierające gospodarkę niskoemisyjną i odporność na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości	23 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	01 Dotacja	51 900 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	37 100 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	05 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	3 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	20 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	52 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	20 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	92 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju¹⁰

2.1.2.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE, w szczególności z biomasy, biogazu, biometanu, energii wiatru, słońca oraz Ziemi (geotermia).

Wspierana będzie **produkcja energii i/lub ciepła ze źródeł odnawialnych na sprzedaż**, tj. projekty polegające na budowie i rozbudowie odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepła wraz z magazynami energii lub ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci.

Interwencja w ramach tego celu szczegółowego obejmie także **produkcję energii i/lub ciepła ze źródeł odnawialnych z przeznaczeniem na potrzeby własne**, tj. projekty dotyczące budowy i rozbudowy odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepła

¹⁰ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

wraz z magazynami działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci lub tworzenie wysp energetycznych, gdy przyłączenie obiektu do sieci jest niemożliwe.

Realizowane będą w ramach tego typu również projekty polegające na montażu odnawialnych źródeł energii na budynkach mieszkalnych, w tym budynkach jednorodzinnych na potrzeby własne mieszkańców. W ramach projektów wspierane będą instalacje OZE dopasowane do rocznego zużycia energii elektrycznej i/lub ciepła w budynku.

Wsparcie w obszarze OZE będzie dotyczyło również rozwoju **inicjatyw takich, jak klastry energii, czy działalność spółdzielni energetycznych**. Stabilność produkcji energii z OZE pomogą zapewnić instalacje hybrydowe łączące w sobie więcej niż jedno źródło OZE.

W zakresie niniejszego celu szczegółowego promowane będą innowacyjne technologie OZE, które wymagają szczególnego wsparcia ze względu na niewystarczającą dojrzałość. Będzie to sprzyjać ich upowszechnieniu i wykorzystywaniu na szeroką skalę.

Wszystkie powyższe typy mają na celu propagowanie energii ze źródeł odnawialnych, źródeł rozproszonych i prosumenckich. Transformacja energetyczna i przejście na energię odnawialną wpisuje się w zapisy Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, mówiące o dążeniu do dekarbonizacji gospodarki.

Projekty dotyczące wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych będą oceniane głównie z punktu widzenia efektywności kosztowej i osiągniętych wyników zgodnie z celami priorytetu, w tym redukcji emisji CO₂. Jednym z czynników, które należy wziąć pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, tj. najlepszy stosunek między wielkością środków unijnych przyznanych na 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikającej z budowy danej instalacji. Ponadto wsparcie dla takich projektów będzie zależało od kryterium opłacalności w stosunku do osiągniętego wpływu na środowisko w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

W przypadku produkcji energii z biomasy i biogazu wsparcie może być skierowane wyłącznie na przedsięwzięcia zgodne z kryteriami zrównoważonego rozwoju określonymi w dyrektywie 2018/2001.

Katalog Beneficjentów przedsięwzięć z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest szeroki. Będą to między innymi przedsiębiorstwa, podmioty publiczne jak i niepubliczne, klastry energetyczne, spółdzielnie energetyczne, producenci rolni, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty wykonujące usługi publiczne na ich zlecenie.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe to mieszkańcy województwa, przedsiębiorstwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Wzrost udziału OZE w produkcji energii będzie odpowiedzią na problem ubóstwa energetycznego, na który wpływ mają rosnące ceny energii, niskie dochody, ale też niewydajne energetycznie budynki. Z powodu zmiany klimatu i niszczenia ekosystemów najdotkliwiej cierpią ludzie najubożsi, z których znaczną część stanowią kobiety i osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, rodziny wielodzietne oraz rodzice samotnie wychowujący dzieci, w większości są to kobiety. Zmiany w sektorze energetyki (np. w zakresie opłat) mają zróżnicowane oddziaływanie na każdą z płci. Chodzi tu przede wszystkim o wysokość

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

dochodów każdej z płci, samodzielne rodzicielstwo, prowadzenie gospodarstwa przez jedną czy więcej płci. Wg badań Banku Światowego („Tools to understand social issues in energy tariff and subsidy reforms in Europe and Central Asia”), ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na opłaty w razie podwyżki; z kolei w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach, zamiast hurtowo, co znacząco podnosi koszty.

Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, a w miejskich obszarach funkcjonalnych z wykorzystaniem instrumentu ZIT. Planuje się preferencje wsparcia na obszarze OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazanym w SRWP 2030.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja dotycząca wdrażania i testowanie możliwych rozwiązań w dziedzinie gospodarki cyrkulacyjnej i efektywności energetycznej będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim w ramach Programu Interreg Litwa-Polska 2021-2027, jak również Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027. Interwencja w FEdP będzie komplementarna z interwencją w ramach ww. Programów. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Energia* w ramach SUEMBA zapewniając zwiększenie udziału energii odnawialnej w miksie energetycznym.

Stopniowe eliminowanie paliw kopalnych przyczyni się do poprawy stanu powietrza w całym basenie Morza Bałtyckiego oraz ograniczenia zużycia zasobów nieodnawialnych w energetyce.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

IF kierowane będą do projektów wykonalnych finansowo, generujących zwrot lub zysk, nie znajdujących wystarczających źródeł finansowania na rynku, realizowanych na rzecz produkcji energii. W przypadku projektów, które składają się z wytwarzania i magazynowania OZE, wsparcie zwrotne będzie kierowane na część projektu związaną z wytwarzaniem, a dotacyjne na część związaną z magazynowaniem.

W przypadku niektórych rodzajów OZE, w których brakuje systemów wsparcia operacyjnego lub gdy technologia OZE jest niewystarczająco dojrzała lub charakteryzuje się wyższym ryzykiem albo niższą rentownością, paliw alternatywnych, magazynowania, zasadne będzie zastosowanie dotacji.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

2.1.2.2.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO033	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej z OZE	szt.	918	11 066
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO022	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii ciepłej)	MW	17	202
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO097	Liczba wspartych społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej	szt.	0	8
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO105	Rozwiązania w zakresie magazynowania energii elektrycznej	MWh	3,14	37,83
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	587 415
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	3

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR031	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia ciepła)	MWh/rok	0	2021	89 926	CST2021	

2.1.2.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	047 Energia odnawialna: wiatrowa	3 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	048 Energia odnawialna: słoneczna	67 800 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	049 Energia odnawialna: biomasa	6 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	050 Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych	4 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	052 Inne rodzaje energii odnawialnej (w tym energia geotermalna)	22 200 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	077 Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	9 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	01 Dotacja	87 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	23 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	05 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	2 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	30 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	26 Inne podejścia - Miasta, małe miasta i przedmieścia	23 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	59 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 ” wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	112 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego¹¹

2.1.2.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

¹¹ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W ramach celu szczegółowego przewiduje się projekty dotyczące **adaptacji terenów zurbanizowanych do zmian klimatu**. Wdrażane działania będą dotyczyć m.in.: zagospodarowania wód opadowych, zwiększania powierzchni terenów zielonych, nasadzenia drzew, zielonych przystanków, tworzenia zielonych dachów i ścian, sztucznych mokradeł miejskich, lasów miejskich, placów zalewowych, sieci zielonych korytarzy (pełniących funkcję korytarzy wentylacyjnych). Zasadnym będzie również zalecenie stosowania w projektach przepuszczalnej nawierzchni umożliwiającej przenikanie wody ze spływu powierzchniowego do gruntu. Miasta jako tereny zurbanizowane stanowią wyspy ciepła, które powodują wzrost temperatury otoczenia. Przekłada się to na zaburzenie obiegu wody oraz stosunków hydrologicznych. W celu łagodzenia negatywnych efektów miejskich wysp ciepła należy podjąć działania służące ochronie zieleni wysokiej oraz nowe nasadzenia przyuliczne – zacienianie, oczyszczanie powietrza - szczególną efektywność przynoszą duże drzewa.

W zakresie błękitno-zielonej infrastruktury niezbędne będzie tworzenie naturalnych, półnaturalnych i sztucznych terenów i obiektów łączących zieleni i wodę (np. zbiorniki infiltracyjno-retencyjne, stawy retencyjne, niecki i rowy bioretencyjne, zakładanie parków miejskich, ogrodnictwo miejskie, stosowanie przepuszczalnych powierzchni, rewitalizację cieków, rowy infiltracyjne, powierzchniowe i podziemne zbiorniki szczelne, ogrody deszczowe (również w pojemnikach)) – co będzie stanowiło bezpośrednią odpowiedź na zmiany klimatu dotyczące miast, tj. nawalne deszcze, upały, miejskie wyspy ciepła. Niezbędne jest również zasadzenie zieleni zapewniającej regulację mikroklimatu, która reguluje m.in. liczebność owadów oraz inwestycje w przydomowe zbiorniki retencjonujące wodę oraz instalacje odprowadzające deszczówkę z dachów. W ramach ww. projektów należy unikać stosowania tworzyw sztucznych w elementach projektów z zakresu zielonej infrastruktury.

Projekty dotyczące gospodarowania wodami opadowymi muszą spełniać łącznie następujące warunki: zostały uwzględnione w planach adaptacji do zmian klimatu (w przypadku Beneficjentów, dla których tego typu dokument jest obligatoryjny) lub być na terenach gdzie istnieje zagrożenie powodziowe; wykorzystują zieloną i niebieską infrastrukturę do zatrzymywania wody w miejscu upadku na terenach miejskich (nie na odpływie wody) oraz rozwiązania oparte na naturalnej mikro retencji; nie są związane z gospodarką ściekami komunalnymi.

Wspierane będą także projekty z zakresu **budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy**. Będą to projekty o charakterze regionalnym i lokalnym wynikające z potrzeb JST. W szczególności wsparciem zostaną objęte działania ograniczające zbyt szybki odpływ wód ze zlewni: ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (np. torfowiska, bagna, tereny podmokłe, stawy, starorzecza i oczka wodne, trwałe użytki zielone), inwestycje na istniejących kanałach i rowach melioracyjnych umożliwiające zatrzymywanie wody lub przedsięwzięcia wyłączające je z eksploatacji.

Celem zapewnienia zrównoważonego rozwoju w gospodarce wodnej największy nacisk zostanie położony na wspieranie naturalnego retencjonowania wody, w tym **małej retencji**. Projekty realizowane w szczególności przez samorzady dotyczyć będą, m.in. realizacji, przebudowy i odtwarzania obiektów małej retencji i mikroretencji, w szczególności na terenach leśnych i rolniczych, zabiegów zwiększających retencję glebową, odtwarzania stawów, realizacji nowych oraz przebudowy istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniających, oczyszczanie wraz z pogłębieniem wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych w miastach i przekształcania wybranych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w zbiorniki retencyjne wielofunkcyjne. Istotne jest, aby podejmowane działania nie wpływały negatywnie na obszary hydrogeniczne i tereny wodno-błotne (m.in. mokradła, torfowiska, źródłiska). Przy projektowaniu i realizacji inwestycji z zakresu małej retencji, przy budowie urządzeń piętrzących należy uwzględnić konieczność budowy urządzeń umożliwiających migrację ichtiofauny.

W ramach działań na rzecz zapobiegania ryzyku i zwiększania odporności na klęski żywiołowe rozwijany będzie **system ratownictwa służb innych niż Państwowa Straż Pożarna**, m.in. poprzez zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych. W ramach tych działań planowane jest również dofinansowanie systemów obserwacji i łączności oraz zbiorników wodnych do celów ppoż. Ponadto konieczne jest rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego w obrębie województwa podlaskiego. O wsparcie mogą się ubiegać jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, które już są w krajowym systemie lub które będą się ubiegać o włączenie do tego systemu dzięki realizacji projektu.

Ponadto realizowane będą **projekty strategiczne dotyczące dostosowania infrastruktury do następstw zmian klimatu oraz ochrony zasobów wodnych i przeciwdziałania skutkom suszy**.

Elementem uzupełniającym wyżej wymienionych typów projektów może być edukacja w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych. Podejmowane będą działania informujące oraz edukacyjne służące promowaniu oszczędzania wody przez mieszkańców oraz przedsiębiorstwa. Promowane będzie również wspieranie zachowań indywidualnych oraz grupowych, które sprzyjają zwiększeniu świadomości o zmianach klimatu, racjonalnemu korzystaniu z zasobów środowiskowych i wspierają ochronę zasobów nieodnawialnych.

We wszystkich działaniach przestrzegana będzie zasada „nieszkodzenia” (do no significant harm), która oznaczać będzie zakaz wydatkowania środków na cele sprzeczne z polityką klimatyczną oraz właściwymi dyrektywami w tym zakresie. Projekty, które powodują zastosowanie art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, nie będą wspierane.

Z punktu widzenia osiągnięcia celów nie będzie miała znaczenia forma prawna beneficjenta, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które prowadzą działalność na rzecz dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe oraz podmioty, które nie są nadzorowane przez administrację centralną.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupa docelowa: mieszkańcy regionu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Z analiz wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia w miastach. Wspieranie inwestycji w tkankę przyrodniczą, powiększanie terenów zielonych, usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatu wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia i będzie pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego i ubóstwa. Przeciwdziałanie zagrożeniom klimatycznym w postaci racjonalnego i ekologicznego gospodarowania wodami opadowymi i roztopowymi, inwestowanie w zielono-niebieską infrastrukturę, podniesie parametry zdrowotne i komfort życia, co powinno ograniczyć zjawisko utraty funkcji społeczno-gospodarczych. Dbałość o środowisko naturalne i bardziej efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi na terenach najsilniej zurbanizowanych będzie zapobiegać długofalowo wykluczeniu i marginalizacji tych obszarów; sprzyjać tworzeniu miejsc bezpiecznych dla życia, odpornych na występowanie nowych zjawisk kryzysowych i sprzyjać tworzeniu przestrzeni publicznej zachowującej funkcje przyrodnicze.

Poprzez zastosowanie standardu dostępności: architektonicznego i cyfrowego, uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień, zielono-niebieska infrastruktura będzie

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

dostępna dla ogółu społeczeństwa, będzie odpowiadała także na specyficzne potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji: kobiet, Osób z Niepełnosprawnością, osób starszych, osób o ograniczonych możliwościach poruszania się, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi.

Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak i beneficjenci.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Wsparcie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym znaczna część interwencji będzie koncentrowała się w miejskich obszarach funkcjonalnych (z uwzględnieniem instrumentu ZIT), ośrodkach powiatowych oraz pozostałych miastach regionu. Planuje się wsparcie dla gmin położonych na obszarze OSI Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne, wskazanym w SRWP 2030.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się możliwość realizacji przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem podlaskim. Przedmiotem realizowanych projektów może być nawiązanie współpracy w celu uruchomienia systemowej wymiany informacji i danych, wypracowanie wspólnych innowacyjnych rozwiązań z zakresu przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, jak również realizacja projektów pilotażowych w celu wypracowania i przetestowania modeli współpracy.

Aczkolwiek z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja dotycząca wspólnych działań w zakresie adaptacji i ochrony przed powodzią, suszami, pustynnieniem, erozją oraz zarządzania ryzykiem w tym obszarze oraz wzmocnienia ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej i zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczenia wszelkich form zanieczyszczeń będzie mogła być również realizowana z udziałem podmiotów posiadających siedzibę poza województwem podlaskim w ramach Programów: Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027 oraz Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Interwencja w FEoP będzie komplementarna z interwencją w ramach ww. Programów.

Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w działanie *Budowanie zdolności w zakresie zapobiegania, gotowości, reagowania i odbudowy w sytuacjach nadzwyczajnych i zarządzania kryzysowego* w obszarze tematycznym *Bezpieczeństwo cywilne* w ramach SUEPMB wpisując się w proces upowszechnienia nowoczesnych, efektywnych i skutecznych rozwiązań służących poprawie jakości życia mieszkańców oraz poprawiających odporność miast na skutki zmian klimatu, jak również zwiększających przystosowanie do zmian klimatu na terenach wiejskich.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Nie zidentyfikowano istnienia luki finansowej w odniesieniu do działań związanych z zabezpieczeniem przed suszą oraz ochroną przed powodzią i skutkami zmian klimatu a przedsięwzięcia te nie generują przychodów. Projekty

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

realizowane są przez instytucje publiczne, samorządowe i organizacje proekologiczne i wynikają z zakresu ich działalności. W związku z powyższym zastosowanie i uzasadnienie będą miały instrumenty wsparcia dotacyjnego oraz współfinansowanie budżetowe.

2.1.2.3.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO026	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	9	105
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	587 415
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	3
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO042	Liczba zakupionych wozów pożarniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	szt.	4	53
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO044	Pojemność obiektów małej retencji	tys. m ³	33,72	431,17

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR035	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	0	2021	93 603	CST2021	
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR036	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	osoby	0	2021	223 978	CST2021	
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR037	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	osoby	0	2021	90 090	CST2021	

2.1.2.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	058 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: powódzie i osunięcia ziemi (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	22 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	059 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	22 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	060 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	22 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	079 Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	19 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	01 Dotacja	85 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	50 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	15 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	20 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	85 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.2.4. Cel szczegółowy (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej¹²

2.1.2.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W ramach celu szczegółowego zaplanowano realizację **kompleksowych projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w ramach KPOŚK** (oczyszczalnie, sieci kanalizacji i wodociągowe, osady ściekowe). Wspierany będzie rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, w tym budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków. Dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów z zakresu gospodarki ściekowej będzie Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Wspierane będą projekty, których realizacja przyczyni się do wypełnienia przez daną aglomerację wymogów dyrektywy 91/271/EWG. Wsparcie będą mogły uzyskać aglomeracje od 2 do 15 tys. RLM (zgodnie z AKPOŚK). Wsparcie aglomeracji z przedziału 2-10 tys. RLM, niespełniających wymogów dyrektywy, będzie realizowane po zaspokojeniu potrzeb inwestycyjnych aglomeracji w przedziale 10-15 tys. RLM, niespełniających wymogów dyrektywy. Projekty dotyczące **rozbudowy sieci wodociągowej** (w szczególności nowe sieci, przyłącza, nowe systemy uzdatniania wody) wspierane będą jedynie w ramach realizacji KPOŚK w aglomeracjach od 2 do 15 tys. RLM. W przypadku projektów dotyczących sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, wydatki dotyczące części wodociągowej projektu będą limitowane.

¹² Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Wspierane będą także **projekty dotyczące efektywnego wykorzystania i oszczędności wody** polegające m.in. na modernizacji i naprawie infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia w gminach o liczbie ludności do 15 tys. Wspierane będą technologie pozwalające na zmniejszenie zużycia wody w gospodarce komunalnej i zwiększające zasoby wód podziemnych. Możliwe jest realizowanie inwestycji w instalacje odzysku i ponownego wykorzystania wody, inwestycje w dualne instalacje kanalizacyjne umożliwiające użycie wody szarej w toaletach, instalacje umożliwiające spożycie wody prosto z kranu (m.in. filtry, poidelka), inteligentne systemy monitorowania i zarządzania siecią wodociągową.

Powyższe działania będą się wpisywać również w ochronę przyrody i bioróżnorodności. Realizacja inwestycji z zakresu gospodarki wodnej powinna przynieść wymierne efekty w postaci efektywności zużycia wody, ograniczenia jej strat oraz poprawę zasoboszczędności systemów. Przebudowa, remont sieci wodociągowych powinny być poparte danymi na temat awaryjności i strat wody w systemach.

W ramach projektów przewiduje się m.in. zagospodarowanie osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków komunalnych, na przykład poprzez budowę instalacji odwadniania i kompostowania osadów ściekowych na oczyszczalniach ścieków. Działania będą miały na celu właściwe zagospodarowanie osadów ściekowych, w sposób inny niż gromadzenie na składowiskach odpadów stałych np. intensyfikacja procesu stabilizacji beztlenowej (zastosowanie procesów dezintegracji, maksymalizacja produkcji biogazu i jego wykorzystania), intensyfikacja procesów końcowego odwadniania osadów.

W ramach projektów przewiduje się również wspieranie inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi.

Powyższym działaniom przyświecać będzie zasada „nieszkodzenia” (do no significant harm), która oznaczać będzie zakaz wydatkowania środków na cele sprzeczne z polityką klimatyczną. Podstawowym typem beneficjenta będą JST, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty wykonujące usługi publiczne na ich zlecenie.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupa docelowa: mieszkańcy regionu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Podejmowane działania związane z rozwojem infrastruktury wodno-kanalizacyjnej będą sprzyjać ochronie środowiska naturalnego, zachowaniu zdrowia mieszkańców regionu, a także ich statusu społeczno-ekonomicznego. Będzie to sprzyjało osiągnięciu czystego i zdrowego środowiska, a także zapewnieniu sprawiedliwości społecznej, propagowaniu włączenia społecznego, zapewniając wysoką jakość życia mieszkańców poprzez: poprawę warunków dla zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych (dostęp do wysokiej jakości wody), zwiększenie odsetka ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków oraz zmniejszenia ubóstwa dzięki wsparciu inwestycji, których celem jest ograniczenie strat wody oraz awaryjności systemów oraz działaniom podnoszącym świadomość mieszkańców/instytucji/przedsiębiorstw w zakresie oszczędzania wody. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na terenie całego województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego w obszarze wsparcia programów współpracy o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym i transnarodowym, interwencja ta będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w zakresie wspólnego opracowywania pilotażowych rozwiązań w zakresie wody i ścieków w ramach Programu Interreg Litwa-Polska 2021-2027; w zakresie wspólnych działań mających na celu rozwój infrastruktury kanalizacyjnej i poprawę gospodarki ściekowej w ramach Programu Interreg Polska-Ukraina 2021-2027 oraz innych Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Interwencja w FEdP będzie komplementarna z interwencją w ramach ww. Programów.

Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego mają przyczynić się w sposób bezpośredni do zrealizowania jednego z trzech głównych celów SUERMB tzn. *Poprawa jakości ekosystemu Bałtyku*. W tym kontekście istotne jest prowadzenie racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska w tym poprzez inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Nie zidentyfikowano istnienia luki finansowej w odniesieniu do działań związanych z gospodarką wodno-kanalizacyjną a przedsięwzięcia te nie generują przychodów. Projekty realizowane są przez instytucje publiczne i samorządowe i są realizowane na rzecz mieszkańców. W związku z powyższym zastosowanie i uzasadnienie będą miały instrumenty wsparcia dotacyjnego oraz współfinansowanie budżetowe.

2.1.2.4.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO030	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	km	2,75	32,26
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO031	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	2	23,50
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO032	Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych instalacji oczyszczania ścieków	RLM	240	2 820

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RRC041	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	osoby	0	2021	1 806	CST2021	
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RRC042	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	0	2021	1 856	CST2021	

2.1.2.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	062 Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia)	2 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	063 Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia) zgodne z kryteriami efektywności	2 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	064 Gospodarka wodna i ochrona zasobów wodnych (w tym gospodarowanie wodami w dorzeczu, konkretne działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu, ponowne użycie, ograniczanie wycieków)	1 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	065 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	3 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	066 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	8 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	01 Dotacja	16 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	4 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	12 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	16 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.2.5. Cel szczegółowy (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej¹³

2.1.2.5.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

¹³ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

W gospodarce cyrkularnej materiały i surowce powinny pozostawać w obiegu gospodarczym tak długo, jak tylko jest to możliwe. Dlatego interwencja w zakresie gospodarki odpadami jest ukierunkowana na: minimalizowanie wielkości wszystkich typów odpadów, poprawę efektywności systemów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, inwestowanie w infrastrukturę umożliwiającą zapobieganie powstawaniu odpadów i wspomagającą przygotowanie do ponownego użycia, wymianę rzeczy używanych oraz na wydajny recykling i odzysk. Sposób, w jaki zostanie zorganizowana zbiórka i gospodarka odpadami, może sprawić, że cenne materiały trafią z powrotem do gospodarki, lub przeciwnie, większość nadających się do recyklingu odpadów znajdzie się na składowiskach lub w spalarniach, co oprócz szkodliwych skutków dla środowiska spowoduje znaczne straty gospodarcze. Osiągnięcie wyższych współczynników recyklingu utrudnia brak inwestycji w infrastrukturę selektywnego zbierania i recyklingu odpadów oraz niedostateczne wykorzystanie instrumentów ekonomicznych. Rozwijanie recyklingu wszystkich rodzajów odpadów przynosi korzyści nie tylko gospodarcze, ale również społeczne. Analizy pokazują, że skierowanie 10 tys. ton odpadów rocznie do zagospodarowania w ramach recyklingu tworzy zazwyczaj 10–25 miejsc pracy.

Planowane są do realizacji **kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami** oraz z uwzględnieniem wymogów art. 7 lit. g) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. Interwencja ukierunkowana będzie na minimalizowanie ilości wytwarzanych wszystkich typów odpadów, poprawę efektywności systemów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, inwestowanie w infrastrukturę umożliwiającą zapobieganie powstawaniu odpadów i wspomagającą przygotowanie do ponownego użycia, wymianę rzeczy używanych oraz na wydajny recykling i odzysk. Szansą na zmniejszenie uzależnienia gospodarki od dóbr pierwotnych jest zmiana źródła pozyskania surowców dla procesów wytwórczych. Podstawą do zaplanowanych działań będzie Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego, który określa infrastrukturę niezbędną do osiągnięcia zgodności z unijnymi dyrektywami w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Jest to tym ważniejsze, że wśród metod unieszkodliwiania odpadów komunalnych dominowało składowanie na składowiskach w sposób celowo zaprojektowany. Celem Planu jest osiągnięcie celów założonych w polityce ochrony środowiska, oddzielenie tendencji wzrostu ilości wytwarzanych odpadów i ich wpływu na środowisko od tendencji wzrostu gospodarczego kraju, wdrażanie hierarchii sposobów postępowania z odpadami oraz zasady samowystarczalności i bliskości, a także utworzenie i utrzymanie w kraju zintegrowanej i wystarczającej sieci instalacji gospodarowania odpadami, spełniających wymagania ochrony środowiska. Szczególną uwagę poświęcono w Planie tematyce gospodarki odpadami komunalnymi. Zapotrzebowanie na określone inwestycje w tej dziedzinie zawarto w specjalnym załączniku do planu wojewódzkiego – planie inwestycyjnym.

Przewiduje się realizację projektów nie tylko polegających na tworzeniu wymaganej infrastruktury do przetwarzania odpadów, ale także projektów przyczyniających się do zwiększenia odsetka selektywnie zbieranych odpadów. Wspierane będą **systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych** uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponownego użycia (Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych). Ponadto rozwijany będzie **recykling odpadów** (projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej). Oznacza to, iż poprzez zintegrowaną infrastrukturę do zarządzania odpadami komunalnymi w zakresie selektywnej zbiórki i recyklingu w ramach pojedynczych operacji pojawiać się będą działania obejmujące takie elementy jak pojemniki na odpady, specjalistyczne pojazdy (śmieciarki) do odbioru odpadów komunalnych, urządzenia i obiekty do sortowania i przetwarzania odpadów: szkła, metalu, plastiku, papieru oraz pozostałych odpadów komunalnych, urządzenia do recyklingu, kompostowania i odzysku połączone z działaniami mającymi za cel podniesienie poziomu świadomości i informacji obywateli na temat systemu zbiórki i zagospodarowania odpadów. Ze względu na duży udział odpadów biodegradowalnych w ogólnej masie odpadów przewidziano realizację projektów obejmujących również ich selektywny odbiór, transport, organizację punktów zbiórki, promocję domowego kompostowania oraz infrastrukturę do recyklingu bioodpadów, tj. kompostownie lub instalacje fermentacji metanowej. Kolejnymi grupami odpadów komunalnych, dla których przewidziano

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

działania, są odpady opakowaniowe oraz zużyty sprzęt elektroniczny i elektryczny, odpady niebezpieczne, odpady wielkogabarytowe, zużyte baterie i akumulatory.

Wyżej wymienione projekty, planowane do realizacji w województwie, umożliwią właściwe wykorzystanie istniejącej infrastruktury do zagospodarowania odpadów komunalnych wspieranych w ramach poprzednich perspektyw finansowych.

Inwestycje w instalacje do przetwarzania odpadów zmieszanych mające na celu zwiększenia stopnia odzysku surowców dobrej jakości mogą być dopuszczone w ograniczonym zakresie, pod warunkiem wykazania wzrostu odzysku surowców oraz zapewnienia wysokiej jakości produktu na końcu procesu.

Wspierana będzie **transformacja regionalnej gospodarki w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ)**. W tym celu realizowane będą inwestycje w przedsiębiorstwach dotyczące zmiany procesów produkcyjnych w celu przejścia z modelu liniowego na cyrkularny, redukcji masy odpadów, zwiększenia udziału ponownego wykorzystania surowców, recyklingu materiałów i efektywnego gospodarowania zasobami. W ramach działań na rzecz transformacji regionalnej gospodarki w kierunku GOZ planuje się kontynuację wsparcia wdrażanego w regionie w perspektywie 2014-2020 w zakresie eko-innowacji, co jest zgodne z RIS3 dla województwa podlaskiego. Dofinansowywane będą rozwiązania służące zintegrowanemu podejściu do kwestii efektywnego wykorzystania zasobów, w tym energii i surowców, inwestycje ograniczające materiałowo- i energochłonność oraz związane z odzyskiem surowców wtórnych. Dofinansowane będą również projekty przedsiębiorstw, mające na celu zmniejszenie zużycia wody, zamknięcie jej w obieg zamknięty, a także powtórne jej wykorzystanie. Elementem inwestycji, której celem będzie GOZ, mogą być rozwiązania służące poprawie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych ze źródeł punktowych oraz wsparcie działalności monitoringowej i pomiarowej, o ile są częścią integralną projektu.

Interwencja będzie dotyczyła również **zagospodarowania odpadów medycznych i weterynaryjnych** (w przypadku gdy są to odpady niebezpieczne także w procesach termicznych, o ile inne metody zagospodarowania są niebezpieczne lub niemożliwe do zastosowania). Elementami uzupełniającymi wyżej wymienionych typów projektów mogą być: edukacja w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego oraz wsparcie w przygotowaniu dokumentów planistycznych w tym zakresie. Prowadzone działania edukacyjne mają służyć podniesieniu poziomu wiedzy społeczności regionu z zakresu GOZ. Działania edukacyjne mogą stanowić element projektów realizowanych przez jednostki sektora publicznego, organizacje pozarządowe zarówno na poziomie lokalnym i ponadlokalnym.

Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności i wykazane potrzeby w zakresie gospodarki odpadami. Wsparcie otrzymają m.in. jednostki samorządu terytorialnego, w tym ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne, administracja rządowa, jak również podmioty nie będące przedsiębiorcami świadczącymi usługi publiczne w ramach obowiązków własnych, przedsiębiorstwa, spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jst, jednostki sektora finansów publicznych, podmioty działające w ramach porozumień publiczno-prywatnych, klastry energetyczne i organizacje pozarządowe.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Główną grupą docelową są mieszkańcy województwa.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Działania przyczynią się do poprawy sytuacji osób wykluczonych oraz znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, rodziców prowadzących samodzielnie gospodarstwa domowe (w większości kobiet samodzielnie wychowujące dzieci), które są najbardziej narażone na zjawisko ubóstwa. Zapobieganie powstawania odpadów, w tym zwłaszcza marnotrawienia niewykorzystanych produktów będzie możliwe poprzez kierowanie ich do punktów z zakresu systemów selektywnej zbiórki, które będą przedmiotem wsparcia w tym celu: punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK), centra napraw, punkty ponownego użycia, wymiany rzeczy używanych oraz systemy selektywnej zbiórki odpadów gromadzonych u źródła.

Dodatkowe działania informacyjno-edukacyjne dotyczące sposobów zapobiegania powstawaniu odpadów, a także zasad ich segregacji i działania informacyjno-promocyjne dotyczące GOZ zwiększą świadomość w zakresie zrównoważonej konsumpcji i przyczynią się do zmniejszenia ubóstwa.

Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na terenie całego województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się możliwość realizacji przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem podlaskim. Przedmiotem realizowanych projektów może być nawiązanie współpracy w celu uruchomienia systemowej wymiany informacji i danych, wypracowanie wspólnych innowacyjnych rozwiązań z zakresu transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej, jak również realizacja projektów pilotażowych w celu wypracowania i przetestowania modeli współpracy. Aczkolwiek z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja w obszarze GOZ będzie mogła być również realizowana z udziałem podmiotów posiadających siedzibę poza województwem podlaskim w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027. Interwencja w FEDP będzie komplementarna z interwencją w ramach ww. Programów.

Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w działanie *Wzmocnienie wielokrotnego wykorzystania zasobów poprzez podejście przekrojowe i*

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

międzysektorowe w celu uwolnienia potencjału i przyspieszenia rozwoju zrównoważonej biogospodarki o obiegu zamkniętym w obszarze tematycznym Biogospodarka w ramach SUERMB, koncentrując się na faktycznym i praktycznym promowaniu efektywnego gospodarowania zasobami.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Gospodarka odpadowa stanowi jeden z podstawowych obowiązków JST i jest finansowana z opłat mieszkańców. Na władzach publicznych spoczywa obowiązek zapewnienia trwałego dostępu do zasobów naturalnych przyszłym pokoleniom. Mogą tu wystąpić przedsięwzięcia generujące strumień przychodów (systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych), jednakże mała liczba takich przedsięwzięć oraz niewielka skala generowanych przychodów sprawia, że ich realizacja z rynkowego punktu widzenia nie jest możliwa, stąd nie kwalifikują się do wsparcia z wykorzystaniem IF lub form mieszanych.

Projekty wspierające przechodzenie na GOZ mają doprowadzić do określonego celu środowiskowego, stąd też zasadnym jest potęgowanie „efektu zachęty” oraz dążenie do uproszczenia procedur pozyskania środków. Planowane wsparcie dotacyjne dla inwestycji przedsiębiorstw w gospodarce o obiegu zamkniętym nie będzie skierowane na inwestycje, które charakteryzują się dużym potencjałem rynkowym, wysoką efektywnością kosztową i stosunkowo szybkim okresem zwrotu.

2.1.2.5.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO034	Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów	tony/rok	1 901	22 290
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO060	Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)	szt.	0	16

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR103	Odpady zbierane selektywnie	Tony/rok	0	2021	7 744	CST2021	
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR047	Odpady poddane recyklingowi	Tony/rok	0	2021	1 739	CST2021	

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

2.1.2.5.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	067 Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	5 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	068 Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: przetwarzanie odpadów reszkowych	2 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	069 Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	2 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	070 Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: odpady reszkowe i niebezpieczne	5 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	071 Promowanie wykorzystania materiałów pochodzących z recyklingu jako surowców	2 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	075 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w MŚP	3 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	076 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w dużych przedsiębiorstwach	3 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	01 Dotacja	23 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	12 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	11 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	23 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.2.6. Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia¹⁴

2.1.2.6.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 jako mocną stroną wskazano czyste, różnorodne i mało zmienione ręką człowieka środowisko przyrodnicze. Z drugiej strony dokument zwraca uwagę na fakt postrzegania przez część społeczeństwa obszarów chronionych (szczególnie NATURA 2000) jako bariery rozwojowej. Dlatego wybrane typy projektów muszą umiejętnie łączyć zachowanie unikalnego dziedzictwa naturalnego, wykorzystanie lokalnych ekosystemów z osiągnięciem celów określonych przez SRWP 2030 przy ograniczeniu negatywnego wpływu inwestycji na różnorodność biologiczną i obszary cenne przyrodniczo.

Województwo podlaskie charakteryzuje się dużą różnorodnością gatunków i siedlisk przyrodniczych, w tym też tych objętych ochroną prawną. Region wyróżnia się występowaniem dużych obszarów mokradłowych związanych z dolinami rzecznyymi oraz zwartych obszarów leśnych. Na jego terenie jest zlokalizowane ponad 638 tys. ha obszarów objętych krajowymi formami ochrony przyrody oraz ponad 636 tys. obszarów należących do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. W rejonach szczególnie cennych przyrodniczo są zlokalizowane zinstytucjonalizowane formy ochrony przyrody. Wśród nich znajdują się też 3 parki krajobrazowe i 13 obszarów chronionego krajobrazu. Są to wielkoobszarowe formy ochrony, w skład których najczęściej wchodzi również obszary NATURA 2000 i rezerwaty przyrody. Realizacja zadań określonych w *Planach ochrony dla parków krajobrazowych* i innych powiązanych dokumentach jest wyjątkowo ważna dla zachowania dużych ekosystemów i utrzymania wzajemnych powiązań, spójności i ciągłości pomiędzy poszczególnymi elementami środowiska, wpływając tym samym na stan bioróżnorodności w regionie.

Potrzebne działania w sferze wzmocnienia zasobów naturalnych zostały wymienione w Programie ochrony środowiska dla województwa podlaskiego.

W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji projekty dotyczące **opracowania, aktualizacji oraz wdrożenia zapisów dokumentów strategicznych i planistycznych** dla obszarów Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych, w szczególności parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. W ramach realizacji planów ochrony wspierany będzie rozwój mechanizmów ochrony i zwiększania różnorodności biologicznej oraz monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Wdrażane będą również projekty dotyczące budowy i odbudowy infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, usuwania gatunków inwazyjnych, przywracania naturalnego systemu hydrologicznego wód, w szczególności terenów podmokłych, bagien i wód zależnych oraz odbudowy naturalnych terenów zalewowych.

Interwencja będzie także dotyczyła **tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki**, np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, ścieżki dydaktyczne. Operacje w niniejszym celu wspomagać mogą potencjał rozwojowy regionu w zakresie ekorozwoju (inżynieria ekologiczna, ekologiczne zarządzanie środowiskiem, badania nad bioróżnorodnością).

¹⁴ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

W celu ochrony różnorodności biologicznej i zapewnienia ciągłości w strukturze krajobrazu realizowane będą również **działania z zakresu błękitno – zielonej infrastruktury** oraz działania z zakresu ograniczenia zanieczyszczenia (powietrza, gleby, wody, hałasem, świetlnego) nieujęte w innych celach Programu.

Dopuszcza się wsparcie na rzecz **odtworzenia/udrażniania korytarzy ekologicznych jako element uzupełniający innych projektów** infrastrukturalnych realizowanych w ramach przedmiotowego celu szczegółowego oraz innych celów szczegółowych FEdP 2021-2027.

Ponadto realizowane będą **projekty strategiczne dla województwa podlaskiego dotyczące edukacji, ochrony i przywracania różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz funkcji ekosystemów**.

Nie będą mogły być dofinansowane inwestycje takie jak parkingi, drogi dojazdowe. Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych będzie ograniczone do inwestycji, które będą służyły wyłącznie ochronie środowiska naturalnego, poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego oraz zapewnią ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób zwiedzających. Na wsparcie projektów infrastrukturalnych niezwiązanych bezpośrednio z ochroną siedlisk i gatunków chronionych, takich jak ośrodki, centra ochrony bioróżnorodności, banki genowe oraz infrastrukturą związaną z kanalizowaniem ruchu turystycznego zostanie przekazane maksymalnie 30% alokacji przeznaczonej na ten cel szczegółowy.

Interwencja będzie dotyczyła również **zagospodarowania azbestu**. Planowane są inwestycje związane z usunięciem azbestu i wyrobów zawierających azbest ze środowiska. Dopuszcza się możliwość zastąpienie materiałów azbestowych materiałami nieszkodliwymi, w celu przywrócenia stanu obiektu przed demontażem, co przyczyni się do przyspieszenia tempa oczyszczania województwa z tego materiału i realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest. Wydatki związane z pokryciem dachu i jego ociepleniem mogą stanowić nie więcej niż 30% wartości dofinansowania. Koszty transportu i oddania na składowisko będą niekwalifikowalne.

Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności i wykazane potrzeby w zakresie działań na rzecz bioróżnorodności. Wsparcie otrzymają m.in. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne, parki i rezerwy przyrody oraz organizacje i instytucje, które prowadzą działalność na rzecz ochrony przyrody i bioróżnorodności. Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Główną grupą docelową będą mieszkańcy województwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, realizowana będzie poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Przy projektowaniu działań z zakresu edukacji ekologicznej uwzględnione zostaną potrzeby wszystkich grup odbiorców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami. Działania informacyjno-edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną społeczeństwa będą realizowane z zachowaniem standardów dostępności, z wykorzystaniem różnorodnych form i kanałów komunikacji, w celu dotarcia do możliwie największej liczby mieszkańców. Poprzez zastosowanie standardu dostępności: architektonicznego, cyfrowego, informacyjno-promocyjnego i szkoleniowego, usługi oraz produkty projektów np. strony internetowe i dokumentacja, będą dostępne dla szerokiego grona odbiorców, w tym w szczególności dla OzN. Wsparta w tym celu infrastruktura (turystyczna, zielona, błękitna) będzie podlegała zasadom uniwersalnego projektowania.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Podejmowane działania związane z ochroną i przywróceniem różnorodności biologicznej będą sprzyjać zapewnieniu dobrostanu obecnych i przyszłych pokoleń w zdrowym środowisku. Ma to bezpośredni wpływ na zdrowie ludzi i ich status społeczno-ekonomiczny, mając na uwadze, że z powodu zmiany klimatu i niszczenia ekosystemów najdotkliwiej cierpią ludzie najubożsi, z których znaczną część stanowią kobiety. Będzie to sprzyjało osiągnięciu czystego i zdrowego środowiska, a także zapewnieniu sprawiedliwości społecznej, propagowaniu włączenia społecznego, zapewniając wysoką jakość życia mieszkańców. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak i beneficjenci.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Wsparcie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym znaczna część interwencji będzie koncentrowała się na obszarze OSI Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne, wskazanym w SRWP 2030. W miejskich obszarach funkcjonalnych interwencja będzie wdrażana z wykorzystaniem instrumentu ZIT.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się możliwość realizacji przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem podlaskim. Przedmiotem realizowanych projektów może być nawiązanie współpracy w celu uruchomienia systemowej wymiany informacji i danych, wypracowanie wspólnych innowacyjnych rozwiązań w zakresie wzmocnienia ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia, jak również realizacja projektów pilotażowych w celu wypracowania i przetestowania modeli współpracy.

Aczkolwiek z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja dotycząca ochrony bioróżnorodności będzie mogła być również realizowana z udziałem podmiotów posiadających siedzibę poza województwem podlaskim w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027. Interwencja w FEDP będzie komplementarna z interwencją w ramach ww. Programów.

Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego przyczynią się w sposób bezpośredni do zrealizowania jednego z celów szczegółowych SUERMB tzn. *Bogata i zdrowa przyroda*, a także wpisują się w działanie *Zapobieganie zanieczyszczeniom i ograniczanie stosowania niebezpiecznych substancji* w ramach obszaru tematycznego *Substancje niebezpieczne* poprzez ochronę różnorodności biologicznej i dobrego stanu środowiska przyrodniczego regionu.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych z uwagi na to, że działania w ramach tego celu są bardzo ważne dla ogółu społeczeństwa, a zarazem trudno wyliczyć wprost wymierne efekty ekonomiczne (przynajmniej w krótkiej perspektywie czasowej). Celem wsparcia nie jest

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

maksymalizacja zysku pochodzącego z wykorzystywanych zasobów przyrody, lecz ich ochrona, dlatego zasadne jest wsparcie w formie dotacji.

2.1.2.6.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2 (vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO036	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	1,91	22,42
II	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO037	Powierzchnia obszarów Natura 2000 objętych środkami ochrony i odtworzenia	ha	5 731	67 209
II	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	587 415
II	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	3
II	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO071	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	0	12
II	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO066	Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów	tony	7 782	91 263

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
II	2 (vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR095	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	0	2021	19 236	CST2021	

2.1.2.6.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	070 Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: odpady resztkowe i niebezpieczne	7 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	077 Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	3 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	078 Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	10 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	079 Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	9 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	080 Inne działania służące redukcji emisji gazów cieplarnianych w dziedzinie zachowania i odtwarzania obszarów naturalnych o wysokim potencjale pochłaniania i składowania dwutlenku węgla, np. poprzez ponowne nawadnianie wrzosowisk, wychwytywanie gazu składowiskowego	2 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	01 Dotacja	31 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	4 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	5 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	22 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	31 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.3. Priorytet III: Lepiej skomunikowany region

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ¹⁵
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.3.1. Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej¹⁶

2.1.3.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Województwo podlaskie jest obszarem tranzytowym w przewozach nie tylko towarów ale także osób pomiędzy Europą Zachodnią a państwami zrzeszonymi we Wspólnocie Niepodległych Państw. Peryferyjne położenie regionu stwarza dogodne warunki aby województwo stało się ważnym szlakiem komunikacyjnym o znaczeniu europejskim. Rozwój systemu transportowego w województwie podlaskim wymaga stabilnej wizji rozwoju, konsekwentnych działań i planów rozwojowych. Układ komunikacyjny województwa podlaskiego jest nadal słabo rozwinięty. W szczególności niewystarczająca jest dostępność transportu publicznego poza dużymi miastami, niedoinwestowana jest też sieć dróg wojewódzkich o znaczeniu regionalnym. Również stan infrastruktury kolejowej jest wysoce niezadowolający. Jednym z problemów systemu transportowego województwa podlaskiego jest ponadto niezadowolający stan dróg, a także niedostateczny poziom bezpieczeństwa. Coraz większa liczba pojazdów, zwiększające się natężenie ruchu, prowadzi nie tylko do degradacji nawierzchni, zwłaszcza dróg wojewódzkich, powiatowych czy gminnych ale również wpływa negatywnie na środowisko.

Niska gęstość zaludnienia oraz znaczne rozproszenie sieci osadniczej wykazuje w wielu częściach regionu potrzebę interwencji w poprawę dostępności i spójności wewnątrzregionalnej oraz konieczność włączenia regionalnej infrastruktury transportowej obsługującej miasta i ośrodki lokalne do sieci TEN-T. Działania realizowane w ramach niniejszego programu wpłyną na poprawę międzygałęziowej dostępności transportowej oraz umożliwią sprawne przewozy towarów i ludności, które stanowią jedno z kluczowych wyzwań województwa. Dla pełnego wykorzystania tych zalet konieczna jest m.in. rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury transportowej. Niezbędna jest w szczególności poprawa dostępności i częstotliwości usług publicznego transportu zbiorowego,

¹⁵ W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

¹⁶ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

co spowoduje zmniejszenie wykluczenia transportowego oraz negatywnego oddziaływania transportu na środowisko. Niemniej istotna jest również potrzeba dalszego rozwoju systemu dróg poprzez budowę nowych oraz modernizację istniejących, zgodnie z kierunkami rozwoju infrastruktury transportowej, określonymi w Regionalnym planie transportowym województwa podlaskiego. Osiągnięcie ww. celów założonych w perspektywie do 2030 możliwe będzie poprzez realizację inwestycji na poziomie regionalnym i lokalnym. Inwestycje w infrastrukturę transportową powinny wynikać z odpowiednich dokumentów planowania transportu.

Słabo rozwinięty układ komunikacyjny stanowi istotną barierę do wykorzystania potencjałów regionu i prowadzi do postępującego wykluczenia transportowego. Wzrost dostępności komunikacyjnej województwa, przy poszanowaniu i wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego, pozwoli wykorzystać potencjały rozwojowe oraz zniwelować słabości różnych części regionu.

W ramach celu szczegółowego **wsparcie obejmie budowę, przebudowę i modernizację dróg wojewódzkich i lokalnych nie należących do sieci TEN-T**. Wsparciem zostaną objęte inwestycje: zapewniające niezbędne połączenia do TEN-T, a także zapewniające niezbędne połączenia do miejsc inwestycyjnych, centrów logistycznych oraz innych gałęzi zrównoważonego transportu (np. terminali intermodalnych, węzłów kolejowych), dotyczące budowy lub przebudowy dróg wojewódzkich w celu umożliwienia wykonywania codziennych przewozów publicznego transportu zbiorowego o charakterze użyteczności publicznej oraz budowy i przebudowy obwodnic i obejść miejscowości w przebiegu dróg wojewódzkich. Ponadto, realizowane będą inwestycje poprawiające bezpieczeństwo ruchu drogowego, a także inwestycje zwiększające bezpieczeństwo niezmotoryzowanych uczestników ruchu. Planowana interwencja będzie komplementarna do inwestycji finansowanych w ramach FEPW i zapewni kontynuację działań w zakresie usprawnienia sieci drogowej regionu i dalsze dowiązywanie jej do sieci TEN-T oraz ważnych węzłów komunikacyjnych. Odciążenie z ruchu tranzytowego przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, wzrostu bezpieczeństwa i redukcji emisji. W rezultacie planowany zakres interwencji wpłynie na podniesienie konkurencyjności i ożywienie przedsiębiorczości w województwie, zwiększenie mobilności mieszkańców oraz poprawę dostępu do usług publicznych. Wszystkie realizowane projekty dotyczące budowy lub przebudowy dróg będą obejmowały dostosowanie ich do nośności 11,5 tony/oś. Z wyłączeniem obwodnic i obiektów P+R, inwestycje realizowane na obszarach miast nie będą obejmowały budowy nowych, ani zwiększenia pojemności lub przepustowości istniejących dróg lub parkingów i nie będą przyczyniały się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego w obszarach miejskich.

Inwestycje dotyczące pasażerskiego transportu zbiorowego często wykraczają poza tereny miejskie i obejmują swym zasięgiem całe subregiony. Ograniczona liczba połączeń regionalnych przewozów pasażerskich spowodowana jest uwarunkowaniami infrastrukturalnymi (niska prędkość) i organizacyjnymi (niedostateczna częstotliwość). Aby ograniczyć wykluczenia komunikacyjne należy usprawnić autobusowe przewozy subregionalne i poprawić ich jakość. Do systemu komunikacji zbiorowej powinny zostać włączone tereny dotychczas nieobsługiwane, znajdujące się poza granicami miast niezbędne w codziennych dojazdach do pracy, szkoły i innych obiektów użyteczności publicznej. W tym celu należy podjąć działania w zakresie **rozwoju pasażerskiego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru w celu powiązania obszarów peryferyjnych z lokalnymi/regionalnymi centrami wzrostu (drogowe przewozy subregionalne)**, w tym infrastruktura ładowania/tankowania paliw alternatywnych dla pojazdów bezemisyjnych oraz rozwój systemów biletowych i aplikacji służących mobilności. Wsparciem będzie również objęty rozwój infrastruktury ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych dla użytkowników indywidualnych, zapewniającej niedyskryminacyjny dostęp dla wszystkich użytkowników – jeżeli nie ma możliwości finansowania inwestycji ze źródeł prywatnych. Wspierany będzie tabor autobusowy wykorzystywany w publicznym transporcie zbiorowym o charakterze użyteczności publicznej i spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy 2009/33/WE.

Celem zwiększenia dostępności transportu publicznego i jego integracji multimodalnej wspierany będzie także **rozwój infrastruktury ciągów pieszo-rowerowych** (wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą), stanowiących łączność pierwszej/ostatniej mili ze stacjami/przystankami kolejowymi i autobusowymi.

Ponadto możliwe będzie wsparcie **inwestycji w infrastrukturę kolejową na liniach kolejowych o znaczeniu regionalnym** zarządzaną przez samorząd terytorialny lub podległe mu jednostki, co przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności transportu kolejowego i wpłynie na poprawę stanu środowiska naturalnego. Ponadto możliwe będzie finansowanie inwestycji punktowych przeznaczonych do obsługi transportu pasażerskiego (np. przystanki, wiaty, kładki dla pieszych oraz inne obiekty inżynieryjne) zapewniające dostępność do łatwego i samodzielnego korzystania z nich przez osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym np. osoby z niepełnosprawnościami i seniorów, realizowane będzie zgodnie z zasadą projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników. W ramach ww. typów projektów realizowane będą również inwestycje poprawiające bezpieczeństwo ruchu drogowego, a także inwestycje zwiększające bezpieczeństwo niezmotoryzowanych uczestników ruchu.

W przypadku inwestycji realizowanych na obszarach miejskich, inwestycje te będą musiały być spójne z właściwymi Planami Zrównoważonej Mobilności Miejskiej, a jeśli nie są one wymagane – z innymi właściwymi dokumentami planowania mobilności miejskiej.

Tam gdzie jest to technicznie możliwe, realizowane projekty w zakresie infrastruktury drogowej będą obejmowały zapewnienie retencji i podczyszczania wód opadowych poprzez wykorzystanie zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz rozwiązań opartych na przyrodzie.

Głównymi beneficjentami będą jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia, przedsiębiorstwa transportowe, operatorzy infrastruktury paliw alternatywnych oraz podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupą docelową będą mieszkańcy regionu oraz osoby podróżujące.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, realizowana będzie przez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. W ramach obszaru wsparcia będą podejmowane szczególne działania na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania dyskryminacji w dostępie do infrastruktury transportu drogowego i kolejowego. Wspierana infrastruktura będzie odpowiadała na potrzeby potencjalnych użytkowników, w szczególności OzN, osób starszych, osób o ograniczonych możliwościach poruszania się, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi.

Celem podejmowanych działań m.in. w zakresie transportu drogowego i kolejowego, obiektów inżynieryjnych i obiektów obsługi podróżnych będzie eliminacja barier i zwiększenie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami zgodnie z architektonicznym standardem dostępności.

Inwestycje będą również uwzględniać kwestie bezpieczeństwa, w szczególności na rzecz niezmotoryzowanych uczestników ruchu.

Rozwój mobilności ułatwi dostęp do rynku pracy, infrastruktury opieki zdrowotnej i edukacji, a także do innych usług i infrastruktur niezbędnych do poprawy dobrobytu jednostek, gospodarstw domowych, a także zmniejszenia wykluczenia społecznego słabszych i defaworyzowanych.

Wszystkie działania w obszarze transportu publicznego zarówno w zakresie infrastruktury jak i taboru będą zapewniać dostępność dla osób o ograniczonej mobilności, dzięki czemu zostanie zapewniona możliwość bezpiecznego i swobodnego poruszania się, co stanowi warunek ich niezależności, zapobiegający ich wykluczeniu społecznemu. Podczas przygotowywania, wdrażania,

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązań będą instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak też beneficjenci projektów. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa. W ramach celu szczegółowego nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych. W zakresie rozwoju pasażerskiego transportu zbiorowego interwencja ukierunkowana zostanie głównie na OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazane w SRWP 2030.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego w obszarze wsparcia programów współpracy o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym i transnarodowym, interwencja ta będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Mając na względzie, że realizowane w FEDP projekty mają charakter liniowy i dotyczą mobilności będą miały one wpływ na poprawę dostępności w układzie międzyregionalnym i transgranicznym. Operacje z tego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Transport* w ramach SUERMB poprzez realizację inwestycji służących poprawie wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych, co wpłynie na poprawę łączności i dostępności województwa, a także opracowanie działań na rzecz czystego i neutralnego dla klimatu transportu.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przedsięwzięcia realizowane będą głównie przez podmioty publiczne świadczące niedochodowe usługi użyteczności publicznej. Zastosowanie IF wiąże się z dodatkowymi kosztami dla JST, co ogranicza środki na inne inwestycje. Dla projektów transportu publicznego nie stwierdzono istnienia luki finansowej. Ich ważnym elementem jest redukcja zanieczyszczeń powietrza związanych z niską emisją spalin - efekt środowiskowy. Dotacje na wymianę taboru na nowoczesny pod względem ekologicznym pozwalają poprawić ofertę i atrakcyjność transportu publicznego oraz zwiększyć bezpieczeństwo podróży. Jednym ze skutków pandemii jest konieczność przebudowania systemów transportu zbiorowego, aby zachęcić ponownie do korzystania z jego usług. Wymaga to znacznych nakładów, co wobec zmniejszonych wpływów w związku z kryzysem stanowi dodatkowe obciążenie. Funkcje publicznego transportu i infrastruktury w rozwoju, w konfrontacji z wyzwaniami, jakie tworzy pandemia i jej skutki, stanowią argument za zastosowaniem w tym obszarze dotacji. Z uwagi na charakter inwestycji i potencjalny brak zainteresowania ze strony pośredników nie planuje się wykorzystania IF.

2.1.3.1.2. Wskaźniki

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO044	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TEN-T	km	0	12,3
III	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO046	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – poza TEN-T	km	0	16,2
III	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO112	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji pozamiejskiej	szt.	4	55

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
III	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR055	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	Pasażerokilometr/rok	0	2021	30 240 068	CST2 021	
III	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR056	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej	osobodni / rok	0	2021	9 469	CST2 021	

2.1.3.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	081 Infrastruktura czystego transportu miejskiego	8 500 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	082 Tabor czystego transportu miejskiego	13 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	083 Infrastruktura rowerowa	14 581 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	086 Infrastruktura paliw alternatywnych	5 640 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	089 Nowo wybudowane lub rozbudowane drugorzędne połączenia drogowe z siecią drogową i węzłami TEN-T	30 779 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	090 Nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe	30 900 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	093 Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	30 000 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	102 Inne przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe	13 700 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	01 Dotacja	147 100 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	26 Inne podejścia - Miasta, małe miasta i przedmieścia	30 000 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	28 Obszary wiejskie	70 000 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	47 100 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	147 100 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ¹⁷
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online¹⁸

2.1.4.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Jednym z najważniejszych wyzwań Polski jest podnoszenie poziomu kompetencji i kwalifikacji, zwiększenie uczestnictwa w formach uczenia się przez całe życie oraz lepsze dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. W związku z tym przewiduje się działania dotyczące ulepszenia oraz doposażenia infrastruktury edukacyjnej w obszarach priorytetowych, zgodnych z UP. Istotnym wyzwaniem jest poprawa warunków kształcenia w szkołach ogólnodostępnych uczniów i studentów z niepełnosprawnościami oraz orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. Istotne jest skierowanie wsparcia do mniejszych miast i wsi, gdzie środki przeznaczone na edukację takich osób są niższe. Wspierane będą inwestycje sprzyjające edukacji włączającej, dzięki którym uczniowie z niepełnosprawnościami oraz wymagający kształcenia specjalnego będą uczęszczać do placówek ogólnodostępnych, a nie specjalnych.

Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie komplementarne w stosunku do interwencji EFS+ (w ramach CS 4(f)) i będzie ukierunkowane na tworzenie infrastruktury zwiększającej dostępność do edukacji dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych, w szczególności na obszarach charakteryzujących się słabym dostępem. Interwencja uwzględni specyfikę województwa i będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb oraz uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020. Interwencja w zakresie

¹⁷ W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

¹⁸ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

infrastruktury przedszkoli i szkół (zwłaszcza dotycząca budowy nowej infrastruktury, która jest możliwa jedynie w uzasadnionych przypadkach) będzie uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze.

Wspierany będzie rozwój i modernizacja, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, **infrastruktury na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego** (przedszkoli lub innych form edukacji przedszkolnej) wraz z niezbędnym wyposażeniem gwarantującym wysoką jakość kształcenia. Możliwa będzie budowa/modernizacja przedszkolnych placów zabaw jako elementu projektu, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami o ile wynika to z analizy potrzeb, jest powiązane z celami EFS+ i wspiera rozwój działań integracyjnych, włączających, w ramach walki z wykluczeniem społecznym. Inwestycje w infrastrukturę wychowania przedszkolnego mają na celu utworzenie nowych miejsc w ramach edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie istniejących miejsc do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym mające na celu podnoszenie jakości kształcenia.

Wspierane będą również **inwestycje w infrastrukturę i wyposażenie szkół podstawowych i ponadpodstawowych prowadzących kształcenie ogólne (jedynie w zakresie poprawy warunków do nauczania praktycznego związanego ze STEM) oraz szkół wyższych na kierunkach praktycznych (tylko w zakresie poprawiającym warunki do nauki praktycznej zawodu)**. Będą one polegały na budowie (tylko w uzasadnionych przypadkach), przebudowie infrastruktury mającej na celu zwiększenie dostępności placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz doposażeniu pracowni zawodowych lub nauki praktycznej związanej ze STEM (w mniejszym stopniu), jeżeli na etapie wdrażania na podstawie analiz potrzeb regionalnych lub lokalnych zostanie wykazane, że potrzeby w zakresie edukacji włączającej, edukacji przedszkolnej oraz kształceniu zawodowym zostały wyczerpane. W ramach tego typu projektów nie jest możliwe wsparcie w zakresie podstawowej bazy dydaktycznej, niezwiązanej z nauczaniem praktycznym lub zawodowym.

Ponadto jako niewielki element projektu możliwe będzie doposażenie placówek w nowoczesny sprzęt ICT i sprzęt multimedialny w zakresie nieobjętym w KPO w celu zwiększenia szans na rynku pracy uczniów. W oparciu o zdiagnozowane deficyty możliwe będzie uzupełnienie przyszkolnej infrastruktury sportowej, placów zabaw, jeśli będzie to miało na celu rozwój działań integracyjnych i włączających w ramach walki z wykluczeniem społecznym i edukacyjnym. Infrastruktura sportowa nie będzie stanowić samoistnego priorytetu ani odosobnionego działania i musi być powiązana z celami EFS+.

Kolejny typ wsparcia dotyczył będzie rozwoju **infrastruktury szkolnictwa zawodowego oraz ustawicznego** łącznie z wyposażeniem warsztatów/ pracowni w pomoce dydaktyczne i narzędzia, wyposażenie w sprzęt umożliwiający kształcenie na poziomie odpowiadającym aktualnym trendom w branżach pożądanym na lokalnym rynku pracy. Inwestycje w zakresie kształcenia zawodowego i ustawicznego powinny wpłynąć na poprawę jakości przygotowania zawodowego oraz dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy i pracodawców z obszaru województwa. Interwencja w tym zakresie musi wynikać z analiz potrzeb rynku pracy. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną szkolnictwa zawodowego będą uwzględniać działania na rzecz dostosowania jej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, ruchowymi oraz likwidowania istniejących barier. W celu likwidacji bieżącej luki kompetencyjnej kadr (w ujęciu ilościowym i jakościowym) oraz zaspokojenia potrzeb firm w tym zakresie, konieczne jest wspieranie **rozwoju kompetencji w zakresie przemysłu 4.0**.

Dofinansowaniem objęte będą także inwestycje w **infrastrukturę dydaktyczną szkolnictwa wyższego zawodowego**. Możliwe będzie również doposażenie uczelni w specjalistyczne pomoce dydaktyczne i sprzęt, a także tworzenie pracowni, laboratoriów, sal niezbędnych do prowadzenia zajęć dydaktycznych, w tym w formie zdalnej.

Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną będą uwzględniać działania na rzecz dostosowania jej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, ruchowymi oraz likwidowania istniejących barier, aby wszyscy uczniowie mogli uczestniczyć efektywnie w procesie edukacji na każdym poziomie.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa szkoły specjalne i inne placówki, które prowadzą do segregacji lub utrzymania segregacji jakiegokolwiek grupy defaworyzowanej i/lub zagrożonej wykluczeniem społecznym, nie będą wspierane w zakresie infrastruktury i wyposażenia.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Beneficjentami wsparcia będą w szczególności jednostki samorządu terytorialnego, organy prowadzące przedszkola, oddziały przedszkolne i inne formy wychowania przedszkolnego, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), organy prowadzące szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne, organy prowadzące szkoły, centra i placówki realizujące kształcenie zawodowe i ustawiczne, organizacje pozarządowe, uczelnie wyższe zawodowe, uczelnie wyższe.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Główne grupy docelowe to dzieci w wieku przedszkolnym (ze szczególnym uwzględnieniem osób o specjalnym potrzebach edukacyjnych) oraz ich rodzice i opiekunowie, nauczyciele zatrudnieni w placówkach przedszkolnych, dzieci i młodzież (ze szczególnym uwzględnieniem osób o specjalnym potrzebach edukacyjnych) uczęszczająca do szkół/placówek oświatowych prowadzących kształcenie ogólne i zawodowe, nauczyciele i kadra wspierająca i organizująca proces nauczania szkół/ placówek oświatowych, rodzice i opiekunowie dzieci i młodzieży wspieranych szkół i placówek (ze szczególnym uwzględnieniem osób o specjalnym potrzebach edukacyjnych), studenci (ze szczególnym uwzględnieniem osób o specjalnym potrzebach edukacyjnych) i kadra uczelni wyższych prowadzących kształcenie na poziomie wyższym, pracodawcy/ przedsiębiorcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania i mechanizmu racjonalnych uprawnień. W wyniku projektów nastąpi poprawa dostępu do szkolnictwa zawodowego i wyższego przez m.in. przystosowanie obiektów edukacyjnych do osób ze szczególnymi potrzebami. Likwidacja barier dostępności umożliwi osobom narażonym na dyskryminację ze względu na niepełnosprawność i wiek nabycie umiejętności i kompetencji zawodowych.

Preferowane będą projekty, w ramach których beneficjent będzie prowadził we wspartej infrastrukturze działania wspierające równość kobiet i mężczyzn i zapobiegające dyskryminacji np. wzmocnienie pozycji dziewcząt i młodych kobiet, aby robiły karierę w STEM.

Zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej wyrówna szanse w dostępie do zatrudnienia opiekunów dzieci, szczególnie kobiet z obszarów wiejskich, sprzyjając ich aktywizacji zawodowej. Infrastruktura będzie dostępna dla OzN, korzystać z niej będą mogli wszyscy, z poszanowaniem zasad niedyskryminacji i włączania bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną. Oferta wspartych instytucji, szkół i placówek będzie zachęcała do korzystania z przestrzeni w szczególności osoby narażone na wykluczenie. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji FEdP podejmowane będą kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak i beneficjenci. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta powiatowe - w zakresie wsparcia infrastruktury szkolnictwa zawodowego i ustawicznego oraz szkół ponadpodstawowych, miejskie obszary funkcjonalne z wykorzystaniem ZIT - w zakresie wsparcia infrastruktury szkolnictwa zawodowego i ustawicznego, szkół ponadpodstawowych oraz szkolnictwa wyższego, Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne - w zakresie edukacji przedszkolnej.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja dotycząca edukacji będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Synergia z programami Interreg będzie zapewniona przez kryteria premiujące komplementarne projekty realizowane w ramach Interreg w obszarze edukacji. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Edukacja* w ramach SUERMB, zapewniając kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie, zapobiegając przedwczesnemu kończeniu nauki i usprawniając przejście ze szkoły do pracy. Wspierane będą projekty przyczyniające się do rozwiązywania wspólnych problemów w tym obszarze, wpisujące się w realizację EUSBSR.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planowana interwencja jest nastawiona przede wszystkim na realizację celów w wymiarze społecznym, a finansowane projekty będą nastawione na poprawę dostępu do wysokiej jakości kształcenia, szkoleń oraz uczenia się przez całe życie. Będą służyły wyrównaniu dysproporcji terytorialnych w dostępie do edukacji i będą realizowane zgodnie z zasadami systemu oświaty. Nawet jeśli projekty z zakresu edukacji realizowane będą przez podmioty prywatne, to nie są to przedsięwzięcia nastawione na osiągnięcie zysku. W związku z powyższym, przedmiotowe działania powinny być finansowane w formie dotacji.

2.1.4.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO121	Liczba wspartych przedszkoli	szt.	0	18
IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO125	Liczba wspartych szkół	szt.	0	26

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	0	26
IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	587 415
IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	3
IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO066	Pojemność sal lekcyjnych w nowych lub zmodernizowanych placówkach opieki nad dziećmi	osoby	0	1 350
IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO067	Pojemność sal lekcyjnych w nowych lub zmodernizowanych placówkach edukacyjnych	osoby	0	6 240

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR070	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki nad dziećmi	użytkownicy/rok	0	2021	1 134	CST2021	
IV	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR071	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	użytkownicy/rok	0	2021	5 564	CST2021	

2.1.4.1.3. Indykatory podziału zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	121 Infrastruktura na potrzeby wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem	8 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	122 Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa podstawowego i średniego	6 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	123 Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa wyższego	5 600 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	124 Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych	11 107 318

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	01 Dotacja	30 707 318

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	18 107 318
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	7 600 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	28 Obszary wiejskie	5 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	30 707 318

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne¹⁹

2.1.4.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W celu zwiększania integracji społeczno-ekonomicznej marginalizowanych społeczności, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o

¹⁹ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

szczególnych potrzebach wspierane będą działania dedykowane infrastrukturze społecznej w powiązaniu z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług.

Interwencja będzie dotyczyła infrastruktury społecznej na rzecz **wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz pieczy zastępczej**, np. rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin adopcyjnych. Ponadto wspierane będą **mieszkania o charakterze wspomaganym, chronionym i treningowym, a także lokale/mieszkania w ramach najmu socjalnego**, które nie prowadzą do segregacji i wpisują się w proces deinstytucjonalizacji oraz powiązane z działaniami miękkimi dla odbiorców pomocy.

Wspierane będą **projekty na potrzeby realizacji usług w społeczności lokalnej celem poprawy dostępności do obiektów i przestrzeni publicznej**, w szczególności na rzecz osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych i osób starszych. Ich celem będzie zapewnienie wsparcia dostosowanego do indywidualnych potrzeb poszczególnych osób i zapewnienie wolnych od barier przestrzeni komunikacyjnych i architektonicznych, co ułatwi zastosowanie formuły grantowej projektów.

Ponadto istnieje potrzeba rozwoju zdeinstytucjonalizowanej **infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej, rozwoju usług w społeczności lokalnej i deinstytucjonalizacji usług**. Infrastruktura ta będzie wykorzystywana w celu integracji osób biernych zawodowo, osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz społeczności, zwłaszcza ukraińskiej i białoruskiej, zamieszkujących region i funkcjonujących na jego obszarze, a także integracji obywateli państw trzecich, w tym migrantów. Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter uzupełniający w stosunku do interwencji EFS+ (w szczególności z interwencją w ramach celów szczegółowych (h), (k) i (l)) i będzie ukierunkowane na tworzenie infrastruktury zwiększającej dostępność do usług społecznych, w szczególności na obszarach charakteryzujących się słabym dostępem. Interwencja uwzględni specyfikę województwa i będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb oraz uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020. Interwencja w zakresie infrastruktury społecznej (zwłaszcza dotycząca budowy nowej infrastruktury) będzie uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze oraz potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz o szczególnych potrzebach.

Rozwój usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, będzie zgodny z założeniami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, w tym Komentarzem ogólnym Nr 5 (2017) oraz Uwagami podsumowującymi dla Polski, Strategią Rozwoju Usług Społecznych - polityka publiczna na lata 2021-2030 (z perspektywą do 2035 r.) oraz z kierunkami wskazanymi w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu (aktualizacja 2021-2027) oraz Strategii na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030. Decyzje o udzieleniu wsparcia powinny być poprzedzone analizą dostępnych form świadczenia usług (tj. instytucjonalne, środowiskowe i w rodzinie) oraz uwzględniać indywidualne potrzeby jednostek, które będą odbiorcami usług (w tym preferowane przez nich opcje opieki, z uwzględnieniem opcji zgodnych z Konwencją ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych). Jeśli opcje preferowane przez odbiorców usług nie są dostępne, priorytetem powinno być ich zapewnienie.

Wsparcie dla ZAZ oraz WTZ będzie mieć charakter warunkowy tj. będzie możliwe tylko o ile placówka otrzyma wsparcie z EFS+ zgodnie z warunkami wskazanymi w odpowiedniej części programu w ramach CS 4h oraz gdy będzie wynikało z regionalnej strategii deinstytucjonalizacji. Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Potencjalnymi beneficjentami wsparcia w powyższym zakresie, w szczególności będą instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Odbiorcami wsparcia będą mieszkańcy województwa, w szczególności osoby lub rodziny wykluczone lub zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby w kryzysie bezdomności, osoby biernie zawodowo z obszaru województwa podlaskiego, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, migranci, otoczenie ww. grup docelowych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych oraz przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, realizowana będzie przede wszystkim przez zastosowanie uniwersalnego projektowania i mechanizmu racjonalnych uprawnień. W wyniku projektów, przez m.in. przystosowanie obiektów objętych wsparciem do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, nastąpi poprawa dostępu do infrastruktury społecznej powiązanej z procesami integracji i aktywizacji społ.-zawod. z poszanowaniem horyzontalnej zasady deinstytucjonalizacji. Likwidacja barier dostępności umożliwi osobom narażonym na dyskryminację ze względu na niepełnosprawność i wiek korzystanie z oferowanych w tych obiektach usług i dostęp do mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego. Działania będą nakierowane na poprawę dostępu do zapewnienia potrzeb bytowych osób bezdomnych, niepełnosprawnych czy osób ze środowisk LGBT+ celem umożliwienia wejścia/powrotu do samodzielnego życia. Wraz ze wsparciem placówek dziennego pobytu, nastąpi pośrednio wsparcie osób, kt. sprawują opiekę nad osobami zależnymi, wg statystyk kobiet, które z racji pełnienia opieki narażone są na dyskryminację. Infrastruktura społ. będzie dostępna dla OzN, a korzystać z niej będą mogli wszyscy, z poszanowaniem zasad niedyskryminacji i włączania do aktywnego udziału w życiu społecznym. Ze względu na charakter projektów przyczynią do korzystania z przestrzeni szczególnie przez osoby narażone na wykluczenie, co poprawi jakość życia. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji FEdP podejmowane będą kroki w celu zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji będzie też przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad zobowiązane będą instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak i beneficjenci. Realizowane działania będą uwzględniać wymogi dot. zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz Obszary zagrożone trwałą marginalizacją, a także w miejskich obszarach funkcjonalnych z wykorzystaniem ZIT.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Dopuszcza się realizację działań międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych na rzecz integracji obywateli państw trzecich, w tym migrantów. Interwencja w FEDP będzie komplementarna z interwencją w ramach Programów: Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Bezpieczeństwo Cywilne* w ramach SUERMB zapewniając poprawę spójności społecznej, promowanie włączenia społecznego, walkę z ubóstwem i wszelką dyskryminacją. Działania na rzecz obywateli państw trzecich będą wiązać się z Działaniem *Rozpoznanie potencjału – ułatwienia dla migrantów* w ramach obszaru tematycznego *Edukacja*. Wspierane będą projekty przyczyniające się do rozwiązania wspólnych problemów w tym obszarze, wpisujące się w realizację EUSBSR.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych. W ramach celu interwencja będzie dotyczyła infrastruktury społecznej na rzecz społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji. Ponadto wspierane będą mieszkania o charakterze wspomaganym, chronionym i treningowym, a także lokale/mieszkania w ramach najmu socjalnego. Głównymi beneficjentami wsparcia w powyższym zakresie będą instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej oraz jednostki samorządu terytorialnego, na które nałożony jest obowiązek świadczenia odpowiednich usług społecznych na rzecz mieszkańców. Ze względu na społeczny wymiar i specyfikę działań, przewiduje się wsparcie dotacyjne.

2.1.4.2.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO065	Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych	osoby	0	363
IV	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO113	Ludność objęta projektami w ramach zintegrowanych działań na rzecz włączenia społeczno- gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji	osoby	25	313

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

IV	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	587 415
IV	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	3

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IV	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR067	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych	użytkownicy / rok	0	2021	181	CST2021	

2.1.4.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	126 Infrastruktura mieszkaniowa (inna niż dla migrantów, uchodźców i osób objętych ochroną międzynarodową lub ubiegających się o nią)	12 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	127 Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	8 682 747

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	01 Dotacja	20 682 747

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	9 682 747
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	7 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	4 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	20 682 747

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.4.3. Cel szczegółowy (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej²⁰

2.1.4.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Mając na uwadze rozwój województwa podlaskiego oraz poprawę jakości życia w regionie, niezbędnym jest w zakresie opieki zdrowotnej zapewnienie odpowiedniego poziomu infrastruktury i dostępności do niej. W związku z tym wspierane będą inwestycje na rzecz dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych, w szczególności na obszarach z najtrudniejszym dostępem do opieki zdrowotnej w priorytetowych dziedzinach medycyny lub dziedzinach wynikających z potrzeb epidemiologicznych, zidentyfikowanych na poziomie województwa. Działania będą obejmować podnoszenie jakości świadczonych usług zdrowotnych, w tym na rzecz poszerzenia dostępności architektonicznej, cyfrowej, komunikacyjnej i organizacyjnej placówek ochrony zdrowia dla pacjentów ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami. Elementem projektu mogą być działania z zakresu stosowania nowoczesnych form świadczenia usług medycznych, np. telemedycyny, telerehabilitacji.

²⁰ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia będą wynikały ze zdiagnozowanych potrzeb dla podmiotów wykonujących działalność leczniczą działających w publicznym systemie ochrony zdrowia i obejmą **(1) podstawową opiekę zdrowotną (POZ), (2) ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (AOS), (3) dzienną opiekę zdrowotną, (4) zdeinstytucjonalizowaną opiekę długoterminową i psychiatryczną oraz (5) profilaktykę zdrowotną.** Inwestycje infrastrukturalne w obszarze zdrowia nastawione będą na wzmocnienie roli POZ w dostarczaniu dobrej jakości usług zdrowotnych oraz poprawy dostępności do ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i szpitalnej, w szczególności na obszarach wiejskich. Będą obejmowały także dostosowanie infrastruktury podmiotów wykonujących działalność leczniczą i placówek opieki długoterminowej do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami w celu poprawy ich dostępności i jakości.

Działania obejmą deinstytucjonalizację świadczenia usług zdrowotnych i społecznych poprzez **rozwój infrastrukturalny środowiskowych form opieki**, w szczególności dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, w celu poprawy dostępności i jakości tych świadczeń, w tym rozwój zdeinstytucjonalizowanych form opieki długoterminowej. Przewiduje się wsparcie przedsięwzięć w zakresie: geriatry, rehabilitacji, usług opiekuńczo-leczniczych i paliatywno-hospicyjnych, dedykowanych w szczególności osobom starszym. Inwestycje będą miały na celu rozwój świadczenia usług w formie zdeinstytucjonalizowanej. Będzie to dotyczyło świadczenia przez zakłady opieki długoterminowej i hospicja usług w zakresie diagnostyki, opieki specjalistycznej, rehabilitacji i opieki długoterminowej, hospicyjnej i paliatywnej w formach zdeinstytucjonalizowanych, tj. opieki domowej, świadczeń na poziomie AOS, oddziału dziennego i tworzenie dziennych domów opieki medycznej. Podjęte działania mają zapewnić rozwój i modernizację zasobów infrastruktury zdrowia, w tym w szczególności sprzętu i aparatury medycznej zapewniającej dostęp do usług dostarczanych w zgodzie z mapą potrzeb zdrowotnych dla województwa podlaskiego i regionalnym planem transformacji. Planowana interwencja ma w szczególności wzmocnić rolę POZ w dostarczaniu usług zdrowotnych oraz zapewnić poprawę dostępności do AOS. Zatem planuje się wsparcie POZ w związku z rozszerzeniem zakresu realizowanych przez nie świadczeń finansowanych przez NFZ, w tym m.in. w zakresie profilaktyki oraz diagnostyki. W celu poprawy dostępności placówek POZ i AOS dla osób ze szczególnymi potrzebami w obszarze architektonicznym, cyfrowym, komunikacyjnym i organizacyjnym wdrażane będą standardy dostępności, w powiązaniu z działaniami z EFS+ w celach szczegółowych (d) i (k).

Oczekiwany rezultatem będzie wzrost jakości i dostępności usług zdrowotnych oraz społecznych, jak również zwiększenie potencjału instytucji systemu ochrony zdrowia.

Wszystkie inwestycje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego będą uzupełniały inwestycje z EFS+ w ramach celu szczegółowego (d) i (k). Zgodnie z Umową Partnerstwa inwestycje w nowoczesną infrastrukturę i sprzęt szpitali, w tym wsparcie na rzecz diagnostyki będą możliwe, o ile będą nakierowane na rozwój opieki jednego dnia oraz wzmocnienie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Przewiduje się inwestycje na rzecz poprawy dostępności do profilaktyki, opieki jednego dnia oraz wzmocnienia ambulatoryjnej opieki specjalistycznej poprzez inwestycje w nowoczesną infrastrukturę (budowę, przebudowę, modernizację i/lub wyposażenie, m.in. w sprzęt medyczny), także w szpitalach, m.in. w obszarze onkologii. Wsparcie będzie dotyczyło kompleksowej opieki onkologicznej i będzie obejmowało zapewnienie całości postępowania diagnostyczno-terapeutycznego od momentu rozpoznania choroby, poprzez odpowiednie leczenie onkologiczne, rehabilitację oraz badania kontrolne, a także działania profilaktyczne celem wdrożenia opieki koordynowanej.

W KPO w obszarze zdrowia wdrażane będą reformy przede wszystkim w zakresie lecznictwa szpitalnego. EFS+ oraz EFRR będą uzupełniać i wzmacniać te reformy poprzez inwestycje w POZ i AOS. Projekty finansowane w ramach programu regionalnego ze środków EFRR lub EFS+ nie mogą powielać zakresu, na który dany podmiot otrzymał wsparcie w ramach KPO.

Dla zapewnienia spójności z krajowymi ramami strategicznymi reformy psychiatryi projekty infrastrukturalne w zakresie reformy zdrowia psychicznego będą realizowane po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia. Inwestycje będą skupione przede wszystkim na pierwszym

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

i drugim poziomie referencyjnym i nie będą prowadziły do zwiększenia ogólnej liczby łóżek szpitalnych w systemie ochrony zdrowia, w tym w dziedzinie psychiatrii oraz psychiatrii dziecięcej. Trzeci poziom referencyjny może być wspierany jedynie w ramach kompleksowych projektów Centrów Zdrowia Psychicznego obejmujących inwestycje we wszystkie poziomy referencyjne. Beneficjentami interwencji będą podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne, prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w tym m.in. samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, zakłady podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Interwencja w obszarze zdrowia będzie podlegała uzgodnieniom zgodnie z przyjętym systemem koordynacji (z uwzględnieniem Komitetu Sterującego do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia). Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Odbiorcami wsparcia będą pacjenci podmiotów leczniczych, w szczególności mieszkańcy województwa z obszarów o niezadowalającej dostępności do usług zdrowotnych, osoby z problemami zdrowia psychicznego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. W regionie występują nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej, co wynika z zróżnicowanych warunków społeczno-ekonomicznych życia ludności. W wyniku realizowanych projektów nastąpi poprawa dostępu do usług zdrowotnych w wymiarze terytorialnym (na obszarach z niskim dostępem do usług zdrowotnych, w szczególności na obszarach wiejskich) oraz indywidualnym poprzez eliminację barier fizycznych w dostępie do infrastruktury ochrony zdrowia, która zostanie dostosowana do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami. Wykorzystane zostaną standardy dostępności placówek medycznych wypracowane w POWER w ramach pr. Dostępność+.

Wspierane będą interwencje gwarantujące właściwą opiekę medyczną nad matką i dzieckiem, a także odpowiadające na potrzeby osób najstarszych i niesamodzielnych.

Wspierane będą również inwestycje związane z cyfryzacją opieki zdrowotnej, w tym z wdrożeniem rozwiązań teleinformatycznych umożliwiających świadczenie usług medycznych, co poprawi dostępność tych usług, zwłaszcza dla grup defaworyzowanych do tej pory w tym obszarze. Dotyczy to przede wszystkim niepełnosprawności i miejsca zamieszkania. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak też beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta powiatowe oraz Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja w obszarze zdrowia będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027. Synergia z programami Interreg będzie zapewniona przez kryteria premiujące komplementarne projekty realizowane w ramach Interreg w obszarze zdrowia. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Zdrowie* w ramach SUERMB, wspierając działania na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia w celu sprostania wyzwaniom związanym ze zmianami demograficznymi a także zwiększając zdolności interesariuszy do rozwiązywania regionalnych problemów zdrowotnych. Wspierane będą projekty przyczyniające się do rozwiązywania wspólnych problemów w tym obszarze, wpisujące się w realizację EUSBSR.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Opieka zdrowotna stanowi dobro publiczne. Beneficjentami wsparcia będą wyłącznie podmioty działające w publicznym systemie ochrony zdrowia. Zapewniają oni świadczenia z zakresu opieki zdrowotnej dla pacjentów, priorytetem ich działalności nie jest zysk, a rynek usług zdrowotnych nie kieruje się mechanizmami rynkowymi. W związku z powyższym nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, lecz wsparcie dotacyjne.

2.1.4.3.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO069	Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	Osoby/rok	0	133 418
IV	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	FEPDP01 (własny IZ)	Nakłady inwestycyjne na zakup aparatury medycznej	PLN	0	52 094 070
IV	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO133	Liczba wspartych podmiotów wykonujących działalność leczniczą	szt.	0	99

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IV	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR073	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	Użytkownicy/rok	0	2021	86 722	CST2021	

2.1.4.3.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	128 Infrastruktura zdrowotna	15 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	129 Wyposażenie opieki zdrowotnej	10 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	131 Cyfryzacja w opiece zdrowotnej	2 900 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	01 Dotacja	27 900 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	20 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	7 900 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	27 900 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.4.4. Cel szczegółowy (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych²¹

2.1.4.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury oraz turystyka są ważnymi czynnikami rozwoju społeczno-gospodarczego, włączenia społecznego i innowacji społecznych na danym obszarze. Wsparcie w obszarze kultury i turystyki będzie realizowało zapisy dokumentów strategicznych UE, tj. *Nowego europejskiego programu na rzecz kultury* w zakresie wykorzystania wagi kultury i różnorodności kulturowej do celów spójności społecznej i dobrostanu oraz wspierania kreatywności opartej na kulturze w obszarze edukacji i innowacji oraz w zakresie miejsc pracy i wzrostu gospodarczego, jak również ochrony dziedzictwa kulturowego i podnoszenia jego wartości. Działania w obszarze dziedzictwa kulturowego będą zgodne z zapisami „Europejskich Zasad Jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe”.

Realizowane będą inwestycje zwiększające stopień wykorzystania zasobów sektora kultury i turystyki poprzez **zachowanie i modernizację obiektów dziedzictwa kulturowego**. Istotne jest wyrównywanie dostępu do oferty kulturalnej w wymiarze geograficznym, jak i osób ze szczególnymi potrzebami. Dotyczy to wyłącznie zachowania i modernizacji obiektów dziedzictwa kulturowego na cele prowadzenia działalności kulturalnej. Dziedzictwo kulturowe stanowi przedmiot ochrony i zasób, który może być wykorzystywany do rozwoju kapitału społecznego, jak i rozwoju gospodarczego. Zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego na cele prowadzenia działalności kulturalnej uwzględnia działania obejmujące kompleksowe prace konserwatorskie, restauratorskie pozwalające zachować walory i charakter tego typu obiektów. Renowacja, konserwacja, rewaloryzacja i restauracja obiektów zabytkowych (w tym pomników) nie może być pojedynczą interwencją, tylko musi stanowić część większego przedsięwzięcia, które wiąże rozwój kultury z rozwojem gospodarczym, włączeniem społecznym i innowacjami społecznymi w skali kraju, regionu lub lokalnej. Elementem uzupełniającym projektu mogą być niezbędne prace związane z zagospodarowaniem terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego, głównie dotyczące zwiększenia ich dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami.

Dla całego CS, inwestycje w elementy infrastruktury drogowej (w tym w parkingi) nie będą wspierane, chyba że stanowią nieodłączny element większego projektu, nie są one dominującym elementem tego projektu a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych. W miastach projekty te nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących - zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego (dotyczy całego CS).

W celu wzmocnienia roli kultury w rozwoju gospodarczym i społecznym ważna jest rola projektów obejmujących **konserwację zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych), ich ochrona, digitalizacja i udostępnienie w szczególności nowym grupom odbiorców, w tym osobom ze specjalnymi potrzebami**) Pozwoli to na poszerzenie kręgu odbiorców

²¹ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

w sposób tradycyjny oraz z wykorzystaniem nowoczesnych form odbioru, i przyczyni się to do zwiększenia dostępu do kultury. W ramach typu projektu możliwe będą prace konserwatorskie, restauratorskie zabytków ruchomych, muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) połączone z ich ochroną i digitalizacją.

Jakość życia w województwie oceniana jest na średnim poziomie. Niedostateczny poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa dotyczy między innymi uczestnictwa w kulturze. Zasadne jest zatem wzmacnianie uczestnictwa mieszkańców regionu w kulturze (w tym aktywności kulturowe, kreatywne), wykorzystanie integracyjnego potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego poprzez **rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej** (m.in. teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea oraz szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne, jeśli pełnią funkcję ośrodków kultury). Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej oraz odpowiednia oferta ma służyć aktywności społecznej, kulturalnej, włączeniu społecznemu. Kompleksowe wsparcie (przebudowa, rozbudowa, wyposażenie) rozwoju już istniejącej infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej ułatwi i zwiększy uczestnictwo mieszkańców regionu w życiu kulturalnym. Wsparcie dla szkół i uczelni artystycznych będzie komplementarne do wsparcia zapewnionego z poziomu krajowego i ograniczy się do działań, które wykraczają poza ramy edukacji, są dostępne dla społeczeństwa i są osadzone w produkcie lub strategii kulturalnej, które sprzyjałyby rozwojowi gospodarczemu, włączeniu społecznemu i innowacjom społecznym oraz przyczyniałyby się do cyfrowej/zielonej transformacji, długoterminowej odporności oraz środowiskowego, społecznego i gospodarczego zrównoważenia sektora kultury. Nie jest możliwe wsparcie infrastrukturalne całych szkół, lecz jedynie miejsc używanych do działań kulturalnych, otwartych dla ogółu społeczności.

Dofinansowaniem mogą być również objęte projekty mediacek, które stanowią kreatywne centra nauki, edukacji i technologii, wykorzystujące rozwiązania multimedialne i skupiające się na propagowaniu kultury i włączeniu społecznym.

Do wypracowania nowych i innowacyjnych produktów kultury i turystyki w oparciu o istniejące zasoby materialne i niematerialne może przyczynić się współpraca instytucji kultury z placówkami edukacyjnymi i naukowymi, w tym szkołami wyższymi, a także przedsiębiorstwami z obszaru przemysłów kreatywnych. Interwencja w tym zakresie będzie komplementarna do wsparcia z EFS+. Wsparciem będą objęte kompleksowe produkty kulturowe powstałe dzięki **międzysektorowej współpracy w ramach przemysłów kultury i kreatywnych** (np. centra sztuki, kultury, nauki i biznesu dla społeczeństwa). Projekty powinny w znacznym stopniu przyczyniać się do cyfrowej/zielonej transformacji – mogą przyjąć formułę inteligentnej „zielonej infrastruktury”, która posłuży udostępnieniu atrakcji turystycznych, kulturowych oraz istotnych zasobów gospodarczych i społecznych regionu, zaś sposób prezentacji umożliwiłby sprawne i atrakcyjne prezentowanie wybranych zasobów/atrakcji/potencjałów na użytek zarówno masowego turysty, jak też w stosunku do konkretnego odbiorcy.

Położenie przygraniczne województwa i walory przyrodnicze stanowią potencjał do rozwoju wybranych form turystyki. Wspierana będzie **infrastruktura służąca rozwojowi turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne**. W szczególności interwencja będzie dotyczyła produktów turystycznych i szlaków tematycznych, odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych województwa podlaskiego o zasięgu co najmniej subregionalnym. Ze wsparcia wyłączone będą szlaki o charakterze ponadregionalnym, wspierane w ramach programu dla Polski Wschodniej.

Ww. typy projektów powinny uwzględniać rozwiązania mające na celu ułatwienie dostępu do obiektów dziedzictwa kulturowego, zabytków, instytucji kultury, w tym dostosowanie ww. obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Przy realizacji przedsięwzięć w zakresie kultury i turystyki musi zostać zapewniona trwałość finansowa, trwałość środowiskowa, odporność na przyszłe kryzysy oraz pozytywny wpływ na mniejszości i lokalne społeczności oraz konieczność mocniejszego

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

uwzględnienia aspektów społecznych. Realizowane projekty powinny przyczynić się do dywersyfikacji źródeł dochodów własnych i poprawy samowystarczalności finansowej wspieranych obiektów.

Interwencja będzie komplementarna w stosunku do działań EFS+, w szczególności w zakresie budowania kompetencji kadr kultury, a także promowania oferty kulturalnej i innowacji społecznych.

Wsparcie będzie skierowane do projektów turystycznych, które są: poparte odpowiednią analizą popytu i oceną potrzeb, aby ograniczyć ryzyko nieskuteczności; skoordynowane z projektami w sąsiednich obszarach, aby uniknąć powielania i konkurencji; oddziałują w sposób, który wpływa na stymulowanie działalności turystycznej w regionie; są trwałe i będą utrzymywane po ich zakończeniu.

Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają w szczególności JST, ich związki, porozumienia, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, instytucje prowadzące działalność z zakresu kultury, dziedzictwa kulturowego i turystyki na poziomie regionalnym, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne oraz podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-privatnych.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupą docelową będą mieszkańcy województwa i turyści odwiedzający region (z uwzględnieniem osób o specjalnych potrzebach).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, poszanowaniem praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Jak wynika z analiz, utrudnienia w korzystaniu z oferty kulturalnej związane są głównie z sytuacją finansową, brakiem chęci partycypacji w wydarzeniach kulturalnych, brakami w infrastrukturze, brakiem kompetencji kulturowych oraz ograniczonym dostępem do informacji o wydarzeniach kulturalnych. Podejmowana interwencja przyczyni się do zmniejszenia i eliminacji barier utrudniających dostęp do dóbr kultury. Poprzez zastosowanie standardu dostępności: architektonicznego, cyfrowego oraz informacyjno-promocyjnego, produkty turystyczne będą dostępne dla ogółu społeczeństwa, w tym również będą odpowiadały na szczególne potrzeby kobiet, osób z niepełnosprawnościami: ruchową, wzrokową, słuchową, intelektualną; osób starszych, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi. Rozwój infrastruktury kultury i turystyki będzie odbywać się z uwzględnieniem wymagań w zakresie dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej dzięki czemu zapewniona zostanie dostępność oferty wszystkim odbiorcom, w tym osobom z niepełnosprawnościami, seniorom. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Zasady horyzontalne znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Subregionalne ośrodki wzrostu, Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przewiduje się realizację przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych w zakresie promocji działań, produktów kulturalnych i atrakcyjności turystycznej regionu. Jednocześnie z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja dotycząca rozwoju kultury i turystyki będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027. Interwencja FEdP będzie komplementarna z ww. Programami. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Kultura* w ramach SUERMB, promując regionalne sektory kreatywne i kultury. Zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu Morza Bałtyckiego będzie połączone ze wzmocnieniem tożsamości regionalnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie jest planowane wykorzystanie IF z uwagi na to, że działania w ramach tego celu nie generują bezpośrednich oszczędności, a strumień przychodów, których źródłem mogą być opłaty pobierane od odbiorców usług świadczonych z wykorzystaniem finansowanej infrastruktury, jest zbyt mały, aby zapewnić rentowność takich przedsięwzięć, a są one ważne dla rozwoju województwa, społeczeństwa i zachowania dziedzictwa kulturowego regionu. Celem wsparcia nie jest maksymalizacja zysku pochodzącego z wykorzystywanych zasobów kultury, lecz ich ochrona. Trudno wyliczyć wprost wymierne efekty ekonom. w dziedzinie kultury i turystyki (przynajmniej w krótkiej perspektywie czasowej). W turystyce wsparcie ukierunkowane jest na rozwój infrastruktury o charakterze publicznym i otwartym, która umożliwi w przyszłości rozwój infrastruktury prywatnej. Dlatego zasadne jest wsparcie w formie dotacji. Dla niektórych kompleksowych produktów kulturowych powstałych dzięki międzysektorowej współpracy w ramach przemysłów kultury i kreatywnych (np. centra sztuki, kultury, nauki i biznesu dla społeczeństwa), które będą nastawione na zysk, będą mieć zastosowanie IF.

2.1.4.4.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO077	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	szt.	8	102
IV	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	4	61

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IV	4(vi)	EFRR	Słabiej Rozwinięte	RCR077	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby / rok	0	2021	145 044	CST2021	

2.1.4.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	165 Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	10 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	24 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	167 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000	14 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	01 Dotacja	48 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	48 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	48 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.5. Priorytet V: Zrównoważony rozwój terytorialny

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ²²
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.5.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich²³

2.1.5.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W celu szczegółowym planowane jest w szczególności wsparcie następujących typów projektów:

- 1) **ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych,**
- 2) **ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury,**
- 3) **ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000,**
- 4) **fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych,**
- 5) **inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych.**

Realizowane projekty powinny przyczyniać się do dywersyfikacji źródeł dochodów własnych i poprawy samowystarczalności finansowej wspieranych obiektów. Wsparcie będzie skierowane do projektów turystycznych, które są: poparte odpowiednią analizą popytu i oceną potrzeb, aby ograniczyć ryzyko nieskuteczności; skoordynowane z projektami w sąsiednich obszarach, aby uniknąć powielania i konkurencji; oddziałują w sposób, który wpływa na stymulowanie działalności turystycznej w regionie; są trwałe i będą utrzymywane po ich zakończeniu.

W zakresie wsparcia kultury i turystyki preferowane będzie wsparcie istniejącej infrastruktury, natomiast nowe inwestycje będą dopuszczalne tylko w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach.

²² W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

²³ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Inwestycje we wsparcie kultury, dziedzictwa kulturowego i zrównoważonej turystyki w ramach CP5 będą komplementarne do projektów do wsparcia kultury i zrównoważonej turystyki w ramach CP4. Zaplanowana interwencja jest oparta o model partycypacyjny, ponieważ projekty kierowane do wsparcia w CP5 muszą wynikać ze strategii terytorialnych danego obszaru, w przygotowanie których zaangażowane jest duże grono interesariuszy: JST, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, społeczności lokalne. Komplementarność między CP5 a CP4 będzie zapewniona w zakresie sposobu wdrażania (tj. w ramach CP5 będą realizowane projekty ujęte w strategiach rozwoju terytorialnego lub lokalnego), celów (tj. w ramach CP4 będą realizowane projekty istotne z punktu widzenia regionu, a w CP5 istotne dla szczebla lokalnego) oraz - w przypadku projektów realizowanych przez jst – w zakresie właściwości podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie lub nadzór nad obiektami kultury i turystyki (tj. projekty dotyczące obiektów prowadzonych lub nadzorowanych na poziomie regionalnym będą realizowane w ramach CP4). Powyższe zasady podziału interwencji znajdują zastosowanie także do projektów realizowanych przez podmioty inne niż jst – przedsięwzięcia istotne z punktu widzenia regionu będą realizowane w ramach CP4, a w CP5 przedsięwzięcia istotne dla szczebla lokalnego i ujęte w strategiach rozwoju terytorialnego lub lokalnego.

Cel będzie wdrażany z zastosowaniem instrumentów terytorialnych takich jak: zintegrowane instrumenty terytorialne – ZIT, inne instrumenty terytorialne - IIT (w szczególności gminne programy rewitalizacji oraz partnerstwa strategiczne). Strategie terytorialne i lokalne będą stanowiły zintegrowaną odpowiedź na problemy mieszkańców, a komplementarne działania zostaną objęte wsparciem w ramach innych celów szczegółowych. Strategie i Gminne Programy Rewitalizacji będą wskazywały projekty istotne dla społeczności lokalnych w obrębie różnych celów polityki i funduszy, co jest przejawem zintegrowanego podejścia do rozwoju danego terytorium. CP5 jest szczególnie związany z CP4, w dużej mierze finansowanym z EFS+, uzupełniającym interwencje o charakterze infrastrukturalnym o niezbędne działania społeczne. Istotnym efektem działań w CP5 będzie trwałe wzmocnienie potencjału instytucjonalnego samorządów lokalnych oraz wzrost znaczenia lokalnych interesariuszy i ich wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Podstawowym dokumentem dotyczącym działań realizowanych w formule ZIT jest Strategia ZIT, która pełni rolę strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego, i określa wyzwania stojące przed OF, planowane mechanizmy zintegrowanego podejścia oraz oczekiwane rezultaty i listę projektów, których identyfikacja oznacza zapewnienie udziału władz miejskich, lokalnych lub innych organów terytorialnych w wyborze projektów. Tworzenie i realizacja Strategii ZIT powinny być oparte o zasadę partnerstwa i angażować w te procesy partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwo obywatelskie. Zakres działań wdrażanych w ramach strategii ZIT będzie wynikał z potrzeb rozwojowych i potencjałów danego obszaru wskazanych ww. strategii. Działania te powinny mieć charakter ponadlokalny i służyć wzmocnieniu relacji funkcjonalnych.

Zakres interwencji w obszarze rewitalizacji powinien uwzględniać kierunki i cele wskazane w Regionalnej Polityce Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030. Udział odpowiednich organów terytorialnych w wyborze projektów do dofinansowania jest zapewniony poprzez określenie listy projektów w Gminnych Programach Rewitalizacji. Zgodnie z Umową Partnerstwa, Gminne Programy Rewitalizacji pełnią funkcję strategii IIT.

Kolejnym IIT będą partnerstwa strategiczne gmin i powiatów, które opracują swoje strategie w modelu partycypacyjnym. Udział odpowiednich organów terytorialnych w wyborze projektów do dofinansowania jest zapewniony poprzez określenie listy projektów dołączonej do ww. strategii.

Dokumenty strategiczne dotyczące ZIT i IIT podlegają sprawdzeniu i opiniowaniu przez IZ.

W ramach CP5 nie będą wspierane inwestycje w elementy infrastruktury drogowej (w tym w parkingi), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji. W miastach projekty te nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

odniesieniu do istniejących - zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w żaden inny sposób przyczynić się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego.

W projektach rewitalizacji należy szczególnie zadbać o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Mając na uwadze potrzebę adaptacji obszarów miejskich do zmiany klimatu, należy dążyć również do zwiększania powierzchni biologicznie czynnych i unikanie tworzenia powierzchni uszczelnionych.

Planowane działania inwestycyjne w zakresie rozwoju oferty turystycznej, powinny być realizowane z zachowaniem zasad zrównoważonej turystyki, ze szczególnym poszanowaniem cennych przyrodniczo obszarów, z jednoczesnym stosowaniem urządzeń minimalizujących presję ze strony turystów. Ponadto wsparcie w obszarze dziedzictwa kulturowego będzie zgodne z zapisami dokumentu „Europejskie Zasady Jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe”. Działania będą także dążyć do realizacji założeń nowej Europejskiej Inicjatywy Bauhaus, a działania na rzecz miast będą zgodne także z Nową Kartą Lipską.

Beneficjentami będą podmioty wskazane w strategiach terytorialnych.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Główne grupy docelowe to grupy wskazane w strategiach terytorialnych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy. Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Jak wynika z analiz, utrudnienia w korzystaniu z oferty dziedzictwa kulturowego oraz atrakcji turystycznych czy budynków i przestrzeni poddawanych rewitalizacji związane są głównie z brakiem dostosowania ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ograniczeniami funkcjonalnymi.

Podejmowana interwencja przyczyni się do zmniejszenia i eliminacji barier utrudniających dostęp do szlaków dziedzictwa kulturowego, obiektów i szlaków turystycznych oraz budynków i przestrzeni poddawanych rewitalizacji. Poprzez zastosowanie standardu dostępności: architektonicznego, cyfrowego oraz informacyjno-promocyjnego, produkty powstałe w wyniku realizacji projektów będą dostępne dla ogółu społeczeństwa, w tym również będą odpowiadały na szczególne potrzeby kobiet, osób z niepełnosprawnościami: ruchową, wzrokową, słuchową, intelektualną; osób starszych, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Obszary objęte strategiami terytorialnymi z uwzględnieniem narzędzi terytorialnych takich jak: zintegrowane instrumenty terytorialne – ZIT, inne instrumenty terytorialne - IIT (w szczególności gminne programy rewitalizacji oraz partnerstwa strategiczne). ZIT będzie przeznaczony dla Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF), tak jak w perspektywie finansowej 2014-2020 oraz dla miejskich obszarów funkcjonalnych Łomży i Suwałk, zgodnie z delimitacją wskazaną w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego. Rolą MOF (miejskiego obszaru funkcjonalnego) jest opracowanie strategii ZIT, wraz z określeniem listy przedsięwzięć/projektów realizujących cele strategii ZIT. Przewidywana alokacja na zrównoważony rozwój obszarów miejskich, wdrażany w szczególności z wykorzystaniem ZIT w ramach całego FEDP wyniesie ok. 16,15% środków EFRR. Monitorowanie wdrażania instrumentów terytorialnych będzie prowadziła IZ wraz z instytucjami uczestniczącymi w systemie ich wdrażania na poziomie realizacji przypisanych instrumentom celów szczegółowych i działań.

W zakresie rewitalizacji planowane do wsparcia są projekty wynikające z Gminnych Programów Rewitalizacji, przygotowanych zgodnie z ustawą o rewitalizacji, które zostały wpisane do Wykazu programów rewitalizacji gmin województwa podlaskiego.

Kolejnym Innym Instrumentem Terytorialnym będą partnerstwa strategiczne gmin i powiatów z regionu, takie jak: Partnerstwo „Wiele gmin-jeden cel”, Partnerstwo „Ziemia Wysokomazowiecka”, Porozumienie Terytorialne „Augustowsko-Biebrzański Park Turystyczny” oraz „Partnerstwo Południowo-Wschodniego Podlasia”. Partnerstwa te w oparciu o analizę swoich potrzeb rozwojowych i potencjałów opracują w modelu partycypacyjnym strategię, z których będzie wynikał zakres wdrażanych działań i realizowanych projektów. Projekty te powinny mieć charakter ponadlokalny.

Strategia IIT jest przygotowywana przez jst. IIT przyjęta przez partnerstwo gmin lub partnerstwo gmin i powiatów musi zostać przyjęta przez jedną z form prawnych współpracy tych samorządów, uregulowanych w ustawach samorządowych. Strategia terytorialna musi wpisywać się w zakres tematyczny przewidziany w programie, co jest przedmiotem opiniowania przez IZ.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja ta będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027.

Operacje z tego obszaru wpisują się w obszar priorytetowy Planowanie przestrzenne w ramach SUERMB poprzez zastosowanie strategii terytorialnych będących ważnym narzędziem promowania zrównoważonego rozwoju. Poprzez ich realizację nastąpi integracja różnych sektorów polityki publicznej w skali lokalnej, ale i regionalnej. Będzie to służyło zrównoważeniu potrzeby rozwoju społeczno -gospodarczego z poszanowaniem potrzeby ochrony środowiska. Operacje z tego obszaru wpisują się również w obszar priorytetowy Kultura i Turystyka w ramach SUERMB.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Z doświadczeń 2014-2020 w zakresie rewitalizacji wynika, że są to w głównej mierze projekty z dominującym wymiarem społecznym,

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

obejmujące budynki użyteczności publicznej lub uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego, nie nastawione na zysk, dlatego powinno zostać utrzymane wsparcie w formie dotacji.
W zakresie kultury i turystyki w CP5 będą realizowane przedsięwzięcia wynikające z inicjatyw oddolnych, istotne dla rozwoju społeczności lokalnych, dotyczące zachowania ich dziedzictwa.
Celem wsparcia tego typu projektów nie jest maksymalizacja zysku, lecz ochrona, rozwój i promowanie lokalnych walorów i zasobów, dlatego zasadne jest wsparcie w formie dotacji.

2.1.5.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	115 402	1 011 019
V	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	10	17
V	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO077	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	szt.	3	46

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR077	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby/rok	0	2021	65 412	CST2021	

2.1.5.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	165 Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	4 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	4 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	167 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000	800 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	168 Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	10 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	169 Inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych	2 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	01 Dotacja	20 800 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	10 800 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	18 Inny rodzaj narzędzia terytorialnego - Miasta, małe miasta i przedmieścia	10 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	20 800 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.5.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie²⁴

2.1.5.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

²⁴ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W celu szczegółowym planowane jest wsparcie następujących typów projektów:

- 1) **ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych,**
- 2) **ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury,**
- 3) **ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000,**
- 4) **fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych.**

Realizowane projekty powinny przyczyniać się do dywersyfikacji źródeł dochodów własnych i poprawy samowystarczalności finansowej wspieranych obiektów. Wsparcie będzie skierowane do projektów turystycznych, które są: poparte odpowiednią analizą popytu i oceną potrzeb, aby ograniczyć ryzyko nieskuteczności; skoordynowane z projektami w sąsiednich obszarach, aby uniknąć powielania i konkurencji; oddziałują w sposób, który wpływa na stymulowanie działalności turystycznej w regionie; są trwałe i będą utrzymywane po ich zakończeniu.

W zakresie wsparcia kultury i turystyki preferowane będzie wsparcie istniejącej infrastruktury, natomiast nowe inwestycje będą dopuszczalne tylko w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach.

CP5 jest szczególnie związany z CP4, w dużej mierze finansowanym z EFS+, uzupełniającym interwencje o charakterze infrastrukturalnym o niezbędne działania społeczne.

Projekty dotyczące wsparcia kultury, dziedzictwa kulturowego i turystyki będą wdrażane na poziomie regionalnym zarówno w CP5 jak i w CP4. Komplementarność będzie zapewniona w zakresie sposobu wdrażania, celów oraz na poziomie pojedynczego projektu i beneficjenta.

Zaplanowana interwencja jest oparta o model partycypacyjny, ponieważ projekty kierowane do wsparcia w CP5 muszą wynikać ze strategii terytorialnych i lokalnych strategii rozwoju danego obszaru, w przygotowanie których zaangażowane jest duże grono interesariuszy: JST, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, społeczności lokalne. Istotnym efektem działań w CP5 będzie trwałe wzmocnienie potencjału instytucjonalnego samorządów lokalnych oraz wzrost znaczenia lokalnych interesariuszy i ich wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Wsparcie w ramach celu szczegółowego będzie wdrażane z zastosowaniem instrumentów terytorialnych takich jak: Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) oraz inne instrumenty terytorialne - IIT (w szczególności gminne programy rewitalizacji oraz partnerstwa strategiczne). W ramach CP5 nie będą wspierane inwestycje w elementy infrastruktury drogowej (w tym w parkingi), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji. W miastach projekty te nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących - zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w żaden inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego.

Nie przewiduje się także możliwości budowy nowych budynków.

Wybór LSR do realizacji przez LGD zostanie dokonany zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego.

Wsparcie w ramach RLKS w celu szczegółowym 5 (ii) może przybrać formułę bezpośrednią lub w sytuacji zagrożenia efektywności realizacji tej formuły, może przybrać formę konkursu organizowanego przez IZ na projekty wynikające z LSR. Forma ta była stosowana już w perspektywie 2014-2020.

W projektach rewitalizacji należy szczególnie zadbać o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Mając na uwadze potrzebę adaptacji obszarów miejskich do zmiany klimatu, należy dążyć również do zwiększania powierzchni biologicznie czynnych i unikanie tworzenia powierzchni uszczelnionych.

Planowane działania inwestycyjne w zakresie rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej, powinny być realizowane z zachowaniem zasad zrównoważonej turystyki, ze szczególnym poszanowaniem cennych przyrodniczo obszarów, z jednoczesnym stosowaniem urządzeń minimalizujących presję

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

ze strony turystów. Ponadto wsparcie w obszarze dziedzictwa kulturowego będzie zgodne z zapisami dokumentu „Europejskie Zasady Jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe”.

Beneficjentami będą podmioty wskazane w strategiach terytorialnych oraz lokalnych strategiach rozwoju.

Wybór projektów będzie dokonywany zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej a w przypadku mechanizmu RLKS – zgodnie z ustawą o RLKS.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Główne grupy docelowe to grupy wskazane w strategiach terytorialnych i lokalnych strategiach rozwoju.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, realizowana będzie poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania i mechanizmu racjonalnych usprawnień. Wsparcie procesu rewitalizacji obszarów wiejskich zostanie udzielone projektom kompleksowym, adresującym zróżnicowane potrzeby i problemy tych obszarów w sferze ekonomicznej, społecznej, przestrzennej, środowiskowej i technicznej. Zaplanowane działania to element podwójnego podejścia (dual approach) do zasady równości szans i niedyskryminacji – na poziomie horyzontalnym obligatoryjny będzie pozytywny wpływ na tę zasadę poprzez konieczność realizacji standardów dostępności, natomiast zaplanowana interwencja ma znamiona działań wyrównawczych tzw. specific actions – polega na działaniach niwelujących bariery i zapobiegających dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania – dzięki wsparciu kompleksowego zintegrowanego rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich. GPR będą narzędziem służącym rozwiązywaniu złożonych problemów społecznych, gospodarczych i środowiskowych włącznie z wyrównywaniem szans społeczności wiejskich w sferach: gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Rozwój infrastruktury kultury i turystyki będzie odbywać się z uwzględnieniem wymagań w zakresie dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej dzięki czemu zapewniona zostanie dostępność oferty wszystkim odbiorcom, w tym OzN, seniorom. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak i beneficjenci projektów. Realizowane działania będą uwzględniać wymogi równości szans i zapobiegania dyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Obszary objęte strategiami terytorialnymi i lokalnymi strategiami rozwoju z uwzględnieniem narzędzi terytorialnych takich jak: inne instrumenty terytorialne - IIT (w szczególności gminne programy rewitalizacji i partnerstwa strategiczne) oraz RLKS.

Instrument RLKS dedykowany jest przede wszystkim do wsparcia obszarów wiejskich oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na wszystkich obszarach objętych RLKS. Podstawą narzędzia RLKS jest umożliwienie społecznościom lokalnym inicjowania i realizacji działań rozwojowych w formule partycypacyjnej, przy współdziałaniu lokalnych partnerów społecznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru.

RLKS wdrażany jest przez Lokalne Grupy Działania w oparciu o lokalne strategie rozwoju. W ramach RLKS wpierane będą projekty wynikające z lokalnych strategii rozwoju, których celem jest zaspokojenie specyficznych, zgłaszanych przez mieszkańców potrzeb lokalnych.

Kierunki interwencji będą miały indywidualny charakter, bowiem każdorazowo zostaną określone w Lokalnej Strategii Rozwoju w oparciu o zidentyfikowane na poziomie lokalnym problemy i potencjały.

W zakresie rewitalizacji planowane do wsparcia są projekty wynikające z Gminnych Programów Rewitalizacji (zgodnie z opisem w CS 5.1). Wybór Lokalnych Grup Działania do realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju zostanie dokonany zgodnie z ustawą o RLKS. Zakłada się, że wsparcie będzie kierowane do wszystkich LGD działających na terenie województwa, jednakże nie dopuszcza się realizacji LSR obejmujących tylko jedną gminę. Strategie będą finansowane z następujących funduszy: EFRR, EFS+, EFRROW. Koszty animacji i zarządzania mogą być finansowane ze środków EFS+ (CS 4(h)) i EFRROW. Nie zakłada się wybrania funduszu wiodącego. Istnieje możliwość przygotowania LSR ze środków EFRROW.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach celu szczegółowego, w szczególności w RLKS, dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem.

Realizowana interwencja będzie komplementarna z interwencją m.in. w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027.

Operacje w tym celu szczegółowym wpisują się w obszar tematyczny *Turystyka* w ramach SUERMB poprzez wzmocnienie spójności makroregionu za pomocą turystyki. Nastąpi ułatwienie tworzenia sieci kontaktów i grup podmiotów zainteresowanych rozwojem turystyki. Potencjał zrównoważonej turystyki zostanie zmobilizowany poprzez m.in. organizację wspólnych przedsięwzięć dzięki którym nastąpi ułatwienie koordynacji wsparcia sektora z zainteresowanymi stronami i zapewni intensywniejszą komunikację.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Z doświadczeń 2014-2020 w zakresie rewitalizacji oraz wdrażania RLKS wynika, że są to w głównej mierze projekty z dominującym wymiarem społecznym, o niewielkiej wartości, nie nastawione na zysk, dlatego powinno zostać utrzymane wsparcie w formie dotacji.

W CP5 będą realizowane przedsięwzięcia wynikające z inicjatyw oddolnych, w tym Lokalnych Grup Działania, istotne dla rozwoju społeczności lokalnych, dotyczące zachowania ich dziedzictwa. Skala i specyfika wsparcia w formule RLKS powoduje, że wykorzystanie IF będzie nieefektywne. Celem wsparcia tego typu projektów nie jest maksymalizacja zysku, lecz ochrona, rozwój i promowanie lokalnych walorów i zasobów, dlatego zasadne jest wsparcie w formie dotacji.

2.1.5.2.2. Wskaźniki

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	55 806	713 635
V	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO080	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	szt.	12	12

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR077	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby/rok	0	2021	135 090	CST2021	Zarówno wskaźniki produktu jak i rezultatu zostaną oszacowane po wyborze i zatwierdzeniu LSR-ów, podane wartości są tylko wstępną symulacją

2.1.5.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	165 Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	6 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	6 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	167 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000	2 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	168 Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	15 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	01 Dotacja	29 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	12 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Obszary wiejskie	20 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	20 Inny rodzaj narzędzia terytorialnego - Obszary wiejskie	9 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	29 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.6 Priorytet VI: Zrównoważona mobilność miejska

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ²⁵
☒ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.6.1. Cel szczegółowy (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej²⁶

2.1.6.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Inwestycje w zrównoważoną mobilność miejską będą ukierunkowane bezpośrednio na zmniejszenie wpływu transportu na środowisko i klimat oraz będą musiały być zgodne z właściwymi programami ochrony powietrza oraz innymi dokumentami z zakresu energii i klimatu. Wspierane inwestycje będą uwzględniały potrzeby dotyczące dostosowania do zmian klimatu, zgodnie z postanowieniami Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Wsparcie będzie służyło ograniczeniu indywidualnego ruchu samochodowego i zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych pochodzących z transportu. W ramach celu szczegółowego planowany jest **zakup, modernizacja niskoemisyjnego i bezemisyjnego taboru na potrzeby transportu publicznego**. Transport drogowy jest jednym z sektorów gospodarki odpowiedzialnych za emisję CO₂. Wykorzystywanie paliw kopalnych do zasilania autobusów, powoduje emisje do powietrza szeregu zanieczyszczeń, co znacząco obniża jakość życia mieszkańców. Konieczne jest zatem wykorzystywanie taboru zasilanego paliwem alternatywnym, co ograniczy negatywny wpływ transportu na środowisko. Zakup taboru innego niż bezemisyjny będzie możliwy tylko w przypadku, gdy zakup taboru bezemisyjnego nie będzie uzasadniony z przyczyn eksploatacyjnych lub technicznych. Istotne jest zapewnienie niezbędnej infrastruktury do obsługi i tankowania/zasilania bezemisyjnymi paliwami alternatywnymi. W związku z tym kolejnym typem wsparcia będzie **budowa instalacji do dystrybucji nośników energii dla bezemisyjnego transportu** (stacje ładowania pojazdów elektrycznych, stacje tankowania wodoru). Wsparciem będzie również objęty rozwój infrastruktury ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych dla użytkowników indywidualnych,

²⁵ W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

²⁶ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

zapewniającej niedyskryminacyjny dostęp dla wszystkich użytkowników – jeżeli nie ma możliwości finansowania inwestycji ze źródeł prywatnych.

Ważne jest również **wyposażenie dróg/ulic w infrastrukturę służącą obsłudze transportu publicznego (np.: zatoki, podjazdy, zjazdy, pętle) oraz pasażerów (np.: przystanki, wysepki).**

Zgodnie z zapisami Strategii na rzecz Zrównoważonej i Inteligentnej Mobilności – europejski transport ku przyszłości, Komisja Europejska chce promować alternatywne dla indywidualnego transportu formy przemieszczania się w miastach, w tym przede wszystkim komunikację publiczną. Komunikacja ta ma być powszechnie dostępna, bezpieczna, efektywna i przyjazna środowisku. Podniesienie atrakcyjności transportu zbiorowego wymaga dostosowania go do potrzeb pasażerów, poprawy bezpieczeństwa oraz komfortu. Służyć temu będzie m.in. budowa/przebudowa przystanków, wysepki, strefowe uspokojenie ruchu, ograniczanie rozmiarów skrzyżowań, poszerzanie chodników oraz działania na rzecz rozwoju systemów biletowych i aplikacji służących mobilności.

Wsparciem zostanie objęta także **budowa, przebudowa, rozbudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu publicznego i niezmotoryzowanego**, np. zintegrowanych centrów przesiadkowych, parkingów Park&Ride, modernizacja lub budowa buspasów. Inwestycje będą obejmować również tworzenie sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą (np. samoobsługowe stacje naprawy rowerów) oraz parkingów Bike&Ride i innych elementów systemów bezemisyjnej mobilności miejskiej. Zastosowanie tych rozwiązań przyczyni się do integracji różnych gałęzi transportu, a tym samym uczynienia transportu miejskiego atrakcyjniejszym od transportu indywidualnego samochodowego. Budowa lub przebudowa obiektów P+R będzie możliwa pod warunkiem zlokalizowania ich poza centrami miast, w miejscach zapewniających odpowiednią integrację z publicznym transportem zbiorowym.

Wsparciem nie będą objęte inwestycje w infrastrukturę drogową wykorzystywaną do ruchu pojazdów samochodowych nie wykorzystywanych w transporcie publicznym, z wyjątkiem narzędzi cyfrowych, obiektów „Park&Ride” i środków ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa niechronionych użytkowników dróg (w tym pieszych i rowerzystów).

Uzupełnieniem interwencji będą **Inteligentne Systemy Transportowe** (wdrożenie nowych/rozbudowa lub modernizacja istniejących systemów telematycznych dedykowanych dla publicznego transportu zbiorowego), a także systemów integracji transportu zbiorowego. Poprawie bezpieczeństwa transportu, zwiększeniu efektywności procesów transportowych oraz ochronie środowiska naturalnego służą Inteligentne Systemy Transportowe, tj. rozwiązania wykorzystujące różnorodne technologie - informatyczne, telekomunikacyjne, automatyki obiektów ruchomych w obszarze transportu drogowego, obejmujące infrastrukturę, pojazdy i ich użytkowników. Możliwe będą także do dofinansowania inwestycje w Inteligentne Systemy Transportowe wspierające dekarbonizację transportu i zrównoważoną mobilność, jak również rozwiązania umożliwiające integrację taryfową i wdrożenie koncepcji „Mobilność jako Usługa” (MaaS), w tym systemy biletowe i aplikacje planowania podróży. Priorytetowe wsparcie otrzymają projekty powiązane z wprowadzaniem integracji taryfowej oraz wdrażaniem koncepcji MaaS.

W przypadku inwestycji realizowanych na obszarach miejskich, inwestycje te będą musiały być spójne z właściwymi Planami Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP), a jeśli nie są one wymagane – z innymi właściwymi dokumentami planowania mobilności miejskiej, zgodnie z właściwymi wymogami Umowy Partnerstwa. W przypadku wymogu przyjęcia SUMP, wymóg ten będzie uznany za spełniony jeżeli plan ten: będzie obejmował właściwy funkcjonalny obszar miejski; będzie zgodny z właściwym komunikatem KE dotyczącym SUMP oraz wymogami SUMP określonymi w obowiązującym rozporządzeniu UE w sprawie sieci TEN-T i będzie przyjęty przez organ właściwy terytorialnie oraz rzeczowo, w formie zapewniającej praktyczną realizację postanowień SUMP.

Możliwe będzie także wsparcie dla **przygotowania i aktualizacji Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej.**

Linia demarkacyjna z programami krajowymi będzie uzgadniana pomiędzy Instytucjami Zarządzającymi na poziomie pojedynczego projektu.

Beneficjentami będą mogły być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia, operatorzy infrastruktury paliw alternatywnych i podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych, które nie zostały objęte wsparciem w programie krajowym.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupą docelową będą mieszkańcy województwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Rozwój mobilności ułatwi dostęp do rynku pracy, infrastruktury opieki zdrowotnej i edukacji, a także do innych usług i infrastruktur niezbędnych do poprawy dobrobytu jednostek, gospodarstw domowych, a także zmniejszania wykluczenia społecznego.

Przy projektowaniu i wdrażaniu przedsięwzięć infrastrukturalnych i organizacyjnych będą podejmowane działania na rzecz wyrównywania szans oraz przeciwdziałania dyskryminacji w dostępie do infrastruktury i usług transportu miejskiego, zgodnie ze standardem: transportowym (infrastruktury komunikacji publicznej oraz taboru miejskiego), architektonicznym (m.in. stanowiska postojowe, przemieszczanie się, oznaczenia wewnątrz i na zewnątrz budynków) oraz cyfrowym (sprzęt informatyczny szczególnego przeznaczenia, np. biletomaty). Wspierana infrastruktura, tabor miejski oraz oferta przewozowa będą odpowiadały na potrzeby potencjalnych użytkowników, w szczególności uwzględniały potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji: kobiet, OzN, osób starszych, osób o ograniczonych możliwościach poruszania się, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi. Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla OzN będzie miało kryterium dostępu warunkujące otrzymanie dofinansowania.

Inwestycje będą uwzględniać kwestie bezpieczeństwa, w szczególności na rzecz niezmotoryzowanych uczestników ruchu (w tym kobiet).

Wszystkie działania podejmowane w obszarze transportu miejskiego będą uwzględniać dostępność dla osób o ograniczonej mobilności oraz OzN. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak też beneficjenci projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W wymiarze terytorialnym interwencja będzie koncentrowała się na następujących obszarach: Białystok, Łomża i Suwałki (z wykorzystaniem ZIT), subregionalne ośrodki wzrostu, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, miasta powiatowe, a także obszary funkcjonalne ww. miast.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego w obszarze wsparcia programów współpracy o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym i transnarodowym, interwencja ta będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027.

Operacje z tego celu wpisują się w obszar tematyczny *Transport* w ramach SUERMB poprzez realizację inwestycji w zakresie transportu zawierających środki na rzecz transportu neutralnego dla klimatu.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Dla projektów transportu publicznego nie stwierdzono istnienia luki finansowej. Najbardziej optymalną formą finansowania rozwiązań z zakresu transportu niskoemisyjnego jest dotacja z uwagi na to, iż są to zadania z zakresu usług publicznych. Finansowanie projektów poprzez instrumenty finansowe mogłoby skutkować przerzuceniem kosztów na odbiorców tych usług, czyli mieszkańców, poprzez podniesienie cen. Instrumenty zwrotne mogłyby być zastosowane jedynie w przypadku wdrożenia systemów sharingowych (car sharing, bike sharing) czy stacji ładowania, jeśli projekty te miałyby charakter komercyjny. Natomiast inwestycje tego typu w priorytecie dotyczącym zrównoważonej mobilności miejskiej są odpowiedzią na potrzeby mieszkańców związane z dostępem do transportu publicznego i nie są nastawione na zysk. W związku z powyższym nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.6.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	2(viii)	EFRR	Stabiej rozwinięty	RCO057	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	osoby	0	2 256
VI	2(viii)	EFRR	Stabiej rozwinięty	RCO059	Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania / ładowania)	szt.	3	39
VI	2(viii)	EFRR	Stabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	587 415
VI	2(viii)	EFRR	Stabiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	3

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VI	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR062	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	użytkownicy	0	2021	2 843 904	CST2021	
VI	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO2/rok	4 243	2021	1 169	CST2021	

2.1.6.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	077 Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	4 800 000
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	081 Infrastruktura czystego transportu miejskiego	10 600 000
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	082 Tabor czystego transportu miejskiego	12 500 000
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	083 Infrastruktura rowerowa	8 100 000
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	084 Cyfryzacja transportu miejskiego	500 000
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	085 Cyfryzacja transportu, gdy ma częściowo na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych: transport miejski	2 000 000
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	086 Infrastruktura paliw alternatywnych	1 500 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	01 Dotacja	40 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	25 000 000
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	15 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	40 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.7. Priorytet VII: Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych

☒ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ²⁷
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.7.1. Cel szczegółowy (a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej²⁸

2.1.7.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W odpowiedzi na diagnozę sytuacji na lokalnych i regionalnym rynku pracy, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia w województwie podlaskim w szczególności w grupie osób młodych, kobiet i osób starszych, planuje się realizację takich typów interwencji jak:

Kompleksowa aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych (obejmująca m.in. dotacje na samozatrudnienie dla osób ze szczególnie utrudnionym dostępem do rynku pracy) w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia. Przedmiotowa interwencja realizowana będzie w ramach projektów powiatowych urzędów pracy. Planowane wsparcie obejmie realizację usług i instrumentów rynku pracy określonych przepisami prawa krajowego, w tym m.in. szkolenia umożliwiające nabycie kompetencji i kwalifikacji wymaganych na lokalnych i regionalnym rynku pracy, w tym w zakresie umiejętności ekologicznych lub związanych z zielonymi miejscami pracy, staże zawodowe. Wsparcie w postaci subsydiowania zatrudnienia możliwe będzie jedynie dla osób z utrudnionym dostępem do rynku pracy, np. dla osób długotrwale bezrobotnych. Wspierane będzie również zakładanie działalności gospodarczej w formie dotacji na samozatrudnienie. Grupę docelową tych projektów będą stanowiły w szczególności osoby młode, osoby długotrwale bezrobotne, kobiety, osoby starsze, a także osoby z niepełnosprawnościami, a wsparcie adresowane do tych osób będzie dostosowane do indywidualnych potrzeb (podejście zindywidualizowane do osoby aktywizowanej).

²⁷ W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

²⁸ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Aktywizacja zawodowa osób młodych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, w tym wsparcie osób młodych należących do kategorii NEET poprzez realizację inicjatywy ALMA, oferującej wsparcie dla osób młodych w trudnej sytuacji m.in. poprzez nadzorowany pobyt za granicą (w innym państwie członkowskim UE). Ten typ interwencji umożliwi dodatkowe wsparcie osób młodych borykających się z trudnościami na rynku pracy (wsparcie osób młodych zaplanowano również w projektach powiatowych urzędów pracy). Przedmiotowa interwencja realizowana będzie m.in. w ramach projektów OHP.

Z uwagi na przygraniczne położenie województwa podlaskiego planowana jest także **realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) w ramach sieci EURES**. Realizacja tego typu działań musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb regionalnego rynku pracy (charakter warunkowy realizacji tego typu działań). W celu zwiększenia pomocy pracodawcom z regionu w pozyskiwaniu pracowników z innych państw członkowskich UE/EFTA (w tym migrantów powrotnych) oraz w celu pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy z województwa podlaskiego w znalezieniu odpowiedniego zatrudnienia za granicą na unijnym rynku pracy planowane jest **wsparcie publicznych służb zatrudnienia w świadczeniu usług w ramach sieci EURES**. Powyższe działania będą realizowane przy zachowaniu równowagi na regionalnym i lokalnych rynkach pracy. Ten typ interwencji będzie realizowany w projekcie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wsparcie dla osób młodych realizowane będzie w ramach projektów powiatowych urzędów pracy oraz OHP i będzie zgodne z zasadami określonymi w Zaleceniach Rady dotyczących wzmocnionej gwarancji dla młodzieży.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe to przede wszystkim osoby napotykające na trudności na rynku pracy, w tym w szczególności osoby młode (za osobą młodą uznaje się osobę w wieku 15-29 lat, w tym zwłaszcza z grupy NEET), osoby długotrwale bezrobotne, kobiety, osoby starsze, a także osoby z niepełnosprawnościami, a także publiczne służby zatrudnienia, pracodawcy, osoby zainteresowane podjęciem zatrudnienia za granicą na unijnym rynku pracy, a także osoby z innych państw członkowskich UE/EFTA zainteresowane podjęciem pracy w Polsce (w tym migranci powrotni).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Interwencja w szczególności zapewni będzie wyrównywanie szans kobiet, osób z niepełnosprawnościami czy osób starszych, jako grup których sytuacja na rynku pracy z różnorodnych przyczyn jest trudniejsza. Realizowane projekty powinny obejmować działania, które ułatwią ww. grupom wejście lub powrót na rynek pracy i wspieranie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.
Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przewiduje się działania transgraniczne i transnarodowe dotyczące wsparcia publicznych służb zatrudnienia w świadczeniu usług oraz ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) w ramach sieci EURES. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny Edukacja w ramach SUERMB zapewniając dostęp do wysokiej jakości edukacji i szkoleń dla wszystkich, skuteczny i włączający system opieki społecznej i dobrze funkcjonujący rynek pracy wspierający mobilność geograficzną, zawodową i społeczno-ekonomiczną. Mając na uwadze założenia Inicjatywy ALMA dopuszcza się możliwość realizacji tego wsparcia w partnerstwie ponadnarodowym.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, gdyż ich zastosowanie mogłoby być analizowane jedynie w odniesieniu do projektów z zakresu samozatrudnienia. Zgodnie z przyjętym podziałem interwencji wdrażanie tego typu projektów będzie na poziomie krajowym.

2.1.7.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO02	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby	2 086	24 007

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

VII	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięty	FEDPP03 (własny IZ)	Liczba osób młodych objętych wsparciem w programie	osoby	525	6 051
VII	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLACO01	Liczba osób, które otrzymały bezwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	236	2 714

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VII	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	10 573	2021	18 330	CST2021	

2.1.6.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	134 Działania na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia	46 110 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	136 Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	15 640 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	01 Dotacja	61 750 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	61 750 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	01 Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	1 000 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	05 Niedyskryminacja	59 750 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	10 Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	1 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	01 Projekty ukierunkowane na kwestię równouprawnienia płci	37 050 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	24 700 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.7.2. Cel szczegółowy (c): Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu²⁹

2.1.7.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W odpowiedzi na diagnozę sytuacji na lokalnych i regionalnym rynku pracy, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia w województwie podlaskim, w szczególności wśród kobiet, a także w celu zapewnienia większej równowagi między życiem zawodowym i prywatnym, w ramach celu szczegółowego planuje się realizację kilku kategorii interwencji/projektów.

Mając na uwadze konieczność poprawienia sytuacji kobiet na podlaskim rynku pracy planuje się realizację **działań z zakresu wsparcia psychologicznego i organizacji warsztatów rozwoju zawodowego i osobistego**, motywujących kobiety do aktywnego poszukiwania zatrudnienia oraz pozwalających na nabycie przez kobiety kompetencji w zakresie poruszania się po rynku pracy, w tym w zakresie autoprezentacji oraz kreowania własnego wizerunku. Powyższe działania adresowane będą do kobiet w wieku 18-65 lat, w szczególności pozostających bez zatrudnienia, jak również zatrudnionych, lecz zainteresowanych podniesieniem swoich kompetencji w powyższym zakresie w celu poprawienia swojej sytuacji na rynku pracy (np. zmiana pracy na wyżej wynagradzaną).

²⁹ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Ponadto planuje się realizację **działań w zakresie aktywizacji zawodowej osób (rodziców, opiekunów prawnych)** wychowujących co najmniej jedno dziecko do 7. roku życia lub dziecko z niepełnosprawnością do 18. roku życia, połączone z zapewnieniem opieki nad dzieckiem w okresie uczestnictwa w projekcie w formach instytucjonalnych (w żłobku, klubie dziecięcym lub u opiekuna dziennego). Ten typ projektu obejmujący w szczególności takie działania jak: poradnictwo zawodowe, wsparcie psychologiczne, warsztaty rozwijające kompetencje społeczne, a także kursy i szkolenia, w tym pozwalające podnieść kompetencje lub kwalifikacje zawodowe, adresowany będzie do osób, w szczególności kobiet, niepracujących lub pozostających w zatrudnieniu, lecz przebywających na urloпах macierzyńskich, rodzicielskich, wychowawczych lub bezpłatnych, a także osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem do 7. roku życia lub dzieckiem z niepełnosprawnością do 18. roku życia w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu.

W celu zapewnienia większej równowagi między życiem zawodowym i prywatnym planuje się realizację **programów z zakresu godzenia życia zawodowego z prywatnym** z udziałem pracodawców, a także realizację projektów popularyzujących rozwiązania w zakresie równego podziału obowiązków opiekuńczych i wychowawczych nad dziećmi oraz opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu wśród mężczyzn i kobiet. Przedmiotowe działania adresowane będą w szczególności do pracodawców i ich pracowników, w tym ze szczególnym uwzględnieniem pracowników i członków ich rodzin, sprawujących opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Beneficjentami wsparcia będą wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) w szczególności: organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, organizacje pracodawców i związki zawodowe.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe to w szczególności osoby (rodzic, opiekun prawny) wychowujące co najmniej jedno dziecko do 7. roku życia lub dziecko z niepełnosprawnością do 18. roku życia, zarówno niepracujące, jak również pozostające w zatrudnieniu, lecz przebywające na urloпах macierzyńskich, rodzicielskich, wychowawczych i bezpłatnych, a także osoby, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem do 7. roku życia lub dzieckiem z niepełnosprawnością do 18. roku życia w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu; kobiety w wieku 18-65 lat; przedsiębiorcy; pracodawcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy. Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Interwencja w szczególności sposób zapewniać będzie wyrównywanie szans kobiet na rynku pracy. Realizowane projekty powinny obejmować działania, które ułatwią kobietom wejście lub powrót na rynek pracy. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przewiduje się działania transgraniczne i transnarodowe dotyczące wsparcia kobiet na rynku pracy. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny Edukacja w ramach SUERMB zapewniając dostęp do wysokiej jakości edukacji i szkoleń dla wszystkich, skuteczny i włączający system opieki społecznej i dobrze funkcjonujący rynek pracy wspierający mobilność geograficzną, zawodową i społeczno-ekonomiczną.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, gdyż ich zastosowanie mogłoby być analizowane jedynie w odniesieniu do projektów z zakresu samozatrudnienia. Zgodnie z przyjętym podziałem interwencji wdrażanie tego typu projektów będzie na poziomie krajowym.

2.1.7.2.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4(c)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLCCO01	Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn	osoby	138	1 591

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

VII	4(c)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	0	0	481	CST2021	Nie można określić wartości bazowej – tego rodzaju działania nie były realizowane.
-----	------	------	--------------------	--------	--	-------	---	---	-----	---------	--

2.1.7.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(c)	142 Działania na rzecz promowania aktywności zawodowej kobiet oraz zmniejszenia segregacji na rynku pracy ze względu na płeć	4 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(c)	01 Dotacja	4 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(c)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	4 000 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(c)	05 Niedyskryminacja	4 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(c)	01 Projekty ukierunkowane na kwestię równouprawnienia płci	4 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.7.3. Cel szczegółowy (d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględni zagrożenia dla zdrowia³⁰

2.1.7.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Z uwagi na zachodzące procesy demograficzne wyzwaniem dla regionu jest wzmocnienie potencjału zasobów pracy. Chcąc osiągnąć zwiększone zatrudnienie, zwłaszcza wśród osób starszych, niewątpliwie należy zapewnić profilaktykę, opiekę zdrowotną, rehabilitacyjną. Ponadto, stworzenie warunków pracy pozwalających na wykorzystanie potencjału osób starszych przez pracodawców przyczyni się do wydłużenia czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączenie ich z rynku pracy z powodów zdrowotnych. Choroba jest główną przyczyną bierności zawodowej. Działania ukierunkowane na utrzymanie dobrego stanu zdrowia potencjalnych zasobów pracy mają więc kluczowe znaczenie dla zapewnienia odpowiedniej liczby osób aktywnych zawodowo. Upowszechnianie profilaktyki zdrowotnej chorób związanych z miejscem pracy ma na celu w szczególności wydłużenie aktywności zawodowej i podniesienie poziomu bezpieczeństwa pracowników. Obejmuje działania zapewniające zdrowe i dobrze przystosowane środowisko pracy, niwelujące zagrożenia dla zdrowia wynikające ze środowiska pracy, profilaktykę chorób wynikających ze środowiska pracy, programy kompleksowej rehabilitacji, programy przekwalifikowania pracowników pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie. Działania te w pośredni sposób mogą przyczynić się do odwrócenia w dłuższej perspektywie czasowej negatywnych trendów demograficznych. Nowoczesna opieka zdrowotna ma służyć zapewnieniu utrzymania aktywności zawodowej zasobów pracy.

Planuje się realizację takich typów projektów jak:

Działania z zakresu rehabilitacji medycznej ułatwiającej powroty do pracy. Grupę docelową projektów będą stanowiły osoby aktywne zawodowo, tj. osoby pracujące oraz osoby bezrobotne.

Działania ukierunkowane na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, w tym przekwalifikowanie pracowników pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie. Ten typ interwencji będzie ukierunkowany na wsparcie konkretnych pracodawców i ich pracowników poprzez zidentyfikowanie i następnie wyeliminowanie czynników ryzyka w danym miejscu pracy.

Realizacja usług rozwojowych w modelu popytowym (PSF) dla pracodawców i ich pracowników, zgodne z ich zidentyfikowanymi potrzebami (system popytowy w oparciu o BUR). Procesy modernizacyjne i adaptacyjne wymuszają ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników. Potrzebę stałego dostosowywania się do zmian, w szczególności w zakresie kompetencji cyfrowych, uwypukliła pandemia COVID-19. Usługi rozwojowe w modelu popytowym (PSF) będą realizowane w ramach projektu o zasięgu regionalnym przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku. W ramach projektu dotyczącego realizacji usług rozwojowych w modelu popytowym (PSF) planuje się ukierunkowanie wsparcia, np. poprzez zdefiniowanie dodatkowych preferencji celem wsparcia pracowników z branż istotnych z punktu widzenia regionu. Preferencje będą określane każdorazowo na etapie naboru. Ponadto jedną z grup priorytetowych będą stanowili obywatele Ukrainy, którzy znaleźli zatrudnienie w województwie podlaskim po opuszczeniu ojczyzny w związku z wybuchem w Ukrainie konfliktu zbrojnego.

Rozwój kompetencji pracowników publicznych służb zatrudnienia (PSZ) i innych instytucji rynku pracy wynikających z potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy. Projekt o zasięgu

³⁰ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

regionalnym realizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku. Realizacja powyższego projektu, z racji na jego specyfikę, nie będzie oparta o BUR.

Outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa. Planuje się, iż wsparcie typu outplacement będzie realizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku w ramach projektu szybkiego reagowania, dostosowanego do aktualnych na dany moment potrzeb regionalnego rynku pracy.

Wsparcie dostosowania pracodawców i ich pracowników do zmian w szczególności poprzez adaptację środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników, a także wsparcie pracodawców we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, w tym we wprowadzaniu pracy zdalnej.

Inicjatywy podejmowane na poziomie lokalnym i regionalnym przez związki pracodawców i związki zawodowe, mające na celu zwiększanie zdolności adaptacyjnych pracowników i pracodawców. Ten typ projektu ma na celu wsparcie organizacji pracodawców i związki zawodowe (przedstawicielstwa pracownicze) w podejmowaniu działań z zakresu zwiększania zdolności adaptacyjnych pracodawców i pracowników, w szczególności w zakresie organizacji pracy, form świadczenia pracy, godzenia życia zawodowego z rodzinnym.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Beneficjentami wsparcia będą wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) w szczególności: podmioty lecznicze, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz ich związki i stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, organizacje pracodawców i związki zawodowe.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe to w szczególności pracodawcy, pracownicy, w tym kadra zarządzająca w przypadku projektu PSF, a także pozostałych interwencji z zakresu wspierania dostosowania pracodawców i ich pracowników do zmian. W przypadku wsparcia instytucji rynku pracy grupą docelową będą pracownicy i kadra zarządzająca publicznych służb zatrudnienia i innych instytucji rynku pracy. Projekty z zakresu rehabilitacji medycznej dedykowane będą osobom aktywnym zawodowo (osoby pracujące lub bezrobotne). W przypadku projektów outplacement będą to pracownicy zagrożeni zwolnieniem, przewidziani do zwolnienia lub zwolnieni z przyczyn nie dotyczących pracownika oraz osoby odchodzące z rolnictwa. Dla działań wspierających partnerów społecznych grupą docelową będą organizacje pracodawców i związki zawodowe, przedsiębiorcy, pracodawcy i ich pracownicy, JST, instytucje rynku pracy, organizacje pozarządowe i społeczność lokalna. Jedną z grup priorytetowych będą pracownicy opieki długoterminowej, a także obywatele Ukrainy, którzy znaleźli zatrudnienie w województwie po opuszczeniu ojczyzny w związku z wybuchem konfliktu zbrojnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Interwencja w szczególności sposób zapewnić będzie wyrównywanie szans kobiet, osób z niepełnosprawnościami czy osób starszych, jako grup których

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

sytuacja na rynku pracy z różnorodnych przyczyn jest trudniejsza. Realizowane projekty powinny obejmować działania, które ułatwią ww. grupom wejście lub powrót na rynek pracy i wspieranie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn. Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Edukacja* w ramach SUEM, zapewniając rynek pracy dla wszystkich poprzez promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Ze względu na społeczny wymiar interwencji w ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.7.3.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4(d)	EFSD	Słabiej rozwinięty	PLDCO04	Liczba pracowników mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych) objętych usługą rozwojową	osoby	367	4 220

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

VII	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLDCO01	Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych) objętych usługami rozwojowymi	przedsiębiorstwa	61	704
VII	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLDCO08	Liczba osób objętych wsparciem w obszarze zdrowia	osoby	644	7 415

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VII	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	6 010	2021	6 955	CST2021	
VII	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLDCR03	Liczba osób, które dzięki wsparciu w obszarze zdrowia podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	osoby	22 523	2021	3 813	CST2021	

2.1.6.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	140 Wsparcie na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów na rynku pracy	306 210
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	146 Wsparcie na rzecz przystosowywania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	15 430 195
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	147 Działania zachęcające do aktywnego starzenia się w dobrym zdrowiu	7 750 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	01 Dotacja	23 486 405

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	033 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	23 486 405

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	05 Niedyskryminacja	23 000 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	07 Budowanie zdolności partnerów społecznych	486 405

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	01 Projekty ukierunkowane na kwestię równouprawnienia płci	14 091 843
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	9 394 562

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.7.4. Cel szczegółowy (g): Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej³¹

2.1.7.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W SRWP 2030 zdiagnozowano, że skłonność mieszkańców woj. podlaskiego do stałego rozwoju kompetencji w ramach uczenia się dorosłych jest niższa niż przeciętnie w kraju (3,3% osób dorosłych w wieku 24-65 lat uczących się lub doszkalających przy 4% w kraju). W związku z tym

³¹ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

wyzwaniem jest zwiększenie skłonności mieszkańców woj. podlaskiego do uczenia się dorosłych. Odpowiedzią na to będzie interwencja polegająca na dofinansowaniu **usług rozwojowych, w tym w zakresie kompetencji cyfrowych i ekologicznych**, dla osób dorosłych, które chcą z własnej inicjatywy podnieść swoje umiejętności/kompetencje lub nabyć kwalifikacje, w tym wsparcie dla osób z najtrudniejszych grup docelowych. Wsparcie to będzie realizowane w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (PSF) za pośrednictwem BUR.

Wsparciem objęte zostaną także **lokalne inicjatywy na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE)**, np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami, w tym wykluczonych cyfrowo. W ramach w/w inicjatyw wspierane będą podstawowe kompetencje, w tym cyfrowe (realizowane poza systemem BUR i PSF), umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways. Zakłada się, że lokalne inicjatywy na rzecz kształcenia osób dorosłych będą ściśle współpracowały z Klubami Rozwoju Cyfrowego w obszarze rozwoju kompetencji cyfrowych osób dorosłych i nie będą powielały ich zadań.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Beneficjentami wsparcia będą wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególności podmioty prowadzące kształcenie i szkolenie osób dorosłych w systemie formalnym i pozaformalnym.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe to osoby dorosłe, które z własnej inicjatywy zainteresowane są uzyskaniem kwalifikacji lub nabyciem kompetencji.

W ramach projektów dotyczących realizacji usług rozwojowych w modelu popytowym (PSF) planuje się ukierunkowanie wsparcia, np. poprzez zdefiniowanie dodatkowych preferencji celem wsparcia osób w zakresie kompetencji/kwalifikacji istotnych z punktu widzenia regionu.

Preferencje będą określone każdorazowo na etapie naboru. Ponadto jedną z grup priorytetowych będą stanowili pracownicy opieki długoterminowej, a także obywatele Ukrainy, którzy znaleźli zatrudnienie w województwie podlaskim po opuszczeniu ojczyzny w związku z wybuchem w Ukrainie konfliktu zbrojnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Interwencja w szczególności zapewni będzie wyrównywanie szans kobiet, osób z niepełnosprawnościami czy osób starszych, jako grup których sytuacja na rynku pracy z różnorodnych przyczyn jest trudniejsza. Realizowane projekty powinny obejmować działania, które ułatwią ww. grupom wejście lub powrót na rynek pracy i wspieranie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne,

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn. Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Edukacja* w ramach SUERMB zapewniając dostęp do wysokiej jakości edukacji i szkoleń dla wszystkich. Zakres wsparcia FEdP będzie komplementarny w stosunku do interwencji Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie przewiduje się wykorzystania IF. Zgodnie z Umową Partnerstwa wsparcie w celu szczegółowym udzielane będzie na zasadach systemu popytowego, w postaci dotacji z wykorzystaniem, oferty usług dostępnych w Bazie Usług Rozwojowych (BUR). Wsparcie poza systemem BUR i PSF w postaci lokalnych inicjatyw na rzecz uczenia się dorosłych, aby zapewnić spójność w zakresie formy wsparcia, również będzie realizowane w formie dotacyjnej.

2.1.7.4.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLGCO01	Liczba osób dorosłych objętych usługami rozwojowymi	osoby	1 971	22 686

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VII	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	14 492	2021	17 276	CST2021	

2.1.7.4.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	151 Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	40 000 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	660 039

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	01 Dotacja	40 660 039

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	40 660 039

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	01 Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	1 000 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	05 Niedyskryminacja	39 660 039

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	01 Projekty ukierunkowane na kwestię równouprawnienia płci	24 396 023,40
VII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	16 264 015,60

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.8. Priorytet VIII: Fundusze na rzecz edukacji i włączenia społecznego

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☒ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ³²
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.8.1. Cel szczegółowy (f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami³³

2.1.8.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Działania realizowane w obszarze edukacji będą sprzyjały zapewnieniu równego dostępu i możliwości ukończenia wysokiej jakości i włączającej edukacji - od wczesnej edukacji i opieki, poprzez edukację ogólną i zawodową.

Planuje się m.in. w ramach **edukacji przedszkolnej** niwelowanie na wczesnym etapie edukacyjnym ewentualnych deficytów rozwojowych i reagowanie odpowiednimi zajęciami o charakterze kompensacyjnym i wyrównującym szanse dzieci, co przyczyni się do wczesnego wspomaganie ich rozwoju. Ponadto przewiduje się tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego w miejscach, gdzie występują deficyty i potrzeby w tym zakresie: w szczególności na obszarach wiejskich. Planuje się zapewnienie równego dostępu do edukacji przedszkolnej poprzez wsparcie przedszkoli w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej, w tym dostosowania istniejących miejsc do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, a także zwiększenie atrakcyjności placówek przedszkolnych w zakresie wspierania kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych.

³² W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

³³ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

W obszarze **kształcenia ogólnego** planowane jest bezpośrednie wsparcie szkół, ich uczniów i nauczycieli, ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji, obejmujące m.in. rozwój kompetencji kluczowych, umiejętności uniwersalnych, przekrojowych oraz zawodowych, w tym cyfrowych, oraz nauki języka angielskiego przy czym preferowane będą placówki, które osiągają niższe wyniki z egzaminów oraz położone na obszarach wiejskich. Istotna jest również realizacja działań społeczno-wychowawczych, w tym kształtowanie kompetencji społeczno-emocjonalnych uczniów, edukacja prozdrowotna, a także wsparcie psychologiczne będące odpowiedzią na problemy wychowawcze oraz trudności w nauce, rozwijanie kompetencji, umiejętności, uzdolnień, zainteresowań uczniów poza edukacją formalną. Aby edukacja była efektywna, powinna reagować na wymagania otoczenia, w tym związane z dynamicznie rozwijającym się społeczeństwem wiedzy oraz powinna uwzględniać nowe trendy i adaptować je do praktyki szkolnej. Edukacja powinna być prowadzona z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym zwłaszcza narzędzi cyfrowych, co w szczególności pokazała pandemia COVID-19.

Planowane jest wsparcie na rzecz **kształcenia zawodowego**. W regionie obserwuje się niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku, co przejawia się występowaniem niedoboru pracowników posiadających kwalifikacje poszukiwane przez pracodawców. W czasach dynamicznie rozwijających się technologii pojawiają się coraz to nowe zawody i specjalności, które dzisiaj mogą jeszcze nie istnieć. Istotne znaczenie będzie miało powiązanie szkolnictwa zawodowego z regionalnymi specjalizacjami i lokalnymi przedsiębiorcami w celu dopasowania umiejętności absolwentów do zapotrzebowania zgłaszanego przez pracodawców na rynku pracy. Planowane jest włączenie pracodawców w proces kształcenia zawodowego oraz upowszechnienie kształcenia w miejscu pracy i praktycznego kształcenia zawodowego (w tym staże uczniowskie), uwzględniającego najnowsze trendy technologiczne, w tym w ramach kształcenia dualnego. Ponadto szkoły wymagają wsparcia w zakresie wykorzystania nowych technologii, co pozwoli na budowanie zdalnego systemu nauczania oraz prowadzenie kształcenia w systemie online. Zakłada się objęcie wsparciem uczniów VET (initial vocational education & training – wstępne kształcenie i szkolenie zawodowe - dotyczące osób poniżej 18 r.ż.) w zakresie kompetencji cyfrowych. Możliwe do realizacji będą działania mające na celu podnoszenie świadomości na temat zmiany klimatu i wspieranie rozwoju umiejętności ekologicznych, zwłaszcza w kształceniu zawodowym. Wsparcie zmian systemowych, służących racjonalizacji sieci kształcenia zawodowego, zwiększeniu jakości i efektywności systemu edukacji oraz dostosowaniu jego zakresu do potrzeb regionalnego rynku pracy nastąpi w ramach projektu strategicznego: **Rozwój szkolnictwa zawodowego w województwie podlaskim**. Przyczyni się to do podniesienia prestiżu kształcenia zawodowego oraz zwiększenia zainteresowania uczniów szkół podstawowych wyborem szkół branżowych i techników. Koncepcja projektu przewiduje regionalną współpracę szkół i placówek systemu oświaty prowadzące kształcenie zawodowe, ich organów prowadzących, instytucji rynku pracy oraz przedsiębiorców na rzecz jakości kształcenia zawodowego. Projekt będzie odpowiadał na zidentyfikowane potrzeby regionalnego rynku pracy. Ponadto oferowane będzie **wsparcie szkół zawodowych** na podstawie przygotowanych przez nie **programów rozwojowych** (w tym przede wszystkim poprzez zapewnienie uczniom możliwości rozwijania kompetencji uniwersalnych, jak i zdobycia kwalifikacji zawodowych, zgodnych z aktualnym i prognozowanym zapotrzebowaniem rynku pracy, w tym zwłaszcza w zakresie zawodów przyszłości czy Przemysłu 4.0). Sytuacja, w jakiej znalazł się polski system oświaty w związku z pandemią COVID-19 pokazała, że kolejnym wyzwaniem w tym zakresie jest konieczność **podnoszenia kompetencji kadr systemu edukacji** na każdym jej etapie (z wyłączeniem szkolnictwa wyższego), w tym do prowadzenia kształcenia w systemie online oraz podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej systemem edukacji w celu poprawy jakości kształcenia dzieci i młodzieży. Ponadto nastąpi wsparcie szkół i placówek w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej na wszystkich poziomach kształcenia – w tym podnoszenie kompetencji kadr pedagogicznych, bezpośrednie wsparcie uczniów, w tym poprzez zapewnienie usług asystenckich dla uczniów, wspieranie uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji ze środowisk marginalizowanych i wykluczonych społecznie, którym grozi przedwczesne zakończenie kształcenia. Istotne jest również tworzenie rozwiązań wspierających kształcenie zawodowe dostosowane do zróżnicowania potrzeb edukacyjnych i rozwojowych osób uczących się, w tym wynikających z niepełnosprawności.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wspierane będzie rozwijanie i doskonalenie systemu doradztwa zawodowego na wszystkich etapach edukacji, które będzie uwzględniać aspekt płci przy wyborze zawodu, zwalczać stereotypy związane z płcią i wspierać promowanie przedmiotów STEM (science, technology, engineering, mathematics - nauka, technologia, inżynieria i matematyka).

Planowane jest **wsparcie stypendialne dzieci i młodzieży województwa podlaskiego** (w ramach kształcenia ogólnego i kształcenia zawodowego) poprzez projekt strategiczny. Celem stypendiów jest stworzenia równych szans edukacyjnych dla uczniów pochodzących z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, mieszkających na obszarach zmarginalizowanych lub wiejskich oraz uczniów z niepełnosprawnościami. W ramach kształcenia zawodowego stypendia przyznawane będą za innowacyjną myśl technologiczną.

Planowane jest również wsparcie związane ze zwalczaniem wszelkich form dyskryminacji, m.in. ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Ponadto, możliwe będzie wsparcie w związku z napływem osób uciekających do Polski z terenu Ukrainy w związku z atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę.

Beneficjentami będą wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), w szczególności: organy prowadzące ośrodki wychowania przedszkolnego/szkoły/placówki funkcjonujące w systemie oświaty.

W ramach niniejszego celu interwencja z EFRR będzie miała charakter komplementarny.

Uwzględni specyfikę województwa i trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze oraz będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy 2014-2020.

Promowane będą projekty edukacyjne realizowane w ramach partnerstwa (np. szkoła podstawowa z obszarów wiejskich ze szkołą z obszarów miejskich, szkoła zawodowa z uniwersytetem, szkoła specjalna z szkołą ogólnodostępną) oraz projekty realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe to dzieci, młodzież, nauczyciele i kadra placówek edukacyjnych województwa podlaskiego oraz rodzice i opiekunowie prawni.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Podejmowane działania wspierać będą równy dostęp do wysokiej jakości włączającego kształcenia i szkoleń, promować ich ukończenie, ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Wsparcie osób uczących się będzie zaprojektowane z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji i potrzeb w szczególności związanych ze specjalnymi potrzebami i niepełnosprawnością oraz mając na celu zapobieganie wszelkiej dyskryminacji i przemocy. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa. W zakresie edukacji przedszkolnej przewiduje się preferencje punktowe na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przewiduje się realizację działań międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych w zakresie projektów dotyczących wymiany uczniów, kadry czy dobrych praktyk oraz programów stypendialnych. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Edukacja* w ramach SUEMB zapewniając dostęp do wysokiej jakości edukacji i szkoleń dla wszystkich, skuteczny i włączający system opieki społecznej i dobrze funkcjonujący rynek pracy wspierający mobilność geograficzną, zawodową i społeczno-ekonomiczną. Zakres wsparcia FEDP będzie komplementarny w stosunku do interwencji Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie przewiduje się wykorzystania IF. Planowana interwencja jest nastawiona na realizację celów w wymiarze społecznym, a finansowane projekty będą dotyczyć poprawy dostępu do wysokiej jakości kształcenia, szkoleń oraz uczenia się przez całe życie. Będą służyły wyrównaniu dysproporcji terytorialnych w dostępie do edukacji i będą realizowane zgodnie z zasadami systemu oświaty. Nawet jeśli projekty z zakresu edukacji realizowane będą przez podmioty prywatne, to nie są to przedsięwzięcia nastawione na osiągnięcie zysku. W związku z powyższym, przedmiotowy cel powinien być finansowany w formie dotacji.

2.1.8.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	---------------------	--------------------

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	sztuki	31	351
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO11	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością	sztuki	103	1 190
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO01	Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	1 034	11 906
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	1 845	21 232
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO04	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	osoby	2 523	29 044
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLECO05	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich	osoby	624	7 182
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO06	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	osoby	555	6 388
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO07	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	podmioty	40	460
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PL0CO03	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	7 671	98 098

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCR01	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje lub kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	40 838	2021	46 970	CST2021	

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

VIII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCR02	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje lub kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	6 799	2021	6 192	CST2021	
------	------	------	--------------------	---------	---	-------	-------	------	-------	---------	--

2.1.6.3.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	148 Wsparcie na rzecz wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (z wyłączeniem infrastruktury)	16 215 391
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	149 Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)	64 861 565

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	01 Dotacja	81 076 956

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	03 Zintegrowane inwestycje terytorialne – Miejskie obszary funkcjonalne	25 000 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	26 Inne podejścia – Miasta, małe miasta i przedmieścia	41 076 956
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	28 Inne podejścia - Obszary wiejskie	15 000 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	01 Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	4 053 848

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

VIII	EFS+	Stabiej rozwinięty	4(f)	05 Niedyskryminacja	57 023 108
VIII	EFS+	Stabiej rozwinięty	4(f)	06 Zwalczanie ubóstwa dzieci	10 000 000
VIII	EFS+	Stabiej rozwinięty	4(f)	10 Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	10 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Stabiej rozwinięty	4(f)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	81 076 956

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.8.2. Cel szczegółowy (h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji³⁴

2.1.8.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W ramach aktywnej integracji przewiduje się w szczególności realizację kompleksowego i zindywidualizowanego **wsparcia aktywizacyjnego osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich rodzin** (w tym osób w kryzysie bezdomności) **oraz osób biernych zawodowo**, skierowanego w szczególności na aktywizację społeczno-zawodową, tj. na zwiększenie szans na uzyskanie zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych umiejętności (w tym społecznych), kwalifikacji i doświadczenia zawodowego, a także pozostałych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy. W zależności od potrzeb wsparciem będzie obejmowane również otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz społeczności lokalne. Skuteczność wsparcia w sferze zawodowej jest mocno uzależniona od uruchomienia równoległe działań z zakresu usług społecznych i zdrowotnych oraz działań edukacyjnych.

Planowane jest również wsparcie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej, w ramach funkcjonujących oraz nowo utworzonych podmiotów reintegracyjnych tj. podmiotów zatrudnienia socjalnego (CIS, KIS), warsztatów terapii zajęciowej (WTZ) i zakładów aktywności zawodowej (ZAZ) oraz wsparcie istniejących podmiotów reintegracyjnych. W ramach WTZ podejmowane będą działania na rzecz aktywizacji zawodowej i włączenia społecznego uczestników zgodnie z lokalnymi uwarunkowaniami i indywidualnymi potrzebami uczestników, zgodnie ze standardami wypracowanymi w projekcie PO WER. W efekcie wsparcia (nie dłużej niż 2 lata) w ramach ZAZ min. 5% jego uczestników wejdzie na otwarty rynek pracy/zarejestruje się w Urzędzie Pracy, natomiast w efekcie wsparcia (nie dłużej niż 2 lata) w ramach WTZ uczestnikom zostanie zaproponowana realistyczna ścieżka przejścia do ZAZ. W przypadku osób z

³⁴ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności istotne będzie połączenie działań społecznych i zawodowych, co oferują wyspecjalizowane jednostki reintegracyjne.

Możliwe do realizacji będą również działania wzmacniające efekt włączenia społecznego osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich rodzin przy wykorzystaniu środowiskowych form aktywizacji społecznej, m.in. w ramach działań na rzecz rozwoju kompetencji w zakresie spędzania czasu wolnego i udziału w kulturze (wyłącznie jako uzupełnienie usługi społecznej) jako element szerszych projektów aktywizacyjnych i dotyczyć będzie głównie dzieci i ich opiekunów.

Możliwa będzie realizacja wsparcia związanego z poprawą warunków mieszkaniowych (w ramach cross-finansingu) jako element wsparcia aktywizacyjnego.

W ramach aktywnej integracji planuje się realizację **wsparcia ogólnorozwojowego osób z niepełnosprawnościami poprzez sport** jako projekt strategiczny realizowany na terenie całego województwa. Projekt zakłada stworzenie i prowadzenie sekcji sportowych mających na celu rehabilitację społeczną ze szczególnym uwzględnieniem sportu paraolimpijskiego dla osób z niepełnosprawnościami narządu ruchu i/lub wzroku, nie wykluczając innych niepełnosprawności. Planowane do realizacji są działania w procesie integracji obywateli państw trzecich, w tym w szczególności osób pochodzących z Ukrainy i Białorusi, którzy ze względu na bliskość geograficzną i/lub związki rodzinne stanowią najliczniejszą grupę obywateli państw trzecich zamieszkujących region. Dofinansowywane będą usługi, które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w społeczeństwie, m.in. kursy języka polskiego, szkolenia zawodowe, dostarczanie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce. Priorytetowo traktowane będzie wsparcie w związku z napływem osób uciekających do Polski z terenu Ukrainy w związku z atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę.

Na skuteczność w zakresie zwiększania zatrudnienia oraz zwiększenia włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa wpływa **rozwój sektora ekonomii społecznej**, w tym **przedsiębiorczości społecznej**. Włączeniu społecznemu ukierunkowanemu na zatrudnienie służy tworzenie warunków do powstawania miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Podejmowane działania ukierunkowane będą na poprawę dostępności i jakości usług sprzyjających powstawaniu nowych podmiotów oraz rozwój i funkcjonowanie już istniejących przedsiębiorstw społecznych. Zakłada się kompleksowe wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych oraz usługi wsparcia rozwoju ekonomii społecznej. Przewiduje się również bezpośrednie wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw społecznych poprzez bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i początkowe utrzymanie miejsc pracy (12 miesięcy) w przedsiębiorstwach społecznych (nie dotyczy miejsc pracy utworzonych w poprzednich perspektywach), wsparcie finansowe i pozafinansowe na działania reintegracyjne w przedsiębiorstwach społecznych, a także wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych w oparciu o system popytowy przy wykorzystaniu zasobów BUR. O efektywności i trwałości planowanych działań decyduje również upowszechnianie wiedzy z zakresu ekonomii społecznej wśród potencjalnych partnerów oraz mieszkańców województwa. Działania upowszechniające mogą być jedynie częścią szerszego projektu. W ramach wsparcia sektora ekonomii społecznej możliwe będą do realizacji działania na rzecz transformacji ekologicznej i rozwoju umiejętności ekologicznych.

Ponadto, planowane jest **wzmocnienie roli partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego**, w tym organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej oraz ich otoczenia w rozwoju ekonomii społecznej, jak również tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw działających na jej rzecz, co będzie możliwe w ramach projektu strategicznego realizowanego z udziałem Podlaskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.

Pomimo zawarcia działań w zakresie budowy zdolności partnerów społeczeństwa obywatelskiego w celu (h), zakres merytoryczny tych działań będzie szerszy i będzie mógł dotyczyć budowy zdolności partnerów społeczeństwa obywatelskiego w obszarach wszystkich celów szczegółowych EFS+.

Zakres interwencji dotyczącej aktywnego włączenia społecznego powinien uwzględniać kierunki i cele wskazane w Regionalnej Polityce Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030, Wieloletnim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027, Ekonomii Solidarności Społecznej oraz Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej. Podejmowane działania będą nastawione na zapobieganie wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Powyższe działania mogą być realizowane przez szeroki, otwarty katalog Beneficjentów, w tym: akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES), podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne, instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Adresatem wsparcia będą osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby w kryzysie bezdomności, osoby biernie zawodowo z obszaru województwa podlaskiego (w ramach projektów dotyczących różnych grup uczestników oraz w ramach projektów skierowanych do tych grup), rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, otoczenie ww. grup docelowych. Działania adresowane będą też do podmiotów ekonomii społecznej (w tym: przedsiębiorstw społecznych, jednostek reintegracji społeczno-zawodowej), podmiotów i osób zainteresowanych tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Celem podejmowanych działań będzie włączenie, poprawa funkcjonowania oraz zwiększenia szans na zatrudnienie różnych grup społecznych. Biorąc pod uwagę, że niektóre grupy są szczególnie zagrożone ubóstwem, np. gospodarstwa domowe z osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, migranci, osoby z niepełnosprawnościami wsparcie będzie ukierunkowane na indywidualne potrzeby tych osób. W podejmowanych działaniach uwzględniana będzie również perspektywa płci. Proces reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie prowadzony przez instytucji pomocy społecznej z uwzględnieniem działań na rzecz przeciwdziałania wszelkim formom przemocy i dyskryminacji i będzie sprzyjał przezwyciężeniu barier w pełniejszym udziale w życiu społecznym i zawodowym osób zagrożonych wykluczeniem. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa. Przewiduje się możliwość preferencji punktowych na obszarze OSI wskazanego w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją w zależności od obszaru wsparcia.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja ta będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programów: Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027. Interwencja w FEdP będzie komplementarna do Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Bezpieczeństwo Cywilne* w ramach SUERMB, zapewniając poprawę spójności społecznej, promowanie włączenia społecznego, walkę z ubóstwem i wszelką dyskryminacją. Działania na rzecz obywateli państw trzecich będą wiązać się z Działaniem *Rozpoznanie potencjału – ułatwienia dla migrantów* w ramach obszaru tematycznego *Edukacja*.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. W ramach celu interwencja będzie dotyczyła aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo, jak również w obszarze wsparcia na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Głównymi beneficjentami wsparcia w powyższym zakresie będą instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej oraz jednostki samorządu terytorialnego, na które nałożony jest obowiązek świadczenia odpowiednich usług społecznych na rzecz mieszkańców. Możliwość zastosowania wsparcia zwrotnego, zgodnie z Umową Partnerstwa, występuje jedynie w obszarze finansowania potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw ekonomii społecznej, co będzie realizowane na poziomie programu krajowego. Ze względu na społeczny wymiar i specyfikę działań, przewiduje się wsparcie dotacyjne.

2.1.8.2.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO02+04	Liczba osób niezatrudnionych objętych wsparciem w programie	osoby	572	6 586

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLHCO01	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	podmioty	108	1 242
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby	23	269

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	332	2021	746	CST2021	
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLHCR01	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	sztuki	546	2021	1 013	CST2021	

2.1.8.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	138 Wsparcie na rzecz ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych	19 765 881
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	153 Metody integracji z rynkiem pracy oraz powrotu na rynek pracy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji	7 402 066
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	156 Działania szczególne na rzecz zwiększenia udziału obywateli państw trzecich w rynku pracy	800 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	2 129 772
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	136 Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno – gospodarczej ludzi młodych	6 150 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	01 Dotacja	36 247 719

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	36 247 719

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	05 Niedyskryminacja	31 247 719
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	08 Budowanie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego	1 000 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	10 Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	4 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	36 247 719

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.8.3. Cel szczegółowy (k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej³⁵

2.1.8.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

³⁵ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Planowane są działania w celu **zwiększenia dostępności do usług społecznych oraz zdrowotnych**, zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji w odniesieniu do regionalnej strategii rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji. Może się to odbywać poprzez m.in. tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług, rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, w formach środowiskowych, dziennych i całodobowych (w tym w formie gospodarstw opiekuńczych, świadczących usługi opiekuńcze dla osób w kryzysie bezdomności), rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami, upowszechnianie systemów teleopieki, rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe, w tym rozwój mieszkalnictwa adaptowanego, wspomaganego i chronionego. Koniecznym jest również szkolenie kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej. Interwencja obejmie również działania zapobiegające umieszczeniu osób wymagających wsparcia w placówkach całodobowych długoterminowych, wsparcie procesu usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych, rozwój środowiskowych centrów zdrowia psychicznego dla osób dorosłych i innych form środowiskowego wsparcia psychicznego w szczególności na obszarach, na których świadczenie takich usług jest najniższe. Komplementarnie do zaplanowanych działań krajowych dopuszcza się możliwość wsparcia psychiatrii dzieci.

Konieczne jest również wsparcie opiekunów faktycznych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, obejmującego w szczególności dostęp do informacji o usługach i świadczeniach, różne rodzaje poradnictwa specjalistycznego (m.in. psychologicznego, architektonicznego, pielęgnacyjno-opiekuńczego, prawnego), dostęp do szkoleń i wsparcia samopomocowego, wsparcia wytchnieniowego.

W ramach usług społecznych planowana jest realizacja projektu strategicznego dotyczącego **teleopieki domowej dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami**, który zakłada upowszechnienie i realizację usług opiekuńczych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych – tzw. systemów „teleopieki”. Działania skierowane będą do osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami zwłaszcza zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z terenu poszczególnych gmin województwa podlaskiego.

W celu podniesienia jakości życia osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu poprzez wsparcie samodzielnego funkcjonowania w środowisku lokalnym oraz podjęcie zatrudnienia zakłada się również realizację projektu strategicznego ROPS w zakresie **deinstytucjonalizacji usług społecznych**. W projekcie przewidziane jest m.in. wsparcie w formie mieszkań wspomaganym i chronionym. Komponentem projektu będzie kształcenie kadry opiekuńczej. Jako element składowy przedsięwzięcia planowane jest zapewnienie opieki wytchnieniowej, wsparcie członków rodzin lub opiekunów osób sprawujących bezpośrednią opiekę poprzez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej.

Wsparciem należy objąć również **usługi zdrowotne** w kierunku **deinstytucjonalizacji opieki medycznej** oraz wdrażania standardów dostępności w podmiotach leczniczych. Wdrażanie standardów dostępności w ramach EFS+ będzie dodatkowym (a nie dominującym) elementem projektu. Interwencja dotyczyć będzie m.in. tworzenia i funkcjonowania Dziennych Domów Opieki Medycznej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej.

Ważnym elementem działań na rzecz ochrony zdrowia mieszkańców województwa będzie **realizacja regionalnych programów zdrowotnych** dotyczących profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, zidentyfikowanych na podstawie map potrzeb zdrowotnych. Działania w dziedzinie zdrowia zostaną opracowane na podstawie dokumentów zapewniających spójne ramy strategiczne w zakresie zdrowia i opieki długoterminowej. Będą one zgodne, w szczególności z Wojewódzkim Planem Transformacji Województwa Podlaskiego na lata 2022 – 2026 i strategiami deinstytucjonalizacji opieki w zakresie zdrowia psychicznego i opieki nad osobami starszymi, a także ze strategią rozwoju usług społecznych.

Programy profilaktyki zdrowotnej muszą być dostępne dla grup szczególnie wrażliwych i zapewniać ich udział. W pierwszej kolejności należy zidentyfikować osoby, które mogą mieć problemy z uczestnictwem w programach prewencyjnych, przeanalizować ich potrzeby, a następnie opracować wsparcie dla nich w ramach programów. Ponadto programy muszą być ukierunkowane przede wszystkim na „białe plamy” – obszary, na których aktywność w zakresie zapobiegania chorobom jest najniższa wśród mieszkańców. W dalszej kolejności programy mogą być

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

realizowane w innych obszarach, aby zmniejszyć nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej. Programy profilaktyki muszą zapewniać koordynację usług zdrowotnych i społecznych, w zależności od potrzeb pacjentów. Programy profilaktyczne nie będą obejmować leczenia. Dopuszcza się wsparcie komplementarne dotyczące wyposażania i innych elementów infrastruktury w ramach działań finansowanych z EFRR.

Planowane do realizacji są działania zapewniające dostęp do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług dla obywateli państw trzecich, w tym w szczególności osób pochodzących z Ukrainy i Białorusi, którzy ze względu na bliskość geograficzną i/lub związki rodzinne stanowią najliczniejszą grupę obywateli państw trzecich zamieszkujących region. Priorytetowo traktowane będzie wsparcie w związku z napływem osób uciekających do Polski z terenu Ukrainy w związku z atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę.

Ponadto konieczne jest wzmocnienie roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej oraz ich otoczenia w rozwoju ekonomii społecznej, jak również tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw działających na jej rzecz, co będzie możliwe jako element projektów realizowanych na rzecz głównych grup docelowych celu szczegółowego.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne (w tym Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej), podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, podmioty świadczące usługi w społeczności lokalnej, podmioty lecznicze udzielające świadczeń w publicznym systemie ochrony zdrowia i partnerstwa publiczno-społeczne. Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupę docelową stanowić będą mieszkańcy województwa podlaskiego wymagający objęcia usługami społecznymi i zdrowotnymi, w szczególności: osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym z powodu wieku, stanu zdrowia, niepełnosprawności) i ich otoczenie, osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie, osoby z problemami zdrowia psychicznego i ich otoczenie, osoby w kryzysie bezdomności i osoby zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym oraz ich otoczenie, obywatele państw trzecich, migranci i uchodźcy, inne osoby narażone na umieszczenie w instytucjach całodobowych lub przebywające w całodobowych instytucjach opieki, a także rodziny sprawujące opiekę nad seniorami, osobami z niepełnosprawnościami i innymi osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (np. osobami chorującymi i w okresie zdrowienia, osobami po wypadkach itp.)

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Celem podejmowanych działań będzie włączenie, poprawa funkcjonowania oraz zwiększenia dostępu do usług różnych grup społecznych. Biorąc pod uwagę, że niektóre grupy są szczególnie zagrożone ubóstwem, np. gospodarstwa domowe z osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, migranci, osoby z

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

niepełnosprawnościami wsparcie będzie ukierunkowane na indywidualne potrzeby tych osób. W podejmowanych działaniach uwzględniana będzie również perspektywa płci. Proces reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie sprzyjał przezwyciężeniu barier w pełniejszym udziale w życiu społecznym i zawodowym osób zagrożonych wykluczeniem. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn. Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego w obszarze wsparcia programów współpracy o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym i transnarodowym, interwencja ta będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programów: Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027. Interwencja w ramach FEDP będzie komplementarna do Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny Zdrowie w ramach SUERMB podejmując wyzwania społeczne w zakresie niwelowania problemów zdrowotnych, wynikających również z rosnącego transgranicznego przepływu osób. Projekty poprzez dążenie do poprawy zdrowia i tym samym budowy zdrowego społeczeństwa w województwie podlaskim będą warunkowały również wydajność i konkurencyjność gospodarczą regionu.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Usługi społeczne i zdrowotne są świadczone w interesie publicznym. Beneficjentami wsparcia będą podmioty działające w publicznym systemie ochrony zdrowia oraz podmioty z sektora ekonomii społecznej. Zapewniają one świadczenia z zakresu usług społecznych i zdrowotnych dla ludności, priorytetem ich działalności nie jest zysk, a odpowiedź na potrzeby socjalne i zdrowotne. Rynek usług zdrowotnych i społecznych nie kieruje się mechanizmami rynkowymi. W związku z powyższym nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, a wsparcie będzie realizowane w formie dotacyjnej.

2.1.8.3.2. Wskaźniki

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKLC002	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	922	10 613
VIII	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby	15	180

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VIII	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKLCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	sztuki	206	2021	3 469	CST2021	

2.1.8.3.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	158 Działania w celu zwiększenia równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług	19 151 856
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	159 Działania na rzecz poprawy świadczenia usług w zakresie opieki rodzinnej i środowiskowej	6 383 948
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	160 Działania na rzecz poprawy dostępności, efektywności i odporności systemów opieki zdrowotnej (z wyłączeniem infrastruktury)	3 191 976
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	161 Działania na rzecz poprawy dostępu do opieki długoterminowej (z wyłączeniem infrastruktury)	19 589 466
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	1 000 000

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	01 Dotacja	49 317 246

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	49 317 246

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	05 Niedyskryminacja	44 317 246
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	10 Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	5 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	49 317 246

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.8.4. Cel szczegółowy (I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci³⁶

2.1.8.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

³⁶ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Planuje się dalszy rozwój działań na rzecz **integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym**, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci zgodnie z regionalną strategią rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji.

Grupą wymagającą szczególnej interwencji są dzieci. W związku z powyższym znaczna część działań będzie miała na celu rozwój usług społecznych i zdrowotnych adresowanych do dzieci i rodzin z dziećmi wymagających wsparcia. W ramach usług adresowanych do dzieci i rodzin przewiduje się w szczególności realizację usług wsparcia dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, m.in. asystentura rodzinna, poradnictwo specjalistyczne, mediacja, rodziny wspierające, interwencja kryzysowa oraz usługi w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy w rodzinie. Przewidziane są usługi wspierające dzieci i młodzież przebywającą w różnego rodzaju ośrodkach wychowawczych i pieczy zastępczej oraz osoby opuszczające pieczę zastępczą. Planowane są różnego rodzaju działania wzmacniające proces deinstytucjonalizacji instytucji całodobowych, w których przebywają dzieci, a także wsparcie procesu adopcji. Zakłada się ponadto realizację działań na rzecz wsparcia osób o znacznym stopniu niepełnosprawności wraz z uwzględnieniem potrzeb opiekunów osób z niepełnosprawnościami (zwłaszcza członków rodzin) realizowanych w formule deinstytucjonalizacji.

Realizowana będzie aktywizacja społeczna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym środowiskowe usługi skierowane do osób w kryzysie bezdomności.

Przewiduje się wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych oraz inne rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe na rzecz osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, w tym poprzez wykorzystanie modelu „Najpierw mieszkanie”. Na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej niezbędne jest szkolenie kadr.

Planowana jest również realizacja **projektów strategicznych dotyczących przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci w obszarze adopcji oraz kompleksowego wsparcia dzieci i młodzieży w ramach placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie pracy podwórkowej**.

Projekt w obszarze adopcji zakłada przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci zgłoszonych do przysposobienia i przysposobionych, poprzez opracowanie, upowszechnienie oraz wdrożenie kompleksowych, ponadstandardowych działań diagnostycznych, poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, działań szkoleniowych w obszarze adopcji a także wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług świadczonych na rzecz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. Planowane są wszelkie usługi wspierające rodziny zastępcze i adopcyjne poprzez poradnictwo, wzmacnianie kompetencji rodzicielskich, tworzenie grup wsparcia oraz inne formy wsparcia np. wsparcie psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne. Bezpośrednio dla dzieci przewiduje się ponadstandardowe, specjalistyczne usługi w zakresie wczesnej diagnozy rozwojowej i usług wsparcia posttraumatycznego. Niezbędne jest przy tym podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności kadr.

Projekt obejmujący dzieci i młodzież w ramach placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie pracy podwórkowej, zakłada świadczenie usług doradczych, np. mediacyjnych, psychologicznych, pedagogicznych, logopedycznych. Placówki stworzą dogodne warunki do poprawnego rozwoju osobowości dzieci i młodzieży wspierając jednocześnie więzi rodzinne. Zajęcia oparte będą na Harcerskiej Metodzie Wychowawczej, prowadzone w naturalnych miejscach przebywania młodzieży w odformalizowanej strukturze małych grup oraz indywidualnie przez stosowanie aktywnych form wychowawczych, wspierających m.in. przedsiębiorczość i umiejętności społeczne. Zapewniony będzie również dostęp do specjalistycznych usług doradczych dla rodziców. Przewidziane do realizacji są także działania wspierające integrację społeczną obywateli państw trzecich, w tym w szczególności osób pochodzących zwłaszcza z Ukrainy i Białorusi, którzy ze względu na bliskość geograficzną i/lub związki rodzinne stanowią najliczniejszą grupę obywateli państw trzecich zamieszkujących region. Priorytetowo traktowane będzie wsparcie w związku z napływem osób uciekających do Polski z terenu Ukrainy w związku z atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę.

Ponadto konieczne jest wzmocnienie roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej oraz ich otoczenia w rozwoju ekonomii społecznej, jak również tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw działających na jej

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

rzecz, co będzie możliwe jako element projektów realizowanych na rzecz głównych grup docelowych celu szczegółowego.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, podmioty lecznicze udzielające świadczeń w publicznym systemie ochrony zdrowia, partnerstwa publiczno-społeczne. Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupę docelową stanowią będą mieszkańcy województwa podlaskiego objęci procesem integracji społecznej, w szczególności dzieci, młodzież i dorośli wymagający wsparcia oraz członkowie ich rodzin i ich otoczenie, kandydaci na pełnienie funkcji rodziny zastępczej i adopcyjnej, osoby potrzebujące interwencji kryzysowej i ich otoczenie, a także osoby najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym wymagające kompleksowej aktywizacji społecznej.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Celem podejmowanych działań będzie włączenie, poprawa funkcjonowania oraz zwiększenia szans na zatrudnienie różnych grup społecznych. Biorąc pod uwagę, że niektóre grupy są szczególnie zagrożone ubóstwem, np. gospodarstwa domowe z osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, migranci, osoby z niepełnosprawnościami, wsparcie będzie ukierunkowane na indywidualne potrzeby tych osób. W podejmowanych działaniach uwzględniana będzie również perspektywa płci, mając na celu zapobieganie wszelkiej dyskryminacji i przemocy. Proces reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie sprzyjał przezwyciężeniu barier w pełniejszym udziale w życiu społecznym i zawodowym osób zagrożonych wykluczeniem. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego w obszarze wsparcia programów współpracy o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym i transnarodowym, interwencja ta będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim, np. w ramach Programów Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027, Interreg Polska-Ukraina 2021-2027, Interreg Litwa-Polska 2021-2027. Interwencja FEdP będzie komplementarna do Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny Edukacja w ramach SUERMB zapewniając dostęp do wysokiej jakości edukacji i szkoleń dla wszystkich, skuteczny i włączający system opieki społecznej i dobrze funkcjonujący rynek pracy wspierający mobilność geograficzną, zawodową i społeczno-ekonomiczną.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci jest świadczone w interesie publicznym. Beneficjentami wsparcia będą podmioty z sektora ekonomii społecznej oraz podmioty działające w publicznym systemie ochrony zdrowia. Zapewniają oni świadczenia mające na celu poprawę integracji społecznej, priorytetem ich działalności nie jest zysk, a odpowiedź na potrzeby socjalne i zdrowotne. Działalność w obszarze usług społecznych i zdrowotnych nie kieruje się mechanizmami rynkowymi. W związku z powyższym nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, a wsparcie będzie realizowane w formie dotacyjnej.

2.1.8.4.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4(1)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKLC001	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	osoby	795	9 147
VIII	4(1)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO01	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	osoby	820	9 429

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

VIII	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO16	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	osoby	25	282
VIII	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby	28	323

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VIII	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	1 144	2021	3 772	CST2021	
VIII	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKLCR06	Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu	sztuki	178	2021	1 596	CST2021	

2.1.8.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	163 Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	16 483 653
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	500 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	136 Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno – gospodarczej ludzi młodych	3 230 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	01 Dotacja	20 213 653

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	33 Inne podejścia – brak ukierunkowania terytorialnego	20 213 653

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	05 Niedyskryminacja	3 064 096
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	06 Zwalczanie ubóstwa dzieci	14 149 557
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	10 Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	3 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(1)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	20 213 653

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.9. Priorytet IX: Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☒ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ³⁷
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.9.1. Cel szczegółowy (f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami³⁸

2.1.9.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter uzupełniający do interwencji z EFS+ w CS 4(f) oraz komplementarny względem CS 4(ii) finansowanego z EFRR. Uwzględni specyfikę województwa i trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze oraz będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020.

Region charakteryzuje się niższym, w porównaniu do innych województw, odsetkiem dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Jednocześnie niska gęstość zaludnienia przyczynia się do funkcjonowania znacznej liczby małych szkół wiejskich.

Interwencja ma na celu **wspieranie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej**, oferującej usługi prowadzące do wszechstronnego rozwoju dzieci, przygotowującej do kolejnych etapów edukacyjnych i zwiększającej późniejsze szanse na rynku pracy. Ważne jest niwelowanie na wczesnym etapie edukacyjnym ewentualnych deficytów rozwojowych i reagowanie odpowiednimi zajęciami o charakterze kompensacyjnym i wyrównującym szanse dzieci w wieku przedszkolnym, co przyczyni się do wczesnego wspomaganie ich rozwoju. Zapewnienie równego dostępu do

³⁷ W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

³⁸ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

edukacji przedszkolnej wymaga wsparcia przedszkoli w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej, w tym dostosowania istniejących miejsc do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Nadal niezbędne jest tworzenie nowych miejsc przedszkolnych w miejscach, gdzie występują deficyty i potrzeby w tym zakresie. Problem dotyczy w szczególności 3-latków, głównie na obszarach wiejskich.

Interwencja będzie dotyczyła **wsparcia małych szkół kształcenia ogólnego** na obszarach objętych realizacją LSR. Działania mają na celu wyrównywanie szans w dostępie do edukacji na ww. obszarach. Aby edukacja była efektywna, powinna reagować na wymagania otoczenia, w tym związane z dynamicznie rozwijającym się społeczeństwem wiedzy oraz powinna uwzględniać nowe trendy i adaptować je do praktyki szkolnej. Edukacja powinna być prowadzona z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym zwłaszcza narzędzi cyfrowych, co w szczególności pokazała pandemia COVID-19. Wykorzystanie nowych technologii pozwoli na wspomaganie procesu nauczania i podniesienie jego jakości. Niezbędne jest zatem bezpośrednie wsparcie szkół, ich uczniów i nauczycieli, ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji, obejmujące m. in.: rozwój kompetencji kluczowych, eliminowanie deficytów edukacyjnych i wyrównywanie szans uczniów, wsparcie uczniów uzdolnionych. Ponadto zakłada się wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych nauczycieli i dodatkowe możliwości dla uczniów w tym obszarze (np. zajęcia programowania), w tym rozwój kompetencji cyfrowych uczniów. W kontekście problemów wychowawczych czy trudności w nauce zasadna jest realizacja działań społeczno-wychowawczych, w tym kształtowanie kompetencji społeczno-emocjonalnych uczniów, edukacji prozdrowotnej, a także wsparcia psychologicznego. Dopuszcza się możliwość realizacji zajęć dodatkowych, przy czym preferowane będą placówki, które osiągają niższe wyniki z egzaminów, a także wsparcie nauki języka angielskiego. Ponadto wsparcia wymaga rozwijanie kompetencji, umiejętności, uzdolnień, zainteresowań uczniów poza edukacją formalną. Kluczowe znaczenie, w ramach celu szczegółowego, ma wspieranie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji, wspieranie uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji ze środowisk marginalizowanych i wykluczonych społecznie, którym grozi przedwczesne zakończenie kształcenia.

Możliwe do realizacji będą działania mające na celu podnoszenie świadomości na temat zmiany klimatu i wspieranie rozwoju umiejętności ekologicznych.

Promowane będą projekty edukacyjne realizowane w ramach partnerstwa szkół oraz projekty realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Kierunki i zakres wsparcia wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju tworzone przy udziale społeczności lokalnych. Zaangażowanie lokalnych społeczności związanych z określonym obszarem w rozwiązywanie problemów społecznych mających wyraźny wymiar przestrzenny, wpływa na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania. Zakres finansowania zostanie ustalony na etapie wyboru LSR.

Dopuszcza się realizację projektów w formule grantowej.

Beneficjentami będą wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), w szczególności: organy prowadzące ośrodki wychowania przedszkolnego/szkoły/placówki funkcjonujące w systemie oświaty.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe to dzieci, młodzież, nauczyciele i kadra placówek edukacyjnych województwa podlaskiego oraz rodzice.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Podejmowane działania wspierać będą równy dostęp do wysokiej jakości włączającego kształcenia i szkoleń, promować ich ukończenie, ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Wsparcie osób uczących się będzie zaprojektowane z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji i potrzeb w szczególności związanych ze specjalnymi potrzebami i niepełnosprawnością oraz mając na celu zapobieganie wszelkiej dyskryminacji i przemocy. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Wsparcie w ramach celu szczegółowego realizowane będzie poprzez instrument terytorialny Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność, który ułatwi społecznościom lokalnym podejmowanie działań rozwojowych przy współdziałaniu lokalnych partnerów publicznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru. Zaangażowanie społeczności lokalnych wpłynie na rozwój społeczno-gospodarczy poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów, odkrywanie i wyzwalamie lokalnego potencjału, współpracę samorządu z organizacjami pozarządowymi i firmami, realizację projektów odpowiadających na bezpośrednie potrzeby ludzi, wspólne pokonywanie barier związanych z oddaleniem od centrów rozwoju i niskiego poziomu jakości życia.

Zastosowanie instrumentu RLKS zapewnia kompleksowe i zintegrowane podejście do rozwoju obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (LSR), które mogą być wspierane z trzech funduszy: EFRR, EFS+ oraz EFRROW. Interwencja skorelowana będzie z uwarunkowaniami terytorialnymi i specyficznymi problemami znajdującymi potwierdzenie w odpowiednich LSR i może dotyczyć części zakresu celu szczegółowego (f).

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przewiduje się realizację działań międzyregionalnych w zakresie projektów dotyczących edukacji, w szczególności w sytuacji gdy Lokalna Strategia Rozwoju będzie obejmowała obszar wykraczający poza granice województwa podlaskiego. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Edukacja* w ramach SUERMB zapewniając

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

dostęp do wysokiej jakości edukacji i szkoleń dla wszystkich, skuteczny i włączający system opieki społecznej i dobrze funkcjonujący rynek pracy wspierający mobilność geograficzną, zawodową i społeczno-ekonomiczną. Zakres wsparcia FEoP będzie komplementarny w stosunku do interwencji Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie przewiduje się wykorzystania IF. Planowana interwencja jest nastawiona na realizację celów w wymiarze społecznym, a finansowane projekty będą dotyczyć poprawy dostępu do wysokiej jakości edukacji. Będą służyły wyrównaniu dysproporcji terytorialnych w dostępie do edukacji i będą realizowane zgodnie z zasadami systemu oświaty. Nawet jeśli projekty z zakresu edukacji realizowane będą przez podmioty prywatne, to nie są to przedsięwzięcia nastawione na osiągnięcie zysku. W związku z powyższym, przedmiotowy cel powinien być finansowany w formie dotacji.

2.1.9.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IX	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	sztuki	2	22
IX	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO11	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	sztuki	6	75
IX	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO01	Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	43	489
IX	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	197	2 270
IX	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO07	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	podmioty	8	97

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

IX	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLOCO04	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	szt.	12	12
----	------	------	--------------------	---------	---	------	----	----

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IX	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCR01	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje lub kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	2 321	2021	2 121	CST2021	Zarówno wskaźniki produktu jak i rezultatu zostaną oszacowane po wyborze i zatwierdzeniu LSR-ów, podane wartości są tylko wstępną symulacją

2.1.9.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	148 Wsparcie na rzecz wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (z wyłączeniem infrastruktury)	800 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	149 Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)	3 200 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	01 Dotacja	4 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
---------------	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	10 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Miasta, małe miasta i przedmieścia	1 300 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	12 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Obszary wiejskie	2 700 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	05 Niedyskryminacja	4 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	4 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.9.2. Cel szczegółowy (h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji³⁹

2.1.9.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter uzupełniający do interwencji z EFS+ w CS 4(h) oraz komplementarny względem CS 4(iii) finansowanego z EFRR. Uwzględni specyfikę lokalnych społeczności województwa i trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020.

W odniesieniu do znacznej skali ubóstwa w regionie i bardzo trudnej sytuacji znacznej części gospodarstw domowych, na co wpływ mają m.in. osiągnięte przez nie dochody oraz niestabilna sytuacja na rynku pracy, a co przekłada się na konieczność korzystania z instytucji pomocy społecznej, niezbędna jest interwencja oparta na bardzo dobrej znajomości problemów lokalnej społeczności. Możliwe jest to poprzez realizację **działań w zakresie aktywnej integracji na poziomie społeczności lokalnej**, skierowanych do całych rodzin, a w szczególnych przypadkach do pojedynczych osób wymagających wsparcia, ze względu na zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Realizacja oddolnych inicjatyw ukierunkowanych w szczególności na aktywne włączenie ma na celu poprawę sytuacji danej rodziny lub osoby, co ma doprowadzić do wyrównania szans na rynku pracy i podjęcia ewentualnego zatrudnienia. Priorytetem będzie

³⁹ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

włączenie do społeczeństwa i zapewnienie warunków do rozwoju, a następnie zwiększenie zdolności do zatrudnienia.

Niniejsza interwencja, z uwagi na sposób jej realizacji poprzez Lokalne Grupy Działania w ramach mechanizmu RLKS, przyczyni się do budowania zdolności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Kierunki i zakres wsparcia wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju tworzone przy udziale społeczności lokalnych. Zaangażowanie lokalnych społeczności związanych z określonym obszarem w rozwiązywanie problemów społecznych mających wyraźny wymiar przestrzenny, wpływa na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania. Zakres finansowania zostanie ustalony na etapie wyboru LSR.

Dopuszcza się realizację projektów w formule grantowej.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez Lokalne Grupy Działania oraz inne podmioty z obszaru realizacji LSR lub realizujące projekty na obszarze LSR z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów).

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupę docelową stanowić będą mieszkańcy województwa podlaskiego objęci wsparciem realizowanym w ramach Lokalnych Strategii Rozwoju.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Celem podejmowanych działań będzie włączenie, poprawa funkcjonowania oraz zwiększenia ich szans na zatrudnienie różnych grup społecznych. Biorąc pod uwagę, że niektóre grupy są szczególnie zagrożone ubóstwem, np. gospodarstwa domowe z osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, migranci, osoby z niepełnosprawnościami wsparcie będzie ukierunkowane na indywidualne potrzeby tych osób. W podejmowanych działaniach uwzględniana będzie również perspektywa płci. Proces reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie prowadzony przez instytucji pomocy społecznej z uwzględnieniem działań na rzecz przeciwdziałania wszelkim formom przemocy i dyskryminacji i będzie sprzyjał przezwyciężeniu barier w pełniejszym udziale w życiu społecznym i zawodowym osób zagrożonych wykluczeniem. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Wsparcie w ramach celu szczegółowego realizowane będzie poprzez instrument terytorialny Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność, który ułatwi społecznościom lokalnym podejmowanie działań rozwojowych przy współdziałaniu lokalnych partnerów publicznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru. Zaangażowanie społeczności lokalnych wpłynie na rozwój społeczno-gospodarczy poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów, odkrywanie i wyzwalanie lokalnego potencjału, współpracę samorządu z organizacjami pozarządowymi i firmami, realizację projektów odpowiadających na bezpośrednie potrzeby ludzi, wspólne pokonywanie barier związanych z oddaleniem od centrów rozwoju i niskiego poziomu jakości życia.

Zastosowanie instrumentu RLKS zapewnia kompleksowe i zintegrowane podejście do rozwoju obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (LSR), które mogą być wspierane z trzech funduszy: EFRR, EFS+ oraz EFRROW. Interwencja skorelowana będzie z uwarunkowaniami terytorialnymi i specyficznymi problemami znajdującymi potwierdzenie w odpowiednich LSR i może dotyczyć części zakresu celu szczegółowego h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przewiduje się realizację działań międzyregionalnych w zakresie projektów dotyczących aktywnej integracji, w szczególności w sytuacji gdy Lokalna Strategia Rozwoju będzie obejmowała obszar wykraczający poza granice województwa podlaskiego. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny Edukacja w ramach SUEMB zapewniając dostęp do wysokiej jakości edukacji i szkoleń dla wszystkich, skuteczny i włączający system opieki społecznej i dobrze funkcjonujący rynek pracy wspierający mobilność geograficzną, zawodową i społeczno-ekonomiczną. Zakres wsparcia FEoP będzie komplementarny w stosunku do interwencji Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. W ramach celu interwencja będzie dotyczyła aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo, jak również w obszarze wsparcia na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Głównymi beneficjentami wsparcia w powyższym zakresie będą instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej oraz jednostki samorządu terytorialnego, na które nałożony jest obowiązek świadczenia odpowiednich usług społecznych na rzecz mieszkańców.

Brak jest doświadczeń ze stosowania instrumentów finansowych w powyższej materii w zakresie RLKS w perspektywie 2014-2020. Ponadto, społeczny i lokalny charakter realizowanych projektów, jak również ich wielkość nie pozwala zidentyfikować zastosowania IF, dlatego działania powinny być wspierane poprzez system dotacyjny.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

2.1.9.2.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IX	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLOCO04	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	szt.	12	12
IX	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO02+04	Liczba osób niezatrudnionych objętych wsparciem w programie	osoby	114	1 309

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IX	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	FEPDR01 (Własny IZ)	Liczba zrealizowanych Lokalnych Strategii Rozwoju do 2029 roku	szt.	0	0	12	CST2021	Zarówno wskaźniki produktu jak i rezultatu zostaną oszacowane po wyborze i zatwierdzeniu LSR-ów, podane wartości są tylko wstępną symulacją

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

IX	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	szt.	902	2021	530	CST2021	Zarówno wskaźniki produktu jak i rezultatu zostaną oszacowane po wyborze i zatwierdzeniu LSR-ów, podane wartości są tylko wstępną symulacją
----	------	------	--------------------	-----------	---	------	-----	------	-----	---------	---

2.1.9.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	153 Metody integracji z rynkiem pracy oraz powrotu na rynek pracy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji	8 082 296
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	220 704
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	136 Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno – gospodarczej ludzi młodych	1 697 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	01 Dotacja	10 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	10 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Miasta, małe miasta i przedmieścia	3 300 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	12 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Obszary wiejskie	6 700 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
---------------	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	05 Niedyskryminacja	4 000 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	10 Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	6 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	10 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.9.3. Cel szczegółowy (k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej⁴⁰

2.1.9.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter uzupełniający do interwencji z EFS+ w CS 4(k) oraz komplementarny względem CS 4(iii) finansowanego z EFRR.

Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej są nadal niedostatecznie rozwinięte. Niskie zaludnienie i rozproszenie urbanistyczne oraz sytuacja demograficzna związana ze starzeniem się społeczeństwa w województwie podlaskim zwiększają deficyty i potrzeby w tym zakresie.

Problemem jest brak równego dostępu do wysokiej jakości, przystępnych cenowo i zrównoważonych usług, w szczególności na obszarach wiejskich. Dotyczy to zwłaszcza osób oraz ich otoczenia, potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z powodu wieku, niepełnosprawności czy stanu zdrowia.

Planowane są działania w celu **zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych o mniejszej skali świadczonych w społeczności lokalnej**, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji. Z uwagi na zróżnicowanie terytorialnie dostępu do usług opiekuńczych konieczne jest osadzenie ich w środowisku lokalnym, czemu służyć będzie ich realizacja za pomocą mechanizmu RLKS. Kierunki i zakres wsparcia wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju tworzone przy udziale społeczności lokalnych. Zaangażowanie lokalnych społeczności związanych z określonym obszarem w rozwiązywanie problemów społecznych mających wyraźny wymiar przestrzenny, wpływa na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania.

Zakres finansowania zostanie ustalony na etapie wyboru LSR.

⁴⁰ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Dopuszcza się realizację projektów w formule grantowej.
W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.
Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, partnerstwa publiczno – społeczne.
Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupę docelową stanowić będą mieszkańcy województwa podlaskiego objęci usługami społecznymi.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Celem podejmowanych działań będzie włączenie, poprawa funkcjonowania oraz zwiększenia ich szans na zatrudnienie różnych grup społecznych. Biorąc pod uwagę, że niektóre grupy są szczególnie zagrożone ubóstwem, np. gospodarstwa domowe z osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, migranci, osoby z niepełnosprawnościami wsparcie będzie ukierunkowane na indywidualne potrzeby tych osób. W podejmowanych działaniach uwzględniana będzie również perspektywa płci. Proces reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie sprzyjał przezwyciężeniu barier w pełniejszym udziale w życiu społecznym i zawodowym osób zagrożonych wykluczeniem. Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Wsparcie w ramach celu szczegółowego realizowane będzie poprzez instrument terytorialny Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność, który ułatwi społecznościom lokalnym podejmowanie działań rozwojowych przy współudziale lokalnych partnerów publicznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru. Zaangażowanie społeczności lokalnych

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

wpływie na rozwój społeczno-gospodarczy poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów, odkrywanie i wyzwalamie lokalnego potencjału, współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi i firmami, realizację projektów odpowiadających na bezpośrednie potrzeby ludzi, wspólne pokonywanie barier związanych z oddaleniem od centrów rozwoju i niskiego poziomu jakości życia.

Zastosowanie instrumentu RLKS zapewnia kompleksowe i zintegrowane podejście do rozwoju obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (LSR), które mogą być wspierane z trzech funduszy: EFRR, EFS+ oraz EFRROW. Interwencja skorelowana będzie z uwarunkowaniami terytorialnymi i specyficznymi problemami znajdującymi potwierdzenie w odpowiednich LSR i może dotyczyć części zakresu celu szczegółowego k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przewiduje się realizację działań międzyregionalnych w zakresie projektów dotyczących zwiększenia dostępności do usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, w szczególności w sytuacji gdy Lokalna Strategia Rozwoju będzie obejmowała obszar wykraczający poza granice województwa podlaskiego.

Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Zdrowie* w ramach SUERMB podejmując wyzwania społeczne w zakresie niwelowania problemów zdrowotnych, wynikających również z rosnącego transgranicznego przepływu osób. Projekty poprzez dążenie do poprawy zdrowia i tym samym budowy zdrowego społeczeństwa w województwie podlaskim będą warunkowały również wydajność i konkurencyjność gospodarczą regionu.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. W ramach celu interwencja będzie dotyczyła zapewnienia dostępu do usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej. Głównymi beneficjentami wsparcia w powyższym zakresie będą instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej oraz jednostki samorządu terytorialnego, na które nałożony jest obowiązek świadczenia odpowiednich usług. Brak jest doświadczeń ze stosowania instrumentów finansowych w powyższej materii w zakresie RLKS w perspektywie 2014-2020. Ponadto, społeczny i lokalny charakter realizowanych projektów, jak również ich wielkość nie pozwala zidentyfikować zastosowania IF, dlatego działania powinny być wspierane poprzez system dotacyjny.

2.1.9.3.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IX	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKLC002	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	385	4 431
IX	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLOCO04	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	szt.	12	12

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IX	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKLCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	sztuki	130	2021	2 764	CST2021	Zarówno wskaźniki produktu jak i rezultatu zostaną oszacowane po wyborze i zatwierdzeniu LSR-ów, podane wartości są tylko wstępną symulacją

2.1.9.3.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	158 Działania w celu zwiększenia równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług	9 356 677
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	159 Działania na rzecz poprawy świadczenia usług w zakresie opieki rodzinnej i środowiskowej	1 200 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	161 Działania na rzecz poprawy dostępu do opieki długoterminowej (z wyłączeniem infrastruktury)	1 200 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	243 323

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	01 Dotacja	12 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	10 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Miasta, małe miasta i przedmieścia	3 960 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	12 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Obszary wiejskie	8 040 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	05 Niedyskryminacja	11 000 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	10 Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	1 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	12 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.9.4. Cel szczegółowy (I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci⁴¹

2.1.9.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter uzupełniający do interwencji z EFS+ w CS 4(i) oraz komplementarny względem CS 4(iii) finansowanego z EFRR.

Pomimo poprawy wartości wskaźników dotyczących ubóstwa województwo podlaskie nadal należy do grona województw o najwyższych odsetkach ludności zagrożonej ubóstwem relatywnym.

Obserwuje się tendencję spadkową, jednak liczba osób w regionie, które korzystają ze wsparcia

⁴¹ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

pomocy społecznej utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie. Powoduje to konieczność dalszego rozwoju również w skali lokalnej działań na rzecz **integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym**, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

Wspierane będą działania mające na celu aktywizację społeczną osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz biernych zawodowo, w tym w kryzysie bezdomności. Grupą wymagającą szczególnej interwencji są dzieci. Aby umożliwić im wychowywanie się w warunkach zapewniających ich prawidłowy rozwój, bardzo istotne jest zapewnienie usług dla rodzin wychowujących dzieci, w tym przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, usług wsparcia dla dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z niepełnosprawnościami, w tym działania z zakresu usług psychologicznych, pedagogicznych. W celu uzyskania efektów niezbędne jest wsparcie otoczenia osób objętych wsparciem, jak również realizacja różnorodnych działań z zakresu aktywizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym na rzecz rozwoju lokalnego.

Kierunki i zakres wsparcia wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju tworzone przy udziale społeczności lokalnych. Zaangażowanie lokalnych społeczności związanych z określonym obszarem w rozwiązywanie problemów społecznych mających wyraźny wymiar przestrzenny, wpływa na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania.

Zakres finansowania zostanie ustalony na etapie wyboru LSR.

Dopuszcza się realizację projektów w formule grantowej.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, partnerstwa publiczno – społeczne.

Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupę docelową stanowiąc będą mieszkańcy województwa podlaskiego objęci procesem integracji społecznej.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel szczegółowy będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Celem podejmowanych działań będzie włączenie, poprawa funkcjonowania oraz zwiększenia ich szans na zatrudnienie różnych grup społecznych. Biorąc pod uwagę, że niektóre grupy są szczególnie zagrożone ubóstwem, np. gospodarstwa domowe z osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, migranci, osoby z niepełnosprawnościami wsparcie będzie ukierunkowane na indywidualne potrzeby tych osób. W podejmowanych działaniach uwzględniana będzie również perspektywa płci, mając na celu zapobieganie wszelkiej dyskryminacji i przemocy Proces reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie sprzyjał przezwyciężeniu barier w pełniejszym udziale w życiu społecznym i zawodowym osób zagrożonych wykluczeniem. Podczas

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie również przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn.

Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą zarówno instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak również beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Wsparcie w ramach celu szczegółowego realizowane będzie poprzez instrument terytorialny Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność, który ułatwi społecznościom lokalnym podejmowanie działań rozwojowych przy współdziałaniu lokalnych partnerów publicznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru. Zaangażowanie społeczności lokalnych wpłynie na rozwój społeczno-gospodarczy poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów, odkrywanie i wyzwalamie lokalnego potencjału, współpracę samorządu z organizacjami pozarządowymi i firmami, realizację projektów odpowiadających na bezpośrednie potrzeby ludzi, wspólne pokonywanie barier związanych z oddaleniem od centrów rozwoju i niskiego poziomu jakości życia.

Zastosowanie instrumentu RLKS zapewnia kompleksowe i zintegrowane podejście do rozwoju obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (LSR), które mogą być wspierane z trzech funduszy: EFRR, EFS+ oraz EFRROW. Interwencja skorelowana będzie z uwarunkowaniami terytorialnymi i specyficznymi problemami znajdującymi potwierdzenie w odpowiednich LSR i może dotyczyć części zakresu celu szczegółowego 1): wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Przewiduje się realizację działań międzyregionalnych w zakresie projektów dotyczących integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci w społeczności lokalnej, w szczególności w sytuacji gdy Lokalna Strategia Rozwoju będzie obejmowała obszar wykraczający poza granice województwa podlaskiego. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny Zdrowie w ramach SUERMB podejmując wyzwania społeczne w zakresie niwelowania problemów zdrowotnych, wynikających również z rosnącego transgranicznego przepływu osób. Projekty poprzez dążenie do poprawy zdrowia i tym samym budowy zdrowego społeczeństwa w województwie podlaskim będą warunkowały również wydajność i konkurencyjność gospodarczą regionu.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. W ramach celu interwencja będzie dotyczyła integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci w społeczności lokalnej. Głównymi beneficjentami wsparcia w powyższym zakresie będą podmioty ekonomii społecznej oraz jednostki samorządu terytorialnego, których zadaniem jest zapewnienie świadczenia odpowiednich usług. Brak jest doświadczeń ze stosowania instrumentów finansowych w powyższej materii w zakresie RLKS w perspektywie 2014-2020. Ponadto, społeczny i lokalny charakter realizowanych projektów, jak również ich wielkość nie pozwala zidentyfikować zastosowania IF, dlatego działania powinny być wspierane poprzez system dotacyjny.

2.1.9.4.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IX	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO01	Całkowita liczba osób objętych wsparciem EFS+	osoby	214	2 460
IX	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLOCO04	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	szt.	12	12

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IX	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	543	2021	984	CST2021	Zarówno wskaźniki produktu jak i rezultatu zostaną oszacowane po wyborze i zatwierdzeniu LSR-ów, podane wartości są tylko wstępną symulacją

2.1.9.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	163 Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	3 261 057
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	98 943
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	136 Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno – gospodarczej ludzi młodych	640 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	01 Dotacja	4 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	10 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Miasta, małe miasta i przedmieścia	1 320 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	12 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Obszary wiejskie	2 680 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	05 Niedyskryminacja	1 200 000
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	06 Zwalczanie ubóstwa dzieci	2 800 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	4 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.10. Priorytet X: Wspieranie energii odnawialnej na potrzeby lokalnych społeczności

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+*
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ ⁴²
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

*Jeżeli zaznaczone, przejść do sekcji 2.1.1.2.

2.1.10.1. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju⁴³

2.1.10.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE, w szczególności z biomasy, biogazu, biometanu, energii wiatru, słońca oraz Ziemi (geotermia).
Działania mają na celu propagowanie energii ze źródeł odnawialnych, źródeł rozproszonych i prosumenckich wśród społeczności lokalnych. Transformacja energetyczna i przejście na energię odnawialną wpisuje się w zapisy Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, mówiące o dążeniu do dekarbonizacji gospodarki.
Interwencja w ramach tego celu szczegółowego obejmuje **produkcję energii i/lub ciepła ze źródeł odnawialnych z przeznaczeniem na potrzeby własne lokalnych społeczności**, tj. projekty dotyczące budowy i rozbudowy odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepła wraz z magazynami działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci lub tworzenie wysp energetycznych, gdy przyłączenie obiektu do sieci jest niemożliwe. W zakresie niniejszego celu szczegółowego realizowane będą wyłącznie innowacyjne technologie OZE, które wymagają szczególnego wsparcia ze względu na niewystarczającą dojrzałość. Wspierane będą te rodzaje OZE, w których brakuje systemów wsparcia operacyjnego lub gdy technologia OZE jest niewystarczająco dojrzała lub charakteryzuje się wyższym ryzykiem albo niższą rentownością, paliw alternatywnych, magazynowania oraz m.in. w projektach przyczyniających się do osiągnięcia samowystarczalności energetycznej. Będzie to sprzyjać ich upowszechnieniu i wykorzystywaniu na szeroką skalę.

⁴² W przypadku gdy zasoby w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+ są uwzględniane do celów art. 7 ust. 4 rozporządzenia w sprawie EFS+.

⁴³ Z wyjątkiem celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wspierane będą również samodzielne projekty dotyczące budowy lub rozbudowy **magazynów energii** działających na potrzeby danego źródła OZE. Warunki i formy wsparcia OZE w ramach RLKS w priorytecie X będą identyczne jak w przypadku określonych w priorytecie II. Wsparcie w ramach celu szczegółowego będzie wdrażane z zastosowaniem instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). RLKS wdrażany jest przez Lokalne Grupy Działania w oparciu o lokalne strategie rozwoju. W ramach RLKS wspierane będą projekty wynikające z lokalnych strategii rozwoju, których celem jest zaspokojenie specyficznych, zgłaszanych przez mieszkańców potrzeb lokalnych. Kierunki interwencji będą miały indywidualny charakter, bowiem każdorazowo zostaną określone w Lokalnej Strategii Rozwoju w oparciu o zidentyfikowane na poziomie lokalnym problemy i potencjały. Katalog Beneficjentów przedsięwzięć z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest szeroki i będzie obejmował w szczególności podmioty wskazane w lokalnych strategiach rozwoju. Wybór projektów będzie dokonywany zgodnie z zasadami określonymi dla mechanizmu RLKS. Wszystkie ww. typy projektów zostały ocenione pod kątem zgodności z zasadą DNSH jako niemające znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

Grupy docelowe wskazane w lokalnych strategiach rozwoju.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Cel będzie realizowany z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, o których mowa w art. 9 CPR, praw podstawowych i przestrzeganiem KPP UE.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, realizowana będzie przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania i mechanizmu racjonalnych uprawnień. Jak wskazują analizy, ubóstwo energetyczne dotyka szczególnie osoby mniej zamożne, w tym osoby starsze, OzN, rodziny wielodzietne oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci, w większości są to kobiety.

Wzrost udziału OZE w produkcji energii będzie odpowiedzią na problem ubóstwa energetycznego, na który wpływają rosnące ceny energii, niskie dochody i niewydajne energetycznie budynki. Zmiany w sektorze energetyki mają różny wpływ na każdą z płci. Chodzi tu o wysokość dochodów, samodzielne rodzicielstwo, prowadzenie gospodarstwa przez jedną czy więcej płci. Wg badań Banku Światowego („Tools to understand social issues in energy tariff and subsidy reforms in Europe and Central Asia”), ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na opłaty w razie podwyżki; w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach, zamiast hurtowo, co podnosi koszty.

Możliwe będzie również wsparcie lub preferencje dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z LGD.

Podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu podejmowane będą kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu m.in. na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną. Na każdym etapie realizacji programu będzie przestrzegana zasada równości kobiet i mężczyzn. Do przestrzegania zasad horyzontalnych zobowiązane będą instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, jak i beneficjenci projektów. Działania realizowane w projektach będą uwzględniać wymogi dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Obszary objęte lokalnymi strategiami rozwoju z uwzględnieniem narzędzia RLKS.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem. Z uwagi na położenie geograficzne województwa podlaskiego interwencja w zakresie wspierania energii odnawialnej będzie mogła być realizowana z podmiotami posiadającymi siedzibę poza województwem podlaskim w ramach Programów: Interreg Europa 2021-2027, Interreg Europa Środkowa 2021-2027, Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027. Interwencja w FEoP będzie komplementarna z interwencją w ramach ww. Programów. Operacje realizowane w ramach niniejszego celu szczegółowego wpisują się w obszar tematyczny *Energia* w ramach SUERMB, gdyż dywersyfikując sposoby wytwarzania energii region uniezależni się od jednego rodzaju paliwa. Stopniowe eliminowanie paliw kopalnych przyczyni się do poprawy stanu powietrza w całym basenie Morza Bałtyckiego oraz ograniczenia zużycia zasobów nieodnawialnych w energetyce.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Działania wspierane będą przez system dotacyjny ze względu na to, że będą dotyczyły inwestycji w magazyny energii lub wyłącznie w innowacyjne technologie OZE, w których brakuje systemów wsparcia operacyjnego lub gdy technologia OZE jest niewystarczająco dojrzała lub charakteryzuje się wyższym ryzykiem albo niższą rentownością, paliw alternatywnych, magazynowania..

2.1.10.1.2. Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
X	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	55 806	713 635
X	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO080	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	szt.	12	12
X	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO105	Rozwiązania w zakresie magazynowania energii elektrycznej	MWh	0,76	9,23

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
X	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	FEPDR02 (Własny IZ)	Liczba gospodarstw domowych korzystających z magazynowanej energii elektrycznej	szt.	0	2021	1 219	CST2021	Zarówno wskaźniki produktu jak i rezultatu zostaną oszacowane po wyborze i zatwierdzeniu LSR-ów, podane wartości są tylko wstępną symulacją

2.1.1.10.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	047 Energia odnawialna: wiatrowa	2 000 000
X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	048 Energia odnawialna: słoneczna	2 000 000
X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	049 Energia odnawialna: biomasa	3 000 000
X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	050 Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych	1 000 000
X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	052 Inne rodzaje energii odnawialnej (w tym energia geotermalna)	2 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	01 Dotacja	10 000 000

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
---------------	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	10 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Miasta, małe miasta i przedmieścia	2 000 000
X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	12 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność - Obszary wiejskie	8 000 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	10 000 000

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.2. Priorytety dotyczące pomocy technicznej

2.2.1 Priorytet XI: Pomoc techniczna (EFRR)

Priorytet dotyczący pomocy technicznej na podstawie art. 36 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (należy powtórzyć dla każdego takiego priorytetu dotyczącego pomocy technicznej)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. e) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

2.2.1.1. Interwencja w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Celem pomocy technicznej (PT) jest wspieranie skutecznej i efektywnej realizacji Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027.

Cel priorytetu zostanie osiągnięty przez m.in:

- utrzymanie sprawnego i skutecznego systemu zarządzania, w tym zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego instytucji Programu;
- stosowanie przejrzystych procesów i procedur;
- wspieranie beneficjentów (w tym potencjalnych) w aplikowaniu i realizacji projektów;
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych i zapewnienie widoczności polityki spójności, roli i znaczenia funduszy UE dla regionu;
- przestrzeganie przez wszystkie strony zaangażowane we wdrażanie Programu postanowień KPP i prawidłową realizację zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację (w tym osób LGBT+).

Zakres działań:

1. Wsparcie instytucji Programu w zarządzaniu zasobami ludzkimi (ZZL) i wzmocnienie ich potencjału administracyjnego

- stosowanie nowoczesnych metod ZZL i opracowanie planu zwiększenia potencjału administracyjnego instytucji Programu⁴⁴, w tym wzmocnienie wizerunku pracodawcy na rynku pracy;
- utrzymanie wykwalifikowanej kadry poprzez finansowanie kosztów wynagrodzeń, zapewnienie przejrzystych ścieżek kariery oraz kadry kierowniczej posiadającej wiedzę z zarządzania zespołem, różnorodnością; przestrzeganie norm etycznych, monitorowanie satysfakcji pracowników, programy wdrożenia nowych pracowników i rozmowy z odchodzącymi pracownikami;
- rozwój kompetencji zawodowych i podnoszenie kwalifikacji w zakresie wdrażania Funduszy UE, także szkolenia dot. stosowania zielonych i społecznych zamówień, ochrony różnorodności biologicznej, zasad horyzontalnych (w tym dostępność i niedyskryminacja); zmniejszanie obciążeń administracyjnych i poprawa jakości świadczonych usług;
- finansowanie analiz i studiów, ekspertyz i opinii prawnych niezbędnych do realizacji Programu;
- utrzymanie **wsparcia organizacyjnego** dla IZ i IP, w tym zabezpieczenie powierzchni biurowych i kosztów eksploatacji, doposażanie stanowisk pracy;
- wsparcie modernizacji i cyfryzacji procesów ZZL.

⁴⁴ Dobre praktyki w tym zakresie zawiera dokument końcowy I fazy projektu pn. „Projekt pilotażowy w zakresie wzmocnienia potencjału administracyjnego pod kątem przygotowania do okresu programowania po 2020 roku” oraz [Narzędzie samooceny budowania zdolności administracyjnych dla instytucji zarządzających funduszami UE w ramach polityki spójności - Polityka regionalna - Komisja Europejska \(europa.eu\)](#)

2. *Wsparcie skutecznych procedur i procesów we wdrażaniu Programu*

- stosowanie przejrzystego procesu zarządzania finansowego i kontroli w realizacji Programu oraz ukończenie zadań związanych z zamknięciem perspektywy 2014-2020 i przygotowanie kolejnej po 2027 r. m.in. przygotowanie, programowanie, organizacja naborów, ocena i wybór projektów, weryfikacja płatności, monitoring, ewaluacja, księgowanie wydatków, audyt i kontrola Programu (w tym, funkcjonowanie KM), rozpatrywanie skarg i odwołań;
- **stosowanie przejrzystych i konkurencyjnych procesów zamówień publicznych z odpowiednimi systemami kontroli wewnętrznej, w tym**
  - strategiczne wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania celów polityki spójności, stosowanie kryteriów związanych z jakością i kosztami cyklu życia produktu i usług, kryteriów ekologicznych, społecznych i innowacyjnych. Przy wyborze wykonawcy usług szkoleniowych będą stosowane kryteria wiedzy i doświadczenia w przedmiocie szkolenia.
- **zapobieganie, wykrywanie, korygowanie i raportowanie w obszarze nieprawidłowości i nadużyć finansowych oraz korupcji.** IZ będzie posiadać i stosować skuteczne i proporcjonalne środki i procedury zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniające stwierdzone ryzyka, jak przewidziano w art. 74 ust. 1 lit. c) i lit. d) CPR. Będą stosowane mechanizmy służące zwiększaniu przejrzystości, zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego, organizacji typu watch-dog, ocena ryzyka, działania edukacyjne. IZ zapewni działania zapobiegawcze:
  - zgłaszanie i aktualizowanie nieprawidłowości w systemie IMS; wzmocnienie procedur kontroli w celu unikania konfliktu interesów, zwiększenie przejrzystości łańcucha podwykonawców, uwzględniając weryfikację struktury właścicielskiej beneficjentów, wykonawców oraz ekspertów oceniających i nadzorujących projekty;
  - utworzenie systemu rejestracji i kontroli przy wyborze projektów dla zachowania ścieżki audytu;
  - istnienie mechanizmu oznaczania i wykluczania z dofinansowania osób/podmiotów stanowiących zagrożenie dla interesów UE;
  - uwzględnianie nowych ryzyk, np. związanych ze zmianą zasad wydatkowania funduszy UE;
  - użycie narzędzi eksploracji danych, np. Arachne lub podobnego oraz narzędzi mających na celu wykrywanie podejrzeń nadużyć finansowych, plagiatu;
  - promowanie paktów na rzecz uczciwości.⁴⁵ Jeżeli objęcie danego projektu paktem uczciwości jest zasadne, to jego wdrażanie IZ będzie konsultować z KM.

3. *Wsparcie beneficjentów i potencjalnych beneficjentów Programu*

- rozwój kompetencji niezbędnych do skutecznego aplikowania o fundusze UE, prowadzenia i rozliczania projektów, dostosowania projektów do założeń EŻŁ i DNSH, m.in. szkolenia, spotkania informacyjne, warsztaty, konferencje;
- wsparcie eksperckie przy wdrażaniu strategii rozwoju terytorialnego i lokalnego w przygotowaniu i weryfikacji dokumentów dla projektów o charakterze strategicznym i niezbędnych do wdrażania instrumentów terytorialnych;
- podnoszenie wiedzy na temat **wdrażania zasad horyzontalnych** w realizowanych projektach, w tym niedyskryminacji, szczególnie dla kadry w instytucjach z obszaru edukacji, zdrowia i pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania i zwalczania dyskryminacji osób i grup narażonych/ dyskryminowanych.

4. *Wsparcie budowania i wzmocnienia zdolności partnerów*

⁴⁵ Pakt uczciwości jest narzędziem przeciwdziałania nadużyciom w zamówieniach publicznych. Zakłada, że podmiot publiczny i oferenci mogą umówić się wspólnie, iż w ramach konkretnego przetargu będą postępować w sposób przejrzysty i odpowiedzialny, zarówno na etapie starania się o kontrakt, jak i w czasie jego realizacji. Ponadto zgadzają się na monitorowanie całego procesu zamówienia przez społecznego obserwatora.

- obsługa prac KM i grup roboczych powoływanych przez KM, w tym Grupy Roboczej ds. monitorowania zasad horyzontalnych, w skład której wejdą przedstawiciele organizacji społecznych zrzeszających osoby z grup narażonych na dyskryminację lub zajmujących się równouprawnieniem danej grupy, a także wsparcie grup doradczych zaangażowanych we wdrażanie Programu, w tym członków KM reprezentujących partnerów oraz społeczeństwo obywatelskie (art. 8 ust. 1 Rozporządzenia ogólnego).
- powołanie Koordynatora ds. Równości i Niedyskryminacji
- pomoc w realizacji zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację (ekspertyzy, szkolenia i konferencje tematyczne, materiały informacyjno-edukacyjne), a także audyt istniejących rozwiązań i ocena ich skuteczności dla wypracowania narzędzi i mechanizmów wdrażania horyzontalnych zasad równego traktowania, niedyskryminacji i poszanowania KPP;
- stosowanie monitoringu i ewaluacji, wdrażanie uproszczeń administracyjnych i skuteczne komunikowanie się z otoczeniem.

5. Stworzenie spójnego systemu informacji i komunikacji

Działania będą służyć poprawie widoczności FE w regionie i popularyzacji wiedzy o FE i Programie, efektów jego wdrażania (w tym dot. poprzednich perspektyw oraz planów po 2027 r). Działania komunikacyjne będą prowadzone z uwzględnieniem zasad dostępności, równości szans i niedyskryminacji (np. kampanie społeczne w celu zwalczania szkodliwych stereotypów dotyczących grup narażonych na dyskryminację), postępującej cyfryzacji i zielonego ładu. Zgodnie z zasadą zazieleniania działań komunikacyjnych podstawowym trybem informowania przez IZ/IP będzie wersja cyfrowa materiałów. Ekologiczne podejście do komunikacji oznacza ograniczenie zużycia surowców naturalnych, zastępowanie materiałów drukowanych wersjami cyfrowymi, wykorzystanie materiałów przyjaznych dla środowiska lub powstałych np. z recyklingu. Gadżety nie są narzędziem promocji FE.

Spójność systemu informacji i komunikacji Programu, tj. wizualizacja marki FE, działania podejmowane przez IZ/IP, narzędzia komunikacji określone będą w Strategii Komunikacji dla Podlaskiego i rocznych planach działań.

Funkcje komunikacyjne są priorytetowe. Pracownicy działów komunikacji będą pełnić aktywną rolę we wdrażaniu Programu oraz podnosić kompetencje w tym zakresie.

Zakres tematyczny ww. działań nie będzie dotyczył zagadnień horyzontalnych objętych krajowym programem PTFE.

Realizacja zadań finansowanych z PT będzie koordynowana z komponentami Programu PTFE i FEPW na szczeblu krajowym i regionalnym, a także w pozostałych programach w celu optymalizacji wydatkowania środków PT i programowania działań.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

1. Instytucja Zarządzająca, w tym m.in. pracownicy instytucji uczestniczący w systemie realizacji FEdP 2021-2027;
2. Instytucja Pośrednicząca;
3. Potencjalni beneficjenci i faktyczni beneficjenci Programu;
4. Ogół społeczeństwa województwa podlaskiego;
5. Partnerzy i organizacje społeczeństwa obywatelskiego zgodnie z art. 8 pkt 1 rozporządzenia ogólnego.

2.2.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu wraz z odpowiadającymi celami pośrednimi i celami końcowymi

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	sztuka	269	1 614
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO151	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	sztuka	0	1
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO153	Liczba posiedzeń komitetów, sieci, grup oraz innych spotkań w celu wymiany doświadczeń z partnerami	sztuka	0	2
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO155	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	sztuka	0	200
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	sztuka	0	1

2.2.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	179 Informacja i komunikacja	500 000
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	180 Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	36 751 337
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	181 Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	100 000
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	182 Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	200 000

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XI	EFRR	Słabiej rozwinięty	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	37 551 337

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów

2.2.2 Priorytet XII: Pomoc techniczna (EFS+)

Priorytet dotyczący pomocy technicznej na podstawie art. 36 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (należy powtórzyć dla każdego takiego priorytetu dotyczącego pomocy technicznej)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. e) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

2.2.2.1. Interwencja w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań - art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Celem pomocy technicznej (PT) jest wspieranie skutecznej i efektywnej realizacji Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027.

Cel priorytetu zostanie osiągnięty przez m.in:

- utrzymanie sprawnego i skutecznego systemu zarządzania, w tym zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego instytucji Programu;
- stosowanie przejrzystych procesów i procedur;
- wspieranie beneficjentów (w tym potencjalnych) w aplikowaniu i realizacji projektów;
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych i zapewnienie widoczności polityki spójności, roli i znaczenia funduszy UE dla regionu;
- przestrzeganie przez wszystkie strony zaangażowane we wdrażanie Programu postanowień KPP i prawidłową realizację zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację (w tym osób LGBT+).

Zakres działań:

1. *Wsparcie instytucji Programu w zarządzaniu zasobami ludzkimi (ZZL) i wzmocnienie ich potencjału administracyjnego*

- stosowanie nowoczesnych metod ZZL i opracowanie planu zwiększenia potencjału administracyjnego instytucji Programu⁴⁶, w tym wzmocnienie wizerunku pracodawcy na rynku pracy;
- utrzymanie wykwalifikowanej kadry poprzez finansowanie kosztów wynagrodzeń, zapewnienie przejrzystych ścieżek kariery oraz kadry kierowniczej posiadającej wiedzę z zarządzania zespołem, różnorodnością; przestrzeganie norm etycznych, monitorowanie satysfakcji pracowników, programy wdrożenia nowych pracowników i rozmowy z odchodzącymi pracownikami;
- rozwój kompetencji zawodowych i podnoszenie kwalifikacji w zakresie wdrażania Funduszy UE, także szkolenia dot. stosowania zielonych i społecznych zamówień, ochrony różnorodności biologicznej, zasad horyzontalnych (w tym dostępność i niedyskryminacja); zmniejszanie obciążeń administracyjnych i poprawa jakości świadczonych usług;
- finansowanie analiz i studiów, ekspertyz i opinii prawnych niezbędnych do realizacji Programu;
- utrzymanie **wsparcia organizacyjnego** dla IZ i IP, w tym zabezpieczenie powierzchni biurowych i kosztów eksploatacji, doposażanie stanowisk pracy;
- wsparcie modernizacji i cyfryzacji procesów ZZL.

2. *Wsparcie skutecznych procedur i procesów we wdrażaniu Programu*

- stosowanie przejrzystego procesu zarządzania finansowego i kontroli w realizacji Programu oraz ukończenie zadań związanych z zamknięciem perspektywy 2014-2020 i przygotowanie

⁴⁶ Dobre praktyki w tym zakresie zawiera dokument końcowy I fazy projektu pn. „Projekt pilotażowy w zakresie wzmocnienia potencjału administracyjnego pod kątem przygotowania do okresu programowania po 2020 roku” oraz [Narzędzie samooceny budowania zdolności administracyjnych dla instytucji zarządzających funduszami UE w ramach polityki spójności - Polityka regionalna - Komisja Europejska \(europa.eu\)](#)

kolejnej po 2027 r. m.in. przygotowanie, programowanie, organizacja naborów, ocena i wybór projektów, weryfikacja płatności, monitoring, ewaluacja, księgowanie wydatków, audyt i kontrola Programu (w tym, funkcjonowanie KM), rozpatrywanie skarg i odwołań;

- **stosowanie przejrzystych i konkurencyjnych procesów zamówień publicznych z odpowiednimi systemami kontroli wewnętrznej, w tym**
  - strategiczne wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania celów polityki spójności, stosowanie kryteriów związanych z jakością i kosztami cyklu życia produktu i usług, kryteriów ekologicznych, społecznych i innowacyjnych. Przy wyborze wykonawcy usług szkoleniowych będą stosowane kryteria wiedzy i doświadczenia w przedmiocie szkolenia.
- **zapobieganie, wykrywanie, korygowanie i raportowanie w obszarze nieprawidłowości i nadużyć finansowych oraz korupcji.** IZ będzie posiadać i stosować skuteczne i proporcjonalne środki i procedury zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniające stwierdzone ryzyka, jak przewidziano w art. 74 ust. 1 lit. c) i lit. d) CPR. Będą stosowane mechanizmy służące zwiększaniu przejrzystości, zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego, organizacji typu watch-dog, ocena ryzyka, działania edukacyjne. IZ zapewni działania zapobiegawcze:
  - zgłaszanie i aktualizowanie nieprawidłowości w systemie IMS; wzmocnienie procedur kontroli w celu unikania konfliktu interesów, zwiększenie przejrzystości łańcucha podwykonawców, uwzględniając weryfikację struktury właścicielskiej beneficjentów, wykonawców oraz ekspertów oceniających i nadzorujących projekty;
  - utworzenie systemu rejestracji i kontroli przy wyborze projektów dla zachowania ścieżki audytu;
  - istnienie mechanizmu oznaczania i wykluczania z dofinansowania osób/podmiotów stanowiących zagrożenie dla interesów UE;
  - uwzględnianie nowych ryzyk, np. związanych ze zmianą zasad wydatkowania funduszy UE;
  - użycie narzędzi eksploracji danych, np. Arachne lub podobnego oraz narzędzi mających na celu wykrywanie podejrzeń nadużyć finansowych, plagiatu;
  - promowanie paktów na rzecz uczciwości.⁴⁷ Jeżeli objęcie danego projektu paktem uczciwości jest zasadne, to jego wdrażanie IZ będzie konsultować z KM.

3. Wsparcie beneficjentów i potencjalnych beneficjentów Programu

- rozwój kompetencji niezbędnych do skutecznego aplikowania o fundusze UE, prowadzenia i rozliczania projektów, dostosowania projektów do założeń EZŁ i DNSH, m.in. szkolenia, spotkania informacyjne, warsztaty, konferencje;
- wsparcie eksperckie przy wdrażaniu strategii rozwoju terytorialnego i lokalnego w przygotowaniu i weryfikacji dokumentów dla projektów o charakterze strategicznym i niezbędnych do wdrażania instrumentów terytorialnych;
- podnoszenie wiedzy na temat **wdrażania zasad horyzontalnych** w realizowanych projektach, w tym niedyskryminacji, szczególnie dla kadry w instytucjach z obszaru edukacji, zdrowia i pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania i zwalczania dyskryminacji osób i grup narażonych/ dyskryminowanych.

4. Wsparcie budowania i wzmocnienia zdolności partnerów

- obsługa prac KM i grup roboczych powoływanych przez KM, w tym Grupy Roboczej ds. monitorowania zasad horyzontalnych, w skład której wejdą przedstawiciele organizacji społecznych zrzeszających osoby z grup narażonych na dyskryminację lub zajmujących się równouprawnieniem danej grupy, a także wsparcie grup doradczych zaangażowanych we

⁴⁷ Pakt uczciwości jest narzędziem przeciwdziałania nadużyciom w zamówieniach publicznych. Zakłada, że podmiot publiczny i oferenci mogą umówić się wspólnie, iż w ramach konkretnego przetargu będą postępować w sposób przejrzysty i odpowiedzialny, zarówno na etapie starania się o kontrakt, jak i w czasie jego realizacji. Ponadto zgadzają się na monitorowanie całego procesu zamówienia przez społecznego obserwatora.

wdrażanie Programu, w tym członków KM reprezentujących partnerów oraz społeczeństwo obywatelskie (art. 8 ust. 1 Rozporządzenia ogólnego).

- powołanie Koordynatora ds. Równości i Niedyskryminacji
- pomoc w realizacji zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację (ekspertyzy, szkolenia i konferencje tematyczne, materiały informacyjno-edukacyjne), a także audyt istniejących rozwiązań i ocena ich skuteczności dla wypracowania narzędzi i mechanizmów wdrażania horyzontalnych zasad równego traktowania, niedyskryminacji i poszanowania KPP;
- stosowanie monitoringu i ewaluacji, wdrażanie uproszczeń administracyjnych i skuteczne komunikowanie się z otoczeniem.

5. Stworzenie spójnego systemu informacji i komunikacji

Działania będą służyć poprawie widoczności FE w regionie i popularyzacji wiedzy o FE i Programie, efektów jego wdrażania (w tym dot. poprzednich perspektyw oraz planów po 2027 r). Działania komunikacyjne będą prowadzone z uwzględnieniem zasad dostępności, równości szans i niedyskryminacji (np. kampanie społeczne w celu zwalczania szkodliwych stereotypów dotyczących grup narażonych na dyskryminację), postępującej cyfryzacji i zielonego ładu. Zgodnie z zasadą zazieleniania działań komunikacyjnych podstawowym trybem informowania przez IZ/IP będzie wersja cyfrowa materiałów. Ekologiczne podejście do komunikacji oznacza ograniczenie zużycia surowców naturalnych, zastępowanie materiałów drukowanych wersjami cyfrowymi, wykorzystanie materiałów przyjaznych dla środowiska lub powstałych np. z recyklingu. Gadżety nie są narzędziem promocji FE.

Spójność systemu informacji i komunikacji Programu, tj. wizualizacja marki FE, działania podejmowane przez IZ/IP, narzędzia komunikacji określone będą w Strategii Komunikacji dla Podlaskiego i rocznych planach działań.

Funkcje komunikacyjne są priorytetowe. Pracownicy działów komunikacji będą pełnić aktywną rolę we wdrażaniu Programu oraz podnosić kompetencje w tym zakresie.

Zakres tematyczny ww. działań nie będzie dotyczył zagadnień horyzontalnych objętych krajowym programem PTFE.

Realizacja zadań finansowanych z PT będzie koordynowana z komponentami Programu PTFE i FEPW na szczeblu krajowym i regionalnym, a także w pozostałych programach w celu optymalizacji wydatkowania środków PT i programowania działań.

Główne grupy docelowe - art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

1. Instytucja Zarządzająca, w tym, m.in. pracownicy instytucji uczestniczący w systemie realizacji FEoP 2021-2027;
2. Instytucja Pośrednicząca;
3. Potencjalni beneficjenci i faktyczni beneficjenci Programu;
4. Ogół społeczeństwa województwa podlaskiego;
5. Partnerzy i organizacje społeczeństwa obywatelskiego zgodnie z art. 8 pkt 1 rozporządzenia ogólnego.

2.2.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu wraz z odpowiadającymi celami pośrednimi i celami końcowymi

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	sztuka	48	288
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO151	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	sztuka	2	12
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO153	Liczba posiedzeń komitetów, sieci, grup oraz innych spotkań w celu wymiany doświadczeń z partnerami	sztuka	3	32
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO155	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	sztuka	800	4 100
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	sztuka	2	5

2.2.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	179 Informacja i komunikacja	2 500 000
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	180 Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	10 345 508
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	181 Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	1 000 000
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	182 Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	800 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	05 Niedyskryminacja	2 000 000
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	09 Nie dotyczy	12 645 508

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XII	EFS+	Słabiej rozwinięty	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	14 645 508

* W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

3. Plan finansowy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. g) ppkt (i)–(iii); art. 112 ust. 1, 2 i 3 oraz art. 14 i 26 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

3.5. Środki finansowe w podziale na poszczególne lata *[do uzupełnienia na dalszym etapie prac]*

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. g) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 3, 4 i 7 rozporządzenia w sprawie FST

Tabela 10: Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

Fundusz	Kategoria regionu	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Ogółem
							Środki finansowe bez kwoty elastyczności	Kwota elastyczności	Środki finansowe bez kwoty elastyczności	Kwota elastyczności	
EFRR	Śłabiej rozwinięte	0	149 604 606,00	155 230 684,00	161 893 014,00	168 826 393,00	73 605 351,00	73 605 351,00	77 387 904,00	77 387 904,00	937 541 207,00
EFS+	Śłabiej rozwinięte	0	57 667 033,00	59 835 769,00	62 402 413,00	65 076 153,00	28 373 189,00	28 373 189,00	29 834 890,00	29 834 890,00	361 397 526,00
Ogółem	Śłabiej rozwinięte	0	207 271 639,00	215 066 453,00	224 295 427,00	233 902 546,00	101 978 540,00	101 978 540,00	107 222 794,00	107 222 794,00	1 298 938 733,00

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

3.6. Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe [do uzupełnienia na dalszym etapie prac]

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. g) ppkt (ii), art. 22 ust. 6 i art. 36 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W przypadku programów w ramach celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu”, gdy w umowie partnerstwa wybrano pomoc techniczną zgodnie z art. 36 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Tabela 11: Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Numer celu polityki lub pomocy technicznej	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia unijnego (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu*	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa dofinansowania
					(a) = (g)+(h)	Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności (h)	(b)=(c)+(d)	publiczny (c)	prywatny (d)		
CP1	Priorytet I	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	166 799 805	139 936 297	26 863 508	29 435 260	8 638 236	20 797 024	196 235 065	85%
CP2	Priorytet II	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	359 000 000	301 182 191	57 817 809	63 352 941	25 970 588	37 382 354	422 352 942	85%
CP3	Priorytet III	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	147 100 000	123 409 193	23 690 807	25 958 824	25 958 824	0	173 058 824	85%
CP4	Priorytet IV	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	127 290 065	106 789 695	20 500 370	22 462 953	17 462 953	5 000 000	149 753 018	85%
CP5	Priorytet V	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	49 800 000	41 779 591	8 020 409	8 788 236	4 394 118	4 394 118	58 588 236	85%
CP2	Priorytet VI	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	40 000 000	33 557 904	6 442 096	7 058 824	3 529 412	3 529 412	47 058 824	85%
CP4	Priorytet VII	ogółem	EFS+	Słabiej rozwinięte	129 896 444	108 974 822	20 921 622	22 922 902	16 980 928	5 941 974	152 819 346	85%
CP4	Priorytet VIII	ogółem	EFS+	Słabiej rozwinięte	186 855 574	156 759 895	30 095 679	32 974 514	30 974 514	2 000 000	219 830 088	85%

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

CP4	Priorytet IX	ogółem	EFS+	Słabiej rozwinięte	30 000 000	25 168 084	4 831 916	1 578 948	1 384 830	194 118	31 578 948	95%
CP2	Priorytet X	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	10 000 000	8 389 477	1 610 523	526 316	263 158	263 158	10 526 316	95%
Pomoc techniczna	Priorytet XI		EFRR	Słabiej rozwinięte	37 551 337	31 503 604	6 047 733	6 626 707	6 626 707	0	44 178 044	85%
Pomoc techniczna	Priorytet XII		EFS+	Słabiej rozwinięte	14 645 508	12 286 646	2 358 862	2 584 502	2 584 502	0	17 230 010	85%
			EFRR ogółem	Słabiej rozwinięte	937 541 207,00	786 547 952	150 993 255	164 210 061	92 843 996	71 366 066	1 101 751 269	85%
			EFS+ ogółem	Słabiej rozwinięte	361 397 526	303 189 447	58 208 079	60 060 866	51 924 774	8 136 092	421 458 392	86%
			Suma całkowita		1 298 938 733	1 089 737 399	209 201 334	224 270 927	144 768 770	79 502 158	1 523 209 661	85%

* W odniesieniu do EFRR: regiony słabiej rozwinięte, w okresie przejściowym, lepiej rozwinięte i, w stosownych przypadkach, szczególna alokacja dla najbardziej oddalonych i słabo zaludnionych regionów północnych. W odniesieniu do EFS+: regiony słabiej rozwinięte, w okresie przejściowym, lepiej rozwinięte i, w stosownych przypadkach, dodatkowa alokacja dla regionów najbardziej oddalonych.

W odniesieniu do Funduszu Spójności: nie dotyczy. W przypadku pomocy technicznej zastosowanie kategorii regionu zależy od wyboru funduszu.

W odniesieniu do celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu”: programy wykorzystujące pomoc techniczną zgodnie z art. 36 ust. 5 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, stosownie do wyboru dokonanego w umowie partnerstwa.

4. Warunki podstawowe

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 12: Warunki podstawowe

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
HORYZONTALNE WARUNKI PODSTAWOWE							
I. Skuteczne mechanizmy monitorowania rynku zamówień publicznych	EFRR EFS+	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Tak	Istnienie mechanizmów monitorowania obejmujących wszystkie umowy w sprawie zamówień publicznych oraz postępowania w sprawie tych zamówień w ramach Funduszy zgodnie z prawodawstwem Unii dotyczącym zamówień.	T	Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190002019/U/D20192019Lj.pdf Link do rocznych sprawozdań z funkcjonowania systemu zamówień publicznych: https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/analizy-systemowe/sprawozdania-o-funkcjonowaniu-systemu-zamowien-publicznych	Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania systemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z Platformy e-Zamówienia, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP.
				Kryterium 1 Rozwiązania mające zapewnić gromadzenie faktycznych i wiarygodnych danych dotyczących postępowań w sprawie zamówień publicznych o wartości powyżej unijnych progów zgodnie z obowiązkami sprawozdawczymi na mocy art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100 dyrektywy 2014/25/UE;		T	Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190002019/U/D20192019Lj.pdf

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

			<p>a) jakość i natężenie konkurencji: nazwiska/nazwy zwycięskich oferentów, liczba oferentów na początku postępowania oraz wartość umowy;</p> <p>b) informacja o ostatecznej cenie po zakończeniu postępowania i o udziale MŚP jako bezpośrednich oferentów, w przypadku gdy systemy krajowe podają takie informacje;</p>		<p>Link do rocznych sprawozdań z funkcjonowania systemu zamówień publicznych: https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/analizy-systemowe/sprawozdania-o-funkcjonowaniu-systemu-zamowien-publicznych</p>	
			<p>Kryterium 3 rozwiązania mające zapewnić monitorowanie i analizę danych przez właściwe organy krajowe zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE i art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE;</p>	T	<p>Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/W/DU20190002019/U/D20192019Lj.pdf Link do rocznych sprawozdań z funkcjonowania systemu zamówień publicznych: https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/analizy-systemowe/sprawozdania-o-funkcjonowaniu-systemu-zamowien-publicznych</p>	<p>Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania systemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP.</p>
			<p>Kryterium 4 rozwiązania mające zapewnić, by wyniki analiz były udostępniane publicznie zgodnie z art. 83 ust. 3 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 3 dyrektywy 2014/25/UE</p>	T	<p>Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/W/DU20190002019/U/D20192019Lj.pdf Link do rocznych sprawozdań z funkcjonowania systemu zamówień publicznych: https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/analizy-systemowe/sprawozdania-o-funkcjonowaniu-systemu-zamowien-publicznych</p>	<p>UZP publikuje na swojej stronie roczne raporty z funkcjonowania systemu zamówień publicznych oraz okresowe Biuletyny Informacyjne.</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

				<p>Kryterium 5</p> <p>rozwiązania mające zapewnić, by wszelkie informacje wskazujące na przypadki podejrzonej zmywy przetargowej były przekazywane właściwym organom krajowym zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE.</p>	T	<p>Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190002019/U/D20192019Lj.pdf</p> <p>Link do rocznych sprawozdań z funkcjonowania systemu zamówień publicznych: https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/analizy-systemowe/sprawozdania-o-funkcjonowaniu-systemu-zamowien-publicznych</p>	<p>W przypadku powstania w toku kontroli prowadzonej przez UZP podejrzenia, że w postępowaniu mogło dojść do zmywy przetargowej UZP przekazuje stosowną informację w tym zakresie do UOKiK. Pomiędzy UZP i UOKiK zostało także podpisane porozumienie zakładające współpracę obydwu instytucji, wymianę informacji i doświadczeń. Niezależnie od powyższego instytucje oraz podmioty zamawiające mogą bezpośrednio zwrócić się do UOKiK w przypadku podejrzenia zmywy przetargowej.</p>
2.Narzędzia i zdolności umożliwiające skuteczne stosowanie zasad pomocy państwa	EFRR EFS+	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Tak	<p>Instytucje zarządzające dysponują narzędziami i zdolnościami umożliwiającymi im weryfikację zgodności z zasadami pomocy państwa:</p> <p>Kryterium 1</p> <p>w odniesieniu do przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji oraz objętych wymogiem odzyskania pomocy</p>	T	<p>Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20041231291/U/D20041291Lj.pdf</p>	<p>Zgodnie z art. 31b pkt 2) ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 743 ze zm.) Prezes UOKiK ma obowiązek ogłaszania w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie www informacji o decyzjach KE dotyczących zwrotu pomocy publicznej. Jednocześnie, podmioty udzielające pomocy są zobligowane do zbadania warunków dopuszczalności pomocy publicznej. Zgodnie z art. 37 ust. 5 ustawy, podmioty udzielające pomocy mają obowiązek uzyskać od przedsiębiorców ubiegających się o pomoc publiczną informacje umożliwiające stwierdzenie, czy dany przedsiębiorca znajduje się w trudnej sytuacji na dzień udzielenia pomocy. Co do zasady dotyczy to też sprawozdań finansowych za okres 3 ostatnich lat obrotowych, sporządzonych zgodnie z przepisami o rachunkowości, na podstawie których weryfikowana jest poprawność przedstawianych danych. W przypadku podmiotów objętych postępowaniem upadłościowym wszelkie zdarzenia w tych postępowaniach są obwieszczone, a dodatkowo przedsiębiorca obowiązany jest posługiwać się nazwą firmy wraz z oznaczeniem „w restrukturyzacji” lub „w upadłości”.</p>
				<p>Kryterium 2</p> <p>poprzez dostęp do specjalistycznych porad i wytycznych w kwestiach pomocy państwa udzielanych przez ekspertów ds. pomocy państwa z podmiotów lokalnych lub krajowych</p>	T	<p>Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20041231291/U/D20041291Lj.pdf</p>	<p>Funkcję krajowego organu ds. pomocy państwa, odpowiedzialnego za skuteczne wdrażanie i stosowanie unijnych przepisów pomocy publicznej, pełni Prezes UOKiK, a w zakresie pomocy publicznej w sektorze rolnym i rybołówstwa - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Prezes UOKiK opiniuje wytyczne dotyczące pomocy publicznej, projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej, w tym finansowane ze środków strukturalnych, notyfikuje je KE, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przed Komisją oraz</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

						monitoruje udzielaną pomoc publiczną. Ustawa reguluje obowiązki w zakresie monitorowania pomocy udzielanej przedsiębiorcom, tj. gromadzenia, przetwarzania oraz przekazywana informacji w tym zakresie. UOKiK zapewnia pełną informację na stronie urzędu i zależnie od potrzeb prowadzi dla instytucji wdrażających programy warsztaty dotyczące stosowania pomocy publicznej. W ramach współpracy z UOKiK 2 grupy robocze ds. pomocy publicznej udzielanej w ramach funduszy strukturalnych polityki spójności (dla krajowych i regionalnych programów), koordynowane przez MFIPR, opracowują horyzontalne interpretacje dotyczące udzielania pomocy publicznej.	
3. Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych	EFRR EFS+	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Nie	Istnienie skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaną dalej „Kartą”), które obejmują: Kryterium 1 ustalenia mające zapewnić zgodność programów wspieranych z Funduszy i ich wdrażania z odpowiednimi postanowieniami Karty	N	W celu spełnienia warunku wypracowano jednolitą procedurę określającą obowiązki wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych w zakresie zapewnienia ich zgodności z Kartą Praw Podstawowych (KPP). Procedura obejmuje monitorowanie, przygotowanie i zgłaszanie podejrzeń o niezgodności projektów z KPP i dotyczy wszystkich programów realizowanych w ramach wskazanych 8 funduszy.	Jednolita procedura dotyczy weryfikacji zgodności z KPP zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie jak i trakcie realizacji projektów. Podejrzania o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPP zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w przypadku programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW istnieje właściwy odpowiednik). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności weryfikujące stan faktyczny i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. W przypadku potwierdzenia naruszenia artykułów KPP, w zależności od charakteru sprawy, właściwa instytucja przekazuje zgłoszenie naruszenia do odpowiednich służb, tj. RPO, PIP, Rzecznika Praw Pacjenta lub/i właściwych organów ścigania. IZ programu odpowiedzialna jest również za prowadzenie polityki informacyjnej w ww. obszarze. Zdaniem strony polskiej warunek jest spełniony zgodnie ze stanowiskiem z 7 lipca 2022 r., jednakże wobec braku reakcji KE na to stanowisko - status warunku został oznaczony jako niespełniony.
				Kryterium 2 rozwiązania dotyczące zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Kartą oraz skarg o nieprzestrzeganie Karty złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.		N	Procedura uwzględnia obowiązek IZ Programu w zakresie przygotowania rocznej zbiorczej informacji o wszystkich zgłoszeniach dotyczących niezgodności projektów z KPP oraz skarg, w celu rozpatrzenia przez KM Programu. KM podejmuje decyzję o podjęciu właściwych działań zaradczych w odniesieniu do zgłoszonych przypadków. Zdaniem strony polskiej warunek jest spełniony zgodnie ze stanowiskiem z 7 lipca 2022 r., jednakże wobec braku reakcji KE na to stanowisko - status warunku został oznaczony jako niespełniony.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

4. Wdrażanie i stosowanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE ⁴⁸	EFRR EFS+	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Tak	Istnienie krajowych ram zapewniających realizację Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które obejmują: Kryterium 1 cele ogólne obejmujące wymierne wartości docelowe, mechanizmy gromadzenia danych i monitorowania	T	Link do dokumentu: https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218 https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000767/O/M20220767.pdf	Ramy polityki krajowej dla zapewnienia wdrażania realizacji KPON stanowi Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 przyjęta przez Radę Ministrów 16 lutego 2021 r., która określa cele i działania do osiągnięcia w oznaczonym czasie ze wskaźnikami i odpowiedzialnymi podmiotami, a także mechanizmy monitoringu realizacji celów i działań oraz gromadzenia danych w tym zakresie. Ponadto, w zakresie realizacji procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, m.in. dla osób z niepełnosprawnościami (OzN) odpowiednim dokumentem strategicznym jest również Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) przyjęta przez Radę Ministrów 7.06.2022 r (SRUS). Przyjęcie i wdrożenie SRUS umożliwia zatem realizację celów w obszarze deinstytucjonalizacji wskazanych w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 oraz zapewni monitoring realizacji wskaźników dotyczących tego obszaru dla OzN.
				Kryterium 2 rozwiązania mające zapewnić, by w ramach przygotowywania i wdrażania programów odpowiednio zostały odzwierciedlone polityka, prawodawstwo i normy w zakresie dostępności		T	Link do dokumentu: https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218 https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000767/O/M20220767.pdf

⁴⁸ Decyzja Rady 2010/48/WE z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (Dz.U. L z 23.1.2010, s. 35).

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

						(6) wprowadzenia do systemu realizacji programu procedury zgłaszania podejrzeń i skarg dotyczących niezgodności interwencji/działań z KPON.
				Kryterium 3 rozwiązania dotyczące sprawozdawania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Konwencją oraz skarg o nieprzestrzeganie Konwencji złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.	T	<p>Link do dokumentu: https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218 https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000767/O/M20220767.pdf</p> <p>Kryterium zostanie spełnione poprzez wprowadzenie obowiązkowego rocznego raportowania Komitetowi Monitorującemu o zgłoszonych przypadkach niezgodności interwencji/działań z KPON oraz skargach na nieprzestrzeganie KPON. KM będzie informowany o charakterze i liczbie skarg i przypadków niezgodności interwencji realizowanej w ramach programu z zapisami KPON oraz o tym, jakie czynności w związku z ich wystąpieniem podjęły właściwe instytucje. W przypadku naruszeń systemowych lub powtarzających się, po przedstawieniu sprawozdania przez IZ, KM będzie mógł powziąć szereg działań, aby przeciwdziałać ich występowaniu w przyszłości. Zakres prerogatyw KM w tym względzie zostanie określony w regulaminie KM, w oparciu o minimalne uprawnienia określone dla KM wszystkich programów, w tym: (1) możliwość powołania grupy roboczej do rozpatrzenia danego zagadnienia/zidentyfikowanego problemu, (2) przeprowadzenie dalszych analiz w celu opracowania szczegółowych zaleceń/rekomendacji dotyczących najbardziej powtarzalnych naruszeń, czy też (3) intensyfikacji prowadzonych działań świadomościowych i informacyjnych.</p>
1.1. Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji	EFRR	<p>Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</p> <p>Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości</p>	Tak	<p>Strategia (strategie) inteligentnej specjalizacji powinna (powinny) być wspierana przez:</p> <p>Kryterium 1 Aktualna analiza wyzwań związanych z upowszechnianiem innowacji oraz cyfryzacją;</p>	T	<p>RIS 2027+ rozdz. 3.1, 3.2, 6.1.3, 6.1.1 https://rpo.wrotapodlasia.pl/resource/file/download-file/id.17587 Projekt FEEdP RIS3 https://rpo.wrotapodlasia.pl/resource/file/download-file/id.2507 SRWP do roku 2030 wraz z Diagnozą https://strategia.wrotapodlasia.pl/resource/1792/100970/strategia_województwa_podlaskiego_PL.pdf https://strategia.wrotapodlasia.pl/resource/1564/100682/DIAGNOZA_27.04.2020.pdf Raport Ekosystem B+R Woj. Podlaskiego Raport BŚ w ramach Inicjatywy Catching up</p> <p>Źródłem informacji w zakresie wyzwań związanych z upowszechnieniem innowacji oraz cyfryzacją w podlaskim są interesariusze uczestniczący w procesie przedsięwziętego odkrywania (PPO), badania i analizy. Podstawę aktualnej analizy stanowi prowadzony w trybie ciągłym (od roku 2016) PPO, w szczególności wnioski z warsztatów i spotkań z przedstawicielami firm, nauki, IOB i klastrów, które pozwoliły określić potencjały oraz wyzwania w obszarze cyfryzacji oraz dyfuzji innowacji. Zebrano wnioski w ww. zakresie w trakcie konsultacji społecznych SRWP 2030. Uwagi interesariuszy z branż rdzenia specjalizacji, ICT oraz Grupy Roboczej ds. specjalizacji regionalnej gospodarki (Grupa RIS) w zakresie analizy wyzwań i wąskich gardeł dyfuzji innowacji zostały ujęte w formie rekomendacji w RIS 2027+, który podlega bieżącemu monitoringowi. Organem odpowiedzialnym jest Zarząd Województwa Podlaskiego (ZWP) zgodnie z opisem w kryt. 2.</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

						<p>Celem spełnienia warunku przez cały okres realizacji FEdP, zaplanowano m. in. cykliczne (co 2 lata) badanie <i>Analiza wyzwań upowszechniania innowacji i cyfryzacji w podlaskim</i> w okresie 21-27, jako część regionalnego projektu PPO.</p>
			<p>Kryterium 2 Istnienie właściwej regionalnej lub krajowej instytucji lub podmiotu odpowiedzialnego za zarządzanie strategią inteligentnej specjalizacji;</p>	T	<p>RIS 2027+, rozdz. 1.6 i 4 (str. 49-50) https://rpo.wrotapodlasia.pl/resource/file/download-file/id.17587 Projekt FEdP Uchwały powołujące PFT/RFT i Grupę ds. RIS3 https://strategia.wrotapodlasia.pl/resource/1890/101373/Uchwa%25C5%2582a+ws.+grupy+RIS.pdf SRWP do roku 2030 wraz z Diagnozą Raport BŚ w ramach inicjatywy Catching up https://documents1.worldbank.org/curated/en/886161562662870696/pdf/Catching-up-Regions-Poland-Supporting-Regional-Innovation-and-Entrepreneurship-Lodzkie-Podlaskie-and-Dolnoslaskie-Regions.pdf</p>	<p>Kompetentną instytucją na poziomie reg. jest ZWP, który koordynuje i nadzoruje RIS (DRR, współpraca z DIP i innymi departamentami UMWP).</p> <p>Powołano Regionalne Forum Terytorialne do stymulowania ciągłej dyskusji, oceny i rekomendacji pomiędzy przedstawicielami przedsiębiorców, uczelni, org. pozarządowych i samorządów.</p> <p>Powołano Grupę RIS na potrzeby realizacji, monitorowania i aktualizacji RIS3 w trybie odbywających się co pół roku spotkań i konsultacji (protokoły z prac będą dostępne publicznie). W jej skład wchodzi przedstawiciele przedsiębiorstw, IOB, uczelni, klastrów i UMWP. W 2021 r. skład i zadania Grupy dostosowano do bieżących wyzwań, tj. monitorowania IS, PPO, dostarczania danych jakościowych, rekomendowania zmian czy proponowania działań z zakresu transformacji przemysłowej / umiędzynarodowienia.</p> <p>Z początkiem okresu 21-27 zaplanowano rozszerzenie Grupy RIS i ustanowienie liderów IS, a następnie działania stymulujące współpracę interesariuszy i budowanie kompetencji.</p>
			<p>Kryterium 3 Narzędzia monitorowania i ewaluacji w celu pomiaru realizacji celów strategii;</p>	T	<p>Raport Ewaluacja wsparcia podlaskich IS w dziedzinie innowacyjności oraz badań i rozwoju LINK - Ewaluacja IS RIS 2027+, rozdz. 7 LINK - RIS32027+ Projekt FEdP RIS3 LINK - RIS3 Raporty z ewaluacji i monitorowania SRWP LINK1 - raporty roczne LINK - Raport 2021 (rozdział 3) LINK - Raport 2020 (rozdział 4) LINK - Raport 2019 (załącznik 7) LINK - Raport 2018 (załącznik 7)</p>	<p>Monitoring IS w oparciu o:</p> <ul style="list-style-type: none"> – krajowe i regionalne programy operacyjne, Horyzont2020, z uwzględnieniem wskaźników wspólnych i kluczowych tj. informacja zarządcza m.in. o zgłaszanych i pozytywnie ocenionych projektach z KIS, o wskaźniku sukcesu i zainteresowaniu poszczególnymi IS; – wykorzystanie narzędzia Smart Radar oraz Innovation Radar. <p>Monitoring RIS3 jest działaniem ciągłym i zapewnia bieżący publiczny dostęp do informacji w zakresie postępów realizacji RIS3. Jest publikowany corocznie jako część <i>Raportu o stanie województwa</i> i prowadzony w oparciu o monitorowanie szeregu wskaźników wskazanych w rozdz. 7.3 RIS3 2027+, zawierającego wpływ wdrożenia RIS.</p> <p>Przez cały okres 21-27 co 2 lata będzie przeprowadzany dodatkowy monitoring i ewaluacja, uwzględniająca metody</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

				<p>LINK - Raport 2017 (załącznik 9)</p> <p>LINK - Raport 2016 (załącznik 8)</p> <p>SmartRadar (LINK)</p>	<p> jakościowe, wdrożenie i wpływ RIS w województwie podlaskim oraz udział uczestników zewnętrznych. Dobra praktyka w tym zakresie (Barometr KOM) zostanie rozszerzona na pozostałe IS podlaskiego.</p>
			<p>Kryterium 4 Funkcjonowanie współpracy z zainteresowanymi stronami („proces przedsiębiorczego odkrywania”);</p>	<p>T</p> <p>RIS 2027+, rozdz. 4 oraz 6.1.1 https://rpo.wrotapodlasia.pl/resource/file/download-file/id.17587 Projekt FEDP RIS3 https://rpo.wrotapodlasia.pl/resource/file/download-file/id.2507 SRWP do roku 2030 wraz z Diagnozą LINK - SRWP 2030 LINK - DIAGNOZA Uchwały powołujące PFT/RFT i Grupę ds. specjalizacji regionalnej gospodarki Uchwała RFThttps://strategia.wrotapodlasia.pl/resource/1890/101373/Uchwa%25C5%2582a+ws.+grupy+RIS.pdf Raport w ramach inicjatywy Catching up</p>	<p>Wspólne przywództwo oraz współtworzenie jest zapewniane dzięki współpracy zainteresowanych stron w ramach Grupy RIS oraz innych gremiów, jak RFT i KM.</p> <p>Efektom PPO jest oddolne wypracowanie kierunków IS regionu i Planu RIS3, projektów pozakonkursowych, jak też rekomendacji na okres 21-27 oraz inicjatyw strategicznych.</p> <p>Celem spełnienia warunku przez cały okres realizacji FEDP, zaplanowano przeprowadzenie regionalnego projektu na rzecz PPO w okresie 21-27, począwszy od końca 2023 roku. Działania obejmują cykliczne spotkania Grupy RIS, ustanowienie liderów IS i mapowanie współpracy międzyregionalnej, warsztaty, konsultacje, stymulowanie, animowanie pomysłodawców i młodych programistów do współpracy, podnoszenie kompetencji, analizę wyzwań, monitoring IS. Ocena PPO prowadzona jest w cyklu sprawozdawczym projektu PPO w oparciu o wybrane wskaźniki produktu/rezultatu.</p> <p>Celem wzmocnienia zaangażowania, efektywności PPO i sprawnego zarząd. RIS3 realizowane będą bieżące działania partycypacyjne, takie jak spotkania, uczestnictwo w działaniach interesariuszy, wsparcie inicjatyw własnych liderów IS, podsumowanie prac obserwatoriów IS.</p>
			<p>Kryterium 5 Działania mające na celu poprawę krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji, w stosownych przypadkach;</p>	<p>T</p> <p>Rada ds. Innowacyjności Międzyresort. Zespół ds. Innowacyjności Ustawa o zm. niekt. ustaw w celu popr. otocz. prawn. dział. innowacyjnej Przemysł 4.0 Prawo o Szkolnic. Wyższym i Nauce Ustawa o Sieci Badawczej Łukasiewicz SOR Strat. Produktywności KKK Kier. rozw. polityki klastrów po 2020 r. Konkurs rozw. potencjału koordynatorów KKK Badanie akredyt. Ośrod. Innowacji, Gotowość Ośrod. Innow. do wspierania inteli. spec. gosp. KIS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Działanie Rady Innowacyjności oraz Międzyresortowego Zesp. ds. Innowacyjności; - Rozwiązania legislacyjne dla działaln. innowacyjnej; - Funkcjonowanie kompleks. instrumentów wspierania działalności B+R+I. <p>W fazie wdrażania RIS3 szereg działań i inicjatyw dot. obszaru B+R+I oraz współpracy biznesu i nauki, będących w strefie zainteresowań PPO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dolina Rolnicza 4.0; - Inicjatywa dot. włączenia do aktualizowanej strategii RIS3 na okres programowania 21-27; - Wschodni Kongres Gospodarczy; - Inicjatywa Przemysł 4.0; - Działania PFRR, w które zaangażowany jest UMWP;

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

				<p>RIS 2027+, rozdz.3.3 i 6.1.1 Projekt FEDP RIS3 SRWP 2030 Projekty z interesariuszami dot.. oddolnych inicjatyw Raport BŚ w ramach Inicjatywy Catching up</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Projekt GoSmart BSR; - Projekt dotyczący sieciowania uczelni; - Cykliczne spotkania z regionami w ramach RFIS oraz konferencji np. Smart Progress; - Premie punktowe w kryteriach wyboru za udział w programach typu Horyzont Europa. <p>Celem spełnienia warunku przez cały okres programowania 21-27 zaplanowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - działania stymulujące współpracę instytucjonalną podmiotów ekosystemu innowacji i wsparcie kompetencyjne dot. udziału w międzyn. programach w zakresie B+R (regionalny projekt PPO); <p>kontynuację projektu współpracy B+R między biznesem a uczelniami (CATCH-UP).</p>
			<p>Kryterium 6 W stosownych przypadkach, działania wspierające transformację przemysłową;</p>	<p style="text-align: center;">T</p> <p>Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości; Mapa drogowa transformacji w kierunku GOZ - MFiPR Standaryzacja Hubów Innowacji Cyfrowych - MRiT Narodowy Plan Szerokopasmowy Polityka SI - KPRM Program Otwierania Danych Publ. - KPRM Strategia Transformacji do Gospodarki Neutralnej Klimatycznie - MRiT Krajowy plan na rzecz energii i klimatu 2021-2030, Moj prąd, Czyste powietrze - MKiS Plan Rozwoju Elektromobilności; Mapa drogowa GOZ RIS3; SRWP do roku 2030 RIS 2027+ rozdz. 3.4 i 6.1.4 https://rpo.wrotapodlasia.pl/resource/file/download-file/id.17587 Projekt FEDP</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prace KIS ds. GOZ, - działania dot. rozszerzonej odpowiedzialności producenta, śladu środowiskowego i ekoprojektowania oraz transformacji przemysłowej, - Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości, Ulga podatkowa na robotyzację, Digital Innovation Hubs i proces standaryzacji usług, European Digital Innovation Hubs, Nowoczesne kadry dla przemysłu przyszłości, Fabryki uczące, Polityka Sztucznej Inteligencji, Doktorat wdrożeniowy i Szkoła AI, Akademia Innowacyjnych Zastosowań Technologii Cyfrowych; <p>Wspieranie transformacji przemysłowej ujęto w SRWP 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w celach operacyjnych 1.4 Rewolucja energetyczna i GOZ 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości oraz 1.1 Przemysły przyszłości (odpowiedź na globalną transformację); - w monitorowaniu wskaźników dot. GOZ. <p>Działania w zakresie wspierania transformacji przemysłowej zostały zaadresowane m.in. w rozdziale 3.4 RIS3 i rekomendacjach w rozdz. 6.1.4 Transformacja przemysłowa i upowszechnianie technologii, co ma przełożenie na działania zaplanowane w FEDP, m.in. inicjatywy strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dolina Rolnicza 4.0 - TECHNOPLEX <p>Podlaski Przemysł 4.0.</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

				<p>Kryterium 7 Środki służące zacieśnieniu współpracy z partnerami spoza danego państwa członkowskiego w obszarach priorytetowych wspieranych w ramach strategii inteligentnej specjalizacji.</p>	T	<p>Informacja o udziale polskich podmiotów m.in. w partnerstwach ponadnarodowych S3 oraz projektach międzynarodowych Horyzont 2020 (str. internetowe: KE, MRiT, KKK PR Horyzont 2020). Konkursy dla przedsiębiorstw w ramach poszczególnych programów w zakresie współpracy międzynarodowej (str. internetowe MFiPR, , KKK PR Horyzont 2020, MSZ, PARP, PAIH, MEiN, Fundacji na rzecz Nauki Polskiej) RIS3 SRWP 2030 wraz z Diagnozą RIS 2027+; rozdz. 3.5 oraz 6.1.5 https://rpo.wrotapodlasia.pl/resource/file/download-file/id.17587 Projekt FEDP</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Promowanie współpracy ponadnarodowej w obszarach IS-Partnerstwa S3 przy KE, Interreg, EIT, Horyzont 2020, Innovoucher; – Instrumenty wsparcia internacjonalizacji polskich firm, Go to Brand, Poland Prize, Polskie Mosty Technologiczne, Granty na Eurogranty i inne planowane na lata 21-27. <p>Działania regionu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wzmacnianie międzynarodowej wsp. gosp. (SUPER – Supporting ecoinnovations towards international markets, Fast Forward Europe). – Rozwijanie strategii IS w ukł. międzyregionalnym, zwiększenie umiędzynarod. biznesu (Strengthening smart specialisation by fostering transnational cooperation – GoSmart BSR). – Promocja potencjału gosp. regionu (Podlaskie – naturalna droga rozwoju). – Budowanie sieci współpracy krajowej i zagranicznej (Dolina Rolnicza 4.0). – Projekty Interreg i EWT. <p>Koncepcja IS podlaskiego opiera się na łańcuchach wartości. W regionalnym projekcie PPO zaplanowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mapowanie możliwości wsp. międzynarodowej. – Wsparcie kompetencji w zakresie wzmacniania współpracy międzyregionalnej w dziedzinie B+R. <p>Realizowane będą bezpośrednie działania na rzecz MŚP celem wsparcia ich rozwoju w wymiarze międzynarodowym.</p>
1.2. Krajowy lub regionalny plan sieci szerokopasmowej	EFRR	Udoskonalanie łączności cyfrowej	Tak	<p>Istnienie krajowego lub regionalnego planu w zakresie sieci szerokopasmowej, który obejmuje:</p> <p>Kryterium 1 ocenę luki inwestycyjnej, którą należy zlikwidować, aby zapewnić wszystkim obywatelom Unii dostęp do sieci o bardzo dużej przepustowości⁴⁹, przeprowadzoną w oparciu o:</p>	T	<p>Link do dokumentu: https://mc.bip.gov.pl/programy-realizowane-w-mc/narodowy-plan-szerokopasmowy.html</p> <p><i>Narodowy Plan Szerokopasmowy w zakresie zapewnienia stacjonarnego dostępu do internetu</i> wskazuje lukę inwestycyjną i finansową spełnienia w Polsce następujących celów Europejskiej Agendy Cyfrowej oraz Komunikatu ws. społeczeństwa gigabitowego (rozdział 3): a) powszechny dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 30 Mb/s do roku 2020, b) dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do przepustowości mierzonych w Gb/s, dla wszystkich gospodarstw domowych do roku 2025,</p>	

⁴⁹ Zgodnie z celem określonym w art. 3 ust. 2 lit. a) w związku z motywem (25) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1972 z dnia 11 grudnia 2018 r. ustanawiającej Europejski kodeks łączności elektronicznej (Dz.U. L 321 z 17.12.2018, s. 36).

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

			<p>a) aktualną mapę⁵⁰ istniejącej prywatnej i publicznej infrastruktury oraz jakości usług, z wykorzystaniem standardowych wskaźników mapowania infrastruktury szerokopasmowej;</p> <p>b) konsultacje w sprawie planowanych inwestycji zgodnie z wymogami dotyczącymi pomocy państwa;</p>			<p>c) dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 1 Gb/s dla wszystkich miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego do roku 2025;</p> <p>d) dostęp do w pełni rozwiniętych komercyjnych usług w sieciach 5G w co najmniej 1 głównym mieście do 2020 roku oraz dostęp do usług w sieciach 5G we wszystkich głównych obszarach miejskich oraz wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych do roku 2025 (rozdział 4).</p>
			<p>Kryterium 2 uzasadnienie planowanej interwencji publicznej w oparciu o modele zrównoważonych inwestycji, które:</p> <p>a) poprawiają przystępność cenową i dostęp do otwartych i perspektywicznych usług i infrastruktury wysokiej jakości;</p> <p>b) pozwalają dostosować formy pomocy finansowej do zidentyfikowanych niedoskonałości rynku;</p> <p>c) umożliwiają komplementarne stosowanie różnych form finansowania ze źródeł unijnych, krajowych lub regionalnych</p>	T	<p>Link do dokumentu: https://mc.bip.gov.pl/programy-realizowane-w-mc/narodowy-plan-szerokopasmowy.html</p>	<p>NPS zawiera (rozdział 5) zapisy spełniające kryterium w zakresie modeli interwencji publicznych uzasadnionych różnymi modelami inwestycyjnymi, które zapewniają m.in. dostępność usług w sensie ekonomicznym i otwartość sieci, a także są dostosowane do różnych form i źródeł pomocy finansowej, adekwatnej do zidentyfikowanych zawodności rynku. Modele interwencji publicznej zostały zdelimitowane w odniesieniu do źródła pochodzenia środków przeznaczonych na wsparcie inwestycji szerokopasmowych (środki europejskie/środki krajowe i quasi-komercyjne) oraz na formę wsparcia (bezzwrotna dotacja, instrumenty zwrotne i pomoc zwrotna, partnerstwo publiczno-prywatne oraz inwestycje kapitałowe).</p>
			<p>Kryterium 3 działania wspierające popyt na sieci o bardzo dużej przepustowości i ich wykorzystanie, w tym działania mające na celu ułatwienie ich wprowadzania, w szczególności przez skuteczne wdrożenie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/61/UE⁵¹</p>	T	<p>Link do dokumentu: https://mc.bip.gov.pl/programy-realizowane-w-mc/narodowy-plan-szerokopasmowy.html</p>	<p>NPS w rozdziale 5 i 6 zawiera opis środków służących podaży i popytowi, w tym bezpośrednio usprawniających inwestycje szerokopasmowe oraz wzmacniające wykorzystanie usług dostępu do sieci wysokich przepustowości. Działania wspierające inwestycje szerokopasmowe zostały skupione wokół eliminowania barier administracyjno-prawnych w telekomunikacyjnym procesie inwestycyjnym i działań o charakterze wykonawczym (od odpowiedzialnej aktywności regulacyjnej krajowego organu regulacyjnego dla rynku telekomunikacyjnego – Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej – oraz organu ochrony konkurencji – Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – do ogólnokrajowych kampanii informacyjnych dotyczących inwestycji szerokopasmowych). Z kolei działania wspierające</p>

⁵⁰ Zgodnie z art. 22 dyrektywy (UE) 2018/1972.

⁵¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/61/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie środków mających na celu zmniejszenie kosztów realizacji szybkich sieci łączności elektronicznej (Dz.U. L 155 z 23.5.2014, s. 1).

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

						<p>popyt na usługi dostępu do szybkiego internetu polegać będą m.in. na udostępnianiu narzędzi agregujących popyt, kampaniach społecznych wzmacniających świadomość korzyści płynących z korzystania z szybkiego internetu oraz ewentualnych działaniach finansowych, wspierających potrzebujących użytkowników końcowych w zapewnieniu możliwości korzystania z tych usług.</p>	
				<p>Kryterium 4 mechanizmy pomocy technicznej i doradztwa specjalistycznego, takie jak biura kompetencji w zakresie łączności szerokopasmowej, w celu wzmocnienia zdolności lokalnych zainteresowanych stron i udzielania doradztwa projektodawcom</p>	T	<p>Link do dokumentu: https://mc.bip.gov.pl/programy-realizowane-w-mc/narodowy-plan-szerokopasmowy.html</p>	<p>Departament Telekomunikacji funkcjonujący w strukturze urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw informatyzacji pełni funkcję Broadband Competence Office i krajowego punktu kontaktowego do spraw rozwoju sieci szerokopasmowych.</p>
				<p>Kryterium 5 mechanizm monitorowania oparty na standardowych wskaźnikach mapowania infrastruktury szerokopasmowej</p>	T	<p>Link do dokumentu: https://mc.bip.gov.pl/programy-realizowane-w-mc/narodowy-plan-szerokopasmowy.html</p>	<p>Monitoring będzie prowadzony przez koordynatora NPS we współpracy z regulatorem rynku telekomunikacyjnego – Prezesem Urzędu Komunikacji Elektronicznej przy użyciu standardowych wskaźników monitoringowych.</p>
<p>2.1.Ramy strategiczne polityki na rzecz wsparcia renowacji budynków pod kątem efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i niemieszkalnych</p>	EFRR	<p>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p>	Tak	<p>Kryterium 1 Przyjęcie krajowej długoterminowej strategii renowacji na rzecz wsparcia renowacji krajowych zasobów budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, zgodnie z wymogami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844⁵²; strategia ta: a) zakłada szacunkowe cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050; b) przedstawia indykatywny zarys zasobów finansowych na wspieranie realizacji strategii; c) określa skuteczne mechanizmy promowania inwestycji w renowację budynków.</p>	T	<p>Link do dokumentu: https://www.gov.pl/attachment/64841ec3-1e9c-49d9-85f7-2a58bead36b2.</p> <p>Spełnienie warunku stanowi Długoterminowa strategia renowacji budynków (DSRB) jako wymóg wynikający z art. 2a dyrektywy 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków.</p>	<p>Długoterminowa strategia renowacji budynków wyznacza cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050, które zostały określone w scenariuszu rekomendowanym renowacji budynków, a także przedstawia analizę różnych wariantów realizacji renowacji: 1. scenariusz szybkiej i głębokiej termomodernizacji, 2. scenariusz termomodernizacji etapowej, 3. scenariusz rekomendowany (rozdział 9). Ponadto, zawiera szczegółowe zestawienie krajowych polityk oraz narzędzi finansowych wspierających renowację budynków, do których przedstawiono wykaz środków budżetowych (rozdział 5). Dodatkowo DSRB zawiera orientacyjną skalę wsparcia renowacji budynków (rozdział 9), oraz wskazuje mechanizmy ułatwiające inwestorem podejmowanie i przeprowadzanie renowacji budynków (rozdział 8). DSRB zawiera wytyczne w zakresie dalszych działań dotyczących wsparcia renowacji budynków w Polsce. DSRB poza wypełnieniem wymogów wynikających z warunku 2.1, spełnia również wymagania nałożone art. 2a dyrektywy 2010/31/UE.</p>

⁵² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków (Dz.U. L 153 z 18.6.2010, s. 13).

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

			<p>Kryterium 2 Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii</p>	T	<p>Link do dokumentu: https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke</p>	<p>Kryterium dotyczące działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii należy uznać za spełnione w oparciu o przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 30 grudnia 2019 r. <i>Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030</i>. Ponadto, w dniu 16 czerwca 2021 r., za pośrednictwem Stałego Przedstawiciela RP przy UE, przekazano do Dyrekcji Generalnej ds. Energii (DG ENER) Komisji Europejskiej dokument pn. <i>Informacja w sprawie metod i środków stosowanych w Polsce służących wdrożeniu art. 7, 7a i 7b dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej</i> - zawierający opis szczegółowej metody funkcjonowania systemów zobowiązujących do efektywności energetycznej oraz alternatywnych środków z dziedziny polityki, o których mowa w art. 7a oraz 7b ww. dyrektywy. W wymienionych dokumentach zawarto informacje na temat działań podjętych i planowanych na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii, w tym m.in. łącznej kwoty wymaganych oszczędności w zakresie końcowego wykorzystania energii w terminie do 31 grudnia 2030 r.</p>
--	--	--	---	---	--	--

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

2.2. Zarządzanie w sektorze energii	EFRR	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Tak	<p>Przedłożenie Komisji Zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z art. 3 rozporządzenia (UE) 2018/1999 i z zapewnieniem spójności z określonymi w porozumieniu paryskim długoterminowymi założeniami dotyczącymi redukcji emisji gazów cieplarnianych; plan ten obejmuje:</p> <p>Kryterium 1 wszystkie elementy wymagane we wzorze przedstawionym w załączniku I do rozporządzenia (UE) 2018/1999</p> <p>Kryterium 2 zarys planowanych zasobów i mechanizmów finansowych w odniesieniu do środków promujących energię niskoemisyjną</p>	T T	<p>Link do dokumentu: https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke</p>	<p>KPEiK zawiera działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej: Bezpieczeństwa energetycznego, Wewnętrznego rynku energii, Efektywności energetycznej, Obniżenia emisyjności, Badań naukowych, innowacji i konkurencyjności.</p> <p>KPEiK wyznacza cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do 2005 r., • 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% możliwy do osiągnięcia dzięki dodatkowym środkom unijnych, w tym na sprawiedliwą transformację), uwzględniając: 14% udziału OZE w transporcie i roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie. • wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007, • redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej <p>Krajowe założenia i cele polskiej polityki energetyczno-klimatycznej szczegółowo opisane zostały w rozdziale drugim dokumentu, natomiast rozdział trzeci wskazuje polityki i środki mające służyć ich realizacji. Analizę skutków planowanych polityk i środków przedstawiono w Załączniku nr 2 do KPEiK.</p>
2.3. Skuteczne wspieranie wykorzystania energii odnawialnej w poszczególnych sektorach i w całej Unii	EFRR	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami	Tak	<p>Istnienie środków, które zapewniają:</p> <p>Kryterium 1 zgodność z wiążącym krajowym celem dotyczącym energii odnawialnej na 2020 r. i z udziałem bazowym energii odnawialnej do 2030 r. lub podjęcie dodatkowych środków w przypadku gdy udział bazowy nie jest utrzymywany przez okres jednego roku</p>	T	<p>Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (dalej: „ustawa OZE”): http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/W/DU20150000478/U/D20150478Lj.pdf</p> <p>Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. 2021 poz. 234): https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/W/DU20210000234/U/D20210234Lj.pdf</p>	<p>Instrumenty służące osiągnięciu celu OZE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Głównym mechanizmem jest aukcyjny system wsparcia. W ramach aukcji OZE zakontraktowano w l. 2016-2018 - ok. 2000 MW, w 2019 r. – ok. 3000 MW, w 2020 - ok. 2500 MW oraz ok. 2500 MW w 2021 r. Nowelizacja ustawy OZE przedłuży okres udzielania pomocy publicznej w systemie aukcyjnym oraz systemach FIT/FIP. • Systemy cen i premii gwarantowanych FIT/FIP dedykowanych małym wytwórcom OZE w technologii biogazowej, biomasowej oraz hydroenergetycznej.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

		zrównoważonego rozwoju		zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 i rozporządzeniem (UE) 2018/1999		<ul style="list-style-type: none"> • Prosumencki system opustów oparty o rozliczenia energii z mikroinstalacji w ramach net-meteringu. • Program "Mój Prąd" do 2020 roku zapewnił wsparcie dla 1200 MW. W lipcu 2021 r. rozpoczął się nabór do jego 3. edycji. Kolejna, poszerzona o nowe elementy, tj. punkty ładowania samochodów elektrycznych czy magazyny energii jest w trakcie przygotowania. • Programy "Energia Plus" dla przedsiębiorców i „Agroenergia” dedykowany rolnikom. • Morskie farmy wiatrowe umożliwią skokowy przyrost mocy zainstalowanej OZE. Rozwój tej technologii będzie stanowić centralny element do osiągnięcia celów energetyczno-klimatycznych. 	
				Kryterium 2 zgodnie z wymogami dyrektywy (UE) 2018/2001 i rozporządzenia (UE) 2018/1999 – zwiększenie udziału energii odnawialnej w sektorze ciepłownictwa i chłodnictwa zgodnie z art. 23 dyrektywy (UE) 2018/2001.	T	<p>Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz warunków przyłączenia instalacji do sieci (Dz. U. 2017 poz. 1084), http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001084/O/D20171084.pdf</p>	<p>Promowaniu rozwoju OZE w zakresie produkcji ciepła i chłodu służą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii poszerzające katalog podmiotów zobowiązanych do zakupu ciepła z OZE. • Program „Czyste Powietrze umożliwiający wymianę starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy i termomodernizację budynków- kontynuacja do 2029 r. • W celu rozwoju produkcji ciepła i chłodu z OZE powołano Zespół ds. określenia modelu funkcjonowania rynku ciepła, który opracował Strategię dla Ciepłownictwa, określającą kierunki transformacji sektora w Polsce w zakresie niskoemisyjności i będzie stanowić podstawę dla działań podejmowanych w tym obszarze w najbliższych latach. • Ponadto programy wsparcia inwestycyjnego w zakresie indywidualnych źródeł ciepła z OZE, takie jak program "Czyste powietrze" oraz inne programy podlegać będą stosownym zmianom i udoskonaleniom, a zależności od potrzeb otrzymają komplementarne wsparcie.
2.4.Skuteczne ramy zarządzania ryzykiem związanym z klęskami	EFRR	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i	Tak	Istnienie krajowego lub regionalnego planu zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami i, opracowanego na podstawie ocen ryzyka, z uwzględnieniem prawdopodobnych skutków zmian klimatu i istniejących		<p>Spełnieniem warunku jest krajowy plan zarządzania ryzykiem opracowany na podstawie ocen ryzyka, z uwzględnieniem prawdopodobnych skutków zmian klimatu oraz istniejących strategii adaptacji do zmian klimatu oraz istniejące strategie adaptacji do zmian klimatu. Polska opracowała w celu spełnienia kryteriów w ramach warunku: Streszczenie</p>	<p>Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny ryzyka zawiera w szczególności rozdziały opisujące:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) identyfikację ryzyka, analizę oraz szacowanie, 2) typologię zagrożeń, 3) matrycę ryzyka, 4) zagrożenia naturalne, 5) zagrożenia cywilizacyjne i powodowane intencjonalną działalnością człowieka

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

żywiłowymi i katastrofami.		katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego		<p>strategii na rzecz przystosowania się do zmian klimatu; plan ten obejmuje:</p> <p>Kryterium 1 opis kluczowych ryzyk, ocenionych zgodnie z art. 6 ust. 1 decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE⁵³, odzwierciedlający bieżący profil ryzyka i jego ewolucję w orientacyjnym okresie 25–35 lat. Ocena opiera się – w przypadku ryzyk związanych z klimatem – na prognozach i scenariuszach dotyczących zmian klimatu</p>	T	<p>istotnych elementów krajowej oceny ryzyka oraz Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny zdolności zarządzania ryzykiem odpowiadające im zakresem przedmiotowy.</p>	<p>6) potencjalne skutki dla ludności, gospodarki, mienia infrastruktury i środowiska naturalnego;</p>
				<p>Kryterium 2 opis środków w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowości i reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy podejmowanych w odpowiedzi na zidentyfikowane kluczowe ryzyka. W odniesieniu do wspomnianych środków zostaną określone priorytety w zależności od danych ryzyk i ich wpływu na gospodarkę, braków w zakresie zdolności⁵⁴ oraz skuteczności i wydajności, z uwzględnieniem ewentualnych rozwiązań alternatywnych</p>	T		
				<p>Kryterium 3 informacje na temat zasobów i mechanizmów finansowania dostępnych na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania związanych z zapobieganiem klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowością i reagowaniem na klęski żywiołowe i katastrofy</p>	T		
							<p>Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny zdolności zarządzania ryzykiem zawiera:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) cele strategiczne, 2) działania zmierzające do osiągnięcia celów strategicznych i redukcji ryzyka 3) część A Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego (KPZK): charakterystykę zagrożeń i ich ocenę ryzyka, zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: zapobieganie i przygotowanie 4) część B KPZK : zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: reagowanie i odbudowa 5) wdrażanie środków zapobiegania ryzyku i zapewnienia gotowości: <ul style="list-style-type: none"> - współpraca między siłami uczestniczącymi - zestawienie organów odpowiedzialnych na odp. poziomie administracyjnym kraju - procedury zarządzania kryzysowego, w tym ochrony infrastruktury krytycznej, - procedury organizacji łączności, monitorowania zagrożeń, informowania, ostrzegania i alarmowania - komunikację ryzyka - organizację ratownictwa i opieki medycznej i ewakuacji z obszarów zagrożonych, - zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód - procedury uruchamiania rezerw strategicznych - priorytety ochrony i odtwarzania infrastruktury krytycznej

⁵³ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 924).

⁵⁴ Jak stwierdzono w ocenie zdolności zarządzania ryzykiem wymaganej na mocy art. 6 ust. 1 lit. b) decyzji nr 1313/2013.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

							- finansowanie.
2.5. Aktualizowane planowanie koniecznych inwestycji w sektorze wodno-ściekowym	EFRR	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Tak	Dla każdego sektora lub obu tych sektorów istnieje krajowy plan inwestycji, który obejmuje: Kryterium 1 ocenę obecnego stanu wdrożenia dyrektywy Rady 91/271/EWG i dyrektywy Rady 98/83/WE	T	Link: https://www.gov.pl/attachment/a7096f8e-5961-4719-8c03-4b36cf61f56a	Warunek spełniony jest poprzez przyjęcie Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Program Inwestycyjny) oraz VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2022). Ocena obecnego stanu wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG przedstawiona jest w AKPOŚK 2022 w rozdziale 10. Ocena inwestycji zaplanowanych w AKPOŚK 2022 w aspekcie wypełnienia warunków dyrektywy 91/271/EWG oraz w zał. 3 (kolumny 31-34). Plan Inwestycyjny zawiera ocenę stanu wdrożenia dyrektywy 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi wraz z wyznaczeniem kluczowych potrzeb inwestycyjnych wymaganych do wdrożenia tej dyrektywy oraz do spełnienia wymagań wynikających z jej rewizji, dyrektywy 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r.
				Kryterium 2 określenie i planowanie, w tym indykatywne szacunkowe dane finansowe, wszelkich inwestycji publicznych a) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG, wraz z określeniem priorytetów ze względu na wielkość aglomeracji i wpływ na środowisko oraz z podziałem inwestycji na poszczególne aglomeracje b) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 98/83/WE; c) wymaganych, aby zaspokoić potrzeby wynikające z dyrektywy (UE) 2020/2184, w szczególności w odniesieniu do zmienionych	T	Link: https://www.gov.pl/attachment/a7096f8e-5961-4719-8c03-4b36cf61f56a	W AKPOŚK 2022 priorytetyzację aglomeracji niespełniających warunków dyrektywy 91/271/EWG opisano w rozdziale 6.2. (oraz w kolumnie 14 załącznika nr 3), planowane inwestycje w rozdziale 7, ocenę potrzeb finansowych na realizację inwestycji ujęto w rozdziale 11. Program Inwestycyjny identyfikuje 14 obszarów działań służących zapewnieniu jakości i bezpieczeństwa oraz przedstawia priorytety zidentyfikowane na poziomie regionalnym ze wskazaniem kategoryzacji inwestycji w sektorze zaopatrzenia w wodę (Tabela 14 w Programie Inwestycyjnym, s. 51). Wykaz inwestycji zgłoszonych przez gminy i przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę w procesie ankietyzacji zawierają Załączniki 1 i 2 do Programu inwestycyjnego).

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

			parametrów jakości określonych w załączniku I do tej dyrektywy;			
			<p>Kryterium 3</p> <p>Oszacowanie inwestycji niezbędnych do odnowienia istniejącej infrastruktury wodno-ściekowej, w tym sieci, w zależności od ich wieku i planów amortyzacji;</p>	T	<p>Link do dokumentów:</p> <p>https://www.gov.pl/attachment/a7096f8e-5961-4719-8c03-4b36cf61f56a</p>	<p>Informacje dotyczące odnowienia istniejącej infrastruktury kanalizacyjnej ujęte są w AKPOŚK w rozdziale 7. Omówienie inwestycji zaplanowanych na lata 2021-2027 w aglomeracjach (oraz w kolumnie 44-45, 49-50 oraz 52 załącznika nr 3). Z planów inwestycyjnych wynika, że w ramach AKPOŚK 2022 planowane jest zmodernizowanie 3 173 km sieci kanalizacyjnej, w tym 1 036 km w aglomeracjach niespełniających warunków dyrektywy 91/271/EWG. W Programie Inwestycyjnym zawarto szacunkowe koszty wskazanych inwestycji, w tym koszty wynikające z wymogu badania większej liczby parametrów jakości wody, jak i modernizacji sieci dystrybucji wody z uwzględnieniem jej wieku i planów amortyzacji oraz oszacowano nakłady finansowe na odnowienie infrastruktury. Szacunkowe koszty całkowite oszacowane na podstawie danych statystycznych ekstrapolowanych na obszary priorytetowe za pomocą wyznaczonego na podstawie ankietowania PWiK i gmin wskaźnika przeliczeniowego wyniosły ok. 44 mld złotych, w tym ok. 26 mld zł na inwestycje związane z siecią dystrybucji (w tym modernizacji sieci).</p>
			<p>Kryterium 4</p> <p>Wskazanie potencjalnych źródeł finansowania publicznego, jeżeli są potrzebne w celu uzupełnienia opłat pobieranych od użytkowników.</p>	T		<p>Informacja o źródłach finansowania ujęta w rozdziale 12. (oraz w kolumnach 114-122 załącznika nr 3) przewiduje, że głównymi źródłami finansowania inwestycji ujętych w AKPOŚK 2022 będą:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. środki unijne w ramach programów polityki: <ul style="list-style-type: none"> • Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, • Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko, • Programy Regionalne, 2. Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, 3. krajowe fundusze ekologiczne: NFOŚGW i WFOŚGW 4. środki własne gmin. <p>W Planie Inwestycyjnym oceniono możliwości finansowania inwestycji z zysków pochodzących z opłat od użytkowników oraz, w przypadku potrzeby ich uzupełnienia, wskazano możliwe źródła finansowania ze środków krajowych i zagranicznych. Publiczne fundusze krajowe pochodzą głównie z funduszy zarządzanych przez NFPSGW i WFOŚGW oraz budżetów JST i budżetu centralnego. Głównymi środkami finansowania z zagranicznych źródeł są fundusze strukturalne i Fundusz Spójności. Inne zagraniczne źródła to środki np.:</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

							Mechanizmu finansowego EOG czy Norweskiego Mechanizmu Finansowego.	
2.6. Aktualizowane planowanie w zakresie gospodarowania odpadami	EFRR	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Tak	Istnienie planu (planów) gospodarowania odpadami, jak określono w art. 28 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE ⁵⁵ , obejmujący (obejmujące) całe terytorium państwa członkowskiego; plan ten obejmuje (plany te obejmują): Kryterium 1 analizę bieżącej sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami na danym obszarze geograficznym, w tym rodzaj, ilość i źródło powstających odpadów oraz ocenę kształtowania się tych danych w przyszłości, z uwzględnieniem spodziewanych skutków środków określonych w programie (programach) zapobiegania powstawaniu odpadów opracowanym (opracowanych) zgodnie z art. 29 dyrektywy 2008/98/WE;	T	Spełnienie kryterium zapewniają: KPGO 2022, nowo dodany załącznik do KPGO 2022. Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf	KPGO 2022 z nowo dodanym w 2021 r. załącznikiem zawiera aktualną w odniesieniu do obszaru całego kraju analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi dla poszczególnych rodzajów odpadów z uwzględnieniem ilości, składu morfologicznego i źródeł ich powstawania. Analiza Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego (IOŚ-PIB), stanowiąca podstawę do opracowania ww. załącznika do KPGO 2022, jako elementu realizującego m.in. warunek 2.6 w części dot. określenia luki inwestycyjnej w sektorze odpadowym, zawiera analizę dotyczącą aktualnego stanu, w tym ocenę istniejącego potencjału instalacji gospodarki odpadami i PSZOK oraz prognozy zmian ilości i jakości wytwarzanych w Polsce odpadów komunalnych w perspektywie lat 2019-2035. Analizę sporządzono na podstawie danych wejściowych dla 2018 r. (najnowsze dostępne). Bazą do określenia zapotrzebowania inwestycyjnego była przeprowadzona analiza ilościowa i jakościowa wytwarzania odpadów komunalnych w szczególności na podstawie danych GUS, sprawozdań marszałków województw z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi i dostępnych badań składu morfologicznego.	
				Kryterium 2 ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym materialnego i terytorialnego zakresu selektywnego zbierania oraz środków służących poprawie jego funkcjonowania oraz potrzeby stworzenia nowych systemów zbierania		T	Spełnienie kryterium poprzez Krajowy plan gospodarki odpadami 2022 http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000019/O/D20170019.pdf Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000906/O/D20210906.pdf	KPGO zawiera ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym zakresu rzeczowego i terytorialnego selektywnego zbierania oraz środków usprawniających jej działanie, a także potrzeby nowych systemów zbiórki. W wyniku tej oceny w KPGO wskazano potrzebę wprowadzenia jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego kraju, które następnie zostały określone w rozporządzeniu ws. szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów. Załącznik do KPGO 2022, na podstawie przeprowadzonej analizy potrzeb w zakresie systemu selektywnego zbierania, wskazuje, że w kolejnych latach powinien nastąpić rozwój PSZOK wraz z punktami napraw i wymiany rzeczy używanych oraz określa potrzeby w tym zakresie.
				Kryterium 3		T	Spełnione poprzez przyjęcie nowego załącznika do KPGO 2022	Na rzecz realizacji kryterium została przeprowadzona Analiza IOŚ-PIB oraz opracowany i opublikowany w roku 2021

⁵⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz.U. L 312 z 22.11.2008, s. 3).

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

				ocenę luki inwestycyjnej uzasadniającą potrzebę zamknięcia istniejących obiektów gospodarowania odpadami oraz wprowadzenia dodatkowej lub zmodernizowanej infrastruktury gospodarowania odpadami, z informacją o źródłach dostępnych dochodów na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania		Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf	Załącznik do KPGO 2022, w których zawarto ocenę potrzeb inwestycyjnych w skali kraju w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, infrastruktury selektywnego zbierania odpadów oraz instalacji do przetwarzania odpadów. Po przeprowadzonych analizach zidentyfikowano jako priorytetowe instalacje do recyklingu oraz działania inwestycyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów. W załączniku przedstawiono również informacje o źródłach finansowania kosztów eksploatacji i utrzymania instalacji w kraju.
			Kryterium 4	informacje dotyczące kryteriów lokalizacji do celów identyfikacji przyszłych lokalizacji obiektów oraz dotyczące wydolności przyszłych instalacji przetwarzania odpadów	T	Spełnione poprzez art. 35 ust. 1 pkt 4 lit. c) ustawy o odpadach, KPGO 2022, załącznik do KPGO 2022, WPGO Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf	Uchwalenie i obowiązywanie planów gospodarki odpadami reguluje ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach, zgodnie z którą plany gospodarki odpadami opracowuje się na poziomie krajowym i wojewódzkim. WPGO powinien być zgodny z KPGO i służyć realizacji zawartych w nim celów, które należy uznać jako uniwersalne w skali całego kraju. Wobec tego Załącznik do KPGO 2022 – ocena luki inwestycyjnej - zawiera oszacowanie potrzeb na moce przerobowe instalacji w skali kraju. Funkcjonująca i planowana infrastruktura wraz z lokalizacją i przepustowością dotyczące odpadów komunalnych określone są natomiast wprost w planach inwestycyjnych (załącznik do WPGO), w których procesie przyjmowania bierze udział minister do spraw klimatu, aby zapewnić jednolite zasady planowania w gospodarce odpadami dla całego kraju. W uzasadnionych przypadkach KPGO 2022 określa kryteria lokalizacji instalacji i obiektów gospodarki odpadami, tj. w zakresie: lokalizacji PSZOKów; instalacji dla odpadów medycznych i weterynaryjnych; składowania odpadów w podziemnych wyrobiskach górniczych, np. z grupy 01, 06 i 10 i innych również niebezpiecznych np. z procesów oczyszczania spalin.
2.7. Ramy działań priorytetowych w przypadku koniecznych środków ochrony obejmujących	EFRR	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w	Tak	W przypadku interwencji wspierających środki ochrony przyrody w związku z obszarami Natura 2000 objętymi zakresem dyrektywy Rady 92/43/EWG ⁵⁶ : istnienie ram działań priorytetowych na podstawie art. 8 dyrektywy 92/43/EWG, które obejmują wszystkie	T	Link do dokumentu: http://www.gdos.gov.pl/files/artykuly/5073/PAF_icon.pdf	Działania dotyczące utrzymania dotychczasowej gospodarki na terenach siedlisk gatunków przyrodniczych i poprawie ich ochrony w formie czynnej, przewidują m.in. : • zachowanie siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, w tym: - ekstensywna gospodarka rolna, rybacka i leśna uwzględniająca ochronę siedlisk

⁵⁶ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7).

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

dofinansowanie unijne		tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia		elementy wymagane we wzorze ram działań priorytetowych na lata 2021–2027 uzgodnionym przez Komisję i państwa członkowskie, w tym określenie środków priorytetowych i oszacowanie potrzeb w zakresie finansowania.			<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie/odtworzenie miejsc rozrodu gatunków chronionych - wykup gruntów • odtwarzanie zdegradowanych siedlisk i wzmocnienie zagrożonych gatunków: - powstrzymanie naturalnej sukcesji siedlisk - przywrócenie/polepszenie reżimu hydrologicznego - zwalczanie gatunków ekspansywnych/obcych - restytucja gatunków zagrożonych - udroźnienie ciągłości korytarzy ekologicznych - utrzymanie ośrodków hodowli/rehabilitacji dzikich zwierząt. • wsparcie zarządzania i nadzoru nad obszarami Natura 2000: - opracowanie/aktualizacja planów zadań ochronnych /planów ochrony wszystkich obszarów Natura 2000 - monitoring sieci Natura 2000 - badania i działania dot. edukacji i komunikacji dot. ochrony obszarów sieci Natura 2000 - budowa /rozwój infrastruktury turystycznej rozprowadzającej ruch turystyczny na obszarach sieci Natura 2000.
3.1. Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie	EFRR i Fundusz Spójności	<p>Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej sieci TEN-T</p> <p>Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T</p>	Nie	<p>Funkcjonowanie multimodalnego mapowania istniejącej i planowanej infrastruktury – z wyjątkiem szczebla lokalnego – do 2030 r., które:</p> <p>Kryterium 1 zawiera ocenę ekonomiczną planowanych inwestycji, opartą na analizie zapotrzebowania i modelach przepływów transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ otwarcia rynków usług kolejowych;</p>	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. • Zintegrowany (multimodalny) model ruchu • opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu <p>regionalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030) [RPT] • Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 • Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego • Plan zrównoważonego rozwoju transportu zbiorowego Województwa Podlaskiego • WPF Województwa Podlaskiego na lata 2022-2040 	<p>Na poziomie krajowym: Spełnienie kryterium zapewnienia m.in. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., oraz stosowne dokumenty wdrożeniowe a także przygotowanie i wdrożenie Zintegrowanego Modelu Ruchu.</p> <p>W RPT dokonano modelowania opartego o analizę generatorów ruchu (m.in. migracje, dojazdy do pracy i szkół, rozmieszczenie największych pracodawców, rozmieszczenie eksporterów i producentów, ruch turystyczny i graniczny – w tym tranzytowy), powiązań funkcjonalnych z uwzględnieniem prognoz demograficznych i ocenę potoków ruchu - dane dotyczące obciążenia ruchem dróg i linii kolejowych. Do modelowania wykorzystano także dane dotyczące rozkładu ruchu w transporcie indywidualnym i publicznym Zintegrowanego Modelu Ruchu CUPT. Dodatkowo zostały sporządzone analizy dostępności drogowej i kolejowej, co jest szczególnie istotne z punktu widzenia specyfiki regionu o bardzo niskiej gęstości zaludnienia, rzadkiej sieci drogowej i kolejowej. Ponadto w ramach RPT zostały opisane źródła finansowania infrastruktury transportowej w perspektywie do roku 2030.</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

	oraz mobilności transgranicznej	<p>Kryterium 2 jest spójne z elementami zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu dotyczącymi transportu;</p>	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. • Zintegrowany (multimodalny) model ruchu • opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu <p>regionalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030) • Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnego planu transportowego województwa podlaskiego na lata 2021-2027 • Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej • Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracja białostocka 	<p>Na poziomie krajowym: Spełnienie kryterium zapewnia KPEIK i spójne z nimi dokumenty wdrożeniowe</p> <p>RPT uwzględnia zapisy Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030. Przewiduje się działania zmierzające do minimalizacji negatywnego oddziaływania transportu na zmiany klimatyczne oraz stan środowiska naturalnego w województwie. Zaproponowane w RPT działania przewidują rozwiązania mające na celu korzystne dla środowiska zmiany w strukturze przewozów osób i towarów, strukturze pojazdów i taboru oraz ograniczenie transportochłonności. Szerszy opis wpływu zamierzeń inwestycyjnych został opisany w Prognozie oddziaływania na środowisko RPT. Ponadto zapisy RPT uwzględniają cele Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku w zakresie szeroko rozumianych działań na rzecz obniżenia emisji gazów cieplarnianych z sektora transportu. RPT zakłada poprawę dostępności transportowej, rozwój transportu zbiorowego z uwzględnieniem ekologicznych form transportu oraz sygnalizuje potrzebę przywrócenia i modernizacji połączeń kolejowych w regionie.</p>
		<p>Kryterium 3 obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie z definicją w rozporządzeniu w sprawie CEF, zgodnie z odpowiednimi planami prac dotyczącymi korytarzy sieci bazowej TEN-T;</p>	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., która zakłada aktualizację obecnie obowiązujących programów sektorowych. • Zintegrowany (multimodalny) model ruchu • opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu w tym zapewnienie środków na realizację i utrzymanie istniejącej i planowanej infrastruktury. 	<p>Spełnienie kryterium zapewnia m.in. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., oraz stosowne dokumenty wdrożeniowe, obejmujące swym zakresem inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T</p>
		<p>Kryterium 4 w przypadku inwestycji poza korytarzami sieci bazowej TEN-T, w tym na odcinkach transgranicznych, zapewnia komplementarność przez zapewnienie wystarczającego rozwoju połączeń sieci miejskich, regionów i lokalnych społeczności z siecią bazową TEN-T i jej węzłami;</p>	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. • Zintegrowany (multimodalny) model ruchu • opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu <p>regionalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030) • Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 • Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego 	<p>Na poziomie krajowym: Spełnienie kryterium zapewniają stosowne dokumenty wdrożeniowe, obejmujące swym zakresem inwestycje poza korytarzami sieci bazowej TEN-T</p> <p>Komplementarność z siecią TEN-T została ujęta w RPT, z uwzględnieniem już zrealizowanych i planowanych inwestycji w sieć TEN-T. „Kręgosłupem drogowego systemu transportowego” jest podstawowa sieć dróg krajowych i uzupełniających ją dróg wojewódzkich. Komplementarność będzie realizowane przez lepsze skomunikowanie wewnętrznych połączeń komunikacyjnych z bazową siecią TEN-T. Zapisy RPT zmierzają do stworzenia zintegrowanego systemu transportowego zakładającego wewnętrzną integrację oraz integrację funkcjonalną w skali kraju i Europy. Rozwój układów komunikacyjnych w regionie uwzględnia plany</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

				<ul style="list-style-type: none"> Plan zrównoważonego rozwoju transportu zbiorowego Województwa Podlaskiego 	rozwojowe PKP PLK S.A., CPK Sp. z o.o. oraz GDDKiA. Analizy zawarte w RPT odnoszą się do uwarunkowań systemu transportu, w tym powiązań z siecią TEN-T. RPT przewiduje działania zmierzające do rozwoju i modernizacji infrastruktury transportowej, w tym połączeń z siecią TEN-T. W kryteriach doboru projektów drogowych uwzględniono dowiązania do sieci TEN-T.	
			Kryterium 5. zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej oraz, w stosownych przypadkach, przedstawia sprawozdanie z wdrażania europejskiego systemu zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS) zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2017/6 ⁵⁷ ;	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., która zakłada aktualizację obecnie obowiązujących programów sektorowych. Zintegrowany (multimodalny) model ruchu opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu w tym zapewnienie środków na realizację i utrzymanie istniejącej i planowanej infrastruktury. 	<p>Na poziomie krajowym: Kryterium spełnione poprzez bieżące przekazywanie informacji do KE w oparciu o przyjęty Narodowy Plan Wdrażania ERTMS w Polsce o statusie zabudowy ERTMS na infrastrukturze kolejowej</p> <p>RPT uwzględnia planowane do realizacji inwestycje kolejowe w perspektywie do roku 2040. Niemniej jednak w perspektywie finansowej 2021-2027 nie przewiduje się realizacji inwestycji w sektorze transportu kolejowego z poziomu programu regionalnego. PKP PLK S.A. w ramach priorytetyzacji inwestycji w perspektywie 2021-2030 zaplanowało m.in. sukcesywne wdrażanie Europejskiego Systemu Zarządzania Ruchem Kolejowym (ERTMS) – zgodnie z Krajowym Planem Wdrażania Technicznych Specyfikacji Interoperacyjności (TSI) Sterowanie oraz GSM-R. Dokument PKP Polskie Linie Kolejowe - zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 uwzględnia projekty inwestycyjne multilokalizacyjne, w tym projekt Zabudowa systemu ERTMS.</p>
			Kryterium 6 wspiera multimodalność, określając potrzeby w zakresie transportu multimodalnego lub przeladunkowego oraz terminali pasażerskich;	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. Zintegrowany (multimodalny) model ruchu opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu <p>regionalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> Regionalny planu transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego 	<p>Na poziomie krajowym: Spełnienie kryterium zapewnia m.in. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. i stosowne dokumenty wdrożeniowe, obejmujące swym zakresem kwestie transportu multimodalnego</p> <p>Aspekt multimodalności został uwzględniony w RPT nie tylko w ujęciu sieciowym ale również punktowym. Zgodnie z Wytocznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie finansowania Polityki Spójności na lata 2021-2027, zapisy RPT wskazują na potrzebę podjęcia działań na rzecz wspierania zrównoważonej multimodalnej mobilności, w tym również miejskiej. Przeanalizowane warianty planistyczne są odpowiedzią a zarazem wskazują na potrzebę intensyfikacji działań na rzecz promowania zintegrowanego, czystego i bezpiecznego transportu publicznego oraz aktywnych form</p>

⁵⁷ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/6 z dnia 5 stycznia 2017 r. w sprawie europejskiego planu wdrożenia europejskiego systemu zarządzania ruchem kolejowym (Dz.U. L 3 z 6.1.2017, s. 6).

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

						<p>mobilności, zgodnie z planami zrównoważonej mobilności miejskiej, w szczególności w celu poprawy połączeń miast z ich strefami dojazdu.</p>
			<p>Kryterium 7 obejmuje środki istotne z punktu widzenia planowania infrastruktury, mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki;</p>	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. • Zintegrowany (multimodalny) model ruchu • opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu <p>regionalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030) • Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnego planu transportowego województwa podlaskiego na lata 2021-2027 • Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej • Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracja białostocka 	<p>Na poziomie krajowym: Spełnienie kryterium zapewniają Krajowe ramy polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych oraz spójne z nimi stosowne dokumenty wdrożeniowe</p> <p>Kwestia zgodności z krajowymi dokumentami polityki w zakresie promowania paliw alternatywnych (m.in. z „Krajowymi ramami polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych”) została ujęta w RPT. RPT zakłada minimalizację negatywnego oddziaływania transportu na globalne zmiany klimatyczne oraz stan środowiska naturalnego w województwie. Pełna analiza została przeprowadzona w Prognozie oddziaływania na środowisko projektu RPT.</p>
			<p>Kryterium 8 przedstawia rezultaty oceny ryzyk dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa ruchu drogowego, wraz z mapowaniem dróg i odcinków narażonych na takie ryzyka oraz ustaleniem związanych z tym priorytetów inwestycyjnych;</p>	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. • Zintegrowany (multimodalny) model ruchu • opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu <p>regionalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030) • Wojewódzki Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Województwie Podlaskim 2014-2020 	<p>Na poziomie krajowym: Spełnienie kryterium zapewnia Narodowy Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na lata 2021 – 2030 wraz ze stosownymi dokumentami wdrożeniowymi sektora drogowego, obejmującymi kwestie bezpieczeństwa ruchu drogowego</p> <p>RPT zawiera analizę bezpieczeństwa ruchu drogowego. W RPT sformułowany został cel horyzontalny B. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym i kolejowym. Ponadto opis kompleksowych działań dotyczących BRD zostanie zawarty w Wojewódzkim Planem Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na lata 2022-2030.</p>
			<p>Kryterium 9 dostarcza informacji na temat zasobów finansowania odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania istniejącej i planowanej infrastruktury.</p>	N	<p>Spełnienie warunku na poziomie krajowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. • Zintegrowany (multimodalny) model ruchu • opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu <p>regionalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030) 	<p>Na poziomie krajowym: Spełnienie kryterium zapewnione poprzez stosowne programy utrzymaniowe opracowane na poziomie krajowym lub informacje o sposobie zapewnienia środków na utrzymanie inwestycji i ich wartości, przedstawione w raporcie z samooceny spełnienia warunku.</p> <p>W RPT uwzględniono informacje dot. systemu finansowania infrastruktury transportowej w perspektywie do 2030 roku. W rozdziale dotyczącym finansowania, przedstawiono źródła, które z jednej strony zapewnią środki na wieloletnie działania inwestycyjne w infrastrukturę</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

						• Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Podlaskiego na lata 2022-2040	transportową, a z drugiej pozwolą na utrzymanie jej w stanie technicznym zapewniającym bezpieczne użytkowanie.	
4.1.Ramy strategiczne polityki na rzecz aktywnych polityk rynku pracy	EFRR, EFS+	EFRR Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i wspieranie ekonomii społecznej EFS+ Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, także poprzez promowanie samozatrudnienia i	Tak	Istnienie ram strategicznych polityki na rzecz aktywnych polityk rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia; ramy te obejmują: Kryterium 1 rozwiązania w zakresie sporządzania profili osób poszukujących pracy i oceny ich potrzeb	T	Ramy strategiczne polityki na rzecz aktywnej polityki rynku pracy stanowi ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1409, z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi. Spełnienie kryterium zapewnia Indywidualny Planu Działania (IPD) -art. 34a Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/W/20040991001/U/D20041001Lj.pdf	Urząd pracy ma obowiązek przygotować IPD dla każdego bezrobotnego w terminie 60 dni od dnia rejestracji w urzędzie. Urząd pracy ustalając sytuację bezrobotnego i dostosowując dla niego pomoc bierze pod uwagę wiele czynników, m.in. wykształcenie, doświadczenie zawodowe, umiejętności i uprawnienia zawodowe, dyspozycyjność, czas pozostawania bez pracy, miejsce zamieszkania, zaangażowanie w samodzielne poszukiwanie pracy i możliwości podjęcia pracy lub działalności gospodarczej. Ww. informacje pozyskiwane są podczas rejestracji bezrobotnego oraz w wywiadzie (w tym z wykorzystaniem kwestionariusza udostępnianego w systemie teleinformatycznym przez ministra właściwego do spraw pracy). Powiatowy urząd pracy w okresie realizacji IPD ma obowiązek kontaktować się z bezrobotnym co najmniej raz na 60 dni w celu monitorowania sytuacji i postępów w realizacji działań przewidzianych w IPD. Ww. kontakt może być realizowany przez powiatowy urząd pracy w formie spotkania, rozmowy telefonicznej lub wymiany informacji drogą elektroniczną / pocztową.	
				Kryterium 2 informacje o wolnych miejscach pracy i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem potrzeb na rynku pracy		T	Spełnienie kryterium zapewnia Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (art. 4 ust. 1 pkt 7 lit. e) http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/W/20040991001/U/D20041001Lj.pdf Centralna Baza Ofert Pracy http://oferty.praca.gov.pl/	Powiatowe urzędy pracy w ramach usługi pośrednictwa pracy przyjmują i realizują oferty pracy przestrzegając zasady jawności ofert pracy. Każda przyjęta i realizowana oferta pracy przez urząd pracy jest automatycznie przekazywana do internetowej bazy ofert pracy udostępnianej przez ministra właściwego do spraw pracy, której rolę pełni obecnie Centralna Baza Ofert Pracy (CBOP). CBOP to nieograniczony dostęp do aktualnej informacji o ofertach pracy w kraju i za granicą, upowszechnionych przez sieć EURES. CBOP umożliwia także prezentowanie informacji o organizowanych przez powiatowe urzędy pracy stażach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, a także organizowanych przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy szkoleniach, targach i giełdach pracy, praktykach studenckich organizowanych w instytucjach publicznych oraz wyszukiwanie praktyk i staży zgłaszanych przez pracodawców. CBOP jest zintegrowana z innymi systemami takimi jak Wortal PSZ (psz.praca.gov.pl), praca.gov.pl, SyriuszStd (wykorzystywanym przez powiatowe urzędy pracy), WUP Viator (wykorzystywanym przez wojewódzkie urzędy pracy). CBOP dostępna z komputera, tabletu i smartfona.
				Kryterium 3 rozwiązania służące zapewnieniu, by opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z		T	Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (rozdział 5, rozdział 8, art. 22) http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/W/20040991001/U/D20041001Lj.pdf	W procesie kształtowania, wdrażania, monitorowania i przeglądu działań na rzecz aktywnej polityki rynku pracy podstawową rolę odgrywają: 1. system rad rynku pracy , działających przy ministrze właściwym do spraw pracy, marszałku województwa (WUP), i starosty (PUP). W skład rad rynku pracy wchodzi m.in.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

	<p>ekonomii społecznej</p> <p>Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy</p>		<p>odpowiednimi zainteresowanymi stronami</p>	<p>Ustawa z 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150001240/U/D20151240Lj.pdf Rozp. MPIP z 22 lipca 2011 r. w sprawie szczegółowych zadań i organizacji Ochotniczych Hufców Pracy http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111550920/O/D20110920.pdf</p>	<p>przedstawiciele wszystkich reprezentatywnych organizacji pracodawców i związków zawodowych, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, organów samorządu terytorialnego i przedstawiciele nauki. Konsultacje społeczne aktów prawnych regulujących całokształt zasad i procedur funkcjonowania PSZ, prowadzone na każdym etapie prac nad projektowanym rozwiązaniem</p> <p>2. Rola Rady Dialogu Społecznego. Przegląd otoczenia prawnego rynku pracy, jego kształt oraz stan są również przedmiotem prac Rady Dialogu Społecznego, a wprowadzanie zmian prawa dotyczących aktywnych polityk rynku pracy przed ich wdrożeniem jest przedmiotem konsultacji w tej instytucji dialogu.</p> <p>3. Rola Konwentu Dyrektorów Wojewódzkich Urzędów Pracy i Rada Forum Dyrektorów Powiatowych Urzędów Pracy.</p>	
			<p>Kryterium 4 rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu aktywnych polityk rynku pracy</p>	<p>T</p>	<p>Spełnienie kryterium zapewnia Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (rozdział 8, art.22) i Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej . http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf https://www.gov.pl/web/rodzina/efektywnosc-form-promocji-zatrudnienia https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy/bezrobocie-rejestrowane</p>	<p>Minister wł. ds. pracy z Prezesem GUS prowadzi badanie "Bezrobotni i poszukujący pracy zarejestrowani w urzędach pracy", w którym zbierane są m. in. dane nt. liczby aktywizowanych bezrobotnych w rozbiciu na formy aktywizacji. Minister wł. ds. pracy corocznie dokonuje analizy efektywności wybranych form aktywizacji bezrobotnych realizowanych przez PUP, finansowanych z Funduszu Pracy (FP). Kluczowe mierniki to efektywność zatrudnieniowa i kosztowa.</p> <p>W POWER 2014-2020 realizowany jest projekt „Wypracowanie metodologii i wdrożenie monitorowania efektywności zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowe bezrobotnych w okresie dłuższym niż 12 m-cy od zakończenia działań urzędu pracy".</p> <p>Minister wł. do spraw pracy publikuje na str. internetowej corocznie katalog podstawowych form aktywizacji zawodowej rozumianych jako usługi i instrumenty rynku pracy finansowane ze środków Funduszy Pracy, dla których w danym roku są określone wskaźniki, o których mowa w art. 4 ust. 11 pkt 2 lit b i c ustawy</p> <p>Opiniowanie planów i sprawozdań FP należy do kompetencji rad rynku pracy, a monitoring i ocenę polityk rynku pracy realizuje Rada Dialogu Społecznego</p>
			<p>Kryterium 5 w odniesieniu do interwencji na rzecz zatrudnienia ludzi młodych – sprawdzone empirycznie, ukierunkowane ścieżki kariery przeznaczone dla ludzi młodych niepracujących, niekształących się ani mieszkających w tym działania</p>	<p>T</p>	<p>Spełnienie kryterium zapewnia: Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Rozdział V, art. 50 ust. 1, art. 53) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie szczegółowych zadań i organizacji Ochotniczych Hufców Pracy</p>	<p>Wsparcie osób młodych, w tym młodzieży NEET, w aktywizacji zawodowej odbywa się w ramach GdM. Plan realizacji GdM w Polsce, zatwierdzony 1.08.2022, osadzony jest na 4 filarach – urzędach pracy, ochotniczych hufcach pracy, projektach centralnych i programie pożyczkowym. W wyniku diagnozy sytuacji osób młodych na rynku pracy, opartej o dane z GUS i Eurostatu, wyróżniono 4 grupy priorytetowe:</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

				informacyjne i oparte na wymogach jakościowych uwzględniających kryteria wysokiej jakości przygotowania zawodowego i staży, w tym w kontekście realizacji programów gwarancji dla młodzieży		Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 sierpnia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 kwietnia 2014 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych	(1) Osoby w wieku 15–17 lat, które porzucają naukę lub zaniedbują obowiązek szkolny lub edukację; (2) Osoby w wieku 18–29 lat: • zarejestrowane jako bezrobotne; • młodzież NEET; • osoby bezrobotne lub poszukujące pracy, osoby kończące naukę lub absolwenci uczelni wyższych; (3) Osoby, które opuściły opiekę zastępczą; (4) Kobiety poniżej 30 roku życia wychowujące dzieci. W Planie zawarto priorytety wsparcia np. wysoka jakość ofert, w tym staży, jako kluczowych form aktywizacji osób młodych i rozwoju ich umiejętności. Standardy jakości staży, obowiązujące przy wdrażaniu GdM regulowane są ustawą o promocji zatrudnienia (...) (Dz.U.2022poz.690) i rozp. MPiPS z 20.08.2009 w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych (Dz.U.z2009r.poz.1160).
4.2.Krajowe ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia płci	EFRR, EFS+	EFRR Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i promowanie ekonomii społecznej	Tak	Istnienie krajowych ram strategicznych polityki na rzecz równouprawnienia płci, które obejmują: Kryterium 1 identyfikację w oparciu o rzetelne podstawy wyzwań związanych z równouprawnieniem płci	T	Link do dokumentów: Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640 Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1249) i krajowe programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie https://dziennikustaw.gov.pl/D2021000124901.pdf	KPDRT obejmuje następujące priorytety: Polityka antydyskryminacyjna, Praca i zabezpieczenia społeczne, Edukacja, Zdrowie, Dostęp do dóbr i usług, Budowanie świadomości, Gromadzenie danych i badania, Koordynacja. Zidentyfikowano następujące wyzwania dla równości między kobietami a mężczyznami: 1. Niższy poziom zatrudnienia kobiet 2. Luka płacowa i luka emerytalna na niekorzyść kobiet 3. Niski odsetek kobiet na najwyższych stanowiskach 4. Niski poziom kobiet w STEM Jeżeli chodzi o przemoc wobec kobiet, zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249), działania przeciw przemocy są uregulowane w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który jest przyjmowany przez Radę Ministrów.
				Kryterium 2 środki na rzecz rozwiązania problemu zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn w zakresie zatrudnienia, płac i emerytur oraz na rzecz promowania równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym przez poprawę dostępu do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, wraz z celami końcowymi, przy jednoczesnym poszanowaniu roli i autonomii partnerów społecznych		T	Link do dokumentów : Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

		poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu				każdego z zadań, instytucje odpowiedzialne i współpracujące, a także wskaźniki z wartością bazową i docelową.
			Kryterium 3 rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu ram strategicznych polityki i metod gromadzenia danych w oparciu o dane segregowane ze względu na płeć	T	<p>Link do dokumentów :</p> <p>Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640</p> <p>Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1249) i krajowe programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie https://dziennikustaw.gov.pl/D2021000124901.pdf</p>	<p>Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania opracowuje i przedkłada Radzie Ministrów do 31 marca każdego roku, sprawozdanie za poprzedni rok, zawierające m.in. raport z realizacji KPDRT.</p> <p>Ponadto, celem wsparcia działań Koordynatora Programu, powołany zostanie Zespół, którego zadaniem będzie cykliczne monitorowanie osiągnięcia zakładanych wskaźników, ujętych w załączniku nr 1 do KPDRT. Powołanie Zespołu nastąpi na podstawie przepisów ustawy o Radzie Ministrów. Zadania Zespołu Monitorującego KPDRT mogą także odnosić się do sygnalizowania ryzyka w realizacji poszczególnych priorytetów, a także wskazywania na poziom osiągniętych zmian w życiu społecznym i gospodarczym.</p> <p>Dane segregowane ze względu na płeć będą cyklicznie zbierane. Przewidziano też działania na rzecz rozbudowy systemu gromadzenia danych równościowych, w tym w rozbiciu na płeć.</p> <p>Zgodnie z art. 11 ustawy, sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jest składane corocznie, w terminie do 30 września, Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej przez Radę Ministrów.</p>
			Kryterium 4 rozwiązania dotyczące zapewnienia, aby opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym podmiotami ds. równości, partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego	T	<p>Link do dokumentów :</p> <p>Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640</p> <p>Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1249) i krajowe programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie https://dziennikustaw.gov.pl/D2021000124901.pdf</p>	<p>KPDRT poddano szerokim konsultacjom ze stronami zainteresowanymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Zgłoś pomysł” 4.07-19.11.2020 r. poprzez formularz internetowy na stronie Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. • publicznym (24.11-18.12.2020 r.) • w BIP MRiPS • z KWRiST (17.11.2020 r.-11.05.2021 r.) <p>Realizacja działań przewiduje współpracę z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i samorządami. Współpraca ta będzie przebiegała w różnorodny sposób, w zależności od sposobu obranego przez instytucję wiodącą np. na zasadzie powierzenia realizacji zadania publicznego, konkursu czy zamówień publicznych.</p> <p>Odpowiednie podmioty ds. równości, partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego wchodzi w skład zespołów, których zadaniem jest m.in. monitorowanie realizacji obu programów.</p> <p>Oba sprawozdania wymienione w kryterium 3 podlegają szerokim konsultacjom z wszystkimi interesariuszami.</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

4.3.Ramy strategiczne polityki na rzecz systemu kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach	EFRR, EFS+	<p>EFRR</p> <p>Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p> <p>EFS+:</p> <p>Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania umiejętności kluczowych, w tym w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz</p>	Tak	<p>Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki w zakresie systemu kształcenia i szkolenia, które obejmują:</p> <p>Kryterium 1</p> <p>oparte na rzetelnych danych systemu przewidywania i prognozowania umiejętności</p>	T	<p>Link do dokumentów:</p> <p>https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/</p> <p>https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy strategiczne zostały określone w</p> <p>1.Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),</p> <p>2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytet 4. Zbudowanie efektywnego systemu diagnozowania i informowania o obecnym stanie i zapotrzebowaniu na umiejętności,</p> <p>3. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszar oddziaływania VI Doradztwo zawodowe, Temat działania 19: Tworzenie efektywnych mechanizmów informowania o zapotrzebowaniu na zawody, kwalifikacje i umiejętności na poziomie krajowym i regionalnym.</p> <p>Ponadto, corocznie ustalana jest prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy.</p>
			<p>Kryterium 2</p> <p>mechanizmy i usługi monitorowania losów absolwentów do celów wysokiej jakości i skutecznego poradnictwa zawodowego dla osób uczących się w każdym wieku</p>	T	<p>Link do dokumentów:</p> <p>https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/</p> <p>https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy strategiczne zostały określone w</p> <p>1.Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),</p> <p>2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytet 4. Zbudowanie efektywnego systemu diagnozowania i informowania o obecnym stanie i zapotrzebowaniu na umiejętności,</p> <p>3. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszar oddziaływania VI Doradztwo zawodowe, Temat działania 19: Tworzenie efektywnych mechanizmów informowania o zapotrzebowaniu na zawody, kwalifikacje i umiejętności na poziomie krajowym i regionalnym.</p> <p>Ponadto, funkcjonuje system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów ELA, monitoring karier absolwentów publicznych i niepublicznych szkół ponadpodstawowych.</p>	
			<p>Kryterium 3</p> <p>środki na rzecz zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości, przystępnego cenowo, odpowiedniego, wolnego od segregacji kształcenia i szkolenia sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz uczestnictwa w takim kształceniu i szkoleniu i ukończenia go, a także nabywania kluczowych kompetencji na wszystkich poziomach, w tym na poziomie szkolnictwa wyższego</p>	T	<p>Link do dokumentów:</p> <p>https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/</p> <p>https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy strategiczne zostały określone w:</p> <p>1. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),</p> <p>2. ZSU 2030 (część ogólna) – Priorytet 1 oraz</p> <p>Priorytet 6,</p> <p>3. ZSU 2030 (część szczegółowa) – Obszar oddziaływania I Umiejętności podstawowe, przekrojowe i zawodowe (...).</p> <p>Ponadto:</p> <p>a) akty prawne podkreślające równy dostęp do kształcenia (m.in.: ustawa Prawo oświatowe, ustawa o systemie oświaty, ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa</p>	

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

	<p>przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego</p> <p>Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p> <p>Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej</p>		<p>Kryterium 4 mechanizm koordynacji obejmujący wszystkie poziomy kształcenia i szkolenia, w tym szkolnictwo wyższe, oraz jasny podział obowiązków między odpowiednimi organami krajowymi lub regionalnymi</p> <p>Kryterium 5 rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu ram strategicznych polityki</p>	<p>T</p> <p>T</p>	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p> <p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>branżowego, opracowywana ustawa o wsparciu dzieci, uczniów i rodzin (wpis do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów nr UD319)), b) przedsięwzięcie MEiN: „Włączeni w edukację” (wdrożenie edukacji włączającej wysokiej jakości, zapewniającej wszystkim dzieciom i uczniom warunki do rozwijania indywidualnego potencjału oraz nabywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym i włączenia społecznego; obejmuje prace legislacyjne i działania wdrożeniowe w tym zakresie).</p> <p>Ramy strategiczne zostały określone w: 1. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytet 5. Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów współpracy i koordynacji międzyresortowej oraz międzysektorowej w zakresie rozwoju umiejętności, 2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – wszystkie Obszary oddziaływania poprzez wskazanie podmiotów kluczowych dla realizacji Tematu działania. Dodatkowo ma zastosowanie w szczególności rozdział 3. „Zasady realizacji Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 jako polityki publicznej”, 3. Ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji – rozdział 8 ustawy (Koordynacja funkcjonowania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji), 4. Ustawie o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości – art. 4c ustanawiającej: a) Radę Programową do spraw kompetencji, b) sektorowe rady do spraw kompetencji. Ponadto: projekt MEiN: „Wsparcie i rozwój mechanizmów współpracy i koordynacji na szczeblu krajowym i regionalnym w zakresie uczenia się przez całe życie”.</p> <p>Ramy zostały określone w: 1. ZSU 2030 (część ogólna) – Priorytet 5. oraz rozdział 10. 2. ZSU 2030 (część szczegółowa) – rozdział 3. 3. Ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji – rozdział 8 ustawy 4. Ustawie o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości – art. 4c ustanawiającej: a) Radę Programową do spraw kompetencji, b) sektorowe rady do spraw kompetencji. Ponadto: a) funkcjonowanie Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, b) projekt MEiN „Wsparcie i rozwój mechanizmów współpracy i koordynacji na szczeblu krajowym i regionalnym w zakresie uczenia się przez całe życie”.</p>
--	--	--	--	-------------------	---	--

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

		<p>sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>				<p>Przeгляд śródkresowy i ewaluacja wdrażania ZSU 2030, w tym ewaluacja koordynacji jej wdrażania na poziomie krajowym i wojewódzkim, zostały przewidziane do realizacji przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Planowana data przeglądu śródkresowego i ewaluacji: III kw. 2024 – I kw. 2025).</p>
			<p>Kryterium 6 środki skierowane do osób dorosłych o niskich umiejętnościach zawodowych i niskich kwalifikacjach i osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz ścieżki poprawy umiejętności</p>	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy zostały określone w: 1. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 1. Podnoszenie poziomu umiejętności kluczowych u dzieci, młodzieży i osób dorosłych; 2. Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się nastawionej na aktywny i ciągły rozwój umiejętności; 4. Zbudowanie efektywnego systemu diagnozowania i informowania o obecnym stanie i zapotrzebowaniu na umiejętności; 6. Wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju (...), 3. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: I Umiejętności podstawowe, przekrojowe i zawodowe dzieci, młodzieży i dorosłych; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; V Rozwijanie umiejętności w miejscu pracy; VI Doradztwo zawodowe; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności. Ponadto: a) funkcjonowanie Uniwersytetów Drugiego i Trzeciego Wieku, b) przedsięwzięcie MEiN: „Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji”, c) projekt FRSE: „Szansa - nowe możliwości dla dorosłych”, d) program Senior+.</p>
			<p>Kryterium 7 środki na rzecz wspierania nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i kadry akademickiej w odniesieniu do odpowiednich metod nauczania, oceny i walidacji kompetencji kluczowych</p>	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy zostały określone w: 1. ustawie Karta Nauczyciela – Rozdział 7a: Finansowanie doksztalcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, 2. rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, szczegółowych celów szkolenia branżowego oraz trybu i warunków kierowania nauczycieli na szkolenia branżowe, 3. ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – Dział XII Finansowanie systemu szkolnictwa wyższego i nauki oraz gospodarka finansowa uczelni (m.in. „Doktorat wdrożeniowy”), 4. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 2. Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się (...); 5. Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów (...); 6. Wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju (...),</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

						5. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: III Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; VII Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności.	
				Kryterium 8 środki na rzecz wspierania mobilności osób uczących się i kadry oraz transnarodowej współpracy podmiotów świadczących usługi w zakresie kształcenia i szkolenia, w tym przez uznawanie efektów uczenia się i kwalifikacji	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy zostały określone w:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. postępowania w celu uznania świadectwa lub innego dokumentu (...), 2. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych, 3. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. warunków, jakie musi spełnić osoba ubiegająca się o uzyskanie dyplomu zawodowego (...), 4. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 2 Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się (...); 5 Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów (...), 5. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: III Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; VII Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności. <p>Ponadto funkcjonowanie:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, b) Narodowego Centrum Nauki, c) Sieci Badawczej Łukasiewicz, d) Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, e) Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji.
4.4. Krajowe ramy strategiczne polityki na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa	EFRR, EFS+	EFRR Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej	Nie	<p>Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki lub ram ustawodawczych na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa, które obejmują:</p> <p>Kryterium 1 opartą na rzetelnych danych diagnozę ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym ubóstwa dzieci, w szczególności pod względem równego dostępu do dobrej jakości usług dla dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji, a także pod względem bezdomności, segregacji przestrzennej i edukacyjnej.</p>	N	<p>Link do dokumentu: http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000843/O/M20210843.pdf</p>	<p>Diagnoza w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu (KPPUiWS) dotyczy ubóstwa i wykluczenia społecznego. Dokument zawiera analizę danych ogólnokrajowych oraz według makroregionów, stopnia urbanizacji, typów gospodarstw domowych. W diagnozie uwzględnione zostały takie problemy jak ubóstwo dzieci, bezdomność, ograniczony dostęp do usług społecznych oraz specyficzne potrzeby grup zagrożonych wykluczeniem. Diagnoza zawiera również informacje dotyczące dostępu do edukacji, w tym edukacji wczesnej i opieki. Opisany został obszar wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, wykluczenia mieszkaniowego, ubóstwa osób pracujących i osób starszych oraz przedstawiona została sytuacja cudzoziemców - tytuły pobytowe, dostęp do usług. Diagnoza obejmuje również usługi</p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

	<p>sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p> <p>EFS+:</p> <p>Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>		<p>ograniczonego dostępu do podstawowych usług i infrastruktury oraz szczególnych potrzeb osób w każdym wieku znajdujących się w trudnej sytuacji</p> <p>Kryterium 2 środki na rzecz zapobiegania i zwalczania segregacji we wszystkich dziedzinach, w tym ochrony socjalnej, rynków pracy sprzyjających włączeniu społecznemu i dostępu do wysokiej jakości usług dla osób w trudnej sytuacji, w tym migrantów i uchodźców</p>	<p>N</p>		<p>w ramach pomocy społecznej - usługi w miejscu zamieszkania a domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, mieszkania chronione. Przy opracowaniu diagnozy opierano się m.in. na danych Głównego Urzędu Statystycznego, Eurostatu oraz sprawozdaniach resortowych.</p> <p>KPPUiWS koncentruje się na :</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, • przeciwdziałaniu bezdomności, • rozwijaniu usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, starszych i innych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, • wspieraniu osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz działania podmiotów ekonomii społecznej, • wspieraniu integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy. <p>We wszystkich obszarach uwzględniono działania na rzecz przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej.</p>
			<p>Kryterium 3 środki na rzecz przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<p>N</p>	<p>Link do dokumentu: https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000767/O/M20220767.pdf</p>	<p>Opracowywano Strategię rozwoju usług społecznych polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) – Strategię DI. Zawiera ona diagnozę obszarów procesu DI wraz z wnioskami, wizję, cele strategiczne oraz kierunki interwencji i zasady realizacji polityki publicznej w danym obszarze. Strategia będzie realizowana w obszarach: opieki nad dzieckiem, w tym z niepełnosprawnością, nad osobami starszymi, wsparcia osób z niepełnosprawnościami, wsparcia osób w kryzysie psychicznym i w kryzysie bezdomności. Strategia DI obejmować będzie np:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. priorytetowe podejście do usług społecznych realizowanych w środowisku 2. rozwój lokalnych i zindywidualizowanych usług, które ograniczą opiekę instytucjonalną 3. wykorzystanie potencjału instytucjonalnej opieki długoterminowej na rzecz rozwoju nowych usług środowiskowych 4. zabezpieczenie usług stacjonarnej opieki długoterminowej, jako ostatni i najmniej pożądany element systemu 5. rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego z koszykiem usług 6. system koordynacji i standaryzacji usług społecznych – funkcja koordynatora usług społecznych 7. systemową usługę asystencji osobistej.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

				<p>Kryterium 4 rozwiązania dotyczące zapewnienia, aby opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym partnerami społecznymi i odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.</p>	N	<p>Link do dokumentu: http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000843/O/M20210843.pdf</p>	<p>Oba dokumenty opracowano we współpracy z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i interesariuszy problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego. Uwzględniono rezultaty pracy niezależnych tematycznych grup eksperckich dla obszarów: rodzina i dziecko, os. starsze, z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami psychicznymi, bezdomne i cudzoziemcy. Grupy eksperckie wypracowały założenia, wykorzystane do zaplanowania działań w KPPUiWS i Strategii DI.</p> <p>Monitorowanie działań odbywać się będzie w partnerstwie i z udziałem interesariuszy, w tym organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych zaangażowanych bezpośrednio w obszarach objętych dokumentami</p> <p>W resorcie właściwym ds. rodziny i zabezpieczenia społecznego powołane zostaną Zespoły z udziałem organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych, administracji centralnej, samorządów wojewódzkich i lokalnych. Dane do monitorowania realizacji działań będą zbierane zgodnie z przyjętym harmonogramem w ramach każdego z Priorytetów (KPPiUWS) i opracowanego zestawu wskaźników rezultatu (Strategia DI).</p>
4.5. Krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz integracji Romów	EFS+	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie	Tak	<p>Istnienie krajowych strategicznych ram polityki na rzecz integracji Romów, które obejmują:</p> <p>Kryterium 1 środki na rzecz przyspieszenia integracji Romów oraz zapobiegania i eliminowania segregacji, uwzględniające aspekt płci oraz sytuację młodych Romów, oraz określające podstawowe, wymierne cele pośrednie i cele końcowe</p>	T	<p>Link do dokumentu dostępny pod adresem: https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rada-ministrow-uchwalila-nowy-program-integracji-spoecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-2030</p>	<p><i>Program integracji</i> kontynuuje poprzednie, szeroko zakrojone działania na rzecz wyrównania szans Romów i ich integracji społecznej i obywatelskiej. Wskazuje cztery tzw. szczególnie grupy wsparcia (rozd. 4.5.3.), w tym m.in.: kobiety i dziewczęta romskie oraz młodzież romską. Dokument opisuje mierniki i wskaźniki (rozd. 4.4.), służące monitorowaniu osiągnięcia założonych celów (rozd. 4.2.).</p>
				<p>Kryterium 2 rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu środków na rzecz integracji Romów</p>	T	<p>Program integracji zapewnia narzędzia monitorowania osiągnięcia celów (rozd. 4.6.4.) i ewaluacji (rozd. 4.6.5.). Jednocześnie, zapewnia możliwość ewentualnej modyfikacji metod i środków służących realizacji celów Programu integracji. Poza standardową sprawozdawczością, Program integracji kładzie nacisk na zbieranie danych, „mapujących” sytuację społeczności romskiej i umożliwiających pogłębioną analizę pojawiających się problemów.</p>	
				<p>Kryterium 3 rozwiązania dotyczące uwzględniania problematyki włączenia Romów na poziomie regionalnym i lokalnym</p>	T	<p>Włączenie problematyki romskiej do realizowanych polityk publicznych zostało opisane w Programie integracji (rozd. 3), w tym zwłaszcza w odniesieniu do polityki społecznej, rynku pracy, przestępstw z nietolerancji, nienawiści i ksenofobii, bezpłatnej pomocy prawnej oraz podtrzymania tożsamości kulturowej. Podczas gdy Program Integracji pełni rolę</p>	

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

						<p>wspierającą, władze lokalne powinny również wypełniać swoje obowiązki wobec wszystkich obywateli, zgodnie z zasadą pomocniczości.</p>
				<p>Kryterium 4 rozwiązania dotyczące zapewnienia, aby opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z romskim społeczeństwem obywatelskim i wszystkimi innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym na poziomie regionalnym i lokalnym.</p>	T	<p>Włączenie właściwych interesariuszy zostało zapewnione na etapie projektowania założeń Programu integracji, m.in. przez system konsultacji społecznych – projekt został skierowany do 53 organizacji pozarządowych, głównie romskich, biorących dotychczas udział w realizacji poprzedniego Programu integracji, a także do jednostek samorządu terytorialnego. Ponadto, MSWiA w trybie roboczym na bieżąco monitoruje prowadzone działania, co dało możliwość takiego skonstruowania Programu, który uwzględnił pojawiające się problemy. Dla zapewnienia udziału Romów w procesie tworzenia zadań Program integracji podtrzymał wymóg prowadzenia przez jednostki samorządu terytorialnego corocznych konsultacji na poziomie lokalnym z przedstawicielami społeczności romskiej. Partycypacja Romów na poziomie regionalnym jest zapewniona poprzez udział w komisjach oceniających wnioski w urzędach wojewódzkich, a na poziomie centralnym poprzez udział przedstawicieli Romów w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych (mechanizmy te zostały opisane w rozdz. 4.5.2.)</p>
4.6. Ramy strategiczne polityki na rzecz opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej	EFRR, EFS+	EFRR: Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Nie	<p>Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki na rzecz zdrowia, które obejmują:</p> <p>Kryterium 1 mapowanie potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym pod względem personelu medycznego i pielęgniarskiego, w celu zapewnienia zrównoważonych i skoordynowanych środków</p>	N	<p>Spełnienie warunku zapewni przyjęcie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mapy potrzeb zdrowotnych (MPZ) wraz z krajowym planem transformacji (KPT) i wojewódzkimi planami transformacji (WPT) oraz Strategii Rozwoju Usług Społecznych (SRUS) opracowywana przez MRiPS • polityki publicznej <i>Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030</i> oraz SRUS, • polityk publicznych <i>Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi, Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami starszymi, SRUS.</i> <p>Spełnienie kryterium zapewni publikacja MPZ w zmienionej formule obejmującej analizy oraz wyzwania systemu opieki zdrowotnej.</p> <p>Analizy przedstawione w MPZ stanowią diagnozę systemu, a dzięki prognozom i rekomendowanym kierunkom działań, przyczynią się do zapewnienia równego dostępu do opieki, wspieranie odporności oraz poprawy jakości.</p> <p>MPZ zostały przygotowane w taki sposób, aby obejmowały wszystkie potrzeby w zakresie systemu opieki zdrowotnej, zidentyfikowane na podstawie gromadzonych danych, możliwych do oceny na dany moment i zgodnie z aktualnym stanem wiedzy. Obejmują one swoim zakresem cały system, czyli wszystkie poziomy opieki opisane rodzajami świadczeń (od POZ po opiekę paliatywną i hospicyjną), z uwzględnieniem zasobów w systemie.</p> <p>Dokumentami wdrożeniowymi są plany transformacji na poziomie wojewódzkim i krajowym.</p> <p>W proces mapowania opieki długoterminowej rozumianej szeroko wpisuje się także przygotowana przez MRiPS <i>Strategia Rozwoju Usług Społecznych.</i></p>

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

	<p>EFS+:</p> <p>Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>		<p>Kryterium 2</p> <p>środki na rzecz zapewnienia efektywności, trwałości, dostępności i przystępności cenowej usług opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób wykluczonych z systemów opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej oraz osób, do których najtrudniej jest dotrzeć</p>	<p>N</p>		<p>Spełnieniem kryterium jest przyjęcie w drodze uchwały RM dokumentu <i>Zdrowa Przyszłość</i></p> <p>Jego celem jest zapewnienie obywatelom równego i adekwatnego do potrzeb zdrowotnych dostępu do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych przez przyjazny, nowoczesny i efektywny system ochrony zdrowia.</p> <p>Dokument określa ramy strategiczne działań koniecznych do podjęcia na podstawie diagnozy z MPZ. Stanowi kompleksową odpowiedź na nowe wyzwania stojące przed szeroko definiowaną polityką społeczno-gospodarczą współczesnego państwa, w tym przede wszystkim w obszarze zdrowia.</p> <p>Działania zaplanowane w dokumencie zostały podzielone na obszary, do których dopasowano cele. Dla realizacji celów określono kierunki interwencji oraz wskazano stosowne narzędzia. Przy projektowaniu tego dokumentu strategicznego w centrum został postawiony pacjent, a wszelkie działania są podporządkowane przede wszystkim konieczności zapewnienia równej dostępności do świadczeń zdrowotnych.</p>
			<p>Kryterium 3</p> <p>środki na rzecz wspierania usług środowiskowych i opartych na rodzinie poprzez deinstytucjonalizację, w tym profilaktyki i podstawowej opieki zdrowotnej, opieki w domu i usług środowiskowych.</p>	<p>N</p>		<p>Celem wypełnienia tego kryterium w zakresie opieki zdrowotnej przygotowano dwa dokumenty o charakterze strategicznym:</p> <p>a) <i>Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi,</i></p> <p>b) <i>Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami starszymi.</i></p> <p>Stanowią one załączniki do dokumentu <i>Zdrowa Przyszłość</i>. Dodatkowo MRiPS przygotowało podobny dokument adresujący kwestie związane z polityką społeczną.</p> <p>Realizacja założeń dokumentów przyczyni się do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawy jakości życia i zdrowia seniorów oraz ich opiekunów (rozwój zasobów kadrowych, form opieki dziennej, domowej oraz innowacyjnych form opieki, wsparcie opiekunów nieformalnych i koordynacja opieki środowiskowej), <p>wzmocnienia równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (inwestycje w kadry i poprawa jakości kształcenia, zmiana organizacji udzielania świadczeń zdrowotnych i inwestycje infrastrukturalne).</p>

5. Instytucje programu

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. k); art. 71 i 84 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 13: Instytucje programu

Instytucje programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontakty	E-mail
Instytucja zarządzająca	Zarząd Województwa Podlaskiego	Marszałek Województwa Podlaskiego	marszalek@wrotapodlasia.pl
Instytucja audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej (Ministerstwo Finansów)	Dyrektor Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów	sekretariat.DAS@mf.gov.pl
Podmiot otrzymujący płatności od Komisji	Ministerstwo Finansów	Departament Instytucji Płatniczej w Ministerstwie Finansów	Sekretariat.IP@mf.gov.pl
Zadania w zakresie księgowania wydatków w przypadku gdy są powierzone podmiotowi innemu niż instytucja zarządzająca	Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku	Dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku	sekretariat@wup.wrotapodlasia.pl

6. Partnerstwo

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. h) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Realizacja zasady partnerstwa oznacza włączenie przedstawicieli władz wszystkich szczebli, partnerów społecznych, gospodarczych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, organizacji badawczych i uniwersytetów w procesy programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji funduszy unijnych. Tym samym zasada ta zapewnia większą przejrzystość procesów decyzyjnych.

Do zasady partnerstwa nawiązuje art. 8 *Partnerstwo i wielopoziomowe rządzenie* CPR. Z zasadą tą związane jest też Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Zasada partnerstwa była uwzględniona w regionie przy programowaniu i realizacji perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Również program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 (FEEdP) przewiduje zaangażowanie różnego rodzaju partnerów w poszczególnych obszarach współpracy na różnych etapach przygotowania i wdrażania programu.

Program regionalny jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji strategii rozwoju województwa. W związku z tym, proces przygotowań do obecnej perspektywy rozpoczęły prace nad Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030), które trwały od lipca 2018 r. do kwietnia 2020 r. W proces przygotowania dokumentu strategicznego dla regionu, stanowiącego podstawę do programowania wsparcia w ramach programu regionalnego na lata 2021-2027 zostali zaangażowani partnerzy. W trakcie prac nad SRWP 2030 przeprowadzono szczegółową diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, nieformalne konsultacje celów rozwojowych i kierunków interwencji z wieloma środowiskami w regionie, a także formalne konsultacje społeczne. Z konsultacji społecznych projektu SRWP 2030 zostało przygotowane sprawozdanie, które zawiera m.in. zestawienie uwag zgłoszonych w procesie konsultacji społecznych projektu SRWP 2030 wraz ze sposobem rozpatrzenia uwag i jego uzasadnieniem.

W I-II kwartale 2020 r. przeprowadzono otwarty nabór propozycji projektów strategicznych dla rozwoju województwa podlaskiego, które stanowią bazę projektów m.in. do programu regionalnego.

Prace dotyczące programowania odbywają się w ramach Regionalnego Forum Terytorialnego (RFT). Jest to organ opiniotwórczo-konsultacyjny Zarządu Województwa Podlaskiego, którego głównym celem jest stymulowanie strategicznej dyskusji dotyczącej celów, kierunków i efektów polityki regionalnej w województwie, a także ich ocena z uwzględnieniem problemów społeczno-gospodarczych regionu. Członkami RFT są przedstawiciele wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego i administracji rządowej z terenu województwa, partnerów społecznych i gospodarczych, organizacji pozarządowych, środowiska akademicko-naukowego, Podlaskiej Sieci Lokalnych Grup Działania oraz samorządu rolniczego. Organ ten (pod nazwą Podlaskie Forum Terytorialne) funkcjonował już w poprzedniej perspektywie i aktywnie uczestniczył w programowaniu RPOWP 2014-2020. RFT zostało także zaangażowane w prace nad programem regionalnym na lata 2021-2027. W ramach spotkań stacjonarnych i zdalnych oraz z wykorzystaniem komunikacji elektronicznej na forum RFT omawiano uwarunkowania procesu programowania, a także propozycje zakresu interwencji w ramach poszczególnych Celów Polityki planowane na poziomie regionalnym jak i krajowym. Członkowie RFT byli na bieżąco informowani o przebiegu prac na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, otrzymywali aktualne dokumenty, a także konsultowali zapisy projektu programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 (FEEdP). Ponadto na posiedzenia Forum były

zapraszane dodatkowe instytucje i organizacje, które wyraziły swoje zainteresowanie współpracą przy tworzeniu nowego programu regionalnego dla województwa podlaskiego. Na mocy uchwały RFT w regionie funkcjonuje Grupa robocza ds. specjalizacji regionalnej gospodarki. W skład Grupy wchodzi przedstawiciele interesariuszy regionalnego systemu innowacji – przedsiębiorstw, w tym działających w obszarach poszczególnych inteligentnych specjalizacji województwa podlaskiego, instytucji otoczenia biznesu, wyższych uczelni, klastrów działających na terenie województwa oraz samorządu regionalnego. Grupa została powołana jako ciało koordynujące, opiniujące i doradcze w pracach nad *Planem rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3)*. Uczestniczy w procesie przedsiębiorczego odkrywania na wszystkich etapach wdrażania RIS3, a w kontekście perspektywy finansowej 2021-2027 zakres zadań Grupy obejmuje udział w realizacji, monitorowaniu i aktualizacji RIS3, we współpracy z innymi podmiotami, w tym wspieranie spełnienia na poziomie regionalnym kryteriów warunku podstawowego „Dobre zarządzanie krajową lub regionalną inteligentną specjalizacją”.

Uchwałą Zarządu Województwa Podlaskiego powołana została też Grupa sterująca ds. kompleksowego planowania transportu na poziomie regionalnym na lata 2021-2027. Jest to organ doradczo-konsultacyjny w procesie przygotowania projektu Regionalnego Planu transportowego województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (RPT), opracowywanego m.in. w celu spełnienia na poziomie regionalnym warunku podstawowego w zakresie kompleksowego planowania transportu. W skład grupy wchodzi przedstawiciele interesariuszy z obszaru transportu kolejowego, drogowego, jednostek samorządu terytorialnego, środowiska gospodarczego, organizacji pozarządowych. Do zadań Grupy należy w szczególności: konsultowanie strategicznych decyzji w trakcie przygotowywania projektu RPT, analiza i opiniowanie materiałów przygotowywanych na potrzeby RPT oraz wymiana informacji z zakresu uwarunkowań i kierunków rozwoju transportu w regionie. W ramach prac nad RPT przeprowadzone zostały również konsultacje społeczne projektu *Regionalnego planu transportowego województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030)* wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko projektu RPT.

W ramach programowania perspektywy finansowej 2021-2027 odbywa się wiele spotkań z różnymi gremiami, interesariuszami. Na etapie programowania przedstawiciele administracji, partnerów społeczno-ekonomicznych zaangażowani są też w działania informacyjne i promocyjne.

Projekt programu został poddany konsultacjom społecznym, trwającym od 25 listopada do 29 grudnia 2021 r. (35 dni). Poza konferencją otwierającą, podczas której zaprezentowano zapisy programu, zorganizowano dwa wysłuchania publiczne (6 i 15 grudnia 2021 r.) oraz wysłuchanie odwrócone (18 stycznia 2022 r.). Wszystkie zgłoszone uwagi zostały przeanalizowane, w ich wyniku m.in. rozszerzono katalog beneficjentów np. o small mid-caps i mid-caps czy organizacje i instytucje, które prowadzą działalność na rzecz ochrony przyrody i bioróżnorodności oraz dodano zakresy wsparcia w szczególności w CP2. Sprawozdanie z konsultacji zawiera zestawienie uwag wraz ze sposobem ich rozstrzygnięcia i uzasadnieniem oraz opis przebiegu konsultacji społecznych. Zostało ono podane do publicznej wiadomości na stronie internetowej www.rpo.wrotapodlasia.pl.

Ponadto na stronie internetowej IZ <https://rpo.wrotapodlasia.pl> utworzona została zakładka Fundusze Europejskie 2021-2027 stanowiąca bazę kluczowych informacji o perspektywie 2021-2027 odnoszących się do poziomu krajowego i regionalnego. Informacje na temat procesu programowania dostępne są również na stronie SRWP 2030: <https://strategia.wrotapodlasia.pl/>.

Na etapie wdrażania realizacja zasady partnerstwa uwypuklona jest w szczególności na poziomie Komitetu Monitorującego powoływanego przez IZ. Skład zostanie określony z

zapewnieniem realizacji zasady partnerstwa, reprezentatywności poszczególnych środowisk oraz zrównoważonego udziału różnych stron i grup partnerów, co będzie sprzyjać bardziej skutecznemu podejściu do wdrażania funduszy. Do prac w ramach KM włączeni będą przedstawiciele właściwych władz regionalnych, lokalnych, miejskich i innych instytucji publicznych m.in. związanych z kształceniem; przedstawiciele partnerów społeczno-ekonomicznych; organizacje reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, takich jak partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska i kwestii klimatycznych, organizacje pozarządowe, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji. Zapewniony zostanie udział m.in.: przedstawicieli organizacji pozarządowych reprezentujących grupy zagrożone dyskryminacją, poprzez utworzenie Grupy Roboczej ds. monitorowania zasad horyzontalnych przy Komitecie Monitorującym. Wielu partnerów z regionu, którzy są zaangażowani w programowanie, będzie miało możliwość kontynuacji prac w ramach KM FEdP zgodnie z regulacjami zawartymi w art. 38-40 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, w tym w procesie monitorowania i ewaluacji programu, analizowania, zatwierdzania i zmiany kryteriów wyboru projektów. Zapewniony zostanie dostęp do informacji o postępach realizacji programu, spełnieniu warunków podstawowych i ich stosowaniu przez cały okres programowania.

Partnerzy biorą też udział w opracowywaniu i realizacji strategii terytorialnych, realizacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju terytorialnego, instrumentów terytorialnych. W perspektywie finansowej 2021-2027 wdrażanie Funduszy Europejskich będzie odbywało się m.in. z wykorzystywaniem instrumentów terytorialnych, takich jak: zintegrowane inwestycje terytorialne - ZIT, rozwój lokalny kierowany przez społeczność - RLKS oraz inne instrumenty terytorialne - IIT.

W FEdP 2021-2027 planowana jest kontynuacja wdrażania instrumentu ZIT oraz RLKS w formule bezpośredniej. Umożliwia to inicjowanie i realizację – w sposób partycypacyjny – działań rozwojowych. Nowym instrumentem terytorialnym (IIT) angażującym lokalne społeczności będą partnerstwa strategiczne JST.

Ponadto przy udziale przedstawicieli strony rządowej, samorządowej, partnerów zakłada się realizację projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, jak i publiczno-społecznego.

Na etapie ewaluacji udział przedstawicieli strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych będzie zapewniony, m.in. poprzez zaangażowanie w prace KM oraz Grupy Sterującej Ewaluacją.

Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerów zostaną zaangażowani w działania informacyjne i promocyjne. Organizowane będą też konferencje, warsztaty, webinaria, spotkania konsultacyjne, akcje promocyjno-informacyjno-edukacyjne.

7. Komunikacja i widoczność

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. j) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Komunikacja o programie to informowanie o jego ofercie, rezultatach i wpływie polityki spójności na rozwój regionu, kraju i Unii Europejskiej.

Szczególne miejsce w komunikacji mają działania informujące społeczeństwo na temat wartości UE, w tym poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. W przekazie dotyczącym Programu podkreślane są wyraźnie strategie unijne, w które wpisują się projekty oraz korzyści rozwojowe w odniesieniu do celów polityki spójności. Komunikacja europejska zostanie zapewniona m.in. poprzez zapraszanie przedstawicieli KE na wydarzenia związane z projektami, uwzględnienie wystąpień KE w scenariuszu wydarzeń, włączenie cytatu KE do informacji prasowej itp.

Informowanie o Programie stanowi element krajowego systemu komunikacji marki Fundusze Europejskie. Działania komunikacyjne prowadzone są przez IZ, IP oraz IK UP we współpracy z instytucjami europejskimi, krajowymi, regionalnymi, a także partnerami społeczno-gospodarczymi i beneficjentami z województwa podlaskiego.

W celu uniknięcia podwójnych standardów obowiązkiem właściwej komunikacji objęte są również inne organy właściwych władz publicznych, jeżeli ich zakres odpowiedzialności obejmuje planowanie, finansowanie, realizację lub nadzór nad realizacją projektów otrzymujących finansowanie UE.

Szczegóły założeń przedstawionych w tym rozdziale znajdują się w Strategii komunikacji programu.

Cele

Działania komunikacyjne realizują cele zawarte w ww. Strategii:

- aktywizacja do sięgania po fundusze europejskie,
- wsparcie beneficjentów w realizacji projektów,
- zapewnienie wysokiej świadomości działań rozwojowych w regionie z udziałem Funduszy Europejskich, korzyści z nich wynikających, w celu zachowania transparentności wydatków ze środków UE oraz wartości obowiązujących w całej UE, zasad horyzontalnych (w tym niedyskryminacji), także znaczenia przynależności i roli regionu w kształtowaniu przyszłości UE.

Działania prowadzone są wyłącznie w obszarze FE w zakresie ww. celów, z wyłączeniem działań mających inny zakres np.: promowania instytucji lub osób oraz działań o charakterze politycznym.

Grupy docelowe

Komunikacja z poszczególnymi grupami będzie służyć realizacji ww. celów:

- potencjalni i faktyczni beneficjenci: m.in. przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje ochrony zdrowia, instytucje systemu edukacji, organizacje pozarządowe oraz potencjalni uczestnicy projektów,
- uczestnicy projektów i ostateczni odbiorcy wsparcia,
- ogół społeczeństwa województwa podlaskiego, w szczególności osoby o niskim poziomie wiedzy o FE, młodzież, seniorzy.

Kanały komunikacji

Kanały i narzędzia komunikacji będą dobierane do grupy docelowej i będą wynikały z analizy bieżących trendów konsumpcji mediów przez poszczególne grupy odbiorców, zaś wybór konkretnych kanałów i narzędzi będzie powiązany z wyznaczonymi celami.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Odpowiednia komunikacja będzie miała zastosowanie nie tylko do poszczególnych projektów, ale również do całych programów pomocy, pakietów projektów i działań strategicznych.

Klauzule dotyczące obowiązków beneficjenta w zakresie promocji będą częścią umów o udzielenie dotacji.

Priorytetowe kanały komunikacji to m.in.:

- media regionalne (np. internet, telewizja, radio, prasa) – działania naborowe i świadomościowe skierowane do ogółu społeczeństwa
- media społecznościowe (kanały własne – Facebook oraz kampanie w kanałach płatnych) – wszystkie działania
- wydarzenia informacyjne i promocyjne np. konferencje, eventy, szkolenia – wsparcie beneficjentów i działania świadomościowe, w tym projekty o dużym potencjale strategicznym
- publikacje i materiały audio-video – wsparcie beneficjentów oraz działania świadomościowe
- portal FE oraz serwis internetowy Programu – wszystkie działania
- sieć PIFE – działania naborowe i wsparcie beneficjentów.

Budżet

Szacunkowy budżet na działania komunikacyjne IZ oraz IP wynosi 3,529 mln euro w tym 3,0 mln euro wsparcia UE. Szacunkowy podział budżetu pomiędzy grupy docelowe odzwierciedlający potrzeby komunikacyjne dotyczące FE w województwie podlaskim: ogół społeczeństwa 50%, potencjalni beneficjenci 40%, beneficjenci 10%. Szacunkowy udział kwot w poszczególnych latach wynosi:

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Suma
0	0	0,1	0,429	0,5	0,7	0,7	0,6	0,5	3,529

Monitoring i ewaluacja

Działania komunikacyjne podlegają stałej ewaluacji i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów komunikacyjnych i skuteczności w dotarciu do grup docelowych. Służą temu m.in. bieżące badania ankietowe, badania jakościowe, analizy użyteczności.

Monitoringowi i ocenie podlega szereg wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania w tym m.in.:

1. Odsetek respondentów dostrzegających wpływ Funduszy Europejskich na rozwój województwa podlaskiego (2020 – 78%, 2029 – 85%)
2. Znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w województwie podlaskim (2020 – 27%, 2029 – 35%)
3. Odsetek mieszkańców województwa podlaskiego uważających, że osobiście korzystają z Funduszy Europejskich (2020 – 45%, 2029 – 60%).

8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Podstawa prawna: art. 94 i 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 14: Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Planowane stosowanie art. 94 i 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów	TAK	NIE
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 1)	☐	☒
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 2)	☐	☒

Wykaz skrótów

AKPOŚK	Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych
AOS	Ambulatoryjna opieka specjalistyczna
BDL	Bank Danych Lokalnych
BOF	Białostocki Obszar Funkcjonalny
B+R	Badania i rozwój
B+R+I	Badania, rozwój, innowacje
BUR	Baza Usług Rozwojowych
CEF	Instrument „Łącząc Europę” (ang. Connecting Europe Facility)
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CP	Cel Polityki
CPR	Rozporządzenie (UE) 2021/1060, zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów”
CS	Cel szczegółowy
CST2021	Centralny System Teleinformatyczny 2021
DNSH	Zasada „do no significant harm” – „nie czynić poważnych szkód”
EFMRA	Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
EFTA	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (ang. The European Free Trade Association)
EURES	Europejskie Służby Zatrudnienia (ang. European Employment Services)
FEdP 2021-2027, FEdP	Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027
FEPW	Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027
GOZ	Gospodarka o obiegu zamkniętym
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ICOMOS	Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ang. International Council on Monuments and Sites)
ICT /TIK	Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (ang. Information and Communication Technologies)
IF	Instrumenty finansowe
IIT	Inne Instrumenty Terytorialne
IK	Instytucja Koordynująca
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
IS	Inteligentne Specjalizacje
ISP	Informacje sektora publicznego
IW	Instytucja Wdrażająca
IZ	Instytucja Zarządzająca

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

JST	Jednostka(-ki) Samorządu Terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KIS	Klub Integracji Społecznej
KM	Komitet Monitorujący
KPEiK	Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPP	Karta Praw Podstawowych
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
LGD	Lokalne Grupy Działania
LSR	Lokalne Strategie Rozwoju
MOF	Miejski obszar funkcjonalny
MŚP	Mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa
NATURA 2000	Program sieci obszarów objętych ochroną przyrody na terytorium Unii Europejskiej
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja pozarządowa (ang. non-government organization)
OHP	Ochotnicze Hufce Pracy
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
OZE	Odnawialne Źródła Energii
OzN	Osoby z niepełnosprawnościami
PEP2030	Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej
PES	Podmiot Ekonomii Społecznej
PKB	Produkt Krajowy Brutto
POZ	Podstawowa opieka zdrowotna
PPO	Proces przedsiębiorczego odkrywania
PS	Polityka Spójności
PSF	Podmiotowy System Finansowania
PSZ	Publiczne Służby Zatrudnienia
PSZOK	Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
REACT-EU	Wsparcie na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy (ang. Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe)
RFT	Regionalne Forum Terytorialne
RIS3	Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2021–2027+ (RIS3 2027+)
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (ang. Community-led local development – CLLD)
RLM	Równoważna liczba mieszkańców
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
RPOWP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

RPT	Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030)
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SPSWP 2030	Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030
SRWP 2030	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030
SUERMB	Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego
TBS	Towarzystwo Budownictwa Społecznego
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa (ang. Trans-European Transport Networks)
UE	Unia Europejska
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
UP	Umowa Partnerstwa
USMT	Ukierunkowane schematy mobilności transnarodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Aneks 3: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem

Art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

1. Ekosystem Innowacji Dolina Rolnicza 4.0
2. Regionalny projekt w zakresie budowy potencjału regionu PPO
3. Podlaski Przemysł 4.0
4. Technoplex w ramach Puszcza Krzemowa 4.0
5. Promocja gospodarcza MŚP - Podlaskie Centrum Eksportera
6. Budowa zintegrowanego zielonego systemu opartego o pilotażowy system zasilania wodorem gospodarstw domowych oraz uzupełniony o system OZE
7. Dostosowanie infrastruktury miejskiej do następstw zmian klimatu w Białymstoku
8. Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz funkcji ekosystemów na terenie województwa
9. Ekologiczna Ścieżka edukacyjno-przyrodnicza i wieża widokowa w chmurach Doliny Narwi
10. Poprawa warunków środowiskowych na terenie uzdrowisk
11. Pakiet projektów w ramach 4 partnerstw strategicznych
12. SMART EDUCATION for INDUSTRY 4.0
13. Poprawa dostępu do świadczeń opieki ambulatoryjnej, profilaktyki i szybkiej ścieżki pacjenta onkologicznego poprzez rozbudowę infrastruktury i wyposażenie w specjalistyczny i innowacyjny sprzęt medyczny Białostockiego Centrum Onkologii im. M.Skłodowskiej-Curie w Białymstoku
14. XYLOPOLIS Centrum Sztuki i Nauki o Drewnie
15. Regionalne Centrum Kultury i Nauki dla Społeczeństwa
16. Wsparcie mediatek - centrów dostępu do wiedzy, kultury i nowych technologii
17. Rozwój szkolnictwa zawodowego w województwie podlaskim
18. Wsparcie stypendialne dzieci i młodzieży
19. Projekt ogólnowojewódzki wsparcie ogólnorozwojowe osób niepełnosprawnych poprzez sport
20. Program teleopieki domowej - program wsparcia polityki senioralnej oraz osób z niepełnosprawnościami
21. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci w obszarze adopcji
22. Kompleksowe wsparcia dzieci i młodzieży w ramach placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie pracy podwórkowej
23. Projekt na rzecz wzmocnienia roli partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego

Harmonogram: Operacje o znaczeniu strategicznym podejmowane będą przez cały okres wdrażania.